Digitized by Google

Lilii Gregorii Gyraldi Syntagma
De Sacrificiis. T. I. p. 149. in Tyth. Syna.

XI, 3 3#

NAZIONALE
1
11-A
3
BIBLIOTECA VITT. EMANUELE
ROMA

Vim fati mirum in modum extollebant Veteres pagani. V.. amm. Marcellin. l. 14. p. 28. et 29. et 30. cum annot. Henr. Vales.

Simul et illud revolvamus scio, cum summatim a nobis dictum est, enumeratio facta gestorum est, non ea solum Christum gessisse quae fecit, sed constituta etiam expugnasse fatorum. Nam si, ut liquet et constat, debilitates, et corporum passiones, surdi= manci et muti, nervorum contractio et amissio luminis, fatalibus accidunt irrogantur que decretis, et solus haec Christus correxit restituit atque sanavit: sole ipso est clarius, potentiorem illum fuisse quam fata sunt, cum ea solvit et dicta quae perpetuis nexibus, et immobilibus fuerant necessitate devincta. Arnob. adv. Gent. l. 1. p. 27.

Illi vulnera orbitatis ingemere, et cum eius viribus indecoris fata inventare crudelia. Id. Arnob. l. 4. p. 140. de diis loquitur.

11-310

11–310

No 928

HIEROCLES
DE
Providentia & Fato:

Una
Cum *Fragmentis* ejuſdem;
Et
LILII GYRALDI Interpretatione
Symbolorum Pythagoræ;

Notiſque
MERICI CASAUBONI
ad Commentarium *Hieroclis* in
Aurea Carmina.

Ex Libris Johannis Gruneroli Nemausi

LONDON.
Printed by *J. R.* for *J. Williams* in *Croſs-keys*
Court in *Little Brittain*, and are to be ſold
by *Henry Dickinſon* of *Cambridge*
Bookſeller. 1673.

PROLEGOMENA

De

Editione, Autore, & Opere.

CUm hæc opuſcula, nunquam antehac ſimul excuſa, nunc eodem volumine impreſſa prodeant, operæ pretium fore videbatur, ſi ab eo qui edenda curavit, & Editionis, & Autoris, & Operis ratio aliqua Lectori redderetur. Quamobrem ne vel novitate ſua diſpliceant, vel ſub Fragmentorum titulo minus ambitioſo vileſcant, quod de horum unoquoque ſcitu neceſſarium judicavimus, breviter fideliterque trademus.

Cum Typographus Pythagoræ Fragmenta hinc inde collecta, & in Aurea ejus Carmina Hieroclis Philoſophi Commentarium vel auro pretioſiorem prælo ſubjeciſſet, monui eum exſtare etiam-

num alia Hieroclis Opuſcula, nec ea adeo vulgò nota; addidique, nihil à tanti nominis Philoſopho, magis magiſque indies inclareſcente, ſcriptum eſſe, quod omnibus in hoc literarum genere verſatis non foret gratiſſimum exoptatiſſimumque. Quo monito, licet Facetiarum libellum priori imprudentius affixiſſet, cœpit tamen de ſecundo volumine imprimendo cogitare. Primum igitur, Compendium de Providentia & Fato Pariſiis a Federico Morello editum ut quæreret, ſuaſi; quod in Bibliopoliis omnibus, & nonnullis eruditorum hominum bibliothecis fruſtra quæſitum, tandem vir doctiſſimus, harumque rerum callentiſſimus, &, ſi addere liceat, noſtri amiciſſimus, Mericus Caſaubonus communicavit. quod non ſolum à Morello primo editore, ſed ab Hugone Grotio, qui in hac ipſa quæſtione plurimum deſudaverat, verſum habes. Huic Tractatus duos ex iiſdem libris à Photio excerptos, & in Myriobiblo, ſtupendæ eruditionis opere, extantes, adjiciendos curavi. Et ne quid quod à tanto viro ſcriptum eſt, licet temporis

poris

poris injuria mutilatum, lateret; ejuſdem Autoris Fragmenta omnia inter Stobæi Eclogas ſparſa, & vel ſic ab interitu vindicata, ut adjungeret conſilium dedi. Præterea, etiamſi pauciſſima ex iis quæ Hierocles ille adverſus Religionis noſtræ cultores ſcripſerat, ſupereſſent, eaque ſint quorum à lectione Chriſtianos omnes potius arcendos crediderint forſitan nonnulli; tamen quoniam apud Euſebium Cæſarienſem & edita jampridem & refutata ſunt, cenſui ſine ullo religionis diſpendio edi poſſe, & ne quid deeſſet, omnino edenda. Denique, cum in priori Libro inter reliqua Fragmenta, etiam Symbola Pythagoræ ex Iamblicho delineata conſpicerem, & præclarum Lilii Gyraldi Commentarium in magno & ingentis pretii Operum Volumine quaſi latitantem cogitarem, iterum hortatus ſum ut non omitteret libellum tam paucis cognitum, à tanto Philologo ſcriptum, ſummique Viri Iſaaci Caſauboni elogio commendatiſſimum; quem in Notis ad Diogenem Laertium hæc verba habuiſſe diu eſt ex quo primum obſervaverimus. *De Symbolis*

Pythagoricis multa multi ſcripſere, ad quos Lectorem rejicimus; imprimis ad Lilium Gyraldum, virum ſolide doctum, & in ſcribendo accuratum. Hæcque omnia eo lubentius ardentiuſque ut fierent urgere viſum eſt, quod Annotationes Caſauboni Filii in Commentarium Hieroclis prius impreſſum imo evulgatum, non ſine alio volumine edendæ viderentur. Hanc Editionis rationem habeant, qui requirunt breviuſculam, Autoris aliquanto ampliorem habituri.

Nam cum in omni fere literarum genere, à quo quiſque liber quaque ætate ſcriptus ſit intelligere plurimum interſit, ne Scriptorem plane alienum pro noſtro ſubſtituamus, neu pro mediæ ætatis Philoſopho vel recentiorem aliquem vel antiquiorem venditemus; veniam poſtulare viſum eſt, ut de iis omnibus qui ſub Hieroclis nomine inter literatos hactenus innotuerunt, & hæc commentanti præſto ſunt, paulo diligentius diſſeramus.

Primus, quantum memoria teneo, qui Hieroclis nomine inter Græcos doctrina celebres inſignitus eſt, fuit Meneclis

frater, è regione Caria, ex urbe Alabanda, ubi Cicerone puero floruit, & Oratoriam profeſſus eſt. Aliter quidem docere nos nuper voluit vir doctiſſimus Gerardus Joannes Voſſius libro de Hiſtoricis Græcis tertio qui Hieroclem hunc patria quidem Alabandenſem fatetur, ſed Rhodum commigraſſe tradit, teſtemque migrationis Strabonem laudat: quod an veritati conſentaneum ſit videamus. Verba Strabonis lib. 14. in codicibus editis hæc ſunt. Ἄνδρες δὲ ἐγένοντο λόγου ἄξιοι δύο ῥήτορες ἀδελφοὶ Ἀλαβανδεῖς, Μενεκλῆς τε, οὗ ἐμνήσθημεν μικρὸν ἐπάνω, καὶ Ἱεροκλῆς, οἱ μετοικήσαντες εἰς τὴν Ῥόδον, ὅ, τε Ἀπολλώνιος καὶ ὁ Μόλων. *Viri memorabiles Alabandenſes fuerunt Oratores duo fratres, Menecles, de quo paulo ante diximus, & Hierocles, qui in Rhodum commigraverunt; item Apollonius & Molo.* Ita Interpres, & hæc Voſſio favent. Sed monuit Criticorum Princeps Iſaacus Caſaubonus locum eſſe mutilum, & deeſſe particulam καὶ, legendumque omnino καὶ Ἱεροκλῆς, καὶ οἱ μετοικήσαντες εἰς τὴν Ῥόδον: ut illud μετοικήσαντες non ad Meneclem & Hieroclem qui præcedunt, ſed ad eos

 qui

qui ſequuntur, Apollonium ſcilicet & Molonem referatur. Quam ego correctionem minime contemnendam, potius corroborandam ſentio. Nam primo Apollonium & Molonem Alabandenſes fuiſſe, & Rhodum poſtea commigraſſe fatentur omnes: deinde cum Geographus ipſe paulo ante, eos qui alibi nati, Rhodi Oratoriam profeſſi ſunt, commemoraſſet, horum quidem diſerte meminit, Meneclis autem vel Hieroclis ibidem docentis mentionem nullam facit, Oratores adeo celebres loco tam opportuno nequaquam omiſſurus, ſi in eadem urbe cum Apollonio & Molone unquam docuiſſent.

Cæterum Joannes Meurſius vir diligens, & harum rerum præcipue callens, correctionem Caſauboni emendatione alia plane evertere in Apollonio ſuo conatur. Ubi enim nos legimus ὅ, τε Ἀπολλώνιος καὶ ὁ Μόλων, ac ſi duo eſſent, ut revera ſunt: ille levi tranſpoſitione in hunc modum reſtituit, ὅ, τε Ἀπολλώνιος, ὁ καὶ Μόλων, atque ita ex duobus unum facit, qui & Apollonius & Molo diceretur. Sed fugit eum ratio cum diligentiſſimum Geogra-

ogra-

ographum ſic emendaret, vel potius corrumperet. Quis enim putabit Strabonem, dum Alabandenſes Oratores enumerat, Molonem nominare, Apollonium omittere; & cum ante utriuſque ut Alabanda nati, ut Rhodi profitentis, ſimul meminiſſet, nunc in ipſa patriæ deſcriptione unius tantum mentionem facere voluiſſe? Quid quod, quicquid alii de Apollonio Molonis, ut Plutarchus & Porphyrius, aut de Apollonio Molone, ut Joſephus, Suetonius, & Quintilianus ſcribunt, Strabo ſemper Molonem diſerte diſtinguit ab Apollonio? Καθάπερ καὶ Ἀπολλώνιος ὁ Μαλακὸς, καὶ Μόλων. ἦσαν γὰρ Ἀλαβανδεῖς. *Quemadmodum Apollonius cognomento mollis, & Molo; erant enim Alabandenſes,* Meneclis Rhetoris diſcipuli. non dixit ὁ Μαλακὸς καὶ ὁ Μόλων, quod certe debuit, ſi utrumque Apollonium, unum Malacum, alterum Molonem dicere voluiſſet. Rurſus, ἐπεδήμησε δὲ πρότερος Ἀπολλώνιος ὀψὲ δ' ἧκεν ὁ Μόλων. *Prior Rhodum ſe contulit Apollonius: poſtea autem venit Molo.* Si uterque fuiſſet nomine Apollonius, nunquam ſcripſiſſet πρότερον Ἀπολλώνιος, ſed πρότερος ὁ Μαλακὸς,

ὀψὲ

ὀψὲ δὲ ὁ Μόλων. Certiſſimum igitur eſt diſtingui apud Strabonem Apollonium & Molonem, & correctionem Caſauboni emendationi Meurſii præferendam. Quare καὶ οἱ μετοικήσαντες εἰς τὴν Ῥόδον, ὅ,τε Ἀπολλώνιος καὶ ὁ Μόλων, ita apud Strabonem verterem. Memorabiles quidem Alabandenſes Menecles & Hierocles, *item Apollonius & Molo,* qui (ex Alabanda patria ſua, ubi Meneclem audiverant) *Rhodum commigrarunt.* Habemus igitur tandem Hieroclem Alabanda natum, ibidemque Oratoriam profeſſum. Et ſcripſiſſe eum Orationes ex Cicerone conſtat. Ita enim ille in Bruto. *Genera Aſiaticæ dictionis duo ſunt: unum ſententioſum & argutum, qualis in hiſtoria Timæus, in dicendo autem, pueris nobis, Hierocles Alabandeus, magis etiam Menecles frater ejus fuit; quorum utriuſque Orationes ſunt imprimis, ut in Aſiatico genere, laudabiles.* Quod fuerit judicium hominum de hoc Hierocle, cognoſcere licet ex Cicerone l. 2. de Oratore. *Intelligemus, ut hodie Alabandenſem illum Meneclem & ejus fratrem Hieroclem, quos ego audivi, tota imitetur Aſia; ſic*

ſemper

ſemper fuiſſe aliquem, cujus ſe ſimiles plerique eſſe vellent. Quæ ſententia Ciceronis, docet ipſe in Oratore ad Brutum. *Tertium eſt, in quo fuerunt fratres illi, Aſiaticorum Rhetorum Principes, Hierocles & Menecles, minime mea ſententia contemnendi. Etſi enim à forma veritatis, & ab Atticorum regula abſunt; tamen hoc vitium compenſant vel facultate vel copia.* Atque hæc de Alabandenſi Rhetore, quem noſtrum eſſe non poſſe certiſſimum eſt, utpote qui pene quadringentis annis Philoſopho antiquior fuerit.

Meminit & Hieroclis cujuſdam Scholiaſtes ad Pindari Pythia Ode 4. Ἱεροκλῆς δέ φησι τοὺς ἐκ Λακεδαίμονος ἀποικίσαντας Ἀπόλλωνι αὐτὴν (Θήραν) ἀνιερῶσαι. & paulo poſt. Ἱεροκλῆς δέ φησι κτίσαι τὴν πόλιν ἐπὶ λόφου μαστοειδοῦς λευκογείου. Hunc Hieroclem eundem fuiſſe cum Alabandenſi unico hoc argumento, nimis fortaſſe levi, non tamen reticendo, conjicio. Menecles & Hierocles fratres erant in eodem dicendi genere verſati; Scholiaſtes autem utrumque ſimul laudat. Nam cum Meneclem prius ideo nominaſſet,

naſſet, quod probabiliorem cæteris rationem reddidiſſet, cur Battus Oraculum conſuleret, ſeditionem nempe in inſula Thera ortam: ſtatim ſubjungit verbis modo prolatis, Hieroclem docuiſſe, *eos qui ex Lacedæmone coloniam in Theram deduxerant, eandem Apollini conſecraſſe; & urbem Cyrenen in colle, uberis formam referente, collocatam fuiſſe*. Hinc mihi quidem veriſimile videtur, fratrem utrumque Hiſtoriam illam de adventu Batti in Cyrenaicam oratorio more pertexuiſſe. Aut ſi conjectura hæc minus cuiquam arrideat, potiuſque ad aliquem quem Hiſtorica ſcripſiſſe certum eſt, referenda hæc eſſe autumaverit; ſit nobis ſecundus Hierocles ille, cujus Stephanus Ethnicographus meminit, qui libros ſcripſit, quos Φιλίστορας nominavit. Ita enim ille in Ταρκυνία. καὶ Ταρκυναῖοι ἔθνος Ὑπερβορέων, παρ' οἷς οἱ γρῦπες τὸν χρυσὸν φυλάσσουσιν, ὡς Ἱεροκλῆς ἐν τοῖς Φιλίστορσιν. *Etiam Tarcynæi gens quædam inter Hyperboreos, apud quos gryphes aurum cuſtodiunt, ut Hierocles in Philhiſtoricis.* Inſigne Fragmentum ex eodem opere excer-

excerptum apud eundem Stephanum exſtat in Βραχμᾶνες. Ἱεροκλῆς ἐν τοῖς Φιλίστορσί φησι· Μετὰ ταῦτα σπουδῆς ἄξιον ἐνομίσθη τὸ Βραχμάνων ἰδεῖν φῦλον, ἀνδρῶν φιλοσόφων καὶ θεοῖς φίλων, ἡλίῳ δὲ μάλιστα καθωσιωμένων. ἀπέχονται δὲ σαρκοφαγίας πάσης, καὶ ὑπαίθριοι τὸν ἀεὶ χρόνον βιοτεύουσι, καὶ ἀλήθειαν τιμῶσι. χρῶνται δὲ ἐσθῆτι λινῇ, τῇ ἐκ πετρῶν λίθων τὰ μηρύματα μαλακὰ καὶ δέρματα, ὃ δὴ συνυφαίνουσιν· ἐξ ὧν ὑφάσματα γίνεται μήτε πυρὶ καιόμενα, μήτε ὕδατι καθαιρόμενα, ἀλλ' ἐπειδὰν ῥύπου καὶ κηλῖδος ἐμπλησθῇ, ἐμβληθέντα εἰς φλόγα, λευκὰ καὶ διαφανῆ γίνεται. *Poſtea operæ pretium videbatur Brachmanas viſere, homines philoſophiæ deditos, & Diis charos, Soli vero præcipue dedicatos. Cæterum ab eſu carnium prorſus abſtinent; ſub Dio totam ætatem degunt, & veritatem colunt.* Quæ autem ſequuntur cum corrupta ſint, prius ut emaculentur, quam vertantur, opus eſt

Corrigo itaque & lego. Χρῶνται δὲ ἐσθῆτι λινῇ τῇ ἐκ πετρῶν· λίθων γὰρ μηρύματα μαλακὰ καὶ δερματώδη συνυφαίνουσιν. Correctionem confirmant illa Plutarchi, Libro de Oraculorum defectu. τῆς δ' ἐν Καρύστῳ πέτρας χρεῖος οὐ πολὺς ἀφ' οὗ πέπαυται μηρύματα·

μαλακὰ λίθων μαλακὰ νηματώδη ζωνοφέρουσι. Vides ex Petra Caryſtia λίθων μηγύματα, eaque μαλακὰ καὶ νηματώδη, ut apud Stephanum δερματώδη repoſuimus, νηματώδη etiam repoſituri, niſi quod nimis à veteri lectione recedat, & δερματώδη ferri poſſit. Quod autem de lino vivo, ſive asbeſtino loquatur Plutarchus, certum eſt: ex eo enim mantilia, retia & capitis involucra confecta eſſe dicit, ab ignis injuria tuta, iiſdem pene cum Hierocle verbis tradens, οὔτε πλεκομένους, ἀλλ' ὅσ' ἂν ῥυπανθῇ χειρομάκτρα ἐμβαλόντες εἰς φλόγα, λαμπρὰ καὶ διαφανῆ κομίζονται. Atque ita tandem reliqua apud Stephanum vertimus. *Utuntur autem veſte linea, ex petris facta: lapidum enim filamenta quadam mollia & quaſi cutanea contexunt; ex quibus veſtimenta fiunt, neque igne comburenda, neque aqua purganda; ſed cum ſordibus ſcateant, in flammam conjecta, pura & ſplendida evadunt.*

Aliud Hieroclis ejuſdem Fragmentum, ex eodemque Opere, conſervatum habemus in Tzetzis Chiliadibus. Quod licet ipſiſſimis ejus verbis conceptum non ſit, tamen & Libri Argumento, & ætati

ætati Autoris vix aliunde eruendæ non parum lucis afferet.

Ἱεροκλῆς ὡσαύτως Φιλίστορσιν ἐν λόγοις,
Ἑξῆς δὲ, λέγων, εἴδομεν χώραν αὐχμηροτάτην,
Ἡλίῳ φλεγομένην τε, καὶ περὶ ταύτην ἄνδρας
Γυμνοὺς, ἀνεστίους τε, πρὸς χώραις τῆς ἐρήμου·
Ὧν οἱ μὲν ἀπεσκίαζον τὸ πρόσωπον ὠτίοις,
Τοὺς πόδας δὲ ἀνατείνοντες τὸ σύμπαν ἄλλο σῶμα.
Τούτων δὲ Στράβων μέμνηται. καί γε τῶν ἀκεφάλων,
Καὶ τῶν δεκακεφάλων τε, καὶ τετραχειροπόδων·
Οὕσπερ ἐγὼ οὐκ ὄπωπα, φησὶν ὁ Ἱεροκλῆς.
Ταῦτα Ἱεροκλῆς μέν.

Hierocles ſimiliter in libris Philhiſtoricis,
Deinde, inquit, vidimus regionem ſicciſſimam,
Soleque exuſtam, & in ea viros
Nudos atque tecto carentes, locis in deſertis.
Quorum quidam obumbrabant faciem auribus,
Pedes autem extendentes, etiam corpus reliquum.
Quin horum Strabo meminit, nec non Acephalorum,
Et decem capita habentium, quatuorque manuum atque pedum.

Quos

Quos ego nuſquam vidi, inquit Hierocles. Hæc quidem Hierocles.

Atque iſta Joannes Tzetzes Chil. 7. Hiſt. 144. ex quibus liquet Hieroclem illum quamplurimas regiones peragraſſe, reſque in itinere viſas aut aliunde cognitas ſcripto tradidiſſe, & libros, quibus hæc omnia complexus eſt, φιλίστορας nominaſſe Patet etiam Strabone Hiſtorico, qui ſub Tiberio ſcripſit, juniorem, (illum enim laudat) Stephano autem Ethnicographo, à quo ipſe laudatur, antiquiorem fuiſſe.

Poſt Oratorem & Hiſtoricum, tertius nobis erit ex porticu Philoſophus, toties Tauro Platonico & cum Stoica diſciplina non bene convenienti laudatus, ut tradit in Noctibus Atticis Agellius. *Taurus autem noſter, quoties facta mentio Epicuri eſſet, in ore atque in lingua habebat verba hæc Hieroclis Stoici, viri ſancti & gravis:* ἡδονῆς τέλος πόρνης δόγμα· οὐκ ἔστι πορνεία· οὐδὲν πόρνης δόγμα. Iſta Agellius de Tauro l. 9 c. 5. Hæc Taurus ex Hierocle, ſed corrupta, & nihili ex vitioſa editione facta, in hunc modum nitori priſtino reſtituenda. Ἡ-

ἡδονὴ τέλος· πόρνης δόγμα. οὐκ ἔστι πρόνοια· οὐδὲν πόρνης δόγμα. Duo nempe Epicuri dogmata jugulat, & ex Philoſophorum ſcholis ad lupanaria amandat *vir ſanctus & gravis*: finem omnium ſeu ſummum bonum in voluptate ſitum eſſe: illud primum. providentiam, qua regi mundum vulgus autumat, nihil eſſe: hoc ſecundum. Et hic fortaſſe Hyllarimenſis eſt, de quo Stephanus: Ὑλλάριμα πολίχνιον Καρίας, ὅθεν ἦν Ἱεροκλῆς ὁ ἀπὸ ἀθλήσεων ἐπὶ φιλοσοφίαν ἀχθείς. nullam enim aliam ob rationem, quam quod Philoſophus dicatur, noſtrum fuiſſe Hyllarimenſem illum conjecit Voſſius; nos igitur potiori jure Stoicum hunc fuiſſe dicamus, quoniam noſter non ex athleta, ſed ex Judice factus eſt Philoſophus, ut mox oſtendemus. Utcunque ſit, Stoicus ille non poteſt idem eſſe cum eo quem nos edimus, quia Tauro antiquior eſt, quem Platonicam Philoſophiam exponentem non ſolum Agellius, ſed & Herodes Atticus, referente Philoſtrato, ſub Hadriano Cæſare audivit.

Alius etiam à noſtro *videtur Hierocles* ex quo Athenæus *l.* 14. *refert quid*

ſit σταῖς, inquit Ger. Voſſius. Imo vero, ſi omnino fuerit Hierocles iſte, non modò *videtur alius*, ſed ut ſit neceſſe eſt. Scripſit enim ante Athenæum, qui ſub Pertinace Deipnoſophiſtas edidit, centum & quinquaginta annis ante Libanium & Acacium, quibus florentibus noſter obiit. Neque vero ille apud Athenæum *refert quid ſit* σταῖς, ſed quid σταιτίτας, placenta ſcilicet ita Epicharmo nominata, quæ σταῖς ἐστιν ὑγρὸν εἰς τήγανον ἐπιχεόμενον, μέλιτος ἐπιβαλλομένου καὶ σησάμης καὶ τυροῦ, ὡς Ἱεροκλῆς φησιν. Σταιτίτας nempe dictus eſt, quod ſit σταῖς liquidum ſartagini affuſum, adjecto melle, cum ſeſamo & caſeo, ut inquit Hierocles. Apertiſſime autem fallitur vir doctiſſimus Dalechampium ſequutus, cum ita explicat *quid ſit* σταῖς, *nempe liquor, vinum puta, aqua, vel alius.* nemo enim unquam vinum, aut aquam, aut ſimilem aliquem humorem σταῖς nominavit. Revera non quid σταῖς eſſet, ſed quamobrem placenta σταιτίτας diceretur, ſcilicet quod ἐκ σταιτὸς ὑγροῦ fieret, docere voluit, quiſquis eſt; non enim Hieroclem, ſed Iatroclem nominatum puto; & legendum omnino, ὡς Ἰα-

τροκλῆς φησιν, apud Athenæum cenſeo. Ut enim Harpocration Mendeſius, ita & Iatrocles ſcripſit de Placentis. Κριμνίτης, πλακοῦς ποιὸς, διὰ κρίμνων γινόμενος, ὡς Ἰατροκλῆς ἐν τῷ περὶ πλακούντων ἀναγράφει· Athenæus paulo ante. & idem rurſus, Κριβάνας. τούτων μνημονεύει Ἰατροκλῆς ἐν τῷ περὶ πλακούντων. Ut igitur alibi, Παῖστα πλακούντια παρὰ Κώοις, ὥς φησιν Ἰατροκλῆς. ita hic quid ſit Σπειρῖται oſtendens, ὡς Ἰατροκλῆς φησι ſine dubio ſcripſit. Hunc igitur ex numero eorum qui ſub Hieroclis nomine innotuerunt expungentes, ad alios & his & noſtro juniores tranſeamus.

In 16. Geoponicorum libro tria capita ſunt quæ Φεροκλέους nomen præ ſe ferunt: ſed cum liber ille ad rem veterinariam pertineat, Ἱεροκλέους legendum eſſe oſtendunt Hippiatrica. Binos autem libros ſcripſit Hierocles περὶ τῆς ἵππων θεραπείας, hoc eſt, *de Morbis equorum curandis*, ut ipſe teſtatur in Procemio ad ſecundum Hippiatricorum capite ſexageſimo; eoſque à Baſſo rogatus cum confeciſſet, eidem poſtea dedicavit. Suntque hi duo libri quaſi fundamenta Collectionis Ve-

terinariæ, ad quorum formam methodumque reliquorum Epiſtolæ aut ἀποσπασμάτια redigi videantur. Fuit autem Hierocles ille non ἱππιατρὸς, aut inter equites Cæſarianos in armis verſatus, ut Abſyrtus,& Theomneſtus,ſed Juriſprudentiam coluit,& cauſis agendis in foro operam dedit Locuples ipſe mihi teſtis in Operis Procemio. Ἀλλ' εἰ καὶ κατακούειν ἡμᾶς ἑτέρων τὰ νῦν ἐχρῆν, ἔν τε δικαστηρίοις παρέχειν χρείαν τοῖς δεομένοις, καὶ σπουδὴν περὶ ταύτας ποιεῖσθαι τὰς διατριβάς· οὐκ ἀτιμαστέον γε ὅμως τὴν σὴν ἀξίωσιν, ἄριστε Βάσσε. *Etiamſi nos alios potius audire hoc tempore oporteat, & in judiciis copiam noſtri poſtulantibus præbere, atque hiſce exercitiis operam dare; non tamen negligendum fuit optime Baſſe, quod tu requiris.*

Præter hunc & alius Hierocles Grammaticus, qui Συνέκδημον ſive Notitiam Imperii Conſtantinopolitani evulgavit, editus ab Epiſcopo Abrincatenſi,ſed imperfectus, à V. Cl. L. Holſtenio in Corpore Hiſtoriæ Byzantinæ perfectior edendus.

Tandem aliquando,recenſitis illis quos à noſtro plane diſtinguimus, ad ipſum

Philoſophum veniamus. Hunc ego pro certo affirmare non auſim, negare tamen non poſſum fuiſſe illum ipſum, qui adverſus Chriſtianæ religionis ſymmiſtas & ſcripſit mordacia, & acerba geſſit

Primum autem legendo obſervavi fuiſſe eum in Bithynia Judicem, imperante Diocletiano, judiciumque adverſus Chriſtianos, flagrante Perſecutione, exercuiſſe. Autor eſt oculatus Tragœdiæ teſtis Lactantius. *Alius eandem materiam mordacius ſcripſit, qui erat tunc è numero Judicum, & qui autor imprimis faciendæ perſecutionis fuit.* Ita ille lib. 5. de Juſtitia, c. 2. de alio neſcio quo priora, de noſtro hæc certiſſime locutus. Non igitur, uti *alter, antiſtitem ſe philoſophiæ* tunc temporis *profitebatur,* ſed ſub ſolo Judicis officio Chriſtiano nomini infenſus apparuit. *Quo ſcelere non contentus, etiam ſcriptis eos quos afflixerat inſecutus eſt.* Sed quemadmodum inter Græcos rerum naturæ periti primo Σοφοὶ, poſtea modeſtiori vocabulo Φιλόσοφοι dicebantur: ita cum Celſus, qui primus adverſus religionem noſtram ex profeſſo ſcripſit, inimiciſſimum veritati librum Λόγον

Ἀληθῆ nuncupaſſet, Hierocles titulo minus ambitioſo ſuum Φιλαλήθη indigitavit. Fatetur Euſebius ἀλαζονικώτερον τὸ Φιλαλήθους ἐπιγεγραμμένον Κέλσου Ἀληθῆ λόγον. Et ut ad Hieroclem hæc pertinere certo conſtet, qui à Lactantio nullibi nominatur, ecce quæ Euſebius poſt verba ut refutarentur repetita, ſubjungit. Ταῦτα ῥήμασιν αὐτοῖς Ἱεροκλέους τοῦ τὸν καθ' ἡμῶν ἐπιγεγραφότι Φιλαλήθη λόγον. *Hæc*, inquit, *ipſius Hieroclis verba ſunt in Oratione contra nos ſcripta, cui titulus Philalethes.* Ita ſemper Euſebius, ac ſi unum tantum librum ſcripſiſſet, cum duos fuiſſe ex Lactantio pateat. *Compoſuit enim libellos duos, non contra Chriſtianos, ne inimice inſectari videretur, ſed ad Chriſtianos, ut humane & benigne conſulere putaretur.* Integer itaque titulus ita erat conceptus,

Λόγοι Φιλαλήθεις, πρὸς Χριστιανούς.

De binis itaque res eſt certa. Idem capite ſequenti: *Auſus eſt libros ſuos nefarios, ac Dei hoſtes,* Φιλαλήθεις, *id eſt, veritatis amatores annotare.* Euſebius autem velut librum ſingularem nominat, quia ex duobus unum tantum tetigit, nec

eum, ut opinor, integrum, ſed partem illam tantum, qua auſu plane novo, & reliquis Chriſtianiſmi hoſtibus intacto, Apollonium Tyaneum Chriſto Deo noſtro comparavit, æquavit, prætulit. Atqui alia quamplurima, præter infamem illam comparationem, adverſus nos effuderat Hierocles, *in quibus*, teſte Lactantio, *ita falſitatem Scripturæ Sacræ arguere conatus eſt, tanquam ſibi eſſet tota contraria. Nam quædam capita, quæ repugnare ſibi videbantur, expoſuit, adeo multa, adeo intima enumerans, ut aliquando ex eadem diſciplina fuiſſe videatur.* Ut etiam quædam particularia notemus, *Præcipue Paulum Petrumque laceravit, cæteroſque diſcipulos, tanquam fallaciæ ſeminatores: quos eoſdem tum rudes & indoctos fuiſſe teſtatus eſt, nam quoſdam eorum piſcatorio officio quæſtum feciſſe. Ipſum autem Chriſtum affirmavit à Judæis fugatum, noningentorum hominum manu latrocinia feciſſe. Item cum facta ejus mirabilia deſtrueret, nec tamen negaret, voluit oſtendere Apollonium vel paria, vel etiam majora feciſſe.* Reliqua igitur quæ de contrarietate Sa-

ſrarum Scripturarum, de Pauli Petrique diſſidio, & Apoſtolorum imperitia effutivit, ex Celſo excerpſerat, aut etiam ex Porphyrio, qui eadem, teſte Hieronymi Proœmio Commentarii in Epiſtolam ad Galatas, *in primo Operis ſui adverſum Chriſtianos libro*, copioſe tractaverat. Πρὸς μὲν γὰρ τὰ λοιπὰ τοῦ ἐν τῷ Φιλαλήθει, ὐδὲν ἂν εἴη σπουδαῖον ἐπὶ τοῦ παρόντος ἱστάναι, μὴ αὐτοῦ ἴδια τυγχάνοντα, σφόδρα δὲ ἀναιδῶς ἐξ ἑτέρων ὐκ αὐτοῖς μονονουχὶ νοήμασιν, ἀλλὰ καὶ ῥήμασι καὶ συλλαβαῖς ἀποσεσυλημένα. *Nam in reliquis, quæ in Philalethe continentur, non erit operæ pretium impræſentiarum commorari, cum ipſius propria non ſint, ſed ex aliorum ſcriptis, iiſdem non tantum ſententiis, ſed verbis etiam atque ſyllabis nimis impudenter ſublecta.* Euſebius igitur ea tantum in libris Hieroclis refutare aggreſſus eſt quæ de Apollonio ſcripſerat, reliqua vero intacta prætermiſit, uti jampridem ab Origine in libris adverſus Celſum refutata, aut à ſeipſo in iis quæ contra Porphyrium meditabatur, propediem refellenda. Nullo igitur modo concedendum eſt Illuſt. Cardinali Baro-

nio,

nio, *Euſebium omnes impudentis hominis conatus temerarios hoc Commentario infregiſſe*, cum minimam eorum partem attigiſſe ſe fateatur. Et omnino notandum eſt Euſebii librum contra Hieroclem, peſſime à Florentino Interprete verſum, nec ut videtur hactenus ſatis intellectum, vix attigiſſe ea quæ ab Hierocle ſunt profecta, neque comparationi Apollonii cum Chriſto inhærere; imo vero ab eo argumento prorſus abſtinuiſſe, & Philoſtrati libros octo de Vita Apollonii tantum percurrere, & quicquid ei tanquam Philoſopho tribuitur libenter concedere, quicquid ad eum ſupra mortalium ſortem evehendum comparatum eſt, excutere, elevare, convellere.

Cæterum Hieroclem illum, de quo hæc diximus, tum ingenii acumine, tum ardore animi, cupidineque perſequendi Chriſtianos Diocletiano adeo placuiſſe probabile eſt, ut ex Judice Nicomedienſi Præfectus Alexandriæ factus eſſe videatur. Certe Epiphanius de ejuſdem temporis inaudita ſævitia agens; hæc 68 ſive Meletianorum Hæreſi habet,

Κουλκιανὸς μὲν τῆς ἐπαρχίας τῆς Θηβαΐδος, Ἀλεξανδρείας δὲ Ἱεροκλῆς, *Praerat tum Thebaidi Culcianus, Alexandriæ vero Hierocles.* Unde haud difficulter tandem adduci me patiar, ut cum Voſſio credam hunc hoſtem Religionis noſtræ Hyllarimenſem Hieroclem fuiſſe. Sed ea lege, ut illa Stephani verba aliter mihi liceat interpretari, non ut ex poeta, cum Simlero, neque ex athleta, cum Voſſio, ſed ex Perſecutore factus ſit Philoſophus: ἀπὸ ἀθλήσεων ἐπὶ φιλοσοφίαν ἀχθείς, inquit Stephanus, aut forte Hermolaus: ἆθλα autem & ἀθλήσεις creberrime dicuntur certamina illa quæ Chriſtiani cum Ethnicis inierunt, perſecutioneſque quas perpeſſi ſunt. Unicum Euſebium nominabo hujus ipſius temporis calamitates perſequentem. Τί χρὴ τὰ πολλὰ λέγειν, καὶ καινοτέρας ἐπὶ καινοτέραις τῶν ἀνὰ τὴν οἰκουμένην θεοσεβῶν μαρτύρων ἀθλήσεις παρατίθεσθαι; Quidni igitur Hierocles, ἀπὸ τούτων τῶν ἀθλήσεων, ab hac ipſa perſecutione, tribunal reliquerit, præfecturam exuerit, præſertim Conſtantino Magno non tantum lethales illas flammas extinguente, ſed veritatis lucem admittente? quidni ad vitam philo-

loſophicam, & ſtudia literarum, quibus etiam antea operam non vulgarem dediſſe videtur, inſperata rerum mutatione perculſus, ſe contulerit? Quæ ſi cui ſatis veriſimilia videantur, huic certe non difficulter perſuaſero eundem fuiſſe & Judicem, & Philoſophum noſtrum; qui Epiphanio ἔπαρχος Ἀλεξανδρείας, Suidæ φιλόσοφος Ἀλεξανδρεύς. Atque hæc de libris duobus quos Judex ſcripſit, & Φιλαλήθεις nominavit: Reliqua vero, quæ jam Philoſophiam profeſſus edidit, recenſeamus.

Inter Opera vero Philoſophica, ſive Judex, ſive alius fuerit, primum jure merito locum ſibi vendicat Ὑπόμνημα εἰς τὰ χρυσᾶ Πυθαγόρου ἔπη, *Commentarius in Aurea ythagoræ Carmina*, opus nunquam ſatis laudatum. Neque enim Carmina iſta tantum interpretari, aut Grammaticorum inſtar Scholia conficere in animo habuit, ſed omnia Pythagoricæ diſciplinæ lineamenta brevi quaſi tabula depingere. Ipſius verba proferam, quia meliora proferre non poſſum. Τοιαύτη τῶν Χρυσῶν Ἐπῶν ἡ ἐξήγησις ἡμῖν γέγονε, περιέχουσα ἐν αὐτῇ Πυθαγορείων δογμάτων μετρίαν σύνοψιν,

ψιν, *Hæc eſt Aureorum Carminum explicatio noſtra, Pythagoricorum in ſe Dogmatum ſynopſin continens.* Proximum huic locū habeat præclarum illud Opus, περὶ προνοίας καὶ εἱμαρμένης, καὶ τῆς τοῦ ἐφ' ἡμῖν πρὸς τὴν θείαν ἡγεμονίαν συντάξεως, *De Providentia & Fato, arbitriique noſtri cum divina gubernatione congruentia.* Erat autem totum Opus in ſeptem Libros diſtinctum, ἑπτὰ δὲ λόγοι αὐτοῦ ἐπιμερίζονται τὴν σπουδήν, inquit Photius Bibliothecæ Codice 214. quorum etiam Argumenta ibidem percurrit. Hunc à Voſſio prætermiſſum ſequatur, qui tanti illi eſt, Οἰκονομικὸς, *cujus particulæ*, inquit, *hæ erant; De amore fraterno, &, Quomodo utendum ſit cognatis, & ſimiles.* Voluit igitur Vir doctiſſimus ingens Volumen ab Hierocle in Oeconomicis factum, cujus partes eſſent illæ à Stobæo citatæ; Scilicet, Τίνα τρόπον θεοῖς χρηστέον, ſeu de *Uſu Deorum*, ; πῶς τῇ πατρίδι χρηστέον, ſive *quales in patriam eſſe debeamus* ; πῶς χρηστέον γονεῦσιν, ſive *quomodo erga parentes gerere* { *nos oporteat* ; πῶς συγγενέσι χρηστέον, *quomodo utendum cognatis*; περὶ τοῦ γάμου, id eſt, *de* { *Nuptiis* ; περὶ φιλαδελφίας,

de

de *Amore Fraterno.* Ego vero aliter omnino ſentio, Ὀικονομικὸν ſcilicet fuiſſe majoris Operis Partem unam, eodem plane cum reliquis modo, in eodem cum iis volumine conjunctum. Neque enim veriſimile eſt Stobæum, cum reliquas particulas ad caput ſuum retulerit, unam tantum ad Operis totius titulum referre voluiſſe. Præterea ea quæ ex Oeconomico citat, ad rei familiaris adminiſtrationem proprie ſpectant, περὶ πάντων γε πρὸ τῶν ἔργων ὑφ' ὧν οἶκος συνέχεται, *ante omnia*, inquit, *de operibus quibus res domeſtica continetur.* Partitur itaque officia ad familiam pertinentia inter patrem matremque familias; ruſtica, forenſia, & civilia viro, mulieri domeſtica negotia tribuens. Peculiaris igitur pars eſt Ὀικονομικὸς, ab officio erga Deos, patriam, parentes, fratres, cognatoſque diſtincta, unumque caput vel librum fortaſſe in Opere majori conſtituens: quod quidem ego Ἱεροκλέους φιλοσοφούμενα nominatum puto.

Etiam Hyllarimenſem ſignari ſuſpicor à Michaele Apoſtolio Centuria 8. *Prov.*20.

ubi

ubi citatur ἐν δευτέρῳ φιλοσοφουμένων περὶ τῶν φιλοσόφων, *Libro ſecundo de iis qui à Philoſophis in ſapientiæ ſtudio inſtituuntur.* Ita Voſſius prorſus male; non enim ſunt οἱ φιλοσοφούμενοι de quibus Hierocles ſcripſit, ſed τὰ φιλοσοφούμενα, ut Demetrii Ixionis Ἐτυμολογούμενα, quorum meminit Athenæus; neque περὶ τῶν φιλοσόφων legendum eſt, ſed περὶ, ut apud Etymologum & Suidam reperitur, unde Apoſtolius hauſit:neque περὶ φιλοσόφων pars tituli eſt, ſed tantum indicat Hieroclem lib. 2. φιλοσοφουμένων, dum de Philoſophis loqueretur, ea verba habuiſſe, quæ ſequuntur. Ita enim Suidas in Ἐμποδών· ἐχρήσατο δὲ τῇ λέξει Ἱεροκλῆς τε καὶ ἄλλοι, ἀντὶ τοῦ ἐμποδίου. φησὶν ἐν β' φιλοσοφουμένων περὶ τῶν φιλοσόφων· τίς γὰρ αὐτῶν οὐχὶ καὶ ἔγημε, καὶ παῖδας ἀνείλατο, καὶ οὐσίας ἐπεμελήθη, μηδενὸς ἐμποδὼν ὄντος. Apud Apoſtolium pro αὐτῶν perperam ſcribitur αὐτὴν, quod Pantinum in errorem duxit plane jocularem. Suidæ igitur verba, ut & Etymologi, ſic accipienda ſentio. Utitur hac voce ἐμποδὼν Hierocles cum aliis loco ἐμποδίου: ut cum lib. 2. φιλοσοφουμένων, in hunc modum de Philoſophis loquitur: *Quis enim eorum*

rum

rum non uxorem duxit, liberoſque ſuſcepit, & rei curam geſſit, quoties nihil impedimento eſſet? Reliqua quæ apud Suidam ſequuntur, & cum his, nullo alio Autore nominato, nulla occaſione interpoſita cohærere fortaſſe videantur, omnino ab hoc fragmento Hieroclis removenda ſunt, autorique ſuo reſtituenda. Poſt illa ſcilicet Philoſophi noſtri μηδενὸς ἐμποδὼν ὄντος, ſequitur apud Suidam, ἐπεὶ ὁ οὐκ εἰδὼς τοῦ εἰδότος ἐν οὐκ εἰδόσιν, ὡς εἶπε Πλάτων, πιθανώτερος ὑπάρχει. φενακισθεὶς Ἴλλους μεμεριμνημένῃ σαμυλίᾳ λογιώτερον πάντων ἐκείνου παιδευτῶν τῆς Κωνσταντίνου· διὸ καὶ πολλὴν αὐτῷ δίδωσι παραμυθίαν ἐκ τοῦ δημοσίου.

Ut ingenue fatear, hunc locum non ſatis intelligo, inquit Æmilius Portus, qui Suidam adeo infeliciter tranſtulit, maculiſque plurimis aut affectum invenit, aut affecit. Neque ſatis ei fuit non intellexiſſe, inſuper emendatione corrupit; nam pro τοῦ Κωνσταντίνου legit τῶν, atque ita Imperatorem nobis pro Urbe dedit, & tempora Conſtantini cum regno Zenonis pariter confudit. Impoſuit illi vocabulum Ἴλλους, quod nomen viri fuiſſe igno-

noravit; inde reliqua plane tenebris in-
voluta ut viderentur neceſſe fuit. At Ἴλλους vel Ἴλλος Græcis, Hyllus, aut Illus Latinis dictus, ſub Zenone vixit, eique familiaris admodum fuit. Suidas ipſe, Ἴλλος, ὄνομα κύριον, ὃς ἦν μάγος Ζήνωνος. At Zenoni operam in arte magica præſtitiſſe, aut omnino magum fuiſſe Illum non memini. Imo errorem ex Scripturæ compendio natum pro certo habeo: ſcripſit aut Suidas aut Librarius, $\mu\alpha\gamma^{o\varsigma}$ vel brevius, ut in MS. codice Manuelis Moſchopuli expreſſum vidi, $\mu^{o\varsigma}$: hoc qui ſequebantur μάγος effecere, cum μάγιστρος abbreviatura illa intelligeretur. Victori in Chronico *Hyllus Patritius*, & ſimpliciter *Patritius* nominatur: at Marcellino *Illus natione Iſaurus* ſignanter *dignitate Magiſter Officiorum dicitur*: Et Joannes Antiochenus, nondum editus, Καὶ ἐξῆλθε ὁ Ἴλλους συγκλητικὸς, καὶ ὕπατος, καὶ μάγιστρος, καὶ πατρίκιος. Non igitur magus, ſed Μάγιστρος Zenoni Illus fuit. De hoc igitur Illo Patritio & Magiſtro intelligenda ſunt iſta apud Suidam, quæ ex voce ἐμποδὼν citavimus: neque vero Hiero-

clis

clis noſtri Fragmento adjungenda, cum ſint ſine dubio hauſta ex Damaſcii libro de vita Iſidori (toties in Collectaneis illis exſcripto) ut patet ex narratione ipſius Suidæ in Παμπρέπιος, & iis quæ in excerptis à Photio in Bibliotheca conſervatis etiamnum exſtant. Fragmentum igitur prius Hieroclis fuit, idque opinor ex librorum aliquo quos φιλοσοφούμενα nominavit, qualem etiam titulum Origenes, qui eidem Scholæ aliquando præfuit, uſurpavit; & latent ejus φιλοσοφούμενα adhuc in Bibliotheca Florentina, judicio Viri doctiſſimi Lucæ Holſtenii digniſſima quæ edantur. Utrum inter hæc περὶ δικαιοσύνης tractaverit, aut omnino de Juſtitia unquam ſcripſerit, neſcio: ſemel enim Stobæo citatur ſub Ἱεροκλέων, ſæpius ſub Ἱέρακος, nomine. Et fieri poteſt ut ab Hierace Alexandrino potius illa ſcripta ſint, quem Ammonio æqualem tradit apud Photium Damaſcius. Reſtant Ἱεροκλέους φιλοσόφου Ἀστεῖα, *Hieroclis Philoſophi Facetiæ*; quæ an noſtri ſint ipſe qui edidit dubitavit, & videntur ſane eſſe alicujus Hieroclis junioris.

Præter hæc, concinnavit etiam Hie-

rocles in Platonis Gorgiam Commentarium, non manu ſua ſcriptum, ſed ab ore ejus à diſcipulo exceptum. de quo memorabile eſt quod narrat apud Photium Damaſcius. Οὗτος (Ἱεροκλῆς) ποτὲ τὸν Πλάτωνος Γοργίαν τοῖς ἑταίροις ἐξηγεῖτο· εἷς δέ τις τῶν ἀκροατῶν Θεοσέβιος ἀπεγράψατο τὴν ἐξήγησιν. πάλιν δ', οἷα εἰκὸς, ἐκ δευτέρου τοῦ Ἱεροκλέους εἰς τὸν Γοργίαν καταβαλλομένου, μετά τινα χρόνον, τὴν ἐξήγησιν ὁ αὐτὸς ταύτην ἀπεγράψατο, καὶ ἀντιπαραβαλὼν τὴν προτέραν καὶ τὰ ὕστερα, εὗρεν οὐδὲν τῶν αὐτῶν, ὡς ἔπος εἰπεῖν· ἑκάτερα δὲ ὅμως, ὃ καὶ παράλογον ἀκοῦσαι, τῆς Πλάτωνος ἐχόμενα, καθόσον οἷόν τε, προαιρέσεως. Τοῦτο μὲν οὖν ἐπιδείκνυται τοῦ ἀνδρὸς ἡλίκον ἦν ἄρα τὸ τῶν φρενῶν πέλαγος. *Hierocles hic aliquando Platonis Gorgiam ſociis explicabat. Unus vero auditorum, Theoſebius, explicationem deſcripſit. Iterum vero, ut par erat, cum Hierocles poſt aliquod tempus ſecundo interpretaretur, idem etiam hanc explicationem deſcripſit, & collatis prioribus cum ſecundis, in nullo, ut ita dicam, eadem invenit. Utraque tamen, quod vix auditu credibile eſt, Platonis, quoad ejus fieri poterat, inſtitutum continebant.*

nebant. Hinc colligitur quanta in illo viro fuerit ingenii copia. Ita à ſcriptis ad dictata pervenimus, & nequid videamur omittere, age ab illis ad Dicta veniamus. Tradidit itaque idem Theoſebius Hieroclis diſcipulus apud Suidam, vel potius Damaſcium, eum ἐξηγούμενον, (*non inter narrandum*, ut Curterius & Portus, ſed *dum* Platonem *explicaret*) aliquando dixiſſe, κύβοις ἐοικέναι τοὺς Σωκράτους λόγους· ἀπίπτειν γὰρ εἶναι πανταχοῦ ὅπη ἂν πέσωσι. *Socratis* ſcilicet *ſermones teſſeris eſſe ſimiles: ſtare enim ſemper erectos, quacunque cadant.* Rurſus, cum Byzantii in judicium adductus plagis cæſus eſſet, mananti ex corpore lacerato ſanguine judicem aſperſit, ſimulque illud Ulyſſis apud Homerum uſurpavit,

Κύκλωψ τῆ, πίε οἶνον, ἐπεὶ φάγες ἀνδρόμεα κρέα.

Hæc habui quæ de Philoſophi noſtri Scriptis dictiſque traderem; qualia vero ea ſint, aut quanti inter eruditos æſtimanda, non aliunde melius quàm à Criticorum veterum judicio cognoſcere poterimus. Primum itaque legimus

apud Suidam, & paulo integrius apud Photium aut Damaſcii, aut alterius Philoſophi, certe à Damaſcio traditam, hanc de Hierocle noſtro ſententiam: ὅτι ὁ Ἱεροκλῆς, ὁ τὰς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ διατριβὰς ὑψηλοφροσύνῃ καὶ μεγαληγορίᾳ κοσμήσας, μετὰ τοῦ σεπτοῦ καὶ μεγαλοπρεποῦς εὔφορος τε τὴν διάνοιαν εἰς ὑπερβολὴν ἦν, καὶ διαφέρων εὐγλωττίᾳ καὶ εὐπορίᾳ τῶν καλλίστων ὀνομάτων καὶ ῥημάτων, κατέπλαττε πανταχῆ τοὺς ἀκροωμένους, πρὸς τὴν Πλάτωνος ἁμιλλώμενος ἀεὶ καλλιῤῥημοσύνην καὶ πολυνοίαν. *Sciendum quod Hierocles, qui Scholam Alexandrinam ſublimitate & magnitudine animi ornavit, præter magnificentiam venerandam* (*& conſtantiam,* Suidas enim & alii côdices apud Photium pro σεπτοῦ ἀτρέπτου exhibent) *etiam ingenii ubertate admodum affluebat; & cum linguæ præſtantia, pulcherrimorumque nominum & verborum facilitate ac copia excelleret, omnes ubique auditores in ſui admirationem rapiebat, tam orationis venuſtate quam ſententiarum varietate cum Platone ſemper contendens.* Quo Philoſophi noſtri encomio quid uberius? quid luculentius? Et tamen Suidas poſt ope-

rum

rum enumerationem hæc ſtatim ſubjungit. ἐν οἷς φαίνεται ὁ αὐτὸς τὴν μὲν ζωὴν ὑψηλόφρων, τὴν δὲ γνῶσιν οὐκ ἀκριβής. ac ſi vita ſublime aliquid ſpiraſſet, ſcientia nihil accuratum. Ne hæc Hierocli noſtro labes adhæreſceeret, Curterius particulam οὐκ è Suida tollit; & cum vitæ ſublimis, tum ſcientiæ accuratæ philoſophum Latine exhibet. Cæterum non vidit ille, in Græcis autoribus corrigendis minime felix, verba hæc Damaſcii eſſe, non Suidæ, qui vitæ Iſidori partem maximam in Collectanea ſua tranſtulit. Id enim ſi vidiſſet, negationem nunquam ſuſtuliſſet, aut ea injuriam nomini Hieroclis factam putaſſet. Jamdudum enim obſervavit Photius Damaſcium in eo opere, quotquot verbis extollit, & aut ob doctrinæ excellentiam, aut ob ingenii ſolertiam, ſupra humanam conditionem, ut plane divinos celebrat, horum ſe judicem conſtituere, nullum non perſtringere, in ſingulis etiam aliquid eorum, propter quæ prius laudaverat, deſiderare, ipſi Iſidoro haud parcere. Vel hinc liquet iſta etiam apud Suidam in Ἰσίδωρος, τὴν

ζωὴν μὲν τὴν φιλόσοφος· ὡς δὲ πρὸς ἐπιστήμην οὐ διεξητασμένος, ex eodem Damaſcio pariter petita eſſe, & cum iis quæ de Hierocle dixerat plane conſentire, adeoque negationis particulam è Suida per Curterium ſublatam omnino reſtituendam videri. Neque vero exiſtimationi Autoris noſtri quicquam officere putemus, quod minus ab eo laudetur, qui omnes etiam quos laudat pariter vituperat.

Fateor equidem alicubi, aut à Damaſcio aut Iſidoro, Hieroclem in ordinem Philoſophorum medium eſſe redactum: nam cum Pythagoram & Platonem divinos appellet, Ariſtotelem vero & Chryſippum deprimat; his verbis de Autore noſtro ſententiam fert. Τῶν δὲ νεωτέρων Ἱεροκλέα τε, καὶ εἴ τις ὅμοιος, οὐδὲν μὲν ἐλλείποντας εἰς τὴν ἀνθρωπίνην παρασκευὴν, τῶν δὲ μακαρίων νοημάτων πολλαχῇ πολλῶν ἐνδεεῖς γινομένους, φησίν. *Ex Philoſophis junioribus Hieroclem, & ei ſimiles quod ad humanum apparatum attinet, nullibi deficere, at beatorum divinorumque conceptuum ut plurimum expertes eſſe, ait.* Atque hæc de Hieroclis Philoſophia:

de

de Stylo, omni exceptione majus eſt Photii Græcorum Patriarcharum longe doctiſſimi judicium. Ἔστι δ' ἡ φράσις τῷ ἀνδρὶ σαφὴς μὲν καὶ καθαρὰ, καὶ ὡς ἂν δὴ φιλοσόφῳ πρέπουσα· οὐ μέν γε τοῖς κεκαλλωπισμένοις καὶ περιττοῖς ἐξαγεριζομένη χρώμασί τε καὶ ποικίλμασι τῆς ῥητορείας: *Eſt autem phraſis Hierocli aperta atque pura, & rebus philoſophicis apta, at non ſupervacuis pulchriſque coloribus, & Rhetorices variis pigmentis decorata.* Qua & ſobria & accurata Viri ſummi ſententia contenti, huic de Autore diſſertationi finem imponimus, de Opere poſtea dicturi.

Principem in hac ſecundi Voluminis mantiſſa locum tenent Fragmenta *de Fato, Providentia & Libero Arbitrio:* eaque bis Græce, ter Latine exhibita. Ad Græca quod attinet; primo loco poſita ſunt ea quæ Federicus Morellus Lutetiæ è Bibliothecæ Medicææ penu eruta anno MDXCVII edidit; quæ cum Epitomen Hieroclis continere aliquis ſuſpicetur, mihi tamen nihil aliud eſſe quam ex Excerptis Photii iterum excerpta, & quaſi in cor-

pus redacta videntur. Id vero ut oſtendam, primo ſciendum, ſeptem de hac ipſa re libros ab Hierocle fuiſſe conſcriptos, quorum argumenta nobis breviter Photius tradidit; at fragmenta ex tribus tantum, ut tituli præ ſe ferunt, excerpſit. Deinde etiam obſervo Epitomatorem Morellianum nihil prorſus in ſe continere, ne unam quidem ſententiam attigiſſe, quæ non integra in Photianis exſtet. Præterea, idem utriuſque fragmenti ſcopus in ipſa fronte iiſdem verbis propoſitus, iiſque eadem menda laborantibus. ἡδ' ἐπαγγελία τῆς παρούσης σκέψεως περὶ προνοίας ἐστὶ διαλαβεῖν τῇ Πλάτωνος δόξῃ καὶ Ἀριστοτέλους συνδιαπειρωμένῳ. Si interpretes conſulueris, neſcies quid legerint, ita ſententiam aliter aliterque unuſquiſque concepit & expreſſit. Ego apud Photium primo συνδιαπειρώμενα ſcriptum puto, & Librarii vitio α in ω verſum, quod perquam uſitatum eſt, à Morelliano autem Excerptore mendam etiam cum ſententia eſſe tranſcriptam. Plane ut paulo poſt, cum in aliquibus Photii codicibus, οὐκ ἀγνοοῦντι, ὕλης συνεργῆς, in aliis ἀλλὰ γνώμης, vel γνοῦντι, ſcribere-

peretur; Excerptor ille poſterior, ἀπὸ [illegible] expreſſit, itaque Morellum & Grotium in ſententiam plane alienam nduxit, qui *materiam generatam* ſive *enitam* nobis exhibent, cum omnia quæ equuntur plane ἀγέννητον ſeu ingeneratam materiam poſtulant. Utcunque ſit, Excerptorem à Morello editum Hieroclis de Providentia libros nunquam vidiſſe, ſed è Photii Bibliotheca omnia tranſcripſiſſe perſuaſiſſimum habeo. Ea autem quæ ita tranſcripſit, quia non eadem ſerie ordineque apud Photium exſtent, quo quæque loco reperiri poſſint, indicare non gravabor.

Principium itaque Morellianorum inter Photiana ad finem paginæ 36. omiſſa ſcilicet Hieroclis Præfatione, reperiuntur. deinde quæ poſt medium paginæ 6. iterum quaſi incipere videntur, in ſecundis Photii excerptis pag. 48. accurrunt. At pag. 10. quæ poſt λογιζομένῳ φανήσεται ſequuntur, longo intervallo pag. 66. comparent. Quæ vero 12. linea 2. ſe offerunt, ad 54. medium lectorem reducent. Paginæ 14. hæc verba, ταύτῃ τοι καὶ Πλάτων, ad 66. iterum mittunt. Poſt ἀληθινῆς θεραπείας

πνεῖς pag. 16. ad 74. relegamur: & à fine 18. poſt τὴν ἡμετέραν διάνοιαν, ad finem pene 78. mittimur. Ubi pluſculis interceptis Excerptor progreditur, donec 22. initio tribus lineis ex 56. petitis, iterum procedit, tandemque Photianis ad finem plane perductis; poſt medium 24. ad 56. redit, unde pauciſſima prætergreſſus in medio 64. finit. Denique Appendix ipſa ex pagina 70. deſumpta eſt; *quam cum Corollarium parum huic operi congruens* appellet Morellus, oſtendit ſe non intellexiſſe hæc ex fine ſecundi libri petita eſſe, quo Opiniones Platonicas ex ipſius Platonis Operibus collegit, expreſſit. Hæc nobis laborem pepererunt hoc uno nomine haud plane ſupervacaneum, quod aliis eandem non creabunt poſtea moleſtiam. Atque hinc tandem clare perſpicimus quis ſcopus, quæ mens Epitomatoris fuerit. Nam cum Hierocles ſeptem libros de Fato, Providentia, & Libero Arbitrio edidiſſet, Photius autem ex tribus tantum prioribus excerpta in Myriobiblon retuliſſet, in quorum primo ſententia Hieroclis expreſſa eſt, in ſecundo Platonis autoritas petita, in tertio autem

eb-

objectiones refellebantur; Excerptor Morellianus ex ſecundo tertioque ea quæ ad primi argumentum pertinere videbantur revocavit, ut univerſam Hieroclis de Fato & annexis doctrinam in unum quaſi corpus redactam exhiberet.

Quoties autem verba ipſa ex Photio non tranſcribit, toties ſuſpectum habere Epitomatoris judicium oportet. Ecce enim non procul ab initio de Ammonio nonnulla locutus, ſtatim ſubjungit, οὗ Πλωτῖνος καὶ Ὠριγένης, ἔτι δὲ Πορφύριος καὶ Ἰάμβλιχος μαθηταὶ γεγόνασιν. Ergo tam Porphyrius & Iamblichus, quam Plotinus & Origenes Ammonii diſcipuli fuere. At quis neſcit Iamblichum Porphyrii, Porphyrium Plotini diſcipulum fuiſſe, neutrum Ammonii? Fateor equidem Eunapium Origenem Porphyrii condiſcipulum facere, idque ipſius Porphyrii autoritate fretum. Συμφοιτηταὶ μὲν οὖν ὡς αὐτὸς ἀναγράφει, καὶ ἕτεροί τινες ὑπῆρχον, Ὠριγένης τε καὶ Ἀμέριος καὶ Ἀκυλῖνος.

Sed poteſt eſſe error in nomine Origenis ut videtur eſſe in altero Aquilini. Forte enim non Ἀκυλῖνος, ſed duabus literis prioribus leviter mutatis Παυ-

λῖνος,

p. 4.

κῖνος, ſcriptum fuit; quippe meminit Paulini cujuſdam Plotini diſcipuli Porphyrius, quem Amelius μίκκαλον appellavit; Aquilini vero mentionem facit tanquam ex Philoſophia hæretici, & inter Gnoſticos à Plotino refutati. Utcunque ſe res habeat, Origenes Porphyrii condiſcipulus eſſe nullo modo potuit, qui Plotini jam ſeneſcentis primo factus eſt diſcipulus: Origenem autem Plotino annis viginti ſeniorem fuiſſe conſtat. Teſte enim Porphyrio, in vita Præceptoris ſui, decimo Galieni Imperatoris anno quinquageſimum nonum circiter ætatis annum agebat Plotinus. At Origines *vixit uſque ad Gallum & Voluſianum*, id eſt, *uſque ad ſexageſimum nonum ætatis ſuæ annum*; ut Hieronymus in Catalogo teſtatur. Quo minus mirum eſt viſo Origene in Scholâ inter Auditores apparente, Plotinum derepente erubuiſſe, & poſt pauca verba clauſiſſe Lectionem. Qualem igitur Eunapius condiſcipulum Porphyrio adjunxit virum! & Præceptori, quem ſumme coluit, venerandum, & ipſo Porphyrio quinquaginta annis ſeniorem,

niorem, ut ipſe apud Vincentium Lirinenſem fatetur; *excitum ſe fama ipſius Alexandriam fere puerum perrexiſſe, ibique eum vidiſſe jam ſenem.* Nullo igitur modo Ammonii diſcipulus Porphyrius fuit, multo minus Iamblichus Porphyrii auditor. & Excerptorem Morellianum in hunc errorem duxit cum incuria feſtinatio. Cum enim Photius inter Ammonii γνωρίμους Plotinum & Origenem nominaſſet, ac poſtea ad eorum ſucceſſores enumerandos progreſſus eſſet, inter quos Porphyrium, Iamblichum, & tandem Plutarchum Athenienſem collocat; Excerptor diſcipulorum ſucceſſores, nulla diſtinctione adhibita, Ammonii auditores facit. Quod ideo notatu non indignum judicavimus, ut inde Morelliana ex Photianis emendanda moneremus; quæ quiſquis diligenter contulerit, næ ille conjecturis emendationibuſque Morelli ad marginem collocatis, ſemper incertis, plerumque falſis, non indigebit. Nam quod ſtatim ab initio operis pro προταθέντας p. 2. προσαναρθέντας legi vult, vocem prorſus alienam reſtituit, & à Photio ex ipſo

ipſo Hierocle ſine dubio tranſcriptam rejicit: imo plane fugit eum Grotiumque ratio, cum *σφᾶς αὐτοὺς προσυναθεῖσθαι, ſeipſos tantum conſuluiſſe* interpretati ſunt. Ita pagina 4. pro ταῖς ὁμοίαις, conjunctione addita, καὶ ταῖς ὁμοίαις ſcribens, leviſſima correctione ſententiam authoris fœdiſſime corrupit, non niſi ex Photio ſanandam, qui oſtendit non conjunctionem καὶ, ſed verbum ὑποβάλλει defuiſſe. pag. 8. πάντας που τῆς ἀταξίας αὐτοῖς ἀγεννησίᾳ τῆς ἑαυτῶν φύσεως κειμένης, *Cum etiam quod inordinatum erat in eorum natura, ortum nullum habuiſſet.* ita Morellus. Quæ quidem nihili ſunt; neque tamen meliora attulit Grotius. Ex Photio itaque emendanda, & legendum, πάντως που τῆς εὐταξίας αὐτοῖς ἐν τῇ ἀγεννησίᾳ τῆς ἑαυτῶν φύσεως κειμένης. Mox etiam pro κοινὸν τὸ μετατρεπόμενον, ex eodem ſubſtituendum τῷ μετατρεπομένῳ. Neque ferendus eſt Andreas Schottus, qui in Græco exemplari emendationem vidit, in verſione ſua mendam retinuit. Nihilo enim melius quam aut Morellus aut Grotius vertit, *Quod autem præter naturam efficitur, vitiatur.* Cum & verba

ipſa & ea quibuſcum cohærent hunc ſenſum poſtulent: *Contra naturam vero affici, malum eſt ei quod mutatur.* Rurſus paulo poſt, (eſt enim hic locus admodum obſcurus, neque Interpretum Triumviratui intellectus) pro πρὸς τὸ μὴ δυνατὸν, legendum πρὸς τῷ, quod aliud eſt. novum ſcilicet argumentum, præter iniquum & injuſtum, etiam ab impoſſibili deductum. Pagina autem 12. locus inſignis eſt, qui & emendationem noſtram & explicationem efflagitat. Τὸ δὲ τρίτον, ὡς ἔσχατον τῶν θείων γενῶν, οὐ μόνον τὸ ὁπωσοῦν ἐκπίπτεσθαι τῆς ὑπεροχῆς τῶν οὐρανίων ὑπέστη, ἀλλὰ καὶ τὸ ποτὲ κακιώεσθαι τῶν αἰθερίων ἀξίαν ὑπέστη. Pro τὸ, bis legendum ſuſpicatur Morellus τῷ, & quidem rectiſſime, licet Photii Codices non agnoſcant; ſed interim non vidit vocem ἀξίαν eſſe vitioſam: moneo itaque ex Photio legendum, τὸ τῶν αἰθερίων ἀξίας ὑπέστη. Mira ſunt quæ hinc interpretes excudunt, & ab Hieroclis ſententia prorſus aliena, quæ in hunc modum, admiſſa utraque correctione, reformanda intelligendaque cenſeo. Cum tria eorum quæ intelligentia prædita ſunt; (non *quæ intelligen-*

ligentiam movent, ut perperam Morellus & Grotius) genera ſint, quorum primum, ſine ulla ſui commutatione, indeſinenter divinæ ſimilitudinis particeps eſt, quale eſt cœleſtium genus; ſecundum vero non immutabiliter impartibiliterve eandem ſimilitudinem ſortitur, ſine peccati tamen vitiique labe paternis legibus obtemperat, quale ætheriorum genus eſt: tertium ab utroque diſtinctum eſt, nam *eo quod aliquo modo mutetur, infra eminentiam cœleſtium deſcendit; eo vero quod etiam aliquando vitietur, infra ætheriorum dignitatem ſubſidet.* Hæc ſunt Pythagoricæ doctrinæ, hæc Scholæ Platonicæ conſentanea. Hierocles ipſe ad Aurea Carmina, cœleſtes illos velut θεοὺς ἀκηράτους ἀπαθεῖς καὶ ἀκηλιδώτους, animos autem hominum uti τρεπτὰς καὶ ἐμπαθεῖς τῇ εἰς κακίαν ὑποφορᾷ deſcribit; inter utroſque vero medium genus ita depingit, ut ſimul noſtra illuſtret atque confirmet. Τῷ μὲν ἀεὶ νοεῖν ἀναβέβηκε τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως· τῷ δὲ μὴ ἀτρέπτως μηδὲ ἀπαύστως νοεῖν ὑποβέβηκε τῶν θεῶν. Et alibi de tertio genere, δι καὶ τῶν ἀγαθῶν ἡρώων ἐξ ἀνάγκης ὑποβεβήκασιν, ὥσπερ ἐκεῖ-

δοι μὲν ἀεὶ νοῦσι τὸν θεὸν, οὗτοι δὲ εἰς ἄνοιαν αὐτοῦ ποτὲ πίπτουσι.

Pag. 26. legitur ἡ τῆς ἐκεῖθεν δὲ ἐκεῖσε p. 26. μεταστάσεως εἱμαρμένη, *fatum migrationis de loco in locum*, ut interpretes: quod nihili eſt. Ita, τὴν δὲ ἀρχὴν τῆς γενέσεως ὁρίζει ἡ τῆς ἐκεῖθεν ἐκπομπῆς εἱμαρμένη· *Initium ortus definit Fatum migrationis è vita*, inquit Andreas Schottus, ſenſu plane nullo. Non viderunt quid eſſet ἐκεῖθεν ἐκπομπὴ, & quod ei ex adverſo reſpondet, ἡ ἐκεῖσε μετάστασις. Moneo igitur legendum pro ἐκεῖθεν δὲ, quod Græci non uſurpant, ἐνθένδε, ut in Photio reperitur. Nam cum particula θεν motum à loco, δὲ vero ad locum ſignificet; in ἐκεῖθεν una tantum Græci utuntur, in ἐνθένδε utraque: neque δε appoſitum ſignificationem mutat: ſed ut ἐνθάδε nunc hic, nunc huc valet, Ἐνθάδε, ἐνταῦθα, ὧδε, εἰς τοῦτον τὸν τόπον, inquit Heſychius; ita ἐνθένδε hinc ſignificat, & idem eſt quod ἐντεῦθεν· iterum Heſychius, ἐντεῦθεν, ἔνθεν, ἐκ τούτου. Optime Hierocles ipſe ad Aurea Carmina: Πρόνοια ἐπ' ἀνθρώπων ἐστὶ καθ' ἕνα ἕκαστον, πῶς ἀφίσταται τῆς ἐκεῖ· πῶς πρὸς τὰ τῆδε ἴοιεν. πῶς ἐνταῦθα πολιτεύεται· πῶς ἂν ἐν-

πῦθεν ἀνακομισθεῖσι ἐκεῖσε. Ita explicat ille animarum in corpora illapſum, reditumque ad eum unde profectæ ſunt locum. Neque aliter Plato in Phædone, è vita migrationem appellat τὴν ἐκεῖσε πορείαν. Dæmonem enim unicuique animæ præpoſitum velut ducem aſſignat, ᾧ δὴ προστέτακται τοὺς ἐνθένδε ἐκεῖσε πορεῦσαι, cui mandatum eſt animas morientium ex hoc loco ubi vixerunt, ad inferos ſive ſeparatarum animarum locum ducere atque dirigere. Clara itaque tandem atque perſpicua eſt Hieroclis ſententia, & ortum hominis & mortem eſſe fati legibus definitam. Quippe originis initium, ſive potius nativitatis, fatum emiſſionis ex animarum loco præſcribit mortem autem pariter definitam tenet fatum reditus, ſive reſtitutionis in eundē locum ex quo primitus emiſſæ ſunt. atque hæc eſt ἡ ἐνθένδε ἐκεῖσε μετάστασις. Pag. 30. pro ἄμεινον legendum ex Photio ἀμοιρεῖν, & pro δίκαιον, τυχαῖον. Prius viderunt Morellus & Grotius, de poſteriori neutiquam cogitabant. Erat tamen ea emendatio ad mentem Philoſophi exprimendam plane neceſſaria. Voluit enim in cæteris animantibus multū eſſe fortuiti, neq; quicquam

judicii divini particeps: in rebus autem humanis, etiam id quod fortuitum eſſe videatur, ad fati providentialis adminiſtrationem referri. Hæc nobis impræſentiarum ſufficere poterint, ut oſtendamus Excerpta Morelliana, ex Photio primum petita, cum Photianis conferenda, & ex eiſdem emendanda eſſe.

De interpretibus quod admoneam Lectorem, paucis accipiat. Morellus Photio nunquam viſo in quamplurimis erravit. Grotius eodem non conſulto, pauciſſima emendatiora reddidit. Andreas Schottus inter Codices Græcos ſatis emendatos, in rebus ad Philoſophiam Platonicam pertinentibus omnium imperitiſſimum ſe oſtendit. Uno aut altero loco fidem faciam. Dixit Hierocles pag. 50. καὶ μᾶλλον ἂν εἴη τῆς ἀληθείας ἀφεστὼς, εἰ αὐτὸς τῷ ἐνδεεῖ τῆς ὑλικῆς ἐνεργείας, καὶ χρόνου τινὸς κοσμεῖν ἤρξατο, ὅπερ οὐκ ἐᾷ μένειν αὐτὸν ἐν τῷ αὐτῷ ἤθει. Quæ verba ita Schottus tranſtulit: *& potius à veritate recederet, ſi ob indigentiam materiatæ operationis, & alicujus temporis ornare cœpiſſet, nec manere illam in ſuô ſtatu permiſiſſet.* Quibus verbis vix quicquam invenuſtius ex-

cogitari poteſt, niſi illa invenuſtora ſint quæ Morellus & Grotius excuſerunt. Primo itaque legendum, ut in Morellianis, καὶ ἀπὸ χρόνου· dein hic loco ſenſus reddendus eſt. *Quinetiam magis à veritate alienum foret, ſi præterquam quod materia ad operandum indigeret, etiam ab aliquo tempore rerum ornatum inchoaſſet: quod ipſum in uno atque eodem ſtatu manere non permittit.* Rurſus pag. 60. ὥστε κατὰ γένος ἕκαστα διατάζεσθαι, καὶ συμπαραθεῖν πρὸς τὸ ἀΐδιον τῇ διαδοχῇ τοῖς ὑποστήσασιν αὐτὰ αἰτίοις. Hoc eſt, Schotto interprete; *ut ſingula ſuo quaque genere conſerventur, & occurrere ad æternitatem ſucceſſione quadam cauſis ſubſiſtentibus.* Et hæc plane nihil ſunt. Morelliana pro ὑποστήσασιν habent ὑποσταθεῖσιν, ipſe legit ὑποστάσεσιν: ſed Photiana lectio veriſſima eſt. Eſt enim ὑφιστάναι verbum his Philoſophis uſitatiſſimum, pro efficere, producere, conſtituere. ita cum αὐτοτελῶς ὑποστῆσαι δύνασθαι κόσμον Deum velit, non eſt hoc *mundum in ſtatu conſervare*, ut interpretes volunt, ſed producere. ita ὑποστῆσαι ἑαυτῷ εἰκόνας alibi dixit: & in hunc modum ubique loquitur. Hæc igitur eſt Hiero-

clis eo loco ſententia: Ea quæ ratione carent, non ſunt providentiæ regulis ordinata, ſed fortuitis motibus ſubjecta, cum tantum ordinis neceſſitatiſque modum tenent, quo ſingula in ſuo genere conſerventur, & ſucceſſione quadam cum cauſis quæ ipſa produxerunt ad æternitatem conſpirent. Plura referre piget, & hæc notaſſe ſatis eſt, ne quis fama Andreæ Schotti ductus, interpretationi ejus nimium fidat, quem video in Photio vertendo ſæpiſſime lectorem fallere.

Atque hæc de Fato & Providentia fortaſſe nimis prolixa; de reliquis pauciora.

Nam quod ad ea quæ ex Stobæo collegimus Fragmenta ſpectat, diximus antea judicio noſtro ad Hieroclis Φιλοσοφούμενα, Suidæ & Etymologo citata, referri debere. Et quidem ſi ulterius hariolari liceat, omnino verba illa quæ ex ſecundo Rerum Philoſophicarum libro ab iſtis producuntur, ad eam libri partem pertinuiſſe puto, quæ περὶ οἰκιῶν ſive de Familia tractavit. Docet id ipſe in tractatu de Nuptiis his verbis; Οὐκοῦν ἔχομεν ἐν τοῖς περὶ οἰκιῶν ἀποδεδειγμένοις, ὥστε σαφὲς προαγόμενος

ἐκ

μὲν ἐστιν ὁ μετὰ γάμου βίος· ὁδὶ ἄνευ γυναικὸς κατὰ περίστασιν. In iis quæ περὶ οἰκιῶν ſcripſit, oſtenderat viro ſapienti vitam conjugalem primo loco eſſe eligendam; nos autem oportere ſapientem imitari, atque nuptias nobis convenientes exiſtimare, εἰ μή τις εἴη περίστασις ἐμποδὼν, niſi aliquid forte accidat quod merito prohibere poſſit. Quam ſententiam Hieroclis quæ verba potiori jure ſequantur, quam illa apud Suidam, quæ Philoſophorum exemplo eandem rem eiſdem pene verbis confirmant? Quis enim eorum non uxorem duxit, liberoſque ſuſcepit, & rei curam geſſit, μηδενὸς ἐμποδὼν ὄντος; Quibus in hunc modum non ſine ratione diſpoſitis, ordinem tractatuum à Stobæo nominatorum non erit difficile nobis conſtituere. Primum itaque locum occupet, Πῶς χρηστέον ἑαυτοῖς, ſive quomodo noſipſos gerere, aut erga noſipſos affectos eſſe oportet. Cui ego primum locum aſſigno, quia ipſe capite de Cognatis hoc ordine enumerat, Ἐπειδὴ προδεδιδάχθημεν, πῶς τε χρηστέον ἑαυτοῖς, καὶ πῶς γονεῦσι καὶ ἀδελφοῖς. Ergo ante Parentes de nobiſmetipſis egerat. Sequebantur autem Parentes

Patriam, Patria Deos, ut ſtatim oſtendemus. Primum itaque locum Πῶς χρηστέον ἑαυτοῖς, ſecundum Πῶς θεοῖς χρηστέον, proximum teneat, Πῶς πατρίδι χρηστέον. Certiſſimum hoc ex ipſo tractatus initio. Μετὰ τὸν περὶ θεῶν λόγον εὐλογώτατόν ἐστιν ὑποθέσθαι, πῶς πατρίδι χρηστέον, Poſt Deos & Patriam, quartum locum ſortiuntur Parentes, ſive Πῶς χρηστέον γονεῦσιν. Hoc pariter ex ipſomet patet. Μετὰ τὸν περὶ θεῶν καὶ πατρίδος λόγον, τίνος μᾶλλον ἂν πρότερον μνησθείη τις ἢ γονέων; Proxime ſequuntur Fratres, ſive περὶ φιλαδελφίας: deinde Conjux, ſive πῶς χρηστέον γυναιξί. Caput de liberis ſeptimum eſt, πῶς χρηστέον τέκνοις: De Cognatis octavum, πῶς συγγενέσι χρηστέον. Autor ipſe capitis initio; Τοῖς εἰρημένοις περὶ γονέων χρήσεως καὶ ἀδελφῶν, γυναικός τε καὶ τέκνων, ἀκόλουθόν ἐστι προσθεῖναι καὶ τὸν περὶ συγγενῶν λόγον, Atque ita tandem hunc Ordinem extudimus, Capitaque in hunc modum digeſſimus: *De Nobis ipſis, De Diis, De Patria, De Parentibus, De Fratribus, De Conjuge, De Liberis, De Cognatis.* Quæ omnia forte in primo Φιλοσοφουμένων libro continebantur; ad ſecundum enim

referro quæ ſequuntur. Primo, περὶ οἰκιῶν: deinde, οἰκονομίας: denique, περὶ γάμου. & reliqua quæ forte plurima à Stobæo omiſſa ſunt, ut ex priorum aliquibus Fragmentum nobis nullum conſervavit.

Hæc autem uti ſunt è Stobæo expreſſa, & ſatis fideliter verſa, & ſatis feliciter plerumque, ubi res poſtulabat, emendata videntur. Ne tamen ſemper ſatisfactum officio Interpretis aut Correctoris putetur, obiter notanda nonnulla duximus.
p. 216. Pag. 116. pro ὀρθόστρωτοι τοῖχοι, apponit margini, *fortè* κλιάστρωτοι, vertitque *ſublimes muri*. Sed neque Conjectura placet, neque verſio, cum verba Hieroclis ſatis elegantia ſint, & fruſtra mutata, ut obſervat Cl. Salmaſius ad Ælium Spartianum. Ut enim λιθόστρωτα, generali nomine quæ lapidibus ſtrata; ita quæ in altum, ὀρθόστρωτα. Et quemadmodum apud Codinum, cum de trullo loquitur, πάτωσις dicitur quod in ſolo ponitur, μουσείωσις quod in cameris, ὀρθομαρμάρωσις quod in parietibus; ita de pavimento στρῶσις dicitur, de parietibus ὀρθόστρωσις. Igitur ὀρθόστρωτοι τοῖχοι ſunt ὀρθομαρμαρωτοὶ, hoc eſt,

cruſtis marmoreis & laminis inducti. Deinde cum ψαλιστοὶ μυῤῥινῶνες *fornicati myrrhinones* reddit, & ad marginem exponit, *loca myrtis conſita opere topiario ſtructis arcuatim, vel ejuſmodi picturas,* non recte mentem Authoris explicat; potius enim forficati myrrhinones dicendi ſunt quam fornicati. Ita Gloſſæ Veteres Græco-latinæ, ψαλίζω forfico; & Latinogræcæ, Forficatio ψαλίδωμα. Revera ψαλίζειν Græcis eſt tondere. Heſych. ψαλίξαι, κεῖραι. Ut igitur apud Martialem *tonſile buxetum,* ita noſtro ψαλιστοὶ μυῤῥινῶνες tonſilia myrteta. Unicum præter hunc locum attingam ad finem pag. 248. peſſime ab Interprete acceptum. Καὶ τὰ μὲν ὑπὲρ ἀνδρῶν ἀποχρώη ἄν· ἐπιμετρήσαι δέ τι καὶ τὴν γυναικὸς πρέπον. *Et hæc quidem de viris dicta ſatis ſint; reſtat adhuc de mulieris officio dicendum.* Non intellexit quid eſſet ἐπιμετρῆσαι, quare & ſententiam puncto mutilavit, & ſenſum nullo prorſus modo verbis conſonum affixit. Eſt autem ἐπιμετρεῖν, ſupra debitum aliquid largiri vel concedere, adeoque præter id quod officio noſto incumbit agere. Mens Hieroclis hæc eſt: Cum opera familiæ in-

ter

p.248.

ter virum & fœminam dividenda ſint; ita ut ruſtica, forenſia, civilia viro, domeſtica vero negotia fœminæ tribuantur: tamen & patremfamilias aliquando decet officiis domeſticis ſeſe immiſcere; non tantum ſciſcitando & inſpiciendo, ſed etiam negotia muliebria tractando, imo ad ipſum lanificii opus nonnunquam deſcendendo. Et ut hæc virorum officio conveniunt, ita decet etiam mulierem non tantum lanificium tractare, ſed ad opera magis virilia accedere; & præter officia ſibi peculiaria, aliqua etiam ἐπιμέτρου loco in ſe ſuſcipere. Ita lege & intellige verba Hieroclis. ἐπιμετρῆσαι δέ τι καὶ τὴν γυναῖκα πρέπον, ὥστε μὴ τῆς ταλασίας κοινωνεῖν μόνον ταῖς θεραπαίναις, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἔργων τῶν ἀνδρειοτέρων.

Sunt alia male accepta, alia mutila, quæ mihi jam feſtinanti aut excutere aut ſanare non licet.

Quod autem ad poſtremum Hieroclis Fragmentum ex Euſebio deſumptum attinet, mirabitur fortaſſe quiſpiam plura Authoris verba inde excerpta non eſſe. Et fateor equidem, quiſquis Interpretem Euſebii ſequetur, plura ad Hieroclem noſtrum

rum referet, quam nos retulimus. Ecce
nim in Confutatione libri ſeptimi, hæc
le : *Sed audi quibus Hierocles verbis*
rtes Damidis tueatur. Probabilis, in-
uit, ratio fuit, cur Damis à Pythagoreo-
m ritu deflexerit. Hæc igitur &
uæ ſequuntur Hieroclis erunt, ſi cre-
imus Acciolo ; ſi Euſebium conſula-
us, Philoſtrati erunt, qui ſub τοῦ συγ-
γραφέως nomine intelligitur; & apud quem
bri ſeptimi capite octavo, verba ipſa ex-
nt incorrupta. αἰτία μὲν ἤδε τοῦ μεταβαλεῖν
Δάμιν τὸ τῶν Πυθαγορείων σχῆμα· οὐ γὰρ ὡς
κία γε αὐτὸ μεθεῖναί φησιν, οὐδὲ μεταγνοὺς αὐ-
. Quæ ideo deſcripſi, ut ex iis emen-
etur Euſebii Codex, qui pro ἤδε, ἤδη, pro
κακία, κακίας, pro μεθεῖναι, minus
cte habet μετεῖναι, & αὐτοῦ perpe-
m omittit. Neque hic ſolum, ſed
bi etiam in eo opere Hieroclem nobis,
vito Authore, exhibuit Interpres Flo-
ntinus, ὅσα ἐπὶ τῇ γραφῇ τοῦ παρὰ τοῦ Φιλ-
ήθει παιδεύσεως μὲν ἐπὶ πλεῖστον ἥκοντος,
ἀληθὲς μὴ τιμῶντος συγγραφέως. *Qua-*
nus inquam colligere eſt de ipſo Phila-
bis authore eruditione quidem magna
erto, veritatem ipſam probro afficiente.

Ita

Ita ille,ut ſolet. Philalethis author certe erat Hierocles; at alius ὁ περὶ τοῦ Φιλαλήθους, alius Author Philalethis. Loquitur Euſebius de Philoſtrato, cui tam inſigne & doctrinæ & veritatis ſtudii teſtimonium dederat Hierocles; idque in hunc modum. Nos autem ſolam Philoſtrati Hiſtoriam inſpiciamus, ex qua oſtendemus Apollonium non inter Philoſophos, ne quidem inter mediocris bonitatis viros eſſe numerandum, nedum cum Chriſto comparandum, *quantum colligere eſt ex ſcriptis Hiſtorici, Philalethis judicio & eruditi, & veritatem colentis.* Ita interpretor, particula negationis μὴ deleta; tum quod ipſiſſima verba ſint Hieroclis, tum quod hæc ſequantur, τοιοῦτος γὰρ ἦν αὐτῷ μετὰ τῶν ἄλλων καὶ ὁ Ἀθηναῖος Φιλόστρατος.

Neque vero Acciolus toties ſine ſocio erravit, eoque erudito. Meminit hujus Opuſculi Euſebiani Photius. Ἀνεγνώσθη Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου ἀνασκευαστικὸν βιβλιδάριον πρὸς τοὺς ὑπὲρ Ἀπολλωνίου τοῦ Τυανέας Ἱεροκλέους λόγους: *Lecta eſt Euſebii Pamphili Confutatio brevis librorum Hieroclis de Apollonio Tyaneo.* Ita Andreas Schottus, hac Annotatione adjecta:

Sep-

Septem eos fuiſſe colligere licet ex libello Euſebii qui adhuc ſupereſt. Mirabar primo ſeptem libros contra Religionem noſtram ab Hierocle fuiſſe conſcriptos, cum Lactantius, qui eadem ætate vixit, duorum tantum mentionem fecerit: deinde vero obſtupui, cum vir doctus id ſe ex libello Euſebii collegiſſe profiteretur; qui τῶ φιλαλήθους λόγου ſemper, ac ſi unus tantum liber fuiſſet, meminit; & veriſimillimum eſt Hieroclem comparationem Apollonii Tyanei cum Chriſto noſtro, in uno tantum ex duobus libris, ut ante docuimus, inſtituiſſe. Neque divinare poſſum unde eum numerum exſculpſerit Schottus, niſi forte locum paulo ante allatum ex Confutatione libri ſeptimi in animo habuerit, quo verſio Accioli Hieroclis Fragmentum male exhibet. Certe Euſebii Libellus, licet adverſus Hieroclem ſcriptus, in refellendis tamen Philoſtrati Fabulis verſatur, & octo ejuſdem libros ordine percurrit; imo quaſi Controverſiæ ſummam ex Philalethe tantum nominare contentus, orationem totam adverſus celebrem illum Sophiſtam & Hiſtoricum dirigit, ipſum vero Hieroclem

eo

eo tantum nomine poſtea, quod fidem tam lepidis fabulis haberet; obiter perſtringit. Atque hæc vera eſſe, tum ex verbis illis Euſebii, μόνην δὲ ἐπισκεψώμεθα τὴν τοῦ Φιλοστράτου γραφήν, tum ex diligenti collatione locorum ex Philoſtrato αὐτολεξεὶ adductorum, tum denique ex ipſo Libri titulo, ſecundum Codicem Regium à Cl. Holſtenio expreſſo, luce clarius conſtabit.

Neque vero mirum eſt Acciolum non vidiſſe quæ ſint Hieroclis, cum non videat quis fuerit. Oſtendimus ante è Lactantio fuiſſe eum *è numero judicum*; neque tantum Chriſtianorum perſecutioni præfuiſſe putandus eſt, ſed officium dignitatemque Judicis prius quam adeo crudeliter barbareque ſævire Diocletianus inciperet, obtinuiſſe; quod hæc Lactantii verba non obſcure indicant, quibus Hieroclem ipſum affatur. *Tot ſemper latrones pereunt, & quotidie pereunt, utique multos & ipſe damnaſti.* Confirmat hæc etiam ſatis non ſemel Euſebius. τούτων γὰρ ἡμῖν, inquit, διελεγχθέντων, ὁμοῦ τοῦ τε Φιλαλήθους τὰ ἀνατέτραπται τὰ τῶν καθ᾽ ὅλων δικαστήρια διειληφότος ἢ καὶ τὰ

ἐκκλησιαστικῶν βιβλία, καὶ ὡς αὐτὸς ἑαυτοῦ δοκεῖ, χειρὸς ἐφ' ἑκάστῳ κρίσεις φανερὰ κατασκευάσει. *His itaque ad diſquiſitionem collectis, ſatis puto conſtabit & Philalethis hujus indicia ſimul cuncta teſtimoniaque complexi, acre illud in Chriſtianos, rerumque omnium ut de ſe ait judicium conſultiſſimum.* Ita Interpres Florentinus. Rurſus Euſebius; Τάδε Ἱεροκλῆ τὰ ἀνωτάτω καὶ καθόλε δικαςήεια πεπιςευμένῳ μετὰ πολλῆς ἀκριβείας ἀληθῆ καὶ πιςὰ εἶναι δοκεῖ: *Hæc ſunt quæ Hierocles pro veris habet, ille ſolertiſſimus in judiciis ſupra adductis ac undicunque in nos legendis excuſſor.* Ita rurſus Acciolus. Quis autem Oedipus hæc verſionis ænigmata interpretabitur? aut quid tanto molimine libri in linguam magis familiarem transferuntur, ſi Græca intellectu ſint facilia, Latina intelligi non poſſint? Quid enim aliud eſt τὰ δικαςήεια διειληφὼς, quam Judex conſtitutus? quid τὰ δικαςήεια πεπιςευμένος, quam is cui concredita eſt poteſtas judicandi? Quæ ſi ſint τὰ ἀνωτάτω καὶ καθόλε, (aut enim pro π, aut præter π priori loco καὶ lego,) quid aliud quam immenſa & ſu-

ſuprema poteſtas, aut in ſuprema ſaltem curia denotatur? Quam autem poteſtatem Euſebius intelligit, utrum quod eſſet ἔπαρχος Ἀλεξανδρείας, ut ex Epiphanio docuimus, an δικαιοδότης, vel ἴδιος λόγος, de quibus Strabo, non eſt hic diſſerendi locus. Hæc enim ideo tantum adduximus, ut oſtenderemus, Euſebium vitio interpretis minus fuiſſe intellectum, neque Fragmentum Authoris noſtri, eo quod editum eſt, prolixius è libro adverſus Hieroclem eſſe expectandum.

Quoniam vero illius Opera in hoc ſecundo Volumine claudit hoc ἀποσπασμάτιον, finem etiam noſtræ Diſſertatiunculæ ſimul imponet. Quam cum ut poſtulatis Typographi tantum morem gererem primo aggreſſus ſim, ut lectori harum rerum ſtudioſo aliquo modo ſatisfacerem, eandem longius produxerim; ut reliquis ſtudiis, quæ me imperioſius avocant, vacem, filum ejus & craſſiuſculum, & jampridem nimis fortaſſe prolixum, hic abrumpam.

Joannes Pearſonus.

EX D. AUGUST. LIB. V.
De Civ. Dei, cap. 10.

NUllo modo cogimur, aut retenta præſcientia Dei, tollere voluntatis arbitrium, aut etento voluntatis arbitrio, Deum, quod nes eſt, negare præſcium futurorum. Sed utrumue ampleɛtimur, utrumque fideliter & veraci-er confitemur: illud, ut bene credamus, hoc, t bene vivamus. Male enim vivitur, ſi de Deo on bene creditur. Ergo abſit à nobis Dei neare præſcientiam, ut liberi eſſe velimus, quo djuvante ſumus liberi vel erimus.

M. Tullius Cic. hic naufragium fecit, qui in ib. de Div. Providentiam maluit tollere, quam clibare aliquid de humana libertate. Ita dum omines liberos fecit, *(inquit idem Præſul Auuſt.)* fecit ſacrilegos. *Idem tamen in Or. pro igario ait,* Neminem mirari debere, humana onſilia divina neceſſitate eſſe ſuperata. *Hierooles vero noſter removit ſe procul ab iſta Charybdi. ati porro nomine uſus eſt in vera & ſana notione; ro æterno ſcilicet Providentiæ decreto, ſeu Sanione & velut Voce divinæ mentis.*

F A B. *Quintil. l. 12. c. 1.* Multos non naſci, egere omni ratione ſatius fuiſſet, quam Proidentiæ munera in mutuam perniciem conver-ere.

ἹΕΡΟΚΛΕΟΥΣ

ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΠΕΡΙ ΠΡΟΝΟΙ-ας καὶ εἱμαρμένης, καὶ τοῦ ἐφ' ἡμῖν πρὸς τὴν θείαν ἡγεμονίαν συντάξεως. [κατ' ἐπιτομήν.]

Προθε-σεία τῆς Ἱερο-κλέους πραγ-ματείας.

Η Δὲ ἐπαγγελία τῆς παρούσης σκέψεως περὶ προνοίας διαλαβεῖν τῇ Πλάτωνος δόξῃ καὶ Ἀριστοτέλους συνδιαπεπεισμένῳ. Συνάπτειν γὰρ βούλεται τοὺς ἄνδρας ταῖς δόξαις κατὰ πάντα τῆς φιλοσοφίας δόγματα. ὅσοι δὲ αὐτοὺς διαφωνεῖν δοξάζουσι, τούτους ἐς τὰ μάλιστα πεπλανῆσθαι τῆς τῶν φιλοσόφων προθέσεως, καὶ ἐκπεσεῖν τοῦ ἀληθοῦς ἀποτείνεται. τοὺς μὲν ἔριδι καὶ ἀπονοίᾳ σφᾶς αὐτοὺς * προσαναθέντας· τοὺς δὲ προλήψει καὶ ἀμαθίᾳ δεδουλωμένους· καὶ πολὺ τοὺς ἔμπροσθε στῆσαι χρόνον, μέχρις ἡ τοῦ Ἀμμωνίου σοφία διέλαμψε. τοῦτον γὰρ τὰς τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν διακαθάραντα δόξας, σύμφωνον ἐν τοῖς ἀναγκαιοτάτοις τῶν δογμάτων Πλάτωνός τε καὶ Ἀριστοτέλους

*ἴσ. προσαναρθέντας.

τ͂

Summa Commentarii

HIEROCLIS PHILOSOPHI

De

PROVIDENTIA ET FATO,

Deque

Liberi Arbitrii cum Divina Gubernatione convenientia.

Interprete Fed. Morello *Pariſ. Prof. Reg.*

Propoſitum hujus diſputationis eſt comprehendere ea quæ de Providentia ex Platonis *&* Ariſtotelis *ſententia conſtare poſſunt apud eos qui utrumque Philoſophum ſequuntur.* Hieroclis commentarii ſcopus.

Nam Platonicorum *&* Ariſtotelicorum *opiniones conciliare ſtudet* Hierocles *: quinetiam contendit eos omnes qui hos Philoſophos diſſentire inter ſe arbitrati ſunt longiſſime aberraſſe à ſententia utriuſque Philoſophi, & procul à vera ratione remotos fuiſſe: alios quidem, contentionis ſtudio & veſania inductos, ſemetipſos tantum conſuluiſſe; alios vero præſumptione animi & inſcientia adſtrictos fuiſſe; atque illos certe majorem choream conſtituiſſe, donec* Ammonii *ſapientia affulſit. Hic enim* Ammonius *cum veterum Philoſophorum opiniones perpurgaſſet,* Platonis *&* Ariſtotelis *mentem valde conſonam & con-* Platonis & Ariſtotelis conſenſus. Ammonii laus, ſcripta & diſcipuli.

τὴν γνώμην ἀποφῆναι. οὗ Πλωτῖνός τε καὶ Ὠριγένης, ἔτι τε Πορφύριος καὶ Ἰάμβλιχος μαθηταὶ γεγόνασι. ἀλλὰ ταῦτα ὁ Ἱεροκλέους λόγος σπουδάζων, κατασκευάζει μὲν ἃ ἐκείνους φιλοτιμεῖται δοξάζειν· ἀνταγωνίζεται δὲ πρὸς τοὺς ἐσπουδακότας τἀναντία, Ἐπικουρείους τε καὶ Στωϊκούς, καὶ ὅσοι Πλάτωνα μὲν ὑποδύονται καὶ Ἀριστοτέλην, οὐκ ὀρθῶς δὲ τὰ ἐκείνων εἰσηγοῦνται. καὶ μὴν ὅσους ὁ τῆς γενεθλιαλογίας ἀνηρτήσατο πόνος, διελέγχων ἄγει, σφαλερὰν αὐτῶν τὴν περὶ τῆς εἱμαρμένης ἐπιδεικνὺς δόξαν, καὶ τοὺς τὴν πρόνοιαν δὲ τῶν ὄντων ἀποσκευάζειν πειρωμένους μηχαναῖς τισιν ἢ ἐπῳδαῖς, * ταῖς ὁμοίαις τῶν λόγων βασάνοις. καὶ καθόλου φάναι, πρὸς τὰς ὑπολήψεις ἐνίσταται πάσας, ὅσαι τὴν θείαν οὐκ εἶναι πρόνοιαν, ἢ εἶναι μὲν φαύλην δὲ τοὺς ἀμαθεστέρους πείθουσι νομίζειν. καὶ κατὰ Πλάτωνα θεὸν αὐτὸν προϋφίστησιν ἡ σκέψις πάσης ἐμφανοῦς τε καὶ ἀφανοῦς διακοσμήσεως δημιουργόν· * ἣν ἐκ μηδενὸς ὑποκειμένου παραγαγεῖν τὸν τεχνίτην· ἀρκεῖν γὰρ αὐτῷ εἰς ὑπόστασιν τῶν ὄντων τὸ οἰκεῖον βούλημα. τῆς δὲ σωματικῆς οὐσιώσεως τῇ ἀσωμάτῳ συντεταγμένης δημιουργίᾳ, κόσμον ἐξ ἀμφοῖν τελεώτατον, διπλοῦν τε ἅμα καὶ ἕνα συνίσταται, ἐν ᾧ ἄκρα καὶ μέσα καὶ τελευταῖα τὴν κοσμοποιὸν σοφίαν κατὰ φύσιν διακεῖναι. ὧν τὰ μὲν πρῶτα

σ. ἦ τ.

ἴσ. καὶ τ.

ἴσ. αὐτήν.

γονικά

concordem eſſe indicavit in iis præceptis quæ omnium maxime neceſſaria ſunt. Ejus autem diſcipuli, Plotinus, Origenes, *itemque* Porphyrius *&* Iamblichus *exſtitere. Verum hoc ſerio tractans* Hierocles *in hac diſputatione, eas quidem opiniones corroborat, quas iſti cupide amplexi ſunt: magnum vero & acre certamen ſuſcipit adverſus contrariam partem tuentes* Epicureos, Stoicos *& reliquos, qui* Platonis *quidem &* Ariſtotelis *autoritate niti videntur, verum non recte exponunt quæ ab illis tradita ſunt: præterea Genethliacos redarguit, qui in natalitiæ horæ obſervatione occupati deſudarunt, lubricam & fallacem eorum de fato opinionem eſſe comprobans. Eos autem potiſſimum refutat qui rerum omnium providentiam deſtruere conati ſunt, neſcio quibus machinationibus, incantationibus, atque aliis ejuſmodi tormentis quæſtionum. Atque, ut ſemel omnia comprehendam, inſectatur & exagitat omnes illas opiniones, quæ indoctiores eo adducunt, ut aut nullam omnino providentiam eſſe exiſtiment, aut pravam exſiſtere ſuſpicentur. Atque hæc quæſtio ex* Platonis *quidem ſententia, Deum ſubſtituit ipſum adſpectabilis & inadſpectabilis molitionis opificem; quam artifex fecit ut ex nihilo exſiſteret, atque è nulla re ſubjecta eduxit: quippe ſufficiebat ipſi, quo rerum natura ſubſiſteret, propria voluntas. Jam vero corporea eſſentia cum incorporea molitione conjuncta, ex utroque perfectiſſimum, duplicem ſimul & unicum Mundi ornatum conſtitutum fuiſſe, in quo ſumma à mediis, media ab imis, Sapientia Mundi opifex ſecundum naturam diſtinxit ac ſeparavit. Prima*

Hieroclis adverſus alios Philoſophos certamen.

Genethliacorum & Atheorum reprehenſio

Quæſtionis firmamentum.

λογικὰ οὐράνια, τὰ δεύτερα δὲ λογικὰ αἰθέρια, τὰ δὲ τρίτα λογικὰ ἐπίγεια. τὰ δὲ τρία ταῦτα γένη ὡς ἐν ἑνὶ ζώῳ ἢ χορῷ καὶ συμφωνίᾳ συνηρτῆσθαι μετὰ ἀλλήλοις, ἀσύγχυτον δὲ τῇ ἑνώσει καὶ ἀλληλουχίᾳ τε κατὰ φύσιν * αὐτῶν διάκρισιν σωτηρεῖσθαι μὲν, καὶ ἡγεῖσθαι * τῶν καταδεεστέρων τὰ προτεταγμένα, πάντων δὲ αὐτῶν βασιλεύειν τὸν θεὸν καὶ δημιουργόν. καὶ ταύτην τὴν πατρωνυμικὴν αὐτοῦ βασιλείας πρόνοιαν καὶ εἶναι καὶ νομίζεσθαι, ἥτις ἑκάστῳ γένει τὰ προσήκοντα διανέμει. τὴν μέντοιγε τῇ προνοίᾳ συνεπομένην δίκην εἱμαρμένην καλεῖσθαι, ἥτις τῶν ἐμβαινόντων κατὰ τὸν τῆς προνοίας θεσμὸν δικαστικὴ τοῦ θείου ὑπάρχει ἐνέργεια, τάξει καὶ εἱρμῷ πρὸς τὰς προαιρετικὰς ὑποθέσεις τῶν αὐτεξουσίων ἔργων ἐπανορθουμένη τὰ καθ' ἡμᾶς. ἀλλὰ γὰρ ταῦτα μὲν ἔστιν ἰδεῖν τῷ τοῦ φιλοσόφου * ἐκφερόμενον γράμματι. ἄρχεται δὲ τοῦ λόγου οὕτως.

ἴσ. φυσικήν.
ἴσ. καὶ ἡγεῖσθαι μέν.
ἴσ. ἐμφερομένῳ.

ΚΑΙ τί, φησί, καταλέγω σοὶ τούτους; ὅπου γε καὶ τῶν Πλατωνικῶν τινὲς οὐκ ὀρθὴν τὴν περὶ τοῦ δημιουργοῦ θεοῦ διασώζουσιν ἔννοιαν. οὐ γὰρ ἱκανὸν αὐτὸν εἶναι ᾠήθησαν αὐτοτελῶς ὑποστῆσαι δύνασθαι κόσμον οἰκείᾳ δυνάμει καὶ σοφίᾳ, ἐξ ἀϊδίου ἐνεργοῦντα· ἀλλὰ ἀγεννήτου ὕλης συνεργίᾳ, καὶ τῇ μὴ παρ' αὐτοῦ ὑποστάσῃ φύσει καταχρώμενον μόνον δημιουργεῖν δύνασθαι· πάντων μὲν δυνάμει προϋποκειμένων ἐν τῇ ὕλῃ, αὐτοῦ δὲ οἱονεὶ διαζω-

γραφοῦν

autem ex his ſunt cœleſtia ratione prædita; media, ratione utentia ætherea; ultima denique, terreſtria quæ rationis uſum habent. Hæc porro tria genera, tanquam in uno animante, aut choro aut concentu, connecti inter ſe invicem, ita ut eorum naturalis diſtinctio ob arctam conjunctionem & mutuam ipſorum inter ſe cohærentiam, pura & inconfuſa conſervetur; & præſtantiora inferioribus antecedere: his vero omnibus imperare Deum & opificem Mundi. Atque hæc, *inquit*, ipſius regni quaſi paternam appellationem obtinens Providentia & habetur & revera eſt, quæ unicuique generi propria & convenientia tribuit. *Providentiæ quidem certe ſociam & comitem Juſtitiam, vocari Fatum indicat, quæ juſtitiæ divinæ efficientia eſt, in iis quæ ex Prudentiæ decreto eveniunt, quæ res in nobis ſitas ordine & ſerie quadam dirigit ad ea propoſita voluntariarum actionum, quæ ſub opinionem cadunt. Sed hæc perſpicue videre poteſt is qui Philoſophi commentarium evolvet. Sic igitur orditur diſputationem.*

Tria rerum genera.

Providentiæ definitio & diſtinctio.

Et cur hos tibi, *inquit*, numero? quandoquidem *Platonicorum* etiam nonnulli ſanam & rectam intelligentiam non habent de ſummo rerum opifice Deo. Non enim ſatis in eo virium eſſe cenſent ut integre & perfecte ſua potentia & ſapientia (qua ab omni æternitate res efficit) mundum conſervare in ſtatu poſſit: Sed generatæ materiæ miniſterio, & natura extrinſecus data & ſubjecta utentem, opus conficere poſſe; cum omnia poteſtate in materia prius conſtituta ſint, ipſe vero quaſi penicillo

Exordium diſputationis Hieroclis. Platonicorum error de Deo refutatur.

κρατοῦντος αὐτὰ, καὶ τάττοντος μόνον, καὶ διακρίνοντος ἐκ τοῦ ὑλικοῦ σχήματος. ὃ περιεργία μᾶλλον ἂν εἴη ἢ ἀγαθότης θεοῦ. τί γὰρ δὴ μαθὼν ἃ μὴ ὑπέστησε διατάττειν πειρᾶται; πάντως που ψ. proleg. τῆς ἀταξίας αὐτῆς † ἀγεννησίᾳ τῆς ἑαυτῆς φύσεως κειμένης; τὸ γὰρ ἀγέννητον καθ' ἑαυτὸ ὑφεστὼς, εἴ τι προσλάβῃ, παρὰ φύσιν προσλήψεται· τὸ δὲ παρὰ φύσιν διατεθῆναι, κακὸν τὸ μετατρεπόμενον. ὥστε οὐκ ἀγαθὸν τῇ λεγομένῃ ὕλῃ τὸ κοσμεῖσθαι, εἴπερ ἀγέννητος εἴη μὴ ἀπὸ χρόνου μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀπὸ αἰτίων· καθ' ὃ σημαινόμενον καὶ τὸν θεὸν ἀγέννητον λέγομεν. ἀλλὰ οὐδὲ ὁ θεὸς αὐτοῖς ἀναίτιός ἐστι κακῶν, τὴν ἀρχὴν τῆς δημιουργίας ἀπό τινος κακοποιΐας ἐνστησάμενος, τῷ παρὰ φύσιν διατιθέναι τὴν ἐπίσης αὐτῷ ἀγέννητον οὐσίαν πειρᾶσθαι, καὶ ἀδελφὴν, ἣν τὸ αὐτόματον αὐτῷ συνήγαγε, μὴ ἐᾶν μένειν ἐπὶ τῆς ἀγεννήτου τάξεως, πρὸς τὸ μὴ δυνατὸν εἶναι, καὶ καταπαῦσαι πράγματος ἰσοτίμως ἀγεννήτου τυγχάνοντος· εἴτε ἐξ ἀϊδίου ποιεῖσθαι τὴν τοιαύτην ἐπικράτειαν, εἴτε ἀπὸ χρόνου ἐπιχειρεῖν. καὶ μᾶλλον ἂν εἴη τῆς ἀλη-
ἴσ. ἢ. θείας ἀφεστὼς, ἢ † πρὸς τῷ ἐνδεεῖ τῆς ὑλικῆς ἐνεργείας, καὶ ἀπὸ χρόνου τινὸς κοσμεῖν ἤρξατο, ὅπερ οὐκ ἐᾷ μένειν αὐτὸν

ἐν

eſcribat ea & ordinet, ac ſeparet à figura ma-
eriæ inhærente. Quod quidem curioſitatem
otius quam bonitatem Dei argueret. qua e-
im tandem ratione quæ non conſtituit, rege-
e & ordinare nititur? cum utique etiam quod
nordinatum erat in eorum natura, ortum nul-
ım habuiſſet. Quod enim nullo generatum
ſt ortu, & per ſe ſubſiſtit, ſi quid adſumat,
ræter naturam adſciſcet: atqui præter natu-
am quid conſtituiſſe, malum eſt, quod ſub-
erſionem adfert. Ita ut non bonum fuerit
rædictæ materiæ ornatum & ordinem acci-
ere: ſi quidem nullum ortus principium ha-
uerit, non ſolum temporis ratione, ſed &
auſarum; in qua ſignificatione Deum etiam
ine ortus principio eſſe dicimus. Verum ne
Deus quidem ipſe plane extra cauſam malo-
um poſitus fuerit, cum initium opificii inſtitu-
rit ab aliqua malignitate, dum præter natu-
am diſponere conaretur ſubſtantiam ſibi coæ-
ernam, æque ingenitam, & ſororem ſuam,
quam caſus fortuitus ad ſe adduxerat, non
ineret manere in eo ordine in qua fuerat ab
mni æternitate, ut eum teneret quem nullo
nodo ſervare poterat: tum quia rem ſibi ſub-
nittere vellet quæ pari ſecum honore & æ-
quali æternitate eſſet; ſive ab æterno talem ob-
inere dominationem, ſive ab aliquo tempo-
is principio aggreſſus fuiſſet. Hoc autem magis
veritate alienum eſſet, ſi præter effectionis
nateriæ inhærentis defectum, ab aliquo tem-
ore elegantem rerum deſcriptionem facere
ıceperit, quod non permittit ipſum manere
in-

ἐν τῷ ἑαυτοῦ ἤθει. εἰ γὰρ ἄμεινον μὴ ποιεῖν, πῶς εἰς τὸ ποιεῖν μεταβέβηκεν; εἰ δὲ τὸ ποιεῖν, τί μὴ ἐξ ἀϊδίου ἔπραττεν; εἰ μὴ ἄρα φύσεως αὐτῆς εἴποι τις ἀνὰ μέρος ποιεῖν τε καὶ φθείρειν δυναμένης, αἰώνια δὲ δημιουργεῖν ἀσθενούσης. διότι ἡ τῆς ὕλης κακία, ἣ προάγηται, τὴν ἐπίθετον καὶ ἐπεισοδιάδη τάξιν ἀποσείεται συνεχῶς, εἰς τὴν ἀγέννητον αὐτῆς, ὥς τις εἴποιεν, ἀταξίαν ἀνατρέχουσα. καὶ οὕτως ἀνὰ μέρος τοῖς χρόνοις κόσμον καὶ ἀκοσμίαν ἐπικρατεῖν, ἢ ἀληθέστερον εἰπεῖν ἀεὶ ἀκοσμίαν· ἐπεὶ καὶ ἡ κόσμησις, παρὰ φύσιν οὖσα διάθεσις, ἀκοσμία τῷ ὀρθῶς λογιζομένῳ φανήσεται. ἐκεῖνα γὰρ κατ' οὐσίαν λέγεται ποιεῖν, ὅσα μένοντα ἀτρέπτως ἐν τῇ αὐτῶν οὐσίᾳ, καὶ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ, καὶ μηδὲν ἑαυτῶν ἀπομείζοντα, μηδὲ κινοῦντα πρὸς τὴν τῶν γινομένων ὑπόστασιν· ἀλλὰ κατ' αὐτὸ μόνον τὸ εἶναι παράγει τὴν τῶν δευτέρων γένεσιν. οἷς ἕπεται μήτε ὕλης προσδεῖσθαι, μήτε ἀπὸ χρόνου ἢ ἐν χρόνῳ ποιεῖν, μήτε εἰς χρόνον παύεσθαι, μήτε ἔξω τῆς τοῦ ποιοῦντος ἐνεργείας κεῖσθαι τὸ
ἴσ. τῷ ἢ τῇ. γινόμενον. ταῦτα γὰρ πάντα τὸ † κατὰ τὸ συμβεβηκὸς

ἐνερ-

in eodem affectu, iiſdemque moribus. Enimvero ſi melius fuiſſet non efficere & conſtituere, quare ad efficiendum ſe contuliſſet? ſin præſtitiſſet efficere, quamobrem non ab omni æternitate effecit? niſi id in cauſa quis eſſe dicat, quod natura quidem poſſit, partium ratione, tum efficere, tum interitum adferre, æterna vero moliri præ imbecillitate non valeat: Quoniam vitioſitas materiæ, quam ſibi adſciſcit, adjectitium & adventitium ordinem continenter exagitat & excutit, ad inordinatum ſuum (ut dixerit aliquis) ſtatum refugiens, nullo generatum ortu. Hinc fit ut per partes & tempora quod ornatum & inornatum atque inconditum eſt, valeat, vel, ut verius dicatur, indecora ornatus privatio ſemper vigeat; quandoquidem ornatus ipſe, ſi diſpoſitio & deſcriptio quædam ſit præter naturam, inconditum quid æquo rerum æſtimatori videbitur. Etenim illa ſecundum naturam & eſſentiam dicuntur efficere, quæcunque permanent conſtanter & ſine ulla mutatione in ſua ſubſtantia, facultate & actione, & nullam omnino à ſe partem diſtrahunt, neque adeo impellunt ad rerum procreatarum ſubſiſtentiam: ſed pro ratione tantum ejus quod eſt, deducunt ſecundorum & poſteriorum generationem. Ex quibus conſequens eſt, Deum neque materiam ad uſum ſuum adhibuiſſe; neque ab aliquo temporis principio, aut in tempore, efficere, neque vero ad certum tempus deſinere, neque extra opificis effectionem jacere id quod fit. Iſta enim omnia conſequuntur *Concluſio de ratione opificii Dei.*

tur

ἐνεργείᾳ παρέπεται, ὡς ἐπὶ τοῦ οἰκοδόμου καὶ τῶν ὁμοίων. κοινῶς μὲν τοι ἡ πρόνοια καὶ τάξις ἀπὸ τοῦ δημιουργοῦ θεοῦ διήκει ἐπὶ πάντα τὰ ἀθάνατα γένη, μάλιστα δὲ ἐπὶ τὰ πρῶτα, καὶ προσεχῶς ἀπ' αὐτοῦ τὴν γένεσιν ἔχοντα, καὶ ἐφεξῆς ὄντα ἐκείνῳ, καὶ τῶν νοητῶν ἀγαθῶν ἀείστους μετουσίας ἀπολαύοντα. τριῶν γὰρ ὄντων τῶν ἐγκοσμίων νοερῶν γενῶν, τὸ μὲν ἀκρότατον καὶ πρῶτον τοῦ δημιουργοῦ γεννημάτων ἀτρέπτως καὶ ἀμεταβλήτως τῆς πρὸς αὐτὸν ὁμοιώσεως τυγχάνον, ἐν πάσῃ ὑπάρχει θεοειδεῖ εὐταξίᾳ· ὃ δὴ τὸ τῶν οὐρανίων ἔφημεν γένος. τὸ δὲ δεύτερον δευτέρως καὶ ὑφειμένως τὴν θείαν τάξιν παραδεχόμενον, οὐκ ἀτρέπτως μὲν οὐδ' ἀμείστως τῆς δημιουργικῆς ὁμοιώσεως μεταλαγχάνει, ἀναμαρτήτως δὲ καὶ ἀκακώτως τῶν πατρικῶν ἐπιστρέφεται νόμων· ὃ τοῖς αἰθερίοις ἀποδεδώκαμεν. τὸ δὲ τρίτον ὡς ἔσχατον τῶν θείων γενῶν, οὐ μό-

ἴσ. τῷ. νον τὸ * ὁπωσοῦν τρέπεσθαι τῆς ὑπεροχῆς τῶν οὐρανίων ὑπέβη, ἀλλὰ καὶ τὸ † ποτὲ κακοῦσθαι τῶν αἰθερίων ἀξίαν ὑπέστη. τὸ μὲν γὰρ ἀεὶ νοεῖν τὸν θεόν, καὶ ἡνωμένως αὐτοῦ τὴν γνῶσιν ἔχειν,

ἴσ. θα. τοῖς οὐρανίοις πρόσεστιν· τὸ * ἀεὶ μὲν, διεξοδικῶς δὲ, τοῖς αἰθερίοις οὐσίαις ὑπάρχει· τὸ δὲ μήτε ἀεὶ νοεῖν, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ νοεῖν μεμερισμέ-

tur effectum quod caſu & fortuito fit, ut uſuvenit in Architecto & ſimilibus. Enimvero Providentia & ordo, à Mundi parente & effectore Deo communiter ad omnia immortalia genera pertingit, potiſſimum vero ad prima, & ea quæ continenter & proxime ab ipſo ortum ducunt, & deinceps ordine illum ſequuntur, ac proinde optima intelligibilium bonorum fruitione potiuntur. Nam cum tria ſint genera eorum quæ in mundo ſunt, & intelligentiam movent; extimum & primum eorum quæ ab opifice Deo procreata ſunt, quod ſine ulla ſui commutatione & converſione ſimilitudinis cum Deo particeps eſt, in omni recta conſtitutione * Deum referente exſiſtit. quale cœleſtium genus eſſe pronunciavimus. Secundum ab illo locum obtinet id quod ſecundo & remiſſius divinam conſtitutionem admittit: neque ſine immutatione ſui, & partitione, opificis ſummi ſimilitudinem refert; ſed ſine peccati & vitii labe paternis legibus obtemperat. quam ſortem æthereis tribuimus & adſignamus. Tertium autem & ultimum è divinis generibus, non utcunque tantum ab excellentia cœleſtium receſſit, verum etiam interdum ætherei illius ordinis dignitatem depravare ſtuduit. Etenim Deum ſemper intelligere, & arcte cohærentem illius cognitionem tenere, cœleſtibus congruit. verum ſemper quidem eum intelligentia comprehendere, ſed fuſa & vaga cognitione, hoc æthereis ex propria eſſentia ineſt. jam vero, neque ſemper Deum intelligere, & intelligentia ſolum particulari,

Providentiæ ordo.

Diſtinctio eorū quæ ſunt in tria genera.

Primum.

* θεοειδὴς εὐταξία.

Secundū

Tertium.

μεμερισμένως νοεῖν, τὰς ἀνθρωπίναις ψυχαῖς ὡς ἴδιον ἀποδέδοται, ἀπολειπομέναις κατὰ φύσιν τῆς τε ἀμερίστου νοήσεως τῶν οὐρανίων, καὶ τῆς ἐν τάξει πληθυνομένης γνώσεως τῶν αἰθερίων· ἐπεὶ μήτε ἑνιαίως μήτε ἀϊδίως νοοῦσιν αὗται, ἀλλὰ καὶ ὅταν πρὸς τὴν τοῦ νοεῖν ἀξίαν ἀνάγονται, τὴν αἰθερίαν μιμοῦνται γνῶσιν, καὶ ταύτῃ συνεπόμεναι τῶν νοητῶν καρποῦνται τὴν θέαν. ταύτῃ τοι καὶ Πλάτων τὸ διάφορον τῆς περὶ ἡμᾶς τοῦ θεοῦ προνοίας ἐνδείκνυται, ἐν νόμοις λέγων, ὡς θεὸς μὲν πάντα, καὶ μετὰ θεοῦ τύχη καὶ καιρὸς τὰ ἀνθρώπινα διακυβερνῶσι ξύμπαντα. ἐξ ὧν δῆλον ὅτι τοῖς μὲν ἀπαθέσι καὶ ἀεὶ τελείοις, καὶ διὰ τοῦτο ἀναμαρτήτοις, τὴν καθαρὰν καὶ μονοειδῆ τοῦ θεοῦ ἐπιστήσας πρόνοιαν. τοῖς δὲ καὶ εἰς ἄγνοιαν ποτὲ ὑποφερομένοις λογικοῖς, καὶ διὰ τοῦτο κακίας ἀναπιμπλαμένοις, τὴν συμμιγῆ καιροῖς καὶ τύχαις πρόνοιαν ἀποδιδούς. ἔστι γὰρ ἡ μὲν τῶν ἀγαθῶν πεπηγυμένη δόσις, καὶ ἡ τῶν κατὰ φύσιν προσόντων τήρησις, ἴδιον ἔργον τῆς καθαρᾶς προνοίας· ἡ δὲ τῶν παρὰ φύσιν διατεθέντων διόρθωσις, καὶ αἱ τῶν ἁμαρτημάτων εὐθῦναι, τῆς ἐνύλου, καὶ τύχαις καὶ καιροῖς περιεχομένης. οὐ γὰρ κατὰ τὸν πεπηγμένον λόγον ἡ θεία κρίσις τοῖς δὲ μὲν ἡμῶν ἐμφέρει τὰ δεινὰ, τοῖσδε δὲ τὰς εὐπαθείας ἀποδίδωσιν·

ἀλλ'

ticulari, diviſa atque interrupta frui, humanis mentibus, tanquam peculiare, conceditur: quia deficiunt natura ſua ab individua illa intelligentia cœleſtium, & cognitione æthereorum, quæ ſuo ordine completur & perficitur. quandoquidem neque cohærenter, neque perpetuo intelligunt: & tum cum ad intelligendi vim adducuntur, æthercam cognitionem æmulantur, eamque conſequendo, earum rerum quæ ſub intelligentiam cadunt contemplatione fruuntur. Hac certe ratione *Plato* diſcrimen Dei erga nos Providentiæ oſtendit, in Legibus ſic dicens, *Deus quidem omnia, & cum Deo fortuna & opportunitas res omnes humanas adminiſtrant.* Ex quibus perſpicuum eſt *Platonem* iis naturis quæ ab affectionibus liberæ ſunt,& uſquequaque perfectæ, atque ita peccati expertes, puram, ſimplicem, & uniuſmodi Dei providentiam conſtituere: aliis vero ratione quidem utentibus, ſed ab ignorantia & inſcitia quandoque abreptis, ideoque vitio plenis, permixtam occaſionibus & fortunis providentiam declarare. Eſt enim bonorum antegreſſa largitio, & eorum quæ natura inſunt conſervatio, opus proprium puræ providentiæ: at correctio & emendatio eorum quæ præter naturam conſtituta ſunt, & delictorum coercitiones, ejus providentiæ ſunt quæ materiæ ſordibus inhæret, & fortunis atque commoditatibus inſervit. Neque enim divinum judicium, præſumpta quadam ratione, his quidem infert calamitates & perpeſſu aſpera, aliis vero voluptates & delectationes præbet: ſed

Lib. 4. leg.

Providentia pura.

Prov. mixta.

ἀλλ' ἐξ ὑποθέσεως τῆς τῶν προβεβιωμένων ἀξίας. ἐπείπερ καὶ ἔοικεν ἡ κρίσις τῶν ἐφεστώτων ἡμῖν δικαστῶν τῇ ἰατρικῇ τέχνῃ, ἣ παραλαβοῦσα τοὺς ἀφ' ἑαυτῶν νοσήσαντας, πάντα πρὸς τὸ * δέον αὐτοῖς συντάττει κατὰ καιρὸν, ὃ ἂν αὐτοῖς τοῖς θεραπευομένοις εἴη λυσιτελές. καὶ διὰ τοῦτο ἡ μὲν ἀξία τῶν κρινομένων, ἄλλοτε ἄλλη τυγχάνουσα, καὶ ταῖς αὐτεξουσίαις κινήσεσιν ἐναλλαττομένη τύχην, τὴν περὶ ἡμᾶς πρόνοιαν συμμίγνυσιν· ἡ δὲ προσήκουσα ἑκάστοις τάξις τὸν τῆς τιμωρίας καὶ τῆς καθάρσεως καιρὸν συνεισάγει. τύχης δὲ καὶ καιροῦ τῇ θείᾳ προνοίᾳ συντεταγμένων, τὸ ὅλον °πλάσμα γίνεται εἱμαρμένη, ἐκ μὲν τῆς ἀνθρωπίνης προαιρέσεως τύχην προσλαβοῦσα, ἐκ δὲ τῆς θείας κρίσεως ἐμφέρουσα τὸν καιρόν. καὶ γὰρ τῆς τέχνης ἐστὶν ἀφορίσαι τὰ μέτρα τῆς θεραπείας· τοῦ δὲ ἀνθρώπου διατεθῆναι οὕτως, ὥστε τομῆς δεηθῆναι, ἢ καύσεως, ἢ ἄλλης τινὸς ἀλγεινῆς θεραπείας. οὐ μάτην οὖν νόμοι κείσονται τοῖς ἀνθρώποις, οὐδὲ λογισμὸς εἰκῇ δέδοται, οὐδὲ τὸ βουλεύεσθαι παρέλκει, οὐδὲ τὸ εὔχεσθαι περιττὸν, εἰ πρόνοια τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἡγοῖτο, νόμῳ καὶ δίκῃ τὰς ἀμοιβὰς τῶν προαιρέσεων τάττουσα. οὐδὲ μὴν εἰ ταῦτ' ἀναγκαῖα, καὶ καλὰ καὶ σωτήρια, ἡ τῆς προνοητικῆς εἱμαρμένης τάξις ἀνῄρηται, ἢ τὸ ἐφ' ἡμῖν τοῖς οὐκ ἐφ' ἡμῖν

γρ. τὰ δέοντα.

ſed pro ratione & meritis anteactæ vitæ. Quandoquidem ſimilitudinem aliquam habere videtur cum medica Arte judicium eorum Judicum qui nobis præſunt: illa ſiquidem ars, dum curandos ſuſcipit eos qui ſua culpa in morbum inciderunt, cuncta, ut par eſt, ipſis præcipit tempeſtive & opportune, ut ægrotorum valetudo poſtulat. Ob eandemque cauſam æſtimatio quidem eorum de quibus judicium ſtatuitur, cum alio tempore alia ſit, & liberis permotionibus Fortunas variet, providentiam illam commiſcet quæ nos ſpectat; verum ordo ſingulis conveniens, ſupplicii & purgationis tempus ſimul inducit. Fortuna vero & occaſione cum divina providentia conjunctis & copulatis, tota illa connexio eſt Fatum; quod ex humana quidem eligendi optione fortunam adſumpſit, ex judicio vero divino opportunitatem infert. Etenim artis eſt definire modos curationis: hominis autem, ita deſcribere & diſponere, ut inciſione opus habeat, aut aduſtione, aut alia quavis dura & acerba ſanatione. Non ergo fruſtra leges conſtitutæ erunt hominibus, neque ratiocinandi vis temere iiſdem conceſſa eſt, neque conſultatio & deliberatio eſt ſupervacanea, neque vota & preces redundant, ſi providentia humanis negotiis præſit, lege & juſtitia voluntatis & propoſiti præmia conſtituens ac decernens. Neque vero, ſi hæc neceſſaria, pulchra & ſalutaria perhibentur, fati providentiæ adjuncti ordo plane tollitur, qui liberum noſtrum conſilium & arbitrium inſtruit iis affectionibus quæ minime in

Comparatio medicæ artis cum judicio divino.

D. Ambr. Ser. 1. in Pſ. 118. Plato 9. de leg.

Legũ, rationis, conſilii, & precũ uſus ex Providentia.

Auguſt. lib. 5. de civit. Dei x. primis capitibus.

ἡμῖν παιδεύουσα πάθεσιν· δι' ἀλλήλων δὲ ταῦτα
βεβαιοῦται μᾶλλον, ἢ διὰ θατέρου θάτερον ἀναι-
ρεῖται. προνοίας γὰρ οὔσης, ἀνάγκη καὶ λογισμοὺς, καὶ
νόμους, καὶ εὐχὰς πλεῖστα ἡμᾶς ὠφελεῖν· μὴ οὔ-
σης δὲ, οὐ μόνον ἀνόνητα παντελῶς ταῦτα, ἀλλ'
οὐδὲ τὴν ἀρχὴν ὑποστῆναι δυνάμενα. διὸ καὶ τὸ
ἐφ' ἡμῖν τὴν πρόνοιαν συνεισάγει, καὶ ἡ πρό-
νοια τὸ ἐφ' ἡμῖν. ἡ γὰρ ἡμετέρα προαίρεσις τῆς
δικαίας εἱμαρμένης κρατύνει, καὶ αὐτὴ τὴν αὐτεξού-
σιον ἡμῶν κίνησιν βεβαιοῖ. ἣν εἰ μὲν καθαρὰν καὶ
λελογισμένην προσάγοιμεν τῷ θεῷ, νόμοις ἐμ-
μένοντες, καὶ εὐχαῖς χρώμενοι, καὶ εὐβουλίαν τι-
μῶντες, καὶ διὰ πάντων ἐπιμέλειαν αὐτῶν ποιού-
μενοι, τῶν μεγίστων ἀγαθῶν τευξόμεθα. εἰ δὲ
τἀναντία πάντως που, τῶν ἐπὶ τούτοις τεταγμέ-
νων δικῶν τὰς ἰατρικὰς οἰσόμεθα ἀλγηδόνας, πα-
Αἰσχίν. ρὰ τὸ * δέον μεταμανθάνοντες. πρὸς αὐτὸ δὲ
ἐν τῷ κατὰ τὸ καλῶς ἡμᾶς διατεθῆναι τῆς χείρονος κα-
Κτησιφ. θαρθέντας προαιρέσεως, πλείστην φέρει συν-
ὀψὲ με- τέλειαν εὐχὴ, καὶ νόμος, καὶ συμβουλὴ, καὶ τὰ τοιαῦ-
ταμάνθ. τα, εἰς τάξιν ἄγοντα καὶ συμφωνίαν θεοπαθῆ
τὴν ἡμετέραν διάνοιαν. οὐ τοίνυν ἀναιρεῖται τὸ αὐτ-
Ἴσ. αὐτῶν ἐξούσιον τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. εἶτα αὐτὸς * αὐ-
ἐπὶ τῷ. τῆς ἐπὶ τὸ εἴη διανέμειν καὶ ἀποδιδόναι ἑκάστῳ
πρὸς τὴν ἀξίαν τῶν διαθέσεων; μάλιστα γὰρ πρὸς
ἀρετὴν καὶ κακίαν αὐτοκινήσει ἡμῶν ἡ προνοητικὴ
εἱμαρ-

ois ſitæ ſunt: quinetiam hæc mutuas ſibi
ras præſtant potius, quam alterum alteri
niciem adferat. Nam ſtante providentia,
eſſe eſt ut nobis rationum momenta, leges,
ces, plurimum opis & adjumenti adferant:
tollatur, non tantum illa nobis inutilia
rſus erunt, ſed neque ab initio conſtare
uiſſent. Quapropter liberum noſtrum ar- *Liberi ar-*
rium Providentiam ſecum adducit, & Pro- *bitrii cum*
entia voluntatis & conſilii libertatem, *Provi-*
ſtra enim voluntas ſeu eligendi optio, ju- *dentia*
n confirmat fatum: atque ipſum fatum *connexio;*
roberat etiam voluntariam noſtram mo-
iem. *Quod ſi eam puram & perpenſam*
obtulerimus, legibus obtemperantes, &
ibus utentes, conſiliique prudentiam plu-
i facientes, ſumma conſequemur bona.
minus, & his contraria fecerimus, pœna-
his rebus indictarum medicos & ſalutares
ores perferemus, non eo quo deceret mo- *Alludit*
[& quaſi præpoſtero ordine] aliter nos *ad Prov.*
ere diſcentes. Jam vero ut pulchre & præ- Phryges
e affecti ſimus, à pejore propoſito perpur- icti ſapi-
, maximum adjumentum adferunt oratio, unt.
conſilium, aliaque ejuſmodi quæ intelli-
tiam noſtram in ordinem & concentum
vino congruum affectui, adducunt. Non er- * *Cym-*
ripitur liberum humanorum animorum ar- *φωνίαν*
ium. Præterea abſque libertate illa, quinam *θεοπαθῆ.*
grum eſſet diſtribuere & reddere unicui-
pro merito & dignitate affectionum? Nam *Plato.3.*
irtutem & vitium vel maxime fatum Pro- *de leg.*
ntiæ annexum, libera & ſpontanea mo-

εἱμαρμένη δεῖ. οὐ γὰρ ἄλλως ἔσται δικαία ἀνίσου διανομὴ, μὴ ὑπόθεσιν λαβοῦσα τὸ ἡμέτερον αὐτεξούσιον. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ εἶναι ἐκ φύσεως ἀφωρισμένον χρόνον τινὰ ἑκάστῳ, μέχρις οὗ δυνατὸν ἐξαρκεῖν ἐπὶ τὴν σύστασιν, καὶ οὐ εἰς τὸ πέραν οὐκ ἂν ἔτι βιώη. μὴ πάντως δὲ πάντας πρὸς τὸ δυνατὸν τῆς συστάσεως ἀφικνεῖσθαι χρόνον διὰ τὰς ἔξωθεν βιαίους ἐπιφορὰς, ἃς ἐφῆκεν ἐφ' ἡμῖν μετὰ τὴν πρόνοιαν διατάττειν, ἐπὶ δὲ τῶν ἀλόγων ζώων ὡς ἔτυχεν ἐπισυμβαίνειν. μὴ γὰρ ἀνάγκην εἶναι ὡς ἐπ' ἀνθρώπων, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ἀλόγων ζώων, τὴν τάξιν τοῦ θανάτου φυλάττεσθαι πρὸς τὴν ἀξίαν τῆς ψυχῆς ἀποδιδομένην, ἐπεὶ μηδὲ ὁμοίως ἡμῖν ἐκεῖνα εἰς τὸν βίον παρέχεται. ἡμᾶς μὲν γὰρ κρίσει δικαστῶν δαιμόνων ἀγαθῶν πρὸς τὴν προβεβιωμένην ἀξίαν λαγχάνομεν ἕκαστος βίον· ἐν ᾧ πάντα συνείληπται, ἔθνος, πόλις, πατὴρ, μήτηρ, καιρὸς ἀποκυήσεως, σῶμα τοιόνδε, ἀναστροφαὶ, τύχαι παντοῖαι τῷ βίῳ προσήκουσαι, τρόπος τελευτῆς, καιρὸς ἀποτεταγμένος, καὶ τούτων ἁπάντων φύλαξ καὶ ἀποπληρωτὴς ὁ εἰληχὼς δαίμων ἔστηκεν, ὧν οὐδὲν ἐπ' ἐκείνων θεωρεῖσθαι πέφυκε. τὰ γὰρ τῇ λογικῇ οὐσίᾳ ὡς λογικῇ προσήκοντα τῆς ἀλόγου φύσεως παντελῶς ἐστὶν ἀλλότρια. οὐ δίκαιόν ἐστιν οὖν τῆς αὐτῆς ἀξιωθῆ-

ione noſtra indiget; non enim alioqui juſta
rit hæc inæqualis diſtributio, niſi pro cauſa &
rgumento libertatem arbitrii noſtri ſumpſe-
t. Propterea enim natura etiam præſcriptum
ſe tempus quoddam unicuique, uſque quo
tis in ſe opis & virium ad conſiſtendum ha-
ere poſſit: eaque fatali ſumma confecta, vi-
m proferre ulterius nequeant. Prorſus vero
mnes ad conceſſum conſtitutionis tempus
rvenire non poſſe, ob eos incurſus violen-
s qui foris adveniunt: cujuſmodi antea di-
mus in nobis quidem ſtatuere Providenti-
n, in brutis autem animantibus temere ac
rtuito contingere. Etenim minime neceſſe
detur, ut hominum generi, ita cæteris ani-
antibus rationis expertibus, ordinem mortis
ſervare propter animi dignitatem traditum:
ioniam non ſimili modo atque nos in vitam
oficiſcuntur. Nam judicio bonorum genio-
m, pro merito anteactæ vitæ, unuſquiſque
ſtrum vitæ ſortitur genus, in quo ſimul om-
a comprehenduntur, gens, civitas, parens
erque, conceptionis tempus opportunum,
iuſmodi corpus, fortunæ converſiones va-
e ac multiplices vitæ congruentes, mortis
tio, opportunitas præſcripta & conſtituta,
que horum omnium cuſtos & autor genius
ſtitit, quem quiſque nactus eſt; quorum nul-
particula cum brutis communicata cerni-
r. Enimvero ea quæ naturæ rationis com-
ti conveniunt qua ex parte ratione utitur,
ena plane ſunt à natura rationis experte.
uare non æquum eſſet eadem Providentia

Tertul. lib. 2. adverſus Marcionem.

Origenica & profana opinio, exploſa à Patribus Chriſtianis.

ἀξιωθῆναι προνοίας λογικά τε καὶ ἄλογα· ἐπεὶ μηδὲ εἰκὼν τοῦ νοητοῦ θεοῦ τὸ ἄλογον καὶ ἀνόητον. πᾶσα γὰρ ἐκείνου εἰκὼν λογικὴ καὶ ἔννους γινώσκειν τε ἑαυτὴν καὶ τὸν ποιήσαντα πέφυκεν. ἀλλ᾽ ἐκεῖνα μὲν τῷ κατ᾽ εἶδος σώζεσθαι τὴν ἀρκοῦσαν ἔχει πρόνοιαν· ἡμεῖς δὲ εἰ μὴ καθ᾽ ἕνα ἕκαστον προνοηθησόμεθα, ὥστε μηδὲν ἀλογίστον εἶναι τῇ προνοίᾳ τῶν καθ᾽ ἡμᾶς, οὔπω τῆς προσηκούσης τευξόμεθα κηδεμονίας. πρέπει δὲ τοὺς πρὸς ἀριθμὸν ὡρισμένον ὑποστάντας ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ, ἑπομένους τῇ ἀπ᾽ ἐκείνου γενέσει, καὶ καθ᾽ ἕνα ἕκαστον τῆς προνοίας αὐτοῦ μεταλαγχάνειν. οὐ γὰρ δὴ μίαν εἰργάσατο ψυχὴν, ἕκαστος δὲ ἡμῶν ὡς ἔτυχεν ἀπὸ ταύτης ἀπομερίζεται, καὶ πάλιν εἰς ταύτην ἀνακιρνᾶται· ἀλλ᾽ ἑκάστην ἀνθρωπίνην ψυχὴν ἰδίοις ὅροις περιγεγραμμένην ὑπέστησε. διὸ καὶ ἑκάστοις ἐστὶ πρόνοια καὶ κρίσις καὶ δίκη καὶ κάθαρσις, καὶ εἰς γένεσιν ἔκπεμψις, καὶ βίου λῆξις προσήκουσα, καὶ τελευτὴ οὐκ ἀπὸ ταὐτομάτου συμβαίνουσα, καὶ μετὰ τὴν τελευτὴν εἰς ᾅδου πορεία, μετὰ ἡγεμόνος τοῦ τὴν ζωὴν ἡμῶν εἰληχότος δαίμονος ἀγαθοῦ· ἔτι μὲν οὖν τῶν ἄλλων ζώων καὶ προαιρέσεις ἡμέτεραι, καὶ ἀλληλοφαγίας ἀναγκαῖαι χρεῖαι, παντοῖαι καὶ τυχηραὶ περιπτώσεις ἐμβιάζονται ἕκαστα πρὸς τὸ κατὰ

φύσιν

honorari & conſervari ratione utentia, & ejus uſu carentia: Siquidem quod ratione & intelligentia caret, Dei, qui ſola mente comprehenditur, imago non eſt. *Omnis enim illius imago rationibus, non prædita, & mentis particeps, itaque informata eſt, ut ſeipſam cognoſcere & opificem ſuum valeat.* Pecudes igitur eam nactæ ſunt Providentiam, cujus beneficio per ſpeciem & partes conſerventur: Nos vero cura generi noſtro conveniente non honorabimur, niſi ſingulis bene proviſum fuerit; ita ut nihil incongruum & inconcinnum ſit ei Providentiæ quæ ad nos ſpectat. Decet etiam eos qui à parente & effectore Deo ad præſcriptum & præfinitum numerum ſubſiſtere debent, obſequentes ortus conditioni à Deo ſtatutæ, ſeparatim unumquemque divina perfrui Providentia. Neque enim Deus unum tantum Animum eſt fabricatus, cujus partem aliquam quiſque noſtrum, ut ſors tulit, obtinuerit, ut in eum denuo refundatur: ſed ſingulos humanos animos certis finibus comprehenſos firmavit ac ſtabilivit. Quapropter ſingulis adeſt Providentia, judicium, juſtitia, purgatio, ortus adſignatio, vitæ ſors conveniens, & interitus non caſu & fortuito contingens, * & poſt obitum ad *Orcum* profectio, duce bono illo genio qui vitæ noſtræ moderator eſt conſtitutus. Ac aliis quidem animantibus ſingulis, & voluntates noſtræ, & mutuæ internecionis & devorationis cauſæ neceſſariæ, atque omnis generis occurſus & eventus varii, perniciem mortemque adferunt, ante congruentem

Imago Dei in hominibus, non belluis.

Provid. generalis & partic.

* Idem tradit Juſtinus Martyr qu. ad orthodox. *Angeli qui cuſtodes hominum ſunt & comites, aut utrumq; comitantur, Animū dico & corpus; aut certe animū comitantur poſt diſceſſū ejus à corpore uſq; ad tempus renovationis.*

φύσιν διαλύσεως, ἀτάκτως καὶ ἀορίστως φθείρεσθαι, καὶ ὡς οὐ προβεβιωμένων αὐτοῖς δίκης ὑφεστώσης, μήτε ἐφ' οἷς νυνὶ ποιοῦσιν ἢ πάσχουσι φύσεως προσδοκωμένης. ἐπὶ δὲ ἀνθρώπων δεσμοὶ προνοίας, καὶ δαιμόνων ἀγαθῶν κρίσις, καὶ βίων κλῆροι, καὶ παλαιῶν ἁμαρτημάτων ἀμοιβαί, τά τε *ἄλλα καὶ τοὺς καιροὺς καὶ τοὺς τρόπους τῆς τελευτῆς ἀφορίζουσιν· ὥστε καὶ τὰ ἀπὸ προαιρέσεως ἐνεργούμενα, καὶ τὰ ὡς ἔτυχε δοκοῦντα συμπίπτειν, πρὸς τὴν ἑκάστου ἡμῶν εἱμαρμένην συνείρεσθαι, καὶ τὴν τῆς ἀξίας ἀποπληροῦν τύχην, ἀεὶ τῶν παρεληλυθότων τοῖς ἐφεξῆς τὴν αἰτίαν τῆς συμβάσεως

ἴσ. διὰ τῶν. παρεχομένων, καὶ τοῦ *ἐφ' ἡμῖν τὰς τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν περιστάσεις ἐφελκομένων, τῷ τὰς ἀνθρωπίνας προαιρέσεις τῆς εἱμαρμένης ἀπευθύνεσθαι νόμοις, οὓς ὁ δημιουργὸς ἔταξε ταῖς ψυχαῖς. τῶν γὰρ ἐνταῦθα πραττομένων ἡμῖν λόγον ὑπέχειν ἡμᾶς ἔπειτα τοῖς τὴν μέσην λῆξιν λαχοῦσιν· ἅτε δὴ φύλαξι καὶ ἐφόροις οὖσιν ἡμῶν. πᾶσαν γὰρ τὴν περὶ ἡμᾶς αὐτῶν ἐνέργειαν εἱμαρμένην καλεῖσθαι, δίκης νόμοις τὰ ἡμέτερα διατάττουσαν. εἰ δὲ φύλακές εἰσι τοῦ πρὸς τὴν ἀξίαν ἀφωρισμένου βίου, εἶεν ἂν ἀποπληρωταὶ δηλονότι καὶ τοῦ χρόνου ὃν ἕκαστος βίον ἐκληρώσατο. καὶ γὰρ τῆς γενέσεως ὡρισμένης, ἀνάγκη καὶ τὸν θάνατον ὡρίσθαι. τὴν δὲ ἀρχὴν τῆς γενέσεως ὁρίζει ἡ τῆς ἐκεῖθεν ἐκπομπῆς εἱμαρμένη, θεῖα βουλήσεις οὖσαι, καὶ νόμοι τοῦ

naturæ ſolutionem, nulla nec ordinis nec temporis habita ratione; quippe cum nulla præſit ipſis juſtitia, quæ anteactæ vitæ rationem poſcat, nec ipſa natura attendat, cur quidve nunc agant aut patiantur. In hominibus vero Providentiæ vincula, & bonorum geniorum judicium, vitæ genera & ſortes, veterumque criminum expiationes, cæteraque ejuſmodi & occaſiones & modos interitus definiunt: Ita ut tam ea quæ voluntate & propoſito perficiuntur, quam ea quæ temere & fortuito contingere videntur, connexa ſint cum uniuſcujuſque fato, & dignitatis ac meriti fortunam compleant; cum præterita conſequentibus connexionis cauſam præbeant, & libertate arbitrii ea quæ in nobis utique ſita non ſunt alliciant: eo quod humana ſtudia & voluntates fati legibus dirigantur, quas ſummus opifex animis ipſis ſancivit. At enim eorum quæ hic geruntur rationem reddere nobis convenit iis qui mediam ſortem nacti ſunt, & cuſtodes, quaſique præfecti & moderatores noſtri ſunt. Porro eorum omnis circa nos operatio atque efficientia, Fatum appellatur, quod Juſtitiæ legibus res noſtras regit atque adminiſtrat. Quod ſi cuſtodes ſunt vitæ ad meritum & dignitatem adſignatæ ac definitæ, illi videlicet munus habent complendi & abſolvendi tempus vitæ quam quiſque fuerit ſortitus. Nam cum præſcriptus ſit ortus, & mortem quoque præſcriptam eſſe neceſſe eſt. Originis autem principium præſcribit Fatum ablegationis quæ inde fit, nempe divina voluntas, & juſtitiæ

Libertas arbitrii.

Vide Cyrill. orat. de exitu animæ.

Plato in Tim. ex Orpheo.

Dei

τῆς θεῖς δίκης. ὥστε καὶ τὸν θάνατον ὡρισμένον τηρήσει ἡ τῆς ἐκεῖθεν ἢ ἐκεῖσε μεταστάσεως εἱμαρμένη. διὸ ὥρισαι καὶ τὸ διὰ τῶνδε μὲν παρελθεῖν εἰς τὸν βίον, διὰ τῶνδε δὲ ἐκ τοῦ βίου ἀπελθεῖν. εἰ γὰρ ἀόριστα ταῦτα, καὶ ὁ βίος ἅπας ἀόριστος, καὶ τῆς κρείττονος ἐπιστασίας ἄμοιρος. ποῦ γὰρ ἔτι ἢ ἔν ποι τῆς θείας κρίσεως καὶ τῆς πρὸς ἀξίαν διανομῆς ἔσται ἡ ἐπιμέλεια, τῶν περὶ τὸ σῶμα καὶ τὰ ἐκτὸς εἰκῆ καὶ ὡς ἔτυχεν ἡμῖν συμπιπτόντων; οὐ γὰρ ταῦτα μὲν ἄτακτα καταλειψόμεθα· τὰς δὲ δίκης προαιρέσεις καὶ κρίσεις καὶ ὁρμὰς ἀπὸ κρείττονος ἀνάγκης ἐγγίνεσθαι φήσομεν. οὔτω γὰρ ἀρετῆς καὶ κακίας οὐχ ἡμᾶς αὐτοὺς, ἀλλ' ἐκείνην αἰτιασόμεθα. οὐδὲ μὴν πάντα τῇ παρ' ἐκείνων ἀνάγκῃ εὔλογον ἀναθέναι· τὰ τῆς ψυχῆς λέγω καὶ σώματος καὶ τῶν ἐκτός· ἀλλ' οὐδὲ πάντα ἀνεῖσθαι ταῖς ἀλόγοις καὶ ἀνεπιτρόποις φοραῖς, νοῦ τοῦ πάντων ἡγουμένου καὶ θεοῦ τῶν ὅλων ὄντος αἰτίου. ἀναγκαῖον δὲ τὸ λειπόμενον, τὰς μὲν προαιρέσεις ἐφ' ἡμῖν, τὰς δ' ἐπὶ ταῖς προαιρέσεσι δικαίας ἀμοιβὰς ἐπὶ τοῖς αἰθερίοις κεῖσθαι, καὶ ὑπὸ θεοῦ τεταγμένοις δικασταῖς, καὶ πεφυκόσιν ἡμῖν ἐπιμελεῖσθαι. τριῶν γὰρ ὄντων τῶν καθ' ἡμᾶς, καὶ τὸ πάντα ἠναγκάσθαι, καὶ τὸ μηδὲν, καὶ τὸ ἐπαλλαγμένως,

Dei leges. Ita mortem quoque ſtatutam ſervabit Fatum migrationis de loco in locum: quocirca definitum eſt etiam, per illa quidem in hanc vitam tranſire, per hæc vero è vita diſcedere. Etenim ſi indefinita eſſent illa, vita quoque omnis indefinita eſſet, & præſtantioris provinciæ ſeu præfecturæ exſors. Ubinam ergo aut in quibuſnam erit amplius divini Judicii cura, & diſtributionis pro dignitate ſtudium, ſi ea quæ ad corpus & res exteras ſpectant temere ac fortuito nobis contingant? Neque enim ſane hæc inordinata relinquemus, & juſtitiæ propoſita, judiciaque & appetitus à præſtantiori neceſſitate nobis ingigni adſeverabimus. Hoc enim certe pacto virtutis & vitii cauſam non nobis ipſis, ſed illi potius neceſſitati tribueremus. Neque profecto rationi conſentaneum eſſet omnia ad eam Neceſſitatem, quæ ab illis rebus procedit, referre, ea dico quæ ad animum pertinent, tum quæ ad corpus, tum quæ ad externa referuntur: neque adeo omnia permittere temerariis & improbatis motionibus æquum fuerit, cum mens omnium gubernatrix, & Deus univerſorum autor & cauſa ſit. Neceſſe eſt profecto quod relinquitur, ſtudia quidem & voluntates in nobis ſitas eſſe; Juſtæ autem vices & remunerationes, ſeu compenſationes in voluntatibus, pendent ab æthereis & à Deo conſtitutis judicibus, qui natura noſtri curam & ſolicitudinem habent. Nam cum tria ſint ea quæ ad nos pertinent, & omnia neceſſitate adſtringi, & nihil omnino cogi, & modo cogi modo

Neceſſitatis reſtrictio.

Sita in nobis.

μένως, καὶ ὡς δεῖ, τὴν ἴσην ἀποτίσιν ἔχειν, καὶ προνοίας πάσης ἐστὶν ἀναιρετικά. ἥ τε γὰρ τοῦ πρὸς ἀξίαν ὑπόθεσις πάντως συνεισάγει τὴν πρόνοιαν, καὶ τὴν ἀπ' αὐτῆς εἱμαρμένην· καὶ ἡ προνοητικὴ κρίσις δίκῃ καὶ νόμῳ τὰ ἀνθρώπεια τάττουσα, τῆς αὐτεξουσίου ἡμῶν καὶ προαιρετικῆς ἀρχῆς δεῖται· ὥστε μέρος ἐστὶ τῆς ὅλης προνοίας εἱμαρμένη, τὸ πρὸς τὰς ἀνθρωπίνας ψυχὰς δικαστικῶς ἁρμοζόμενον. ἀνθρωπίνων δὲ ψυχῶν ἐνέργεια ἡ αὐτοκίνητος προαίρεσις, καὶ τὸ λεγόμενον ἐφ' ἡμῖν. ὁ δὴ τοῖς θείοις δικασταῖς ὑπόθεσις εὔλογος γίνεται τῆς ἀνίσου διανομῆς. τὸ δὲ τυχαῖον ὅλον τοῖς θνητοῖς καὶ ἀλόγοις ἀποδέδοται φύσεσιν. οὐ γὰρ καθ' ἕκαστον τεταγμένως, οὐδὲ κατά τινα λελογισμένην ἀξίαν ἐκ μὲν τοῦδε τοῦ πυρὸς σβεννυμένου, ὅδε ὁ ἀὴρ γίνεται, ἐκ τοῦδε τοῦ ἀέρος παχυνομένου, τόδε τὸ ὕδωρ· οὐδὲ ἐκ τῶνδε μὲν τῶν σιτίων ἵππου σῶμα ἢ κυνός, ἐκ τῶνδε δὲ ἄλλο τι· ἀλλὰ πάντα ἐκ πάντων ταῖς περιπλεκούσαις μεταβολαῖς δύναται γίνεσθαι, διὰ τὸ κοινὸν τῆς ὕλης, καὶ πρὸς πάντα εὐαγωγὸν τοσοῦτον τάξεως μετέχοντα καὶ θείας ἀνάγκης, ὥστε κατὰ γένος ἕκαστα διασώζεσθαι, καὶ συμπαραθεῖν πρὸς τὸ ἀΐδιον τῇ διαδοχῇ τοῖς ὑποστᾶσιν * αὐτὰ αἰτίοις. οὐ γὰρ ἐπεισῆλθέ τι ἐν ἐκεί-
γρ'. ὑποστάτεσι. νοις ἐκ τοῦ αἰθερίου τόπου τὴν ὑπόβασιν ποιησάμενον, ἵνα καὶ τῇ θείᾳ κρίσει παιδαγωγηθῇ

modo non, aut quomodo oportet, æque abſurda ſunt, ac proinde Providentiam omnem de medio tollunt. Enimvero ejus quod pro dignitate fit ſuppoſitio omnino Providentiam ſecum inducit, & fatum quod ab ea pendet, & Providentiæ adnexum Judicium, quod res humanas Juſtitia & Lege moderatur, libero arbitrio noſtro, & voluntatis conſiliique principio eget. Itaque Fatum conſtituendum eſt pars quædam Providentiæ totius: idque humanis animis judiciali more congruit. Humanorum autem animorum operatio eſt voluntas ſeipſam movens, & quod dicitur ſitum in nobis. Atque hæc probabilis ratio eſt, cur divini Judices non æquam diſtributionem habeant. Quod autem fortuitum eſt, id totum mortalibus & rationis expertibus tribuitur generibus. Neque enim in unoquoque ſigillatim, neque pro dignitate & æſtimatione ratione confirmata ex igne iſto extincto hic aër oritur, ex hoc vero aëre denſo hæc aqua, neque vero ex his quidem ſegetibus equi caniſve corpus, ex iſtis autem quidpiam aliud; verum omnia ex omnibus mutationibus ingruentibus naſci poſſunt, propter materiæ communionem, & facilitatem ad concilianda ſibi omnia, quæ uſque eo ordinis & divinæ neceſſitatis partem habent, ut quæque per genus conſerventur, & ſimul adſpirent atque concurrant ad æternitatem perpetua ſucceſſione, cum cauſis à quibus dependent & originem ſuam trahunt. Non enim advenit quicquam in illis quod ex ætherea plaga diſceſſionem fecerit, ut divino quoque judicio inſtruatur

Providentiam tollentia, & inducentia.

Animi humani operatio.

Ortus & interitus ratio.

Materiæ vis.

tur

γωγηθῇ πρὸς ἐπάνοδον, ὡς ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα ἀνθρώποις· τὰς λογικὰς καὶ ἀθανάτους ψυχὰς ἐκεῖθεν κατιούσας ἀνάγκη πλεῖστον ἐπιστροφῆς καὶ κηδεμονίας λόγον τυγχάνειν περὶ τῶν συγγενῶν πρὸς ἀνόρθωσιν τῆς εἰς κακίαν ὑποφορᾶς. διαπάσχουσί τε καὶ αἱροῦνται ἐν αὐτοῖς τοῖς πάθεσι, καὶ πάλιν αἱροῦνται καὶ πάσχουσι πρὸς τὴν ἀξίαν τῶν αἱρεθέντων. διὰ τοῦτο οὖν πολὺ τὸ ὡς ἔτυχεν ἐν τοῖς ἀλόγοις καὶ τὸ θείας κρίσεως †ἄμεινον. ἐν δὲ τοῖς καθ' ἡμᾶς καὶ τὸ δοκοῦν εἶναι †δίκαιον εἰς τὴν τῆς προνοητικῆς εἱμαρμένης ὑπηρεσίαν τελεῖ· ὥστε δοκεῖν μὲν ἀπὸ ταυτομάτου πάσχειν ἡμᾶς καὶ ὁμοίως τοῖς ἀλόγοις ζώοις, τοῦτο δὲ πάσχειν περὶ τὸ σῶμα καὶ τὰ ἐκτὸς, ὃ ἡ ἔφορος κρίσις ὥρισε. τῇ γὰρ τῶν περὶ ἡμᾶς ἐπιτάσει τε καὶ ἀνέσει, καὶ ταῖς παντοίαις τούτων μεταβολαῖς, τὸ αὐτεξούσιον τῆς ψυχῆς παιδαγωγεῖται πρὸς εὐεξίαν· θᾶττον μὲν ἐὰν εὐγνωμόνως ὑποδέχηται τὰ περὶ ταῦτα συμβαίνοντα πάθη, ἐν πολλαῖς δὲ καὶ μακραῖς χρόνου περιόδοις, ὅταν ἰταμῶς καὶ ἀνοήτως πρὸς αὐτὰ διατεθῇ. τότε γὰρ δίκας μὲν ὑπέχῃ τῆς ἀγνωμοσύνης, οὐδὲν δὲ ἧττον δι' ὧν πάσχει φέρεται πρὸς τὸ δέον. οὐ γὰρ ἀνεύθυνον ἔχουσα ἡ ψυχὴ τῆς ὁποιασοῦν αἱρέσεως τὴν ὁρμὴν, καὶ ὑπὸ τοῦ προσεχοῦς κρείττονος γένους ἐπιστασίας ἀξιοῦται, δίκης καὶ καθάρσεως καὶ τιμωρίας τυγχάνουσα ἀεὶ πρὸς τὴν ἀξίαν τῶν ἑαυτῆς διαθέσεων. καὶ τὸ μὲν ἐλέσθαι ἐπ'

αὐτὴν

tur ad reditum, prout in ſingulis hominibus uſuvenit: ſiquidem animos ratione præditos atque immortales neceſſe eſt inde profectos magnam curæ & ſalutis ſuæ rationem obtinere à cognatis, ad directionem & emendationem proclivitatis ad vitium. * Porro affectionibus torquentur, atque electione utuntur in ipſis affectibus: rurſuſque eligunt, ac patiuntur turbanturve ob rerum electarum dignitatem. Icirco magna temeritas ineſt in brutis, & alienatio à divino judicio. In iis vero quæ ad nos ſpectant, quod juſtum videtur, ad Fati Providentiæ adnexi miniſterium refertur: ita ut nos caſu & fortuito pati videamur, non ſecus ac brutæ animantes, idque ferre ac perpeti tum in corpore, tum in externis rebus, quod judicium perſpiciens ac moderans omnia ſtatuerit. At enim eorum quæ circa nos ſunt intenſione ac remiſſione, atque eorumdem omnis generis mutationibus, liberum animi arbitrium inſtruitur ad bonum habitum: ac celerius quidem, ſi leniter placideque admiſerit affectiones quæ circa hæc contingunt; longis vero ac prolixis temporum intervallis, cum ſtupide, inſane ac ſtolide in ejuſmodi perturbationibus affectus fuerit. Nam tunc quidem certe enormitatis & contumaciæ pœnas luit: verum nihilo ſecius ad id quod par eſt perducitur per ea quæ patitur. Cum enim animus immunem habeat impetum in quavis ſecta; à præſtantiori genere continuo donatur præfectura, jure,* purgatione, pœna, quæ ſemper conſequitur pro merito ſuarum affectionum. Atque eligendi quidem optio penes ipſam

* *Locus eſt mutilus in Gr.*

αὐτὴν κεῖται· τὰ δὲ ἐπισυμβαίνοντα ταῖς αἱρέσεσι, τῇ τῆς προνοίας κρίσει ὥρισται, πρὸς ἀξίαν ἀμειβομένη τὰς ψυχικὰς διαθέσεις. καὶ οὕτως αἱρεῖσθαί τε ἅμα καὶ κληροῦσθαι τὸν αὐτὸν βίον λεγόμεθα. ἡ γὰρ ἐπὶ τοῖς εἰργασμένοις ἡμῖν τεταγμένη ἀμοιβὴ καὶ τὴν αὐτεξούσιον κίνησιν, καὶ τὴν θείαν ἐπιστασίαν ἐμφαίνει· ὥστε ἀπ' ἀρχῆς εἰς τέλος αὐτεξουσίους ἔχειν ἡμᾶς τὰς κινήσεις, καὶ ἄλλος ἄλλων μᾶλλον καὶ ἧττον. καὶ αὐτοὶ δὲ οὐχ ὁμοίως ἀεὶ τὸ ἐφ ἡμῖν διασώζομεν· οὐκ ἀδεκάστως δὲ τὰς πρὸς τὴν ἀξίαν ἀντιδόσεις, καὶ τὴν ἄγουσαν ἡμᾶς πρὸς τὰ τῇδε, καὶ πάλιν ἐντεῦθεν ἀπάγουσαν εἱμαρμένην, πλέγμα οὖσαν καὶ συνδρομὴν ἀνθρωπίνης προαιρέσεως καὶ θείας κρίσεως· ὥστε ἑλέσθαι ἡμᾶς ἃ βουλόμεθα, διὰ τὸ τῆς προαιρέσεως ἀδούλωτον, πάσχειν δὲ πολλάκις ἃ μὴ βουλόμεθα, διὰ τὸ τῆς προνοίας ἄφυκτον.

ipſam eſt: quæ vero electionibus ſuperadveniunt, Providentiæ judicio ſtatuta ſunt, quæ animi affectiones pro dignitate remunerat. Itaque eligere & ſortiri eandem vitam dicimus. Etenim ea quæ nobis conſtituta eſt merces ob ea quæ à nobis geſta ſunt, & liberi arbitrii motum & divinam præfecturam patefacit, ut ab initio ad finem liberas nos habere motiones conſtet, atque alium magis minuſque quam cæteri. quinetiam ipſi non ſimili modo ſemper, quod in noſtra poteſtate ſitum eſt conſervamus; neque vero ſine herili imperio remunerationes pro meritis adipiſcimur; & fatum quod ad ea quæ hic ſunt nos adducit, indeque rurſus deducit, nanciſcimur. Ac nexus quidam eſt & concurſus humanæ voluntatis & divini judicii, ut quæ volumus eligamus, ob electionis libertatem nulli rei addictam; ſæpe tamen quæ nollemus, patiamur, propter inevitabilem Providentiæ vim. *Remunerantur hominum merita.*

Ὁ Αὐτὸς πρὸς τὸ τοῦ λόγου τέλος φησὶν, ὅτι ἐπιστῆσαι ἄξιον, ὅτι ἀποδιδοὺς ὁ Πλάτων φιλοσόφου καὶ ἐρωτικοῦ διαφορὰς, καὶ πῶς ἰσοτίμως ἀνάγκαις λέγονται, φιλοσοφῆσαι ἀδόλως λέγει τὸν θεωρίαν ἄνευ πράξεως πολιτικῆς ἀγαπήσαντα, καὶ πάντα τὰ ἄλλα παρ' οὐδὲν θέμενον, καὶ ταῖς καθαρτικαῖς ἀρεταῖς ἑαυτὸν παραδόντα τῇ πρὸς μόνην τὴν ἱερὰν τελείωσιν ἀγωγῇ. ὁ δὲ ἐρωτικὸς λέγεται παρ' αὐτῷ ὁ παιδεραστῶν μετὰ φιλοσοφίας, τουτέστιν ὁ μετὰ θεωρητικοῦ νοῦ πολιτευόμενος.

Corollarium hoc tametſi perum huic argumento congruere videatur, religio tamen nobis fuit id prætermittere, cum præſertim breve, & ſcitu non indignum ſit.

IDem ſub finem Diſputationis ait, animadverſione dignum eſſe, quod *Plato* dum inter Philoſophum & Eroticum, ſive Amatorem, diſcrimen conſtituit, docens quomodo pari honore & dignitate præditi eſſe dicantur, in ea ſententia ſit, ut eum dicat ſine dolo & fuco philoſophari, qui contemplationem ſine civili actione vel Reip. adminiſtratione amplexus eſt, cæteraque omnia nullo in pretio habet: ac per virtutes purgandi vim habentes ſeipſum tradidit ei vitæ degendæ rationi, quæ in ſola perfectione ſacra occupatur. Eroticus autem dicitur apud eundem, qui amorem puerilem cum Philoſophia conjungit; hoc eſt, qui cum contemplationis intelligentia Rempublicam regit & moderatur.

'E K

'ΕΚ ΤΩΝ 'ΙΩ. ΧΡΥΣΟ-στόμου εἰς τὸν παραλυτικόν.

ΟΥ' παρήγαγε μόνον ὁ θεὸς τὴν κτίσιν, ἀλλὰ καὶ παραχθεῖσαν αὐτὴν συγκροτεῖ, κἂν ἀγγέλους εἴπῃς, κἂν ἀρχαγγέλους, κἂν τὰς ἄνω δυνάμεις, κἂν πάντα ἁπλῶς τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα, τῆς προνοίας ἀπολαύει τῆς ἐκείνου· κἂν ἔρημα γένηται τῆς ἐνεργείας ἐκείνης, (οἴχεται), καὶ διαρρεῖ, καὶ ἀπόλλυται,

EX D. JO. CHRYSOSTOMI
Serm. in Paralytic. ſub fin.

NOn creaturam ſolum eduxit Deus, ſed etiam eductam ſuſtentat & fovet. Angeli omnes & Archangeli, omnes ſuperæ poteſtates, omnia denique viſibilia & inviſibilia, ipſius fruuntur Providentia: cujus ſi careant efficacia, abibunt, effluent, peribunt.

ἹΕΡΟΚΛΕΟΥΣ ΠΕΡῚ ΠΡΟΝΟΙ͂ΑΣ ΚΑῚ ἙΙΜΑΡΜΈΝΗΣ ΒΊΒΛΟΣ.

Ἐκ τῆς τοῦ Φωτίου Βιβλιοθήκης.

Ἔστι μὲν οὖν τὴν προαίρεσιν φιλόσοφος ὁ ἀνήρ, ἡ δὲ συγγραφὴ αὐτῷ Ὀλυμπιοδώρῳ κεῖται προσκαθίζει· ὃν καὶ παρέχειν τοῦ λόγου τὰς ἀφορμὰς ὑποτίθεται, καὶ αὐτὸν ἔχοντα τοῦ φιλοσοφεῖν ἔρωτα, οὐ μὴν οὐδὲ τῆς πολιτικῆς σοφίας ἄπειρον· ἐμπρέψαι τε γὰρ Ῥωμαϊκαῖς πρεσβείαις, καὶ πολλὰ καὶ μέγιστα τῶν βαρβάρων ἐθνῶν τῇ Ῥωμαϊκῇ ζωάψαι λήξει, αἵτινες αὐτῷ καὶ τῶν μεγίστων παρ᾽ αὐτοῖς τιμῶν

* αἴτιον. κατέστησαν * αἴτιαι. ὁ μὲν οὖν Ὀλυμπιόδωρος, πρὸς ὃν ὁ λόγος, τοιοῦτος. ᾧ δὴ καὶ παραμυθικοὺς λόγους ὁ συγγραφεὺς ἐπὶ τέλει τοῦ πρώτου βιβλίου, θετοῦ παιδὸς ἀποβολὴν πετνιωμένῳ, προσδιηγεῖ τε ὄντι καὶ σκυθρωπάζοντι, προσεσινιάχεν. ἡ δ᾽ ἐπαγγελία τῆς παρούσης σκέψεως περὶ προνοίας ἐστὶ διαλαβεῖν τῇ Πλάτωνος δόξῃ καὶ Ἀριστοτέλους συνδιατιθεμένῳ. συνάπτειν γὰρ βούλεται τοὺς ἄνδρας ταῖς δόξαις, οὐ κατὰ τοὺς λόγους τῆς προνοίας μόνον,

ἀλλὰ

HIEROCLIS
De
PROVIDENTIA & *FATO* Liber.
Ex *Photii* Bibliotheca.

AUctor hic profeſſione Philoſophus, cui liber ipſe Olympiodorum quendam veluti cenſorem conſtituit, qui ejus ſcribendi cauſam dederit, cum Philoſophiæ non vulgaris adamator, ne civilis quidem ſapientiæ rudis eſſet. Clarum enim legationibus Romanis fuiſſe, multaſque ac magnas è barbàris gentibus Romano adjunxiſſe imperio, quæ ipſi quoque ad magnos apud illas magiſtratus acquirendos viam ſtraverint. Igitur Olympiodorus, ad quem liber mittitur, talis fuit: ad quem inſuper libro primo extremo adjunxit Auctor conſolationem, cum ille adoptivi filii amiſſionem ſupra modum lugens, non dolenti tantum eſſet animo, ſed etiam vultu triſtiore. Ipſe autem commentarius *De Providentia*, diſputationem præfert ejus qui erga *Platonis* non aliter, quam erga *Ariſtotelis* ſententiam animo affectus eſſet. Conciliare enim horum Philoſophorum inter ſe opiniones ſtudet, non ſolum in iis quæ de Providentia diſputant,

ἀλλὰ καὶ ὅποι τὴν ψυχὴν φέρουσιν ἀθάνατον, καὶ εἴ τι περὶ οὐρανοῦ καὶ κόσμου τούτοις πεφιλοσόφηται. ὅσοι δὲ τοὺς ἄνδρας εἰς διαφωνίαν ἔστησαν, τούτους εἰς τὰ μάλιστα πεπλανῆσθαί τε τῆς τῶν ἀνδρῶν προθέσεως, καὶ ἐκπεσεῖν τοῦ ἀληθοῦς ἀποφαίνεται. τοὺς μὲν ἑκόντας ἔριδι καὶ ἀπονοίᾳ σφᾶς αὐτοὺς προσαναθέντας, τοὺς δὲ καὶ προλήψει καὶ ἀμαθίᾳ δεδουλωμένους. καὶ πολλοὺς τοὺς ἔμπροσθεν στῆσαι χρόνον, μέχρις ὅτε ἡ Ἀμμωνίου σοφία διέλαμψεν, ὃν καὶ θεοδίδακτον ἐπικληθῆναι ὑμνεῖ. οὗτον γὰρ τὰς τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν διακαθάραντα δόξας, καὶ τοὺς ἑκατέρωθεν ἀναφυομένους ἀποσκευασάμενον λήρους, σύμφωνον ἐν τοῖς ἐπικαίροις τε καὶ ἀναγκαιοτάτοις τῶν δογμάτων Πλάτωνός τε καὶ Ἀριστοτέλους τὴν γνώμην ἀποφῆναι. ταῦτα διὰ τῆς γραφῆς ὁ Ἱεροκλέους λόγος σπουδάζων, κατασκευάζει μὲν ἃ ἐκείνους φιλοτιμεῖται δοξάζειν ἀνταγωνίζεται δὲ πρὸς τοὺς ἐσπουδακότας τἀναντία, Ἐπικουρείους τέ φημι καὶ Στωϊκοὺς, καὶ ὅσοι Πλάτωνα μὲν ὑποδύονται καὶ Ἀριστοτέλην, οὐκ ὀρθῶς δὲ τὰ ἐκείνων εἰσηγοῦνται. καὶ μὲν ὅσους ὁ τῆς μεθοδολογίας ἀνηρτήσατο πόνος διεξελθὼν ἄγει, σαφεστέραν αὐτῶν τὴν περὶ τῆς εἱμαρμένης ἐπιδεικνὺς δόξαν. καὶ τοὺς τὴν πρόνοιαν δὲ τῶν ὄντων ἀποσκευάζειν τολμῶντας μηχαναῖς τισιν ἢ γοητείαις, τῇ ὁμοίᾳ τῶν λόγων ὑποβάλλει βασάνοις. καὶ καθόλου φάναι, πρὸς τὰς ὑπολήψεις ἐνίσταται πάσας, ὅσαι τὴν θείαν οὐκ εἶναι πρόνοιαν

ἢ

verum etiam ubi animos docent eſſe immortales, aut de cœlo quidpiam ac mundo iidem philoſophantur. Quotquot autem hos inter ſe diſſentire ac pugnare arbitrati ſunt, eos longiſſime ab eorum ſententia abductos, à veritate omnino aberraſſe contendit; alios ſua ſponte contendendi ſtudio atque veſaniæ ſeſe addicentes, alios præoccupata opinione atque imperitia ſubactos. Ac prioris quidem ordinis ingentem fuiſſe numerum refert, donec *Ammonii* aliquando ſapientia orbi illuxit, quem etiam *Divinitus edoctum* appellari prædicat. Hunc enim veterum philoſophorum opinionibus perpurgatis, & reſectis quæ utrinque excreverant nugis, in præcipuis quibuſque & maxime neceſſariis dogmatibus, concordem eſſe *Platonis* & *Ariſtotelis* ſententiam, demonſtraſſe. Huc igitur *Hierocles* ſcriptio magno ſtudio connitens, & argumentis illa adſtruit quæ ipſos ſenſiſſe contendit; & acriter cum iis certat qui contrariam tueri partem conati ſunt; *Epicureos* dico, ac *Stoicos*, & quotquot forte *Platonem* atque *Ariſtotelem* colunt quidem, ſed eorum ſenſa minus recte explicant. Eos item qui in Genethliaca deſudant arte, redarguit, dum fallacem eorum eſſe ac lubricam de Fato opinionem oſtendit. Imo & qui Providentiam rerum creatarum commentis quibuſdam aut præſtigiis tollere audent, iiſdem prorſus rationum quaſi quæſtionibus explorandos ſubjicit. Ut autem ſimul omnia dicam, adverſus omnes illas opiniones inſurgit, quæ indoctiores eo adducunt, ut divinam Providentiam vel omnino non eſſe,

Ammonius.

al. πιέ-θεσθαι. ἢ εἶναι μὲν, φαύλην δὲ τοῦ ἀμαθεστέρους * πίθουσι νομίζειν.

Καὶ κατὰ Πλάτωνα θεὸν αὐτῇ προφίσησιν ἡ σκέψις, πάσης ἐμφανοῦς τε καὶ ἀφανοῦς δημιουργὸν διακοσμήσεως, ἣν ἐκ μηδενός φησιν ὑποκειμένου προαγαγεῖν τὸν τεχνίτην· ἀρκεῖν γὰρ αὐτῷ εἰς ὑπόστασιν τῶν ὄντων τὸ βούλημα. τῇ δὲ σωματικῆς ὑποστάσεως τῇ ἀσωμάτῳ συντεταγμένης δημιουργίᾳ, κόσμον ἐξ ἀμφοῖν τελεώτατον, διπλοῦν τε ἅμα καὶ ἕνα συστῆσαι· ἐν ᾧ ἄκρα καὶ μέσα καὶ τελευταῖα, τὴν κοσμοποιὸν σοφίαν κατὰ φύσιν διακρίναι. ὧν τὰ μὲν πρῶτα λογικά, οὐράνιά τε καὶ θεοὺς καλεῖσθαι. ἃ δὲ ἡ μετ' ἐκεῖνο τὸ σύστημα ἔχειν ἔλαχε χώραν λογικά, αἰθέριά τε καὶ ἀγαθοὺς δαίμονας ὀνομάζει, τῶν τε συμφερόντων ἀνθρώποις ἑρμηνέας τε καὶ ἀγγέλους γινομένους· τὸ δὲ ἀνθρώπειον φῦλον τὴν τελευταίαν τάξιν ἐπέχειν, οὓς ἐπίγειά τε ζῶα καὶ ἀνθρωπίνας ψυχάς, καὶ (ὡς ἂν εἴποι Πλάτων) ἀθανάτους ὀνομάζεσθαι ἀνθρώπους. τὰ δὲ τρία ταῦτα γένη ὡς ἐν ἑνὶ ζώῳ ἢ χορῷ καὶ συμφωνίᾳ συνηρτῆσθαι μὲν ἀλλήλοις, ἀσύγχυτον δὲ τῇ ἑνώσει καὶ ἀλληλουχίᾳ τὴν κατὰ φύσιν διάκρισιν συντηρεῖσθαι. καὶ ἡγεῖσθαι μὲν τῶν καταδεεστέρων τὰ προτεταγμένα, πάντων δὲ αὐτῶν βασιλεύειν τὸν πατέρα θεὸν καὶ δημιουργόν. καὶ ταύτην τὴν πατρωνυμικὴν αὐτοῦ βασιλείαν, πρόνοιαν καὶ νομίζεσθαι καὶ εἶναι, ἥτις ἑκάστῳ γένει τὰ

vel nullius eſſe momenti ac deſpicatui ducendam putent.

Ex *Platonis* igitur ſententia ſupponit hæc diſputatio, Deum natura ante illam [providentiam] eſſe, velut univerſæ ſimul adſpectabilis & inadſpectabilis hujus molitionis opificem, quam ex nulla re ſubjecta vult à ſuo artifice productam; ut cui ſola ſufficeret voluntas, quo rerum natura ſubſiſteret. Cæterum corporea ſubſtantia per creationem cum incorporea conjuncta, mundum ex utraque natura perfectiſſimum, duplicem ſimul & unum, conſtitutum eſſe: in quo ſumma, media, & ima mundi opifex ſapientia juxta cujuſque naturam decreverit. Horum prima *Ratione prædita cœleſtia*, & *Deos* vocari ait: Quæ vero proximæ poſt hunc ordinem regioni attributa ſunt, ea cum *Ratione prædita æthereà*, tum *Dæmonas bonos appellat*, bonorum item hominibus interpretes & nuncios factos: Humanum denique genus infimum tenere locum, eoſque *Terrena animantia*, & *Humanas animas*, atque (ut *Plato* diceret) *Mortales homines* appellari tradit. Hæc porro tria genera in uno velut animante, vel choro atque concentu, ita eſſe aptata invicem atque connexa, ut naturalis eorum diſtinctio per unionem illam ac nexum mutuum minime confuſa conſervetur. Ac præeſſe quidem præſtantiora inferioribus; omnibus tamen omnino imperare ipſorum Patrem atque conditorem Deum. Hoc ergo ejus tanquam à patre denominatum regnum, & videri, & vere eſſe Providentiam, quæ quod cuique generi convenit,

προσήκοντα διανέμει· τὴν μέν τοιγε τῇ προνοίᾳ συνεπομένην δίκην εἱμαρμένην καλεῖσθαι. εἰς γὰρ πλείω σημαινόμενα ἑνὸς τοῦ τῆς εἱμαρμένης ὀνόματος ὑπὸ τῶν χαιρόντων ταῖς καινοτομίαις κατασκεδασθέντος, οὐκ ἄλλην νομίζειν αὐτὴν εἱμαρμένην, ἀλλ' ἣν Ἀριστοτέλει καὶ Πλάτωνι νομίζειν δίδωσι. τήν τε γὰρ τῶν γενεθλιαλόγων ἀλόγιστον ἀνάγκην οὐδ' ὅλως προσίεται, οὐδὲ τὴν Στωϊκὴν εἶναι· οὐ μὴν ἀλλ' οὐδ' ἣν ὁ ἐξ Ἀφροδισιάδος δοξάζει Ἀλέξανδρος, τῇ Πλατωνικῇ τῶν σωμάτων φύσει εἰς ταυτότητα περιάγων ταύτην. ἀλλ' οὐδὲ τὴν ἐπῳδαῖς καὶ θυσίαις παρατρεπομένην γνῶσιν. ἐκείνην δὲ, καθὼς ἔφημεν, πρεσβεύει, ἣν οἱ περὶ Πλάτωνα βούλονται· ἥτις τῶν ἐμβαινόντων κατὰ τὸ τῆς προνοίας θεσμὸν δικαστικὴ τοῦ θείου ὑπάρχει ἐνέργεια, τάξει καὶ εἱρμῷ πρὸς τὰς προαιρετικὰς ὑποθέσεις τῶν αὐτεξουσίων ἔργων ἐπανορθουμένη τὰ καθ' ἡμᾶς. ἀλλὰ γὰρ ταῦτα μὲν ἔστιν ἰδεῖν τῷ τοῦ ἀνδρὸς * ἐμφερομένῳ γράμματι. ὁ πλεῖστος δ' αὐτῷ καὶ μέγας ἀγὼν, ἡ τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν ἐστι προβιωτὴ καὶ μετενσωμάτωσις. τὴν γὰρ ἐξ ἀλόγων ζώων, ἢ εἰς ἄλογα μεταγγισμὸν οὐκ ἀναδεχόμενος, τὴν δ' ἐξ ἀνθρώπων εἰς ἀνθρώπους μεταβολὴν συνδιολογούμενος, ταύτην δὲ τὴν ἐπιστροφὴν καὶ ματαίαν ὑπόληψιν ἄνω καὶ κάτω περιστρέφει. δι' αὐτῆς μὲν, ὡς οἴεται, τὴν τοῦ θείου πρόνοιαν κρατύνων, δι' αὐτῆς δὲ τὸ ἐφ' ἡμῖν καὶ οὐ προδέσποτον κατασκευάζων· ναὶ δὴ

*ἐμφερεί- μενα.

καὶ

venit, hoc illi diſtribuat: At vero juſtitiam illam quæ Dei providentiam comitatur, vocari *Fatum.* Uno enim Fati nomine in plures notiones, ab iis qui novitate gaudent, diſtracto, non aliud tamen Fatum ſibi videri, quam id quod *Ariſtotelem* & *Platonem* credidiſſe tradit. Neque enim illam temere poſitam Genethliacorum neceſſitatem ullo modo admittit, nec *Stoicam* item vim, neque illud etiam Fatum quod *Alexander Aphrodiſienſis* ſtatuit, eoque tandem deducit, ut idem prorſus cum natura corporum *Platonicorum* efficiat; ſed nec eam, quæ carminibus magicis aut ſacrificiis à conſueto naturæ ordine deflectatur, Geneſin: ſed illud tantummodo Fatum, uti diximus, extollit, quod cum ſuis *Plato* vult; Rerum ſcilicet evenientium ſecundum Providentiæ leges judicialem quandam Numinis operationem, bono ordine ac ſerie res noſtras dirigentem in illum finem, in quem liberæ actiones ex certo propoſito feruntur. At enim iſthæc hujus viri ſcripto cum contineri videas, frequens nihilominus ipſi & magnum certamen eſt de humanorum animorum priore vita, deque eorum in alia corpora tranſmigratione. Nam ex animantibus quidem ratione carentibus, aut in bruta transfuſionem non recipiens, at vero hominum in hominem tranſitum ſtudioſe defendens, periculoſam hanc atque ineptam opinionem ſurſum deorſum verſat. Per illam quidem, ut credit, divinam providentiam corroborans: Per hanc, liberum arbitrium, liberumque ſuiipſius dominatum adſtruens; Fato

certe

καὶ τὴν φίλην αὐτῷ ἐπικουρῶν εἱμαρμένην, ἐξ ἀλ-
* ἀσυστά- λοκότων μὲν ἐπινοιῶν ὁρμώμενος, * ἀσυστάτων
τους. δὲ τῶν ἐπιχειρημάτων τὰς νομιζομένας κατα-
σκευὰς προσάγων· ἐξ ὧν δι' ὡς ἀληθῶς τὸ τῆς
* οὐδὲ προνοίας ἂν παραστήη δόγμα, * ὃ δι' ἐπὶ νῦν
βουλόμενος. μᾶλλον δὲ εἴ τις τοῦ ἀνδρὸς τὴν
ἀλήθειαν προτιμᾶν ἐθέλοι, δι' ὧν ταύτην ἀ-
γωνίζεται κατασκευάζειν, παντελῶς αὐτῆς τὴν
ἀναίρεσιν συνεισάγει. σαθρὰν γὰρ αὐτῇ βάθραν
ὑποθεὶς, ὡς ἐν ἄλλοις τῆς ὑποθέσεως ἀπαιτού-
* εὐπερί- σης πλατύτερον ὑπεδείξαμεν, * ἀπερίτρεπτον
τρεπτον. αὐτὴν πρὸς τοὐναντίον καὶ ἀνυπόστατον συνα-
πέφηνε. τὸ γὰρ τῶν ψυχῶν προβιωτῆς καὶ μετεν-
σωματώσεως, ἣν αὐτὸς ἔρεισμα καὶ θεμέλιον
τῆς προνοίας ὑποβάλλει, καὶ τοῦ αὐτεξουσίου καὶ
τῆς εἱμαρμένης, ταύτης παντελῶς εἰς τὸ ἄλο-
γόν τε καὶ ἀδύνατον ὑπὸ τῆς ἀληθείας ἐξο-
στρακιζομένης, δηλονότι συγκαταστρέφεται τῷ
δι' ἐκείνων ταῦτα πραγματευομένῳ καὶ ἡ
πρόνοια, καὶ τὸ ἐφ' ἡμῖν, καὶ ἡ εἱμαρμένη, καὶ
εἰς λῆρον αὐτοῦ τὸ πολύμοχθον διαλύεται σπού-
δασμα.

Ἑπτὰ δὲ λόγοι αὐτοῦ ἐπιμερίζονται τὴν
σπουδήν. καὶ ὁ μὲν πρῶτος εἰς ἔκθεσιν διατυ-
ποῦται, ὧν αὐτὸς ἐφ' ἑαυτοῦ περὶ προνοίας καὶ
δίκης, καὶ τῆς κατ' ἀξίαν τῶν ἔργων εἰς ἡμᾶς
κατιούσης κρίσεως συνεγυμνάσατό τε καὶ διε-
σκέψατο. ὁ δεύτερος δὲ τὰς Πλατωνικὰς
συλλέγων δόξας, τὴν πίστιν ἐξ αὐτῶν, ὧν
Πλάτων ἔγραψεν, ἐπιτίθησιν. ὁ δὲ τρίτος
τὰς ὑποφορὰς, αἷς ἄν τις χρήσαιτο, πρὸς
ἐναντίωσιν τῶν δεδογμένων παραπηθεὶς
διαλύειν αὐτῶν τὴν ἐπιβουλὴν πραγμα-
τεύεται.

certe tam ei grato auxilium ferens: idque non abſurdis tantum commentis incitatus, ſed etjam ex minime cohærentibus argumentationibus ſuas, quas putat, probationes producens: cum interim, per quæ revera providentiæ dogma conſtitui poterat, ne in mentem quidem illi venerint. Imo vero, ſi quis huic homini veritatem anteponere ſtudeat, quibus illam argumentis adſtruere nititur, his ipſis eandem omnino evertit. Nam qui infirmum argumentum ſemel veritati ſubſtravit, (ut alibi, cum res ita poſtularet, copioſius oſtendimus) is in contrariam facile partem converti illam poſſe, quin & nequaquam ſubſiſtere, ſimul demonſtravit. Illa quippe animorum priore vita, & in corpora tranſmigratione (quam ipſe baſim ac fundamentum Providentiæ, liberoque arbitrio, ac Fato illi ſubjicit) omnino inter abſurda & impoſſibilia per veritatem ablegata, nimirum una cum illo qui per iſta hæc molitur efficere, etiam Providentia, & liberum arbitrium & Fatum evertitur, atque in nugas operoſa illa machinatio abit.

Porro in * ſeptem libros univerſum Opus dividitur: quorum Primus quidem exponere inſtituit ea quæ ipſe apud ſe de Providentia, de Juſtitia, & de Sententia in nos pro factorum merito ferenda, meditatus eſſet. Secundus dein *Platonicas* colligens opiniones, ſuas cuique probationes ex ipſis *Platonis* Operibus apponit. Tertius objectiones proponens, quibus uti quiſpiam adverſus ea quæ tradita ſunt queat, diſſolvere harum cavillationes conatur.

* *Equorum primis excerpta quæ mox ſequuntur.*

natur.

τάττεται. ὁ δὲ τέταρτος, τὰ λεγόμενα λόγια καὶ τοὺς ἱερατικοὺς θεσμοὺς εἰς συμφωνίαν συνάγειν, οἷς Πλάτων ἐδογμάτιζε, βούλεται. ὁ δὲ πέμπτος εἰς Ὀρφέα καὶ Ὅμηρον, καὶ ὅσοι ἄλλοι πρὸ τῆς Πλάτωνος ἐπιφανείας ἐγνωρίζοντο, τὴν Πλατωνικὴν περὶ τῶν προκειμένων φιλοσοφίαν ἀνάπτει. ὁ δὲ ϛʹ τοὺς μετὰ Πλάτωνα πάντας, αὐτὸν Ἀριστοτέλην κορυφαῖον λαβών, μέχρις Ἀμμωνίου τοῦ Ἀλεξανδρέως, οὗ τῶν γνωρίμων οἱ ἐπιφανέστατοι Πλωτῖνός τε καὶ Ὠριγένης· τοὺς οὖν μετὰ Πλάτωνα μέχρι τῶν εἰρημένων ἀνδρῶν, ὅσοις ἐπὶ σοφίᾳ γέγονεν ὄνομα λιπεῖν, τούτους ἅπαντας ὁμοδοξεῖν τῇ Πλάτωνος κατασκευάζει κρίσει. καὶ ὅσοι διΐστασι τῆς ὁμοδοξίας Πλάτωνα καὶ Ἀριστοτέλην ἐπεχείρησαν, τῶν φαύλων τε καὶ ἀποτροπαίων τίθησι. πολλά τε νοθεῦσαι τῶν Πλατωνικῶν λόγων, καί τοι Πλάτωνα διδάσκαλον * ἐπιγραφόμενος· ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν Ἀριστοτελικῶν γραμμάτων, τοὺς τὴν ἐκείνου μερίδα τιμᾶν ὁμολογοῦντας. καὶ δι᾽ οὐδὲν ἕτερον τούτοις τὰ τοιαῦτα μεμηχανῆσθαι, ἢ ἵν᾽ ἔχοιεν συμφέρειν τὸν Σταγειρίτην πρὸς τὸν Ἀρίστωνος.

* ἐπιγραφομένους.

Ὁ δὲ ζʹ λόγος ἀρχὴν ἰδίαν ὑποστησάμενος, περὶ τῆς διατριβῆς τοῦ προειρημένου Ἀμμωνίου τὴν σπουδὴν ἀναλαμβάνει· καὶ ὡς Πλωτῖνός τε καὶ Ὠριγένης, καὶ μὴν καὶ Πορφύριος, καὶ Ἰάμβλιχος, καὶ οἱ ἐφεξῆς, ὅσοι τῆς ἱερᾶς (ὥς αὐτός φησι) γενεᾶς ἔτυχον φύντες, ἕως Πλουτάρχου τοῦ Ἀθηναίου, ὃν καὶ καθηγητὴν αὐτὸς τῶν τοιούτων ἀναγράφει δογμάτων· οὗτοι πάντες τῇ Πλάτωνος διακεκαθαρμένῃ συνᾴδουσι φιλοσοφίᾳ.

Ἔστ

natur. Quartus Oracula, quæ vocantur, ac Sacerdotum leges, & *Platonis* dogmata invicem conciliare ſtudet. Quintus *Orpheo*, *Homero*, & cæteris qui ante *Platonem* celebrabantur, *Platonicam* de modo dictis doctrinam tribuit. Sextus omnes qui poſt *Platonem* fuere, ipſo quoque *Ariſtotele* principe adſumpto, uſque ad *Ammonium Alexandrinum*, cujus in familiaribus celeberrimi *Plotinus* & *Origenes*, ad hos inquam uſque *Platonis* poſteros, qui quidem aliquod ſibi nomen ſapientiæ pepererunt, ejuſdem ad unum omnes cum *Platone* eſſe ſententiæ, argumentis probat. Quod ſi qui conſentientes *Platonis* & *Ariſtotelis* opiniones dirimere aggreſſi fuerint, eos & nihili homines, & fugiendos ſtatuit. Multa inſuper *Platonicorum* ſcriptorum adulteraſſe eos etiam, qui hunc ſibi præceptorem adſcriberent; ut & *Ariſtotelicorum* Operum eos, qui ſe hujus partem maximi facere profiterentur: non aliam id utique ob cauſam, quam ut committere inter ſe *Stagiriten* atque *Ariſtonis* F. poſſent. *Ammonius.* *Plotinus.* *Origenes.*

Septimus Liber proprio ſibi ſumpto argumento, de *Ammonii* ſupraſcripti Diſputatione ſtudioſe diſſerit; utque *Plotinus* & *Origenes*, imo & *Porphyrius* atque *Iamblichus*, & deinceps ordine cæteri, qui divina (quemadmodum ipſe quidem loquitur) generatione ſunt editi, uſque ad *Plutarchum* Athenienſem, quem etiam auctorem talium ipſe nominat dogmatum, ut, inquam, hi omnes purgatæ *Platonis* Philoſophiæ addicti ſint. *Porphyrius.* *Iamblichus.* *Plutarchus Athenienſis*

Ipſa

Ἔστι δὲ ἡ φράσις τῷ ἀνδρὶ σαφὴς μὲν καὶ καθαρὰ, καὶ σπουδῇ φιλοσόφῳ πρέπουσα· οὐ μὴν γε τοῖς κεκαλλωπισμένοις καὶ περιττοῖς ἐξωραϊζομένη χρώμασί τε καὶ ποικίλμασι τῆς ῥητορείας.

Καὶ μετέπειτα ἐν τῇ αὐτῇ Βιβλιοθήκῃ·

ἹΕΡΟΚΛΕΟΥΣ Ὁ

περὶ Προνοίας.

ΚΑὶ τί, φησὶ, καταλέγω σοι τούτους,
ὅπου γε καὶ τῶν Πλατωνικῶν τινες
οὐκ ὀρθὴν τὴν περὶ τοῦ δημιουργοῦ
θεοῦ διασώζουσιν ἔννοιαν; οὐ γὰρ ἱκα-
νὸν αὐτὸν εἶναι ᾠήθησαν αὐτοτε-
al. ὑποστῆναι. λῶς * ὑποστῆσαι δύνασθαι κόσμον οἰκείᾳ δυνά-
μει καὶ σοφίᾳ ἐξ ἀϊδίου ἐνεργοῦντα· * ἀλλ' ἀγεννήτου
* al. ἀλλὰ γεννητῆς & ἀλλ' ἀγεννήτου. ὕλης συνεργίᾳ, καὶ τῇ μὴ παρ' αὐτοῦ ὑποστάσῃ
φύσει καταχρώμενον μόνως δημιουργεῖν δύνα-
σθαι. πάντων μὲν δυνάμει προϋποκειμένων ἐν
τῇ λεγομένῃ ὕλῃ, αὐτοῦ δὲ οἱονεὶ διαζωγραφοῦν-
τος αὐτὰ, καὶ τάττοντος μόνον, καὶ διακρίνοντος
(μόνον) ἐκ τοῦ ὑλικοῦ σχήματος. ὃ περιεργία
μᾶλλον ἂν εἴη, ἢ ἀγαθότητος θεοῦ· τί γὰρ δὴ μα-
θὼν ἃ μὴ ὑπέστησε διατάττειν πειρᾶται, πάντως
*al. ἀγεννησίᾳ. που τῆς ἀταξίας αὐτοῖς ἐν τῇ * ἀγεννησίᾳ τῆς ἑ-
αυτῶν φύσεως κειμένης; τὸ γὰρ ἀγεννήτως καθ' ἑ-
αυτὸ ὑφεστὼς εἴ τι προσλάβοι, παρὰ φύσιν προσ-
λήψεται. τὸ δὲ παρὰ φύσιν διατεθῆναι, κακὸν τῷ
μετατρεπομένῳ. ὥστε οὐκ ἀγαθὸν τῇ λεγομένῃ ὕ-
λῃ τὸ κοσμεῖσθαι, εἴπερ ἀγέννητος εἴη μὴ ἀπὸ χρόνου
μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀπὸ αἰτίου· καθ' ὃ σημαινόμενον
καὶ τὸν θεὸν ἀγέννητον λέγομεν. ἀλλ' οὐδὲ ὁ θεὸς

* αὐτὸς

Ipſa vero hujus Autoris dictio perſpicua eſt ac pura, & Philoſophicum decens ſtudium: tametſi fucatis & ſupervacaneis coloribus, aut bene dicendi varietate non exornetur.

Poſtea etiam in eadem Bibliotheca

HIEROCLES
De
PROVIDENTIA.

Cur, inquit, hæc tibi colligo, quando *Platonici* quidam non rectam de conditore Deo opinionem tuentur? Non enim ſatis poſſe Deum ſuſtinere mundum propria virtute & ſapientia ab æterno operantem putarunt. Sed cooperatione ingenitæ materiæ, & natura ab eo non dependente utentem, ſolum creare poſſe. Siquidem omnia prius in dicta materia prima ſunt potentia, eaque Deus velut delineet, ac ſolum digerat, atque ex ipſa materia educat. quod ſupervacaneæ potius eſſet diligentiæ, quam bonitatis Dei. Quorſum enim ea, quæ non condidit digerere conatur, cum omnino bona ordinatio in natura eorum ingenita conſiſtat. Si quid enim ingenito, ac per ſe ſubſiſtenti addatur, præter naturam fiet. Quod autem præter naturam efficitur, vitiatur: quare dictam materiam ornari minime bonum, ſiquidem non ſolum in tempore, ſed & abſque cauſa ingenita ſit. qua ſignificatione & Deum ingenitum dicimus. Sed neque Deus

* al. αὐτοῖς. * αὐτὸς κακῶν ἀναίτιος ἔστω, τὴν ἀρχὴν τῆς δημιουργίας ἀπό τινος κακοποιίας ἐνστησάμενος· τῷ παρὰ φύσιν διατιθέναι τὴν ἐπίσης αὐτῷ ἀγένητον οὐσίαν πειρᾶσθαι, καὶ τὴν ἀδελφήν, ἣν τὸ αὐτόματον αὐτῷ συνήγαγε, μὴ ἐᾶν μένειν ἐπὶ τῆς ἀγενήτου τάξεως· πρὸς τῷ μὴ δυνατὸν εἶναι καταχρῆσθαι πράγματος ἰσοτίμως ἀγενήτου τυγχάνοντος. εἴτε ἐξ ἀϊδίου ποιεῖσθαι τὴν τοιαύτην ἐπικράτειαν, εἴτε ἀπὸ χρόνου ἐπιχειρεῖν. καὶ μᾶλ-

ψ. persigm. λον ἂν εἴη τῆς ἀληθείας ἀφεστώς, εἰ πρὸς τῷ ἐνδεεῖ τῆς ὑλικῆς ἐνεργείας, καὶ χρόνου τινὸς, κοσμεῖν ἤρξατο, ὅπερ οὐκ ἐᾷ μένειν αὐτὸν ἐν τῷ αὐτοῦ ἤθει. εἰ γὰρ ἄμεινον μὴ ποιεῖν, πῶς εἰς τὸ ποιεῖν μεταβέβηκεν; εἰ δὲ τὸ ποιεῖν, τί μὴ ἐξ ἀϊδίου ἔπραττεν; εἰ δὲ ἀδιάφορον αὐτῷ καὶ τὸ ἐξ ἀϊδίου ποιῆσαι ἐφάνη· εἰ μὴ ἄρα φύσεως αὐτὸν εἴποι τις ἀνὰ μέρος ποιεῖν τε καὶ φθείρειν δυναμένης, αἰώνια δὲ δημιουργεῖν ἀσθενούσης. διότι ἡ τῆς ὕλης κακία, ἡ προκρατεῖται, τὴν ἐπίθετον καὶ ἐπεισοδιώδη τάξιν ἀποσείεται συνεχῶς, εἰς τὴν ἀγένητον αὐτοῖς (ὡς ἂν εἴποιμι) ἀταξίαν ἀνατρέχουσα; καὶ οὕτως ἀνὰ μέρος τοῖς χρόνοις κόσμον καὶ ἀκοσμίαν ἐπικρατεῖν, ἢ, ἀληθέστερον εἰπεῖν, ἀεὶ ἀκοσμίαν· ἐπεὶ καὶ ἡ κόσμησις παρὰ φύσιν οὖσα διάθεσις, ἀκοσμία τῷ ὀρθῶς λογιζομένῳ φανήσεται.

Ὅτι σύμφωνοι ἐν τοῖς δόγμασι Πλάτων καὶ Ἀριστοτέλης.

* al. συγκρούσειν. ΟΤι πολλοὶ τῶν ἀπὸ Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους * συγκρούειν ἀλλήλοις τοὺς σφῶν διδα-

* al. φασί. σκάλους κατὰ τὰ καίρια, * φησὶ, τῶν δογμάτων σπουδὴν καὶ μελέτην εἰσενηνοχότες, μέχρι τούτου φιλονεικίας καὶ τόλμης ἤλασαν, ὡς καὶ τὰ συγγράμματα

τῶν

ipſe innoxius erit, initium creationis à quodam maleficio inchoans, quod præter naturam afficere æqualem ſibi ingenitam ſubſtantiam conetur: & ſororem, quam ſpontanea voluntate ſibi conjunxit, non ſinat permanere in ordine ingenito, quod non poſſit res æque ingenita contineri; ſive ab æterno hanc ſibi potentiam, ſive in tempore facere cœperit. & potius à veritate recederet, ſi ob indigentiam materiatæ operationis, & alicujus temporis ornare cœpiſſet, nec manere illam in ſuo ſtatu permiſiſſet. Si enim præſtantius erat non feciſſe, quare ergo facere incepit? ſi vero feciſſe melius erat, cur non ab æterno fecit? ſi vero indifferens eſt ab æterno facere (niſi forte quis dixerit natura ſua eum ſingulatim facere & deſtruere poſſe, æterna autem facere non poſſe;) quare materiæ improbitas, qua utitur, impoſitum & ſuperfluum ordinem rejicit continuo, in ingenitam illis (ut ita dixerim) inordinationem declinans, ut per partes alio atque alio tempore pulchritudo, aut deformitas ſuperet: aut, ut verius dicam, ſemper vincat deformitas, quandoquidem materia præter naturam ornata, bene ratiocinanti deformis videatur?

Plato & Ariſtoteles *doctrina concordant.*

MUlti *Platonici* & *Ariſtotelei* ſuos inter ſe præceptores aliquando contendere impulerunt, adlato à ſingulis in medium quid cuique meditato videretur, & eo uſque audaciæ & contentionis proceſſerunt, ut & ſcripta *Platonis & Ariſtotelis conſenſus.*

τῶν οἰκείων νοθεύσαι διδασκάλων, εἰς τὸ μᾶλλον ἐπιδεῖξαι τοὺς ἄνδρας ἀλλήλοις μαχομένους. καὶ διέμεινε τοῦτο τὸ πάθος τῶν φιλοσόφοις διατριβαῖς ἐγκείμενον, ἕως Ἀμμωνίου τοῦ θεοδιδάκτου. οὗτος γὰρ πρῶτος ἐνθουσιάσας πρὸς τὸ τῆς φιλοσοφίας ἀληθινὸν, καὶ τὰς τῶν πολλῶν δόξας ὑπεριδὼν, τὰς πλεῖστον ὄνειδος φιλοσοφίᾳ προστριβομένας, εἶδε καλῶς τὰ ἑκατέρου; καὶ συνήγαγεν εἰς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν νοῦν, καὶ ἀστασίαστον τὴν φιλοσοφίαν παραδέδωκε πᾶσι τοῖς αὐτοῦ γνωρίμοις, μάλιστα δὲ τοῖς ἀρίστοις τῶν αὐτῷ συγγεγονότων, Πλωτίνῳ καὶ Ὠριγένει, καὶ τοῖς ἑξῆς ἀπὸ τούτων.

Ὅτι Πλάτωνα, φησὶ, τὰς ἀνθρωπίνας μόνας ψυχὰς μετενσωματοῦσθαι, καὶ ταύτας οὐχ ἁπλῶς, ἐξ ἀνθρώπων δὲ μόνων εἰς ἀνθρώπους· ἐξ ἀλόγων δὲ ζώων εἰς ἀνθρώπους μετάβασιν, ἢ εἰς ἄλογα ἐξ ἀνθρώπων, οὐδαμῶς αὐτόν φησι δοξάζειν.

Ὅτι δημιουργὸν θεὸν, φησὶ, προϋφίστησιν ὁ
*al. ὑφεστῶτα. Πλάτων * ἐφεστῶτα, πάσης ἐμφανοῦς τε καὶ ἀφανοῦς διακοσμήσεως, ἐκ μηδενὸς προϋποκειμένου γεγενημένης· ἀρκεῖν γὰρ τὸ ἐκείνου βούλημα εἰς ὑπόστασιν τῶν ὄντων· τῆς δὲ σωματικῆς φύσεως συντεταγμένης τῇ * ἀσωμάτων δημιουργίᾳ,
*al. ἀσωμάτῳ. κόσμον ἐξ ἀμφοῖν ἵστασθαι * τελεώτατον, διπλοῦν ἅμα καὶ ἕνα· ἐν ᾧ ἄκρα εἶναι, καὶ μέσα, καὶ τελευ-
*al. τεχεώτατον. ταῖα. ὧν τὰ μὲν πρῶτα, οὐράνια καλεῖ καὶ θεούς· τὰ δὲ μέσα, λογικὰ, αἰθέρια, καὶ δαίμονας ἀγαθοὺς, ἑρμηνέας τε καὶ ἀγγέλους τῶν συμφερόντων ἀνθρώποις γινομένους. τὰ δὲ τελευταῖα, λογικὰ, καὶ περίγεια, καὶ ἀνθρωπίνας ψυχὰς, ἢ ἀθανάτους ἀνθρώπους. καὶ τῶν μὲν ὑποβεβηκότων τὰ προηγούμενα ἀεὶ ἡγεῖσθαι, πάντων τε βασιλεύειν τὸν ποιητὴν

præceptorum ſuorum depravarent, quo magis viros inter ſe pugnantes exhiberent. Atque ea perturbatio perduravit philoſophicis exercitationibus illapſa, uſque ad divinum *Ammonium*. Hic enim primus æſtu quodam raptus ad Philoſophiæ veritatem, multorumque opiniones, qui magnum dedecus Philoſophiæ adferrent, contemnens, utramque ſectam probe calluit, & in concordiam adduxit, & à contentionibus liberam Philoſophiam tradidit omnibus ſuis auditoribus, & maxime doctiſſimis æqualibus ſuis *Plotino*, & *Origeni*, & ſucceſſoribus.

Ammonius Alexandrinus Philoſophus.

Plotinus & Origenes.

Ait ſecundum *Platonem* ſolos hominum animos in corpus tranſmigrare, & illos non ſimpliciter, ſed ex ſolis hominibus in homines: ex brutis vero in homines tranſitionem, vel in bruta ex hominibus, nequaquam illum ait dicere.

Plato.

Plato opificem Deum cenſuit ſuſtinere omnem adſpectabilem & inadſpectabilem mundum, nulla prius exſiſtente materia productum. Sufficere enim illius voluntatem ad ſuſtinendum univerſum. Ex corporea vero natura incorporeæ conjuncta, mundum perfectiſſimum ſtatui, duplicem ſimul & unum; in quo ſumma eſſe, media, & infima. quorum prima quidem cœleſtia vocat, & Deos: media vero ratione prædita, aeria, dæmones bonos, interpretes & nuncios eorum quæ hominibus conducunt: infima denique ratione prædita, & terreſtria, & humanas animas, vel immortales homines. Et inferioribus ſuperiora ſemper dominari: omnibus vero Deum eo-

αὐτῶν θεὸν καὶ πατέρα. καὶ ταύτην τὴν πατρονομικὴν βασιλείαν αὐτοῦ, πρόνοιαν εἶναι τὴν ἑκάστῳ

* al. ταύ- γένει τὰ προσήκοντα νομοθετοῦσαν· τὴν δὲ * αὐτῇ

τῃ. ἑπομένην δίκην, εἱμαρμένην καλεῖσθαι. οὐ γὰρ τὴν τῶν γενεθλιαλόγων ἀνεπιλόγιστον ἀνάγκην, οὐδὲ τὴν Στωϊκὴν βίαν, οὐδ' ἣν Ἀλέξανδρος ὁ Ἀ-

* al. ταὐ- φροδισιεὺς οἴεται, εἰς * ταὐτὸ τῇ Πλατωνικῇ

ν. τῶν σωμάτων φύσει ταύτην περιάγων, οὐδὲ τὴν ἐπῳδαῖς καὶ θυσίαις παρατρεπομένην γένεσιν, ὡς οἴονταί τινες· ἀλλὰ τὴν τῶν ἐκβαινόντων τὸν τῆς προνοίας θεσμὸν δικαστικὴν τοῦ θεοῦ ἐνέργειαν, τάξει καὶ εἱρμῷ πρὸς τὰς προαιρετικὰς ὑποθέσεις τῶν αὐτεξουσίων ἐπανορθουμένην τὰ καθ' ἡμᾶς.

Τίς ἡ Πρόνοια καὶ Τάξις.

Ὅτι κοινῶς μὲν ἡ πρόνοια καὶ τάξις ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ θεοῦ διήκει ἐπὶ πάντα τὰ ἀθάνατα γένη, μάλιστα δὲ καὶ προσφυέστερον ἐπὶ τὰ πρῶτα καὶ προσεχῶς ἀπ' αὐτοῦ τὴν γένεσιν ἔ-

* al. ἑξῆς. χοντα, καὶ * ἐφεξῆς ὄντα ἐκείνῳ, καὶ ἐκ τῶν νοητῶν ἀγαθῶν ἀρίστης μετουσίας ἀπολαύοντα· τριῶν γὰρ ὄντων τῶν ἐγκοσμίων νοερῶν γενῶν· τὸ μὲν ἀκρότατον καὶ πρῶτον τῶν τοῦ δημιουργοῦ γεννημάτων ἀτρέπτως καὶ ἀμεταβλήτως τῆς πρὸς αὐτὸν ὁμοιώσεως τυγχάνον, ἐν πάσῃ ἐστὶ θεοειδεῖ εὐταξίᾳ, οἷον τὸ τῶν οὐρανίων ἔφαμεν γένος. τὸ δὲ δεύτερον, δευτέρως καὶ ὑφειμένως τὴν θείαν τάξιν παραδεχόμενον, οὐκ ἀτρέπτως μὲν, ἀλλ' ἀμειώτως τῆς δημιουργικῆς

* ἀκλί- ὁμοιώσεως μεταλαγχάνει, ἀναμαρτήτως δὲ καὶ

νως. * ἀκ[illegible]κώτως τῶν πατρικῶν ἐπιστρέφεται νόμων; ὃ

τοῖς

rum architectum & patrem. & hoc paternum ejus imperium providentiam eſſe, unicuique generi convenientia diſtribuentem. Juſtitiam vero ſubſequentem illam Fatum vocari. Non enim genethliacorum temerariam neceſſitatem, non *Stoicam* violentiam, nec quam *Alexander Aphrodiſieus* putat, eandem illi conditionem, quam corporum naturæ attribuens, neque incantationibus & litationibus inauſpicatum nativitati ſidus, ut quidam ſentiunt: ſed veterem providentiæ legem tranſeat, judicialem Dei operationem, ordine ac ſerie juxta cauſarum liberarum propoſita res noſtras dirigentem atque conſilia.

Providentia.

Fatum

Alexander Aphrodiſicus. Ejus περὶ εἱμαρμένης *quædam exſtant Græce.*

Quæ ſit Providentia & Ordo.

Communiter quidem providentia & ordo à creatore Deo extenditur in omnia immortalium genera, maxime vero & conjunctius ad prima ac ſumma, & continenter ab ipſo ortum ducentia, & deinceps quæ ab illo condita ſunt, quæque intelligibilium bonorum optima communione fruuntur. Cum enim tria ſint genera in mundo ratione prædita: ſummum & primum communicans ſine ulla commutatione cum divina imagine, divinum omnino ordinem compoſitionemque habet, qualem cœleſtibus ineſſe diximus. Secundum vero conſequenter divinum ordinem admittens, non incommutabiliter, nec indiviſe creatoris ſimilitudinem ſortitur, ſed ſine errore ac vitio paternis volvitur legibus, quod

τοῖς αἰθερίοις ἀποδεδώκαμεν· τὸ δὲ τρίτον, ὡς ἔσχατον τῶν θείων γενῶν, οὐ μόνον τὸ ὁπωσοῦν τρέπεσθαι τῆς ὑπεροχῆς τῶν οὐρανίων ὑπέβη· ἀλλὰ καὶ τὸ ποτε καμμύεσθαι τῆς τῶν αἰθερίων ἀξίας ὑπέστη. τό μὲν γὰρ ἀεὶ νοεῖν τὸν θεὸν, καὶ ἡνωμένως αὐτοῦ τὴν γνῶσιν ἔχειν, τοῖς οὐρανίοις πρόσεστι. τὸ δὲ, ἀεὶ μὲν, διεξοδικῶς δὲ, τοῖς αἰθερίοις κατ᾽ οὐσίαν ὑπάρχει. τὸ δὲ, μήτε ἀεὶ νοεῖν, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ νοεῖν μεμερισμένως νοεῖν, ταῖς ἀνθρωπίναις ψυχαῖς ὡς ἴδιον ἀποδέδοται, ἀπολειπομέναις κατὰ φύσιν τῆς τε ἀμερίστου νοήσεως τῶν οὐρανίων, καὶ τῆς ἐν τάξει πληθυνομένης γνώσεως τῶν αἰθερίων. ἐπεὶ μήτε ἑνιαίως μήτε ἀϊδίως νοοῦσιν αὗται. ἀλλὰ καὶ ὅταν πρὸς τὴν τοῦ νοεῖν ἀξίαν ἀνάγωνται, τὴν αἰθερίαν μιμοῦνται [τάξιν] γνῶσιν, καὶ ταύτῃ συνεπόμεναι, τῶν νοερῶν καρποῦνται τὴν θέαν. μετὰ δὲ τὸ τρίτον νοερὸν γένος, τό ποτε μὲν νοοῦν, ποτὲ δὲ μὴ νοοῦν, εἴη ἂν * τὸ μηδέποτε νοοῦν, κατὰ τὸν τῆς τελείας διαιρέσεως λόγον. ὃ δὴ φύσει ἐστὶν ἀνόητον, ἀληθείας τε καὶ ἀρετῆς * οὐδαμῇ μετέχειν δυνάμενον· διὸ καὶ τὸ εἶναι γέννημα ἐκείνου ἐκβάλλεται. πῶς γὰρ εἰκὼν τοῦ νοητοῦ θεοῦ τὸ ἄλογον, καὶ ἀνόητον; πᾶσα γὰρ ἐκείνου εἰκὼν ἔννους καὶ λογικὴ, γινώσκειν ἑαυτὴν καὶ τὸν ποιήσαντα πέφυκεν.

* al. τὸν μηδέποτε νοοῦντα.

* al. οὐδα-μυμένον.

Ὅτι τῶν ἐνθάδε πραττομένων ἡμῖν, λόγον ἡμᾶς ἕπεται, φησὶν, ὑπέχειν τοῖς τὴν μέσην λῆξιν λαχοῦσιν, ἅτε δὲ φύλαξι καὶ ἐφόροις οὖσιν ἡμῶν. πᾶσαν δὲ τὴν περὶ ἡμᾶς αὐτῶν ἐνέργειαν εἱμαρμένην καλεῖσθαι, δίκης

νόμοις

ætheriis adſignavimus. Tertium vero, tanquam poſtremum, non ſolum cœleſti dignitate quomodocunque vertitur, ſed & ab ætheriis interdum vitiatur. Et quidem ſemper Deum intelligere, & adhærendo illius cognitionem habere, cœleſtibus ineſt. Illud vero ſemper ſuſe, æthereis ſecundum eſſentiam ſubeſt. Non ſemper autem intelligere, atque intelligendo diviſum eſſe, humanis animis tanquam proprium datum eſt, non adſequentibus in natura indiviſam intelligentiam cœleſtium, nec in ordine ſuo plenam cognitionem ætheriorum. Siquidem nec continenter, nec perpetuo animi cognoſcunt. Sed cum ad cognitionis præſtantiam ducunt, ætherium ordinem imitantur, eumque concomitantes, intelligibilium viſionem percipiunt. Poſt tertium autem intellectuale genus, aliquando quidem intelligens, aliquando non intelligens, eſſet nunquam intelligens, ſecundum rationem perfectæ diviſionis. Quod certe natura eſt non-intelligens, veritatis & virtutis nequaquam poteſt eſſe particeps; quare & hoc genus rejicitur. Quomodo enim imago intelligibilis Dei, quod ratione & intellectu careat? Omnis enim illius imago intelligens & rationalis, cognoſcere ſeipſam & ſui factorem ſolet.

Conſentaneum, inquit, eſt actiones noſtras humanas ſubeſſe iis, quæ mediam regionem ſortitæ ſunt, tanquam cuſtodibus & inſpectoribus noſtri. Omnem enim operationem eorum in nobis Fatum vocari, juſtitiæ

legibus

* al. διατάττουσιν. νόμοις τὰ ἡμέτερα * διατάττουσι. εἰ δὲ φυλακές
εἰσι, φησὶ, τοῦ πρὸς τὴν ἀξίαν ἀφοριζομένου βίου, δη-
λονότι καὶ τοῦ χρόνου εἶεν ἂν * ἀποπληρωταὶ, ὃν ἕκα-
*ἴσ. ἀποπληρωταί. στος βίον ἐκληρώσατο. οὐ γάρ ἐστι τὸν βίον τηρεῖν, τοῦ
χρόνου τὸ ἀόριστον ἔχοντος. ὥστε δεῖ τὸν μὲν χρόνον
M. M. ὡρίσθαι, διὰ τὸ * σώζεσθαι τὸν εἱμαρμένον βίον· τὸν
* al. αὔξεσθαι. δὲ τρόπον τῆς τελευτῆς συνδιωρίσθαι τῷ χρόνῳ, ὡς
μέρος ὄντα τὸ ἔσχατον τοῦ * πρὸς τὴν ἀξίαν ἀπονε-
* πρός τε ἀξίαν. μηθέντος βίου. καὶ γὰρ τῆς γενέσεως ὡρισμένης, ἀνάγ-
κη καὶ τὸν θάνατον ὡρίσθαι. τὴν δὲ ἀρχὴν τῆς γενέσεως
* al. νόμοι. ὁρίζει ἡ τῆς ἐκεῖθεν ἐκπομπῆς εἱμαρμένη, θεία
βούλησις οὖσα, καὶ * νόμος τῆς τοῦ θεοῦ δίκης. ὥστε
* al. ἐκεῖθεν ἐνθένδε. καὶ τὸν θάνατον ὡρισμένον τηρήσει ἡ τῆς * ἐνθένδε
ἐκεῖσε μεταστάσεως εἱμαρμένη. διὸ ὥρισται καὶ τὸ
διὰ τῶνδε μὲν παρελθεῖν εἰς τὸν βίον, διὰ τῶνδε δὲ
ἐκ τοῦ βίου ἀπελθεῖν. εἰ γὰρ ἀόριστα ταῦτα, καὶ ὁ βίος
ἅπας ἀόριστος, καὶ τῆς κρείττονος ἐπιστασίας ἄμοιρος.
ποῦ γὰρ ἔτι, ἢ ἐν τίσι, τῆς θείας κρίσεως καὶ τῆς πρὸς
ἀξίαν διανομῆς ἔσται ἡ ἐπιμέλεια, τῶν περὶ τὸ σῶ-
μα καὶ τὰ ἐκτὸς εἰκῇ καὶ ὡς ἔτυχεν ἡμῖν συμπι-
πτόντων; οὐ γὰρ ταῦτα μὲν ἄτακτα καταλειψόμεθα·
* al. τύχης. τὰς δὲ * ψυχῆς προαιρέσεις καὶ κρίσεις καὶ ὁρμὰς
ἀπὸ κρείττονος ἀνάγκης * ἐγγίνεσθαι φήσομεν.
* al. ἐγγίζεσθαι. οὕτω γὰρ ἀρετῆς καὶ κακίας οὐχ ἡμᾶς αὐτοὺς, ἀλλ' ἐκ-
είνην αἰτιασαίμεθα. οὐδὲ μὴν πάντα τῇ παρ'
ἐκείνων ἀνάγκῃ εὔλογον ἀνατιθέναι, τὰ τῆς ψυχῆς
λέγω καὶ σώματος, καὶ τῶν ἐκτός· ἀλλ' οὐδὲ πάντα
ἀνεῖσθαι τοῖς ἀλόγοις καὶ ἀνεπισκέπτοις φοραῖς, νοῦ τῶν
πάντων ἡγουμένου, καὶ θεοῦ τῶν ὅλων ὄντος αἰτίου.
ἀναγκαῖον δὴ τὸ λειπόμενον, τὰς μὲν προαιρέ-
σεις ἐφ' ἡμῖν εἶναι· τὰς δ' ἐπὶ ταῖς προαιρέσεσι
* al. ὡς ὑπό. δικαίας ἀμοιβὰς, ἐπὶ τοῖς αἰθερίοις κεῖσθαι, * καὶ
ὑπὸ θεοῦ τεταγμένοις δικασταῖς, καὶ πεφυκόσιν ἡ-

μῶν

legibus noſtra dirigens. Si vero, inquit, cuſtodes vitæ pro merito definiti ſunt, conſtat & vitæ tempus, quod ſinguli ſortiti fuerint, impleturos. Non enim licet vitam ſervare tempus indefinitum habentem. Quare oportet tempus definiri, ut fatalis vita conſervetur. Modum vero mortis ſimul determinari cum tempore, tanquam partem ultimam vitæ pro merito diſtributæ. Etenim ortu definito, neceſſe eſt & finem definitum eſſe. Initium ortus definit Fatum migrationis è vita, quod Fatum divina voluntas eſt, & lex juſtitiæ Dei. *Fatum.* Quare etiam mortem definitam ſervabit Fatum tranſitionis hinc illuc. Quare definitum eſt, quibus ad vitam, & ad mortem veniemus. Si enim hæc deſtinata non ſint, & omnis vita infinita, nec melioris ſortis particeps. Ubi enim, aut in quibus, judicii divini, & diſtributionis ſecundum merita erit cura, dum ea quæ in corpore & externis temere, ac fortuito nobis accidunt? Non enim hæc inordinata relinquemus, animi conſilia & judicia, & impetus à meliori neceſſitate fieri dicamus. Sic enim virtutis & malitiæ non nos ipſos, ſed illam accuſaverimus. Neque enim æquum eſt fatali neceſſitati adſcribere, quæ animo, vel corpori, vel externis accidunt. Sed neque omnia ferri temerariis aut fortuitis caſibus par eſt: Mente principatum omnium tenente, & Deo omnium exſiſtente cauſa. Neceſſario itaque relinquitur arbitrium liberum in nobis eſſe, & juſtas retributiones liberis actionibus penes ætherios eſſe à Deo judices ordinatos, & noſtri

μετὰ ἐπιμελείας. τριττῶν γὰρ ὄντων τῶν καθ' ἡμᾶς, καὶ τὸ πάντα ἀναγκάζεσθαι, καὶ τὸ μηδὲν, καὶ τὸ ἐπηλλαγμένως ἢ ὡς δεῖ. τὸ ἴσον ἀτοπίαν ἔχει, καὶ προνοίας πάσης ἐπίσης ἐστὶν ἀναιρετικόν. ἥτε γὰρ τῶν πρὸς ἀξίαν ὑπόθεσις, πάντως συνεισάγει τὴν πρόνοιαν, καὶ τὴν ἀπ' αὐτῆς εἱμαρμένην· καὶ ἡ προνοητικὴ κρίσις, δίκῃ καὶ νόμῳ τὰ ἀνθρώπεια τάττουσα, τῆς αὐτεξουσίου ἡμῶν καὶ προαιρετικῆς ἀρχῆς δεῖται. ὥστε μέρος ἐστὶ τῆς ὅλης προνοίας ἡ εἱμαρμένη, τὸ πρὸς τὰς ἀνθρωπίνας ψυχὰς δικαστικῶς ἁρμοζόμενον. ἀνθρωπίνων δὲ ψυχῶν ἐνέργεια ἡ αὐτοκίνητος προαίρεσις, καὶ τὸ λεγόμενον ἐφ' ἡμῖν, ὃ δὴ τοῖς θείοις δικασταῖς ὑπόθεσις εὔλογος γίνεται τῆς ἀνίσου διανομῆς· τὸ δὲ τυχαῖον, ὅλον τοῖς θνητοῖς καὶ ἀλόγοις ἀπο-

* al. γέ- δέδοται * γενέσεσιν. οὐ γὰρ καθ' ἕκαστον τεταγμέ-
νεσιν. νως, οὐδὲ κατά τινα λελογισμένην ἀξίαν, ἐκ μὲν τοῦδε τοῦ πυρὸς σβεννυμένου, ἀὴρ γίνεται, ἐκ δὲ τοῦ ἀέρος παχυνομένου, ὕδωρ· οὐδὲ ἐκ τῶνδε μὲν τῶν σιτίων, ἵππου σῶμα ἢ κυνὸς, ἐκ τῶνδε μὲν ἄλλο τι.

* al. περ- ἀλλὰ πάντα ἐκ πάντων τῆς * προσαπτούσαις μετα-
ιπλέσαις. βολαῖς δύναται γίνεσθαι, διὰ τὸ κοινὸν τῆς ὕλης, καὶ πρὸς πάντα ἐνάγωγον· τοσοῦτον τάξεως μετέχοντα καὶ θείας ἀνάγκης, ὥστε κατὰ γένος ἕκαστα διασώζεσθαι, καὶ συμπαραθεῖν πρὸς τὸ ἀΐδιον τῇ διαδοχῇ τοῖς ὑποστήσασιν αὐτὰ αἰτίοις. ἐν δὲ τοῖς κατὰ μέρος ζώοις τε καὶ φυτοῖς, καὶ αὐτοῖς τοῖς ἀψύχοις, οὐδὲν διώρισται, οὐδὲ τέτακται, ὡς πρὸς ἀξίαν ἀ-

* al. προ- ποδιδόμενον πάθος τὸ μήτε ἐκ * προβιοτῆς ἀ-
βιωτῆς. μοιβάς τινας αὐτοῖς ἐποφείλεσθαι, μήτ' ἐπὶ τοῖς νῦν δρωμένοις προσδοκᾶσθαι εὐθύνας. οὐ γὰρ ἐπεισῆλθέ τι ἐν ἐκείνοις ἐκ τοῦ αἰθερίου τόπου τὴν ὑπόβασιν ποιησάμενον, ἵνα καὶ τῇ θείᾳ

κρίσει

ſtri curam gerentes. Cum enim tria ſint in nobis, omnia nimirum neceſſario fieri, aut nihil, aut viciſſim, vel ut oportet, æque abſurdum eſt, & æqualiter omnem tollit providentiam. Merita enim præviſa una ſecum omnino inducunt providentiam, & deinde Fatum, & judicium providens, juſtitia & lege humana ordinans, libero ac voluntario indiget principio. Quare pars eſt totius providentiæ Fatum ad humanas animas judiciaria lege accommodatum. Humanorum vero animorum operatio, libera actio eſt, & quod dicitur in noſtra eſſe poteſtate, id divinis judicibus rationi conſentanea occaſio eſt inæqualis diſtributionis. Fortuitum vero totum mortalibus & brutis tribuitur generationibus. Non enim in ſingulis ordinate, neque juxta præviſa merita procedit; ſiquidem ex igne extincto aer fit, ex aere condenſato aqua; neque ex his cibis equi vel canis corpus, ex aliis vero aliud quid exſiſtit. Sed omnia ex omnibus temere poſſunt produci propter communem materiam, & omnia in ſe ſuſcipientem, eumque ordinis, divinæque neceſſitatis modum participat, ut ſingula ſuo quæque genere conſerventur, & occurrere ad æternitatem ſucceſſione quadam, cauſis ſubſiſtentibus. In animalibus ſingulis, & plantis, & aliis inanimatis, nihil definitum neque ordinatum eſt, quaſi pro meritis merces, quod ex priore vita remuneratio nulla illis debeatur, nec pro iis quæ nunc faciunt pœna exſpectanda. Non enim iis aliquid acceſſit ex locis ætheriis, quod baſim conſtituat, ut divino judicio

Vide initium Enchiridii Epicteti.

κρίσει παιδαγωγηθῇ πρὸς ἐπάνοδον. ὡς ἐν τοῖς καθήκουσι ἀνθρώποις τὰς λογικὰς καὶ ἀθανάτους ψυχὰς ἐκεῖθεν κατιούσας, ἀνάγκη * πλεῖστον ἐπιστροφῆς καὶ κηδεμονίας τυγχάνειν παρὰ τῶν συγγενῶν πρὸς ἐπανόρθωσιν τῆς εἰς κακίαν ὑποφορᾶς. διὸ πάσχουσί τε, καὶ αἱροῦνται ἐν αὐτοῖς τοῖς πάθεσι· καὶ πάλιν * αἱροῦνται, καὶ πάσχουσι πρὸς τὴν ἀξίαν τῶν αἱρεθέντων. διὰ τοῦτο οὖν πολὺ τὸ ὡς ἔτυχεν ἐν τοῖς ἀλόγοις, καὶ τὸ θείας κρίσεως ἀμοιροῦν. ἐν δὲ τοῖς καθ' ἡμᾶς καὶ τὸ δοκοῦν εἶναι τυχαῖον. εἰς τὴν τῆς προνοητικῆς εἱμαρμένης ὑπηρεσίαν τελεῖ. ὥστε δοκεῖν μὲν ἀπὸ ταυτομάτου πάσχειν ἡμᾶς, καὶ ὁμοίως τοῖς ἀλόγοις ζώοις· τοῦτο δὲ πάσχειν περί τε σῶμα, καὶ τὰ ἐκτὸς, ὃ ἡ ἔφορος κρίσις ὥρισε. τῇ γὰρ τῶν περί τε ἡμᾶς ἐπιτάσει τε καὶ ἀνέσει, καὶ ταῖς παντοίαις τούτων μεταβολαῖς, τὸ αὐτεξούσιον τῆς ψυχῆς παιδαγωγεῖται πρὸς * εὐταξίαν. θᾶττον μὲν, ἐὰν εὐγνωμόνως ὑποδέχηται τὰ περὶ ταῦτα συμβαίνοντα πάθη· ἐν πολλαῖς δὲ καὶ μακραῖς χρόνου περιόδοις, ὅταν ἰταμῶς καὶ ἀνοήτως πρὸς αὐτὰ διατεθῇ. τότε γὰρ δίκας μὲν ὑπέχει τῆς ἀγνωμοσύνης, οὐδὲν δὲ ἧττον δι' ὧν πάσχει, φέρεται πρὸς τὸ δέον.

* al. πλείστης.

* al. ἀνιαροῦνται.

* al. εὐεξίαν.

Ὅτι αὐτεξουσίους ἔχει ἡ ψυχὴ τὰς κινήσεις. καὶ περὶ τῆς Προνοίας.

Ὅτι ἡ ψυχή, φησιν, οὐκ ἀνεύθυνον ἔχουσα τὴν ὁποιασοῦν αἱρέσεως τὴν ὁρμὴν, καὶ ὑπὸ τοῦ προσεχοῦς κρείττονος γένους ἐπιστασίας ἀξιοῦται, δίκης καὶ καθάρσεως καὶ τιμωρίας τυγχάνουσα ἀεὶ πρὸς τὴν ἀξίαν τῶν ἑαυτῆς διαθέσεων. καὶ τὸ μὲν ἑλέσθαι, ἐπ' αὐτῇ κεῖται· τὰ δὲ ἐπισυμβαίνοντα ταῖς αἱρέσεσι,

judicio ad reditum ducerentur: quemadmodum in ſingulis hominibus animos rationis participes & immortales inde advenientes, neceſſe eſt maximæ curæ ac ſolicitudini cognatis eſſe, ne in malum, id quod proni ſunt, dilabantur. Propterea patiuntur quidem, & ſimul patiendo acquieſcunt: & rurſum libere volunt, ac patiuntur ad meritum liberi arbitrii conſequendum. Quapropter fortuitum, & carentia divini judicii brutis convenit. In noſtris autem actionibus, etiam quod fortuitum videtur præviſo Fato inſervit: adeo ut Fortuna nobis, non ſecus atque brutis, dominari videatur; eaque nobis accidant in corpore atque externis bonis, quæ judicium præſidis inſtar definivit. Remiſſione enim & intentione, variiſque mutationibus eorum quæ nobis accidunt, libera animi voluntas ad moderatum ſtatum deducitur: citius quidem, ſi adverſa quæ circa hæc accidunt conſtanter ferat; longiore vero tempore, ſi impotenti atque amenti animo illa toleret. Tunc enim perfidiæ pœnas dat, & nihilominus quæ patitur ferat neceſſe eſt.

Animam liberos habere motus, & de Providentia.

CUm anima, inquit, quibuſcunque in actionibus liberis crimine non vacet, & digna ſit quæ à poteſtate ſublimiore continenter regatur, pœnam, purgationem, atque ſupplicium pro meritis adipiſcitur. Atqui libera electio ab ea pendet; quæ vero liberis contingunt actio-

nibus,

σεσι, τῇ τῆς προνοίας κρίσει ὥρισται, πρὸς ἀξίαν ἀμειβομένη τὰς ψυχικὰς διαθέσεις· καὶ οὕτω αἱρεῖσθαί τε ἅμα καὶ κληροῦσθαι τὸν αὐτὸν βίον λεγόμεθα. ἡ γὰρ ἐπὶ τοῖς εἰργασμένοις ἡμῖν τεταγμένη ἀμοιβὴ, καὶ τὴν θείαν ἐπιστασίαν ἐκφαίνει. ὥστε ἀπ' ἀρχῆς εἰς τέλος αὐτεξουσίους [μὲν] ἔχειν ἡμᾶς τὰς κινήσεις, εἰ καὶ ἄλλοι ἄλλων μᾶλλον καὶ ἧττον. καὶ αὐτοὶ δὲ οὐχ ὁμοίως ἀεὶ τὸ ἐφ' ἡμῖν διασώζομεν, οὐκ ἀδεσπότους δὲ τὰς πρὸς τὴν ἀξίαν ἀντιδόσεις. καὶ τοῦτο [εἶ] τὸ ἄγον ἡμᾶς πρὸς τὰ τῇδε, καὶ πάλιν ἐντεῦθεν ἀπάγον *εἱμαρμένην, πλέγμα οὖσαν καὶ συνδρομὴν ἀνθρωπίνης προαιρέσεως καὶ θείας κρίσεως. ὥστε ἑλομένους ἡμᾶς ἃ βουλόμεθα, διὰ τὸ τῆς προαιρέσεως ἀδούλωτον, πάσχειν πολλάκις ἃ μὴ βουλόμεθα, διὰ τὸ τῆς *προαιρέσεως ἀδιάπτωτον. ἐν ὅλῳ δὴ τῷ ἀφοριζομένῳ τά τε ἄλλα κεῖται, ὅσα συνεκτικὰ τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς· καὶ ὁ καιρὸς, καὶ ὁ τρόπος τοῦ θανάτου τῷ τῆς εἱμαρμένης ψηφίσματι συνδιατέτακται.

*al. εἱμαρμένη.

*al. κρίσεως.

Ὅτι, φησὶν, ἐπιστῆσαι ἄξιον. ὡς ἡ ψυχὴ οὔτε ἐν τῇ πρὸς νοῦν στροφῇ τὴν τοῦ πολλὰ ἀνοηταίνειν ἀσθένειαν ἀφῄρηται, οὔτε ἐν τῇ ἐσχάτῃ κακίᾳ τὴν τοῦ αὖθις νοεῖν δύναμιν καὶ ὀρθῶς μετανοεῖν. φύσει γὰρ ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ τοιαύτη δημιουργηθεῖσα, καὶ πρὸς τὴν θείαν ἐνζωΐαν, καὶ πρὸς τὴν θνητὴν φύσιν ἐπιτηδείως ἔχει, ἀνὰ μέρος ἑκατέραν προβάλλουσα δύναμιν, ἐπεὶ καὶ κατὰ πρόνοιαν θεοῦ πρὸς ἄμφω γέγονεν. οὕτω γὰρ τὸ μὲν δύνασθαι αὐτὴν πολιτεύεσθαι, κατ' οὐσίαν κέκληται. τὸ δὲ πλείονα χρόνον ἄνω διάγειν ἢ κάτω, πρὸς τὴν αὐτοκίνητον αὐτῆς συμβαίνει διάθεσιν. διὸ αἱ μὲν μυριετεῖς, αἱ δὲ τρισχιλιετεῖς περιόδους λέγονται ποιεῖσθαι, τῆς ἀρετῆς ἐπιτεμνομένης

τῆς

ſtibus, Providentiæ judicio affectus animi pro meritis compenſante definita ſunt: & ſic eligere, atque una ſortiri vivendi genus dicimur. Compenſatio autem meritis noſtris definita divinam oſtendit Providentiam. Itaque ab initio ad extremum uſque, liberos animi motus habemus, aliis plus quidem, minus alii; nec ipſi ſimiliter ſemper in nobis illam libertatem ſervamus, nec mercedem æquam omnes conſequimur. Atque id quod nos huc ducit, & hinc rurſum abducit, nexus videlicet & concurſus voluntatis humanæ atque divini judicii, Fatum eſt. Quo fit ut libertate arbitrii noſtri, quæ volumus agentes, frequenter propter certum Dei judicium, quæ nolimus patiamur. Generali itaque decreto cum ea quæ vitam humanam participant contineantur, tum tempus, ac mortis genus una cum Fati decreto ordinata ſunt. Operæ pretium eſt, inquit, ſcire, animam neque tum cum ad mentem convertitur, imbecillitate aliquando intelligendi privari, neque in extrema malitia rurſus, intelligendi atque reſipiſcendi facultate. Sic enim anima humana natura ſua condita eſt, ut partim ad divinam felicitatem, partim ad humanos caſus accommodata ſit, ac per vices utramque facultatem promat, ſiquidem juxta Dei Providentiam ad utrumque apta eſt. Sua enim natura ſic regitur. Quod autem diutius in ſummis quam in infimis degat, id arbitrii ſui libertate conſequitur. Quocirca aliæ intra decem millia annorum, aliæ intra tria millia curſum conficere dicuntur, virtute errorem reci-

τὴν πλάνην, καὶ τοῦ συντόνου τῶν ἀγαθῶν ἔρωτος ὑφαιρουμένου τῆς περιγείου λειτουργίας τὸ πολυχρόνιον.

'Εκ τοῦ β΄. λόγου.

Τίνα καθ' οὐσίαν λέγεται ποιεῖν.

Ὅτι, φησὶ, καθ' οὐσίαν ἐκεῖνα λέγεται ποιεῖν, ὅσα μένοντα ἀτρέπτως ἐν τῇ *αὐτῶν οὐσίᾳ
* al. αὐ- καὶ ἐνεργείᾳ, καὶ μηδὲν ἑαυτῶν ἀπομειζοντα, μη-
τῇ. δὲ κινοῦντα πρὸς τὴν τῶν γινομένων ὑπόστασιν, καθ' αὐτὸ μόνον τὸ εἶναι ὅ ἐστι παράγει τὴν τῶν δευτέρων φύσιν. οἷς ἕπεται μήτε ὕλης προσχρῆσθαι, μήτε ἀπὸ χρόνου ποιεῖν, μήτε εἰς χρόνον παύεσθαι, μήτε ἔξω τῆς τοῦ ποιοῦντος ἐνεργείας κεῖσθαι τὸ γινόμενον. ταῦτα γὰρ πάντα τῇ κατὰ συμβεβηκὸς ἐνεργείᾳ παρέπεται, ὡς ἐπὶ τοῦ οἰκοδόμου καὶ τῶν ὁμοίων.

Ὅτι, φησὶν, ὁ Πλάτων ἐν Φαίδρῳ λέγων· τὸν δὲ ὑπερουράνιον τόπον οὔτε τις ὕμνησέ πω τῶν τῇδε ποιητὴς, οὔτε ποτὲ ὑμνήσει κατ' ἀξίαν. τόπον νῦν οὐ τὸν κυρίως φησὶν, οὐδὲ γὰρ σωμάτων ἐστὶ περιεκτικός· τόπον δὲ νῦν ἀντὶ τοῦ οὐσίαν τοιάνδε, καὶ γένος τοιόνδε, λέγει, οἷον ὑπερκόσμιον καὶ νοητὸν, ὥσπερ εἰώθαμεν περὶ γραμμάτων τινῶν διηγούμενοι λέγειν.

Ὅτι κατ' ἐκεῖνον τὸν τρόπον τοῦ λόγου γινόμενοι, ἐροῦμεν, τὸ κεφάλαιον ἐκεῖνο καὶ τὸ εἶδος τῶν πραγμάτων, τόπον καλοῦντες.

Ὅτι ἐν τοῖς νόμοις Πλάτων, φησὶ, τὸ διαφέρον τῆς περὶ ἡμᾶς τοῦ θεοῦ προνοίας ἐνδείκνυται, λέγων· ὡς θεὸς μὲν πάντα, καὶ
* ἴσ. δῆ- μετὰ θεοῦ τύχη καὶ καιρὸς τὰ ἀνθρώπινα δια-
λός ἐστι. κυβερνῶσι ξύμπαντα. ἐξ ὧν * δῆλόν ἐστι τοῖς

dente, & vehementi bonorum ſtudio terreni obſidii diuturnitatem tollente.

E libro ſecundo.

Quanam dicantur per ſe agere.

Illa, inquit, per ſe agere dicuntur, quæ cum ſine mutatione in ſua eſſentia atque operatione maneant, & ſine ulla ſui mutatione ad eorum quæ generantur ſuſtentationem moveantur, eo ſolum quo ſunt id quod ſunt, res à ſe diverſas producunt. Ex quibus efficitur, illa neque materia uti, neque ab aliquo tempore incipere, neque in aliquod tempus deſinere, neque extra agentis operationem id quod fit conſiſtere. Hæc enim omnia ſecundum accidens operantem comitantur, verbi gratia, in ædificante, & id genus aliis.

Plato in *Phædro* ait, locum cœleſtem Poetarum ullum neque laudaſſe hactenus pro dignitate, neque laudaturum. De proprio autem loco non loquitur, qui corporum eſt capax. Sed per locum talem eſſentiam, aut tale genus intelligi, qualis cœleſtis eſt, quæque intellectu percipitur, uti ſolemus de ſcriptis quorumdam loquendo dicere. Quo etiam modo loquendi dicimus, caput & formam rerum locum appellantes. *Plato in Phædro.*

Idem *Plato* de Legibus, diſcrimen divinæ erga nos providentiæ oſtendens, ait, Deum, omnia, unaque Fortunam & Occaſionem humana cuncta gubernare. Hinc conſtat adſignaſſe il- *Plato l. 4. de legib.*

τοῖς μὲν ἀπαθέσι καὶ ἀεὶ τελείοις, καὶ διὰ τοῦτο ἀναμαρτήτοις, τὴν καθαρὰν καὶ μονοειδῆ τοῦ θεοῦ ἐπιστήσας πρόνοιαν· τοῖς δὲ καὶ εἰς ἄνοιαν ποτὲ ὑποφερομένοις λογικοῖς, καὶ διὰ τοῦτο κακίας ἀναπιμπλαμένοις, τὴν συμμιγῆ καιροῖς καὶ τύχαις πρόνοιαν ἀποδιδούς· ἔστι γὰρ ἡ μὲν τῶν ἀγαθῶν προηγουμένη δόσις, καὶ ἡ τῶν κατὰ φύσιν * προϊόντων τήρησις, ἴδιον ἔργον τῆς καθαρᾶς προνοίας· ἡ δὲ τῶν παρὰ φύσιν διατεθέντων διόρθωσις, καὶ αἱ τῶν ἁμαρτημάτων εὐθῦναι, τῆς ἐνύλου, καὶ τύχῃ καὶ καιρῷ προσχρωμένης. οὐ γὰρ κατὰ τὸν προηγούμενον λόγον ἡ θεία κρίσις τοῖσδε μὲν ἡμῶν * ἐμφέρει τὰ δεινά, τοῖσδε δὲ τὰς εὐπαθείας ἀποδίδωσιν· ἀλλ' ἐξ ὑποθέσεως τῆς τῶν προβεβιωμένων ἀξίας. ἐπεὶ καὶ ἔοικεν ἡ κρίσις τῶν ἐφεστώτων ἡμῖν δικαστῶν τῇ ἰατρικῇ τέχνῃ, ἣ παραλαβοῦσα τοὺς ἀφ' ἑαυτῶν νοσήσαντας, πάντα πρὸς τὸ δέον αὐτοῖς συντάττει κατὰ καιρόν, ὃ ἂν αὐτοῖς τοῖς θεραπευομένοις εἴη λυσιτελές. καὶ διὰ τοῦτο ἡ μὲν ἀξία τῶν κρινομένων ἄλλοτε ἄλλη τυγχάνουσα, καὶ ταῖς αὐτεξουσίαις κινήσεσιν ἐναλλαττομένη, τύχην τῇ περὶ ἡμᾶς προνοίᾳ συμμιγνύουσιν· ἡ δὲ προσήκουσα ἑκάστοις τάξις, ἢ τῆς τιμωρίας καὶ τῆς καθάρσεως καιρὸν συνεισάγει. τύχης δὲ καὶ καιροῦ τῇ θείᾳ προνοίᾳ συμπλαττομένων, τὸ ὅλον * πλέγμα γίνεται εἱμαρμένη· ἐκ μὲν τῆς ἀνθρωπίνης προαιρέσεως τὴν τύχην προσλαβοῦσα, ἐκ δὲ τῆς θείας κρίσεως ἐπιφέρουσα τὸν καιρόν. καὶ γὰρ τῆς τέχνης ἐστίν, ἀφορίσαι τὰ μέτρα τῆς θεραπείας· τοῦ δὲ ἀνθρώπου, διατεθῆναι οὕτω, ὥστε τομῆς δεηθῆναι, ἢ καύσεως, ἢ ἄλλης τινὸς ἀλγεινῆς θεραπείας. πολλαχοῦ δέ, φησί, καὶ ἄλλοθι ὁ Πλάτων τὰ τοιαῦτα φιλοσοφεῖ περί τε τῆς ἀνθρωπίνης οὐσίας, καὶ τῆς ἀπο-

* al. προσόντων ῥῆσις.

* Συμφέρει.

* πρᾶγμα.

lum Dei Providentiam puram & ſui ſimi[illegible], rebus affectione carentibus, ſemperque perfectis, ideoque non aberrantibus; iis vero quæ aliquando in amentiam incidunt ratione prædita, ideoque malitia implentur, Occaſioni atque Fortunæ mixtam Providentiam attribuiſſe. *Præcedens* enim bonorum largitio, & ex natura accedentium conſervatio, puræ proprium eſt opus Providentiæ. Eorum vero quæ præter naturam compoſita ſunt correctio, erratorumque pœnæ, materiatæ eſt opus Providentiæ, utentis Fortuna & Occaſione. Non enim, ut ex prædictis colligitur, divinum judicium hominum quoſdam calamitate afficit, alios vero proſperos reddit, ſed ex cujuſque antecedente merito. Cum autem medicinæ ſimile ſit judicium judicum nobis præſidentium, quæ ars ægrotantium curam ſuſcipiens, omnia illis, ut par eſt, opportune præſcribit, prout infirmis expedit: propterea meritum eorum qui judicantur, cum alias aliud ſit, atque arbitrii libertate mutetur, Fortunam divinæ erga nos Providentiæ commiſcet. Ordo autem ſingulis conveniens, ſupplicii atque expiationis Occaſionem ſecum inducit: Fortuna autem & Occaſio divinæ Providentiæ conjuncta, generale Fatum efficiunt, ex humana voluntate Fortunam accipiens, ex divino autem judicio Occaſionem. Etenim artis eſt curandi modum definire, hominis vero ſic affici, ut ſectione indigeat, vel uſtione, vel alia quadam moleſta curatione. Paſſim vero & aliquid hoc modo *Plato* de humana natura, & Fato, provi-

…πιθυμώσεως ἡμᾶς προθυμοπτικῆς εἰρημένης.

Τίς ἡ φιλοσόφου καὶ ἐρωτικοῦ διαφορά.

ΟΤι ἀποδιδοὺς, φησὶν, ὁ Πλάτων φιλοσόφου καὶ ἐρωτικοῦ διαφορὰν, καὶ πῶς ἰσοτίμως ἀνάγκας λέγων δέ· φιλοσοφῆσαι μὲν ἀδόλως λέγει τὸν θεωρίαν ἄνευ πράξεως πολιτικῆς ἀγαπήσαντα, καὶ πάντα τὰ ἄλλα παρ' οὐδὲν θέμενον, καὶ ταῖς καθαρτικαῖς ἀρεταῖς ἑαυτὸν παραδόντα, τῇ πρὸς μόνην τὴν ἱερὰν τελείωσιν * ἀγωγῇ, ὡς ἐν Θεαιτήτῳ διέξεισιν. ἀλλ' ὁ μὲν * ἀδόλως φιλόσοφος κατὰ Πλάτωνα τοιοῦτος. ὁ δὲ ἐρωτικὸς λέγεται παρ' αὐτῷ, * ὃς καὶ παιδεραστῆσαι μετὰ φιλοσοφίας, ὁ ταῖς * πραγματικαῖς ἀρεταῖς διὰ τὸ θεῖον καὶ [τὸ] αὐτοκαλὸν ἐνασκηθεὶς, καὶ τὴν τῶν νοητῶν ἀγαθῶν τὴν μετάδοσιν ἐπιτηδεύσας, πολιτικὸν τῷ ὄντι καὶ παιδευτικὸν τρόπον τοῦ βίου μεταχειριζόμενος. καὶ τοῦτο ἐν πολιτείᾳ παραδίδωσι, τοὺς φιλοσόφους λέγων ἄρχοντας τῶν πόλεων ἐφεστάναι, ἵνα λήξωσί ποτε τῶν κακῶν· καὶ ὡς οὐκ ἄν ποτε * εὐδοκιμήσειε πόλις, εἰ μὴ αὐτὴν διαγράψειαν οἱ τῷ θείῳ παραδείγματι χρώμενοι. τίς δὲ ὁ τρόπος τῆς διαγραφῆς; ὅτι λαβόντες, ὥσπερ πίνακα, πόλιν τε καὶ ἤθη ἀνθρώπων, πρῶτον μὲν καθαρὰν ποιήσειαν, καὶ μετὰ τοῦτο ὑπογράψαιντο ἂν τὸ σχῆμα τῆς πολιτείας. ἔπειτα, οἶμαι, ἀπεργαζόμενοι αὐτὴν, πυκνὰ * ἂν ἑκατέρωσε ἀποβλέποιεν, πρός τε τὸ φύσει δίκαιον, καὶ καλὸν, καὶ σῶφρον, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα, καὶ * πρὸς ἐκεῖνο αὖ, ὃ τοῖς ἀνθρώποις ἐμποιεῖ, * καὶ, ὡς Ὅμηρος ἔφη, τὸ θεοειδές * τι καὶ θεοείκελον· καὶ τὸ μὲν ἐξαλείφοιεν, τὸ δὲ πάλιν ἐγγράφοιεν, ἐς * ὅ, τι μάλιστα τὰ ἀνθρώπινα ἤθη θεοφιλῆ ποιήσειαν. τοιοῦτός ἐστι πολιτειῶν ζωγράφος ὁ παιδεραστῶν μετὰ

φιλοσο-

* ὑποθυμώσεως.
* ἀναγωγῇ.
* ἄδολος.
* al. ὡς.
* πρακτικαῖς.
* εὐδαιμονήσειε.
* al. ἀντεκατέρωσε.
* al. ὡς.
* al. ὡς καί.
* al. τε.
* al. ὅτου.

dentia quadam noſtra regente, philoſophatur.

Differentia Philoſophi & amatoris.

PLato diſcrimen ponens, inquit, inter Philoſophum & amantem, & quomodo honore inter ſe pares dicantur, Philoſophari quidem eum dicit, qui ſoli deditus contemplationi, ab aliis omnibus abſtinet, puriſque virtutibus ſe dedicat, ut tandem perfectus evadat, quemadmodum in *Theæteto* ait. Atque hic abſolute *Platoni* Philoſophus eſt. Amatorius vero ei vocatur, qui ut cum Philoſophia liberos amet, propter ipſam honeſtatem ac divinitatem in virtutibus quæ ad operationem tendunt exercitatus, & ſpiritualium bonorum uſum adeptus, civilem vitæ rationem, educationeſque liberorum ſectatur. quod in libris de Repub. tradit: Philoſophos potiſſimum civitatum eſſe principes, ut eas aliquando malis eripiant; neque florentes unquam fore Reſp. niſi divino utentes exemplari, eas definiant. Quæ autem definitionis aut deſcriptionis hujus ratio eſt? nimirum ſumptam civitatem, moreſque hominum veluti tabulas puras imprimis reddant: deinde Reip. formam pingant. Denique eo confecto, frequenter, & undique ad id quod natura juſtum eſt & honeſtum, & his ſimilia, reſpectum habeant, rurſumque ad eam quæ hominibus inſita eſt, ut *Homerus* ait, Dei ſimilitudinem ac formam; & aliud quidem expungant, aliud vero inſculpant, quod moribus Deo maxime charos mortales reddat. Talis eſt rerumpub. pictor amans cum

φιλοσοφίας, τουτέστιν, ὁ μὲν θεωρητικοῦ νοῦ πολι-
τευόμενος· παῖδα γὰρ εἶναι τὴν αἴσθησιν· καὶ τὸ ἐν
* al. πρέσ. αἰσθήσει καλὸν, * ὡς πρεσβύτην καὶ παιδαγωγὸν
τῆς αἰσθήσεως, τὸν νοῦν. διὸ τὸν τῷ μόνῳ χρώμενον ἐν
ὑποψίᾳ τῶν τῇδε σώφρονι, ἀδόλως φιλοσοφεῖν
ἀποφαίνεται, τουτέστιν, ἀπεριεργάστως καὶ αὔλως καὶ
ἀγοητεύτως. γοητεύειν γάρ πως ἡ αἴσθησις ἐθέλει
ζωοῦσα, καὶ ἀναπείθειν τὸν λογισμὸν, τῶν ἐνύ-
λων τι ἀγαθὸν ὑπολαμβάνειν οἰκεῖον. τὸν δὲ τὴν αἴ-
σθησιν κατὰ νοῦν διατάττοντα, παιδεραστεῖν λέγει
μετὰ φιλοσοφίας, φυλακτήριον ἔχοντα μέγιστον τοῦ
ἀνεξαπατήτως κατὰ τὴν αἴσθησιν ἐνεργεῖν, τὸν θεω-
ρητικὸν νοῦν. οὗ εἰκόνας ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ γράφειν
ἐρᾷ, τὰ τῶν ἀνθρώπων ἐπανορθούμενος ἔθη, ἕως
* al. γάρ. εἰς ὅσον ἐνδέχεται θεοφιλῆ ποιήσειεν. ἃ * δὲ ἐκεῖ
ὁρᾷ, ἐγγράφειν ἐν ἄλλοις πειρᾶται ὁ τῷ θείῳ χρώ-
μενος παραδείγματι ζωγράφος· οὐδὲν μὲν τοῦ
πρώτου κατὰ νοῦν ἀπολειπόμενος, φιλανθρωπίᾳ δὲ
* al. φιλανθρωπίαν. αὐτοῦ δοκῶν διαφέρειν, ὥσπερ αὖ ἐκεῖνος τούτου
τῇ ἰδιοπραγίᾳ κρατεῖ. τοιαύτας δὲ πρὸς ἀλλήλους
ἔχοντες διαφοράς· ὁ μὲν, τὸ ἀδόλως, τουτέστιν,
ἐνδεῶς καὶ ἀνεπιστρόφως τῶν ἀνθρωπίνων πραγμά-
των· ὁ δὲ, τὸ ἐρωτικῶς, ὃ ταὐτόν ἐστι τῷ φιλαν-
θρώπως καὶ κοσμητικῶς τῶν συγγενῶν· ὅμως διὰ τὸ
μίαν αὐτοὺς καὶ τὴν αὐτὴν φιλοσοφίαν κεκτῆσθαι, τῆς
ἀποκαταστάσεως ἰσοτίμως τυγχάνειν λέγονται, ἰσο-
χρονίως

Philoſopia, hoc eſt, qui una cum ſpeculatione in Repub. verſatur; cui pro liberis Senſus ſint; quodque in iis honeſtum elucet, & his longe antiquior ac major, veluti Senſuum Pædagogus, Mens ſit. Propterea eum, qui ſola mente utendo, in rerum humanarum deſpicientia moderate verſatur, perfecte philoſophari, hoc eſt, ſine labore, à materia ſejunctum, ac ſine præſtigiis affirmat. Senſus enim Menti conjunctus faſcinare rationem, atque flectere ſtudet, ut quod materiæ conjunctum eſt, bonum ſibi proprium exiſtimet. Qui vero Senſus mente gubernat, eum demum liberorum cum Philoſophia amantem appellat: cui Mens contemplationi dedita pro cuſtodia ſit ac munimento, ne Senſibus operando fallatur. cujus quidem mentis imagines pingere publice privatimque amat, mores hominum dirigens, dum; quoad fieri poteſt, Dei amantes, hoc eſt, pios reddat. Quod autem in imagine pictor perſpectum habuit, divino uſus exemplari, id aliis quoque inſculpere conatur; nihilo quidem hic altero Philoſopho mente inferior, cum humanitate ſuperior appareat, quemadmodum ille huic privatis commodis antecellit. Atque hoc quidem inter ſe diſcrimine differunt: Philoſophus quidem perfecte, hoc eſt, parum aut nihil humana curans negotia; amatorius vero, hoc eſt, cognatorum atque affinium negotia gerendo, in eos beneficus: nihilominus quia æqualiter Philoſophiam adepti ſunt, pari quoque perfectionis gradu cenſentur, pa-

χρονίως περιερχόμενοι, καὶ τῆς αὐτῆς ἀναγωγῆς ἀξιούμενοι.

'Εκ τοῦ γ'. λόγου, κεφ. ι.

"Οτι νόμοι, καὶ λογισμοὶ, καὶ ἀρεταὶ, καὶ ὅσα τοιαῦτα, τὴν πρόνοιαν συνεισάγουσιν.

Οὐ μάτην οὖν, φησὶ, νόμοι κεῖνται τοῖς ἀνθρώποις, οὐδὲ λογισμὸς εἰκῆ δέδοται. οὐδὲ τὸ βούλεσθαι παρέλκει, οὐδὲ τὸ εὔχεσθαι περιττὸν, εἰ πρόνοια τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἡγεῖτο, νόμῳ καὶ δίκῃ τὰς ἀμοιβὰς τῶν προαιρέσεων τάττουσα. οὐδὲ μὴν, εἰ ταῦτα ἀναγκαῖα καὶ καλὰ καὶ σωτήρια, ἡ τῆς προνοητικῆς εἱμαρμένης τάξις ἀνῄρηται, ἢ τὸ ἐφ' ἡμῖν τοῖς οὐκ ἐφ' ἡμῖν παραδίδουσι πάθεσι. δι' ἀλλήλων γὰρ ταῦτα βεβαιοῦται μᾶλλον, ἢ διὰ θατέρου θάτερον ἀναιρεῖται. προνοίας γὰρ οὔσης, ἀνάγκη καὶ νόμους, καὶ λογισμοὺς, καὶ εὐχὰς * πλεῖστα ἡμᾶς ὠφελεῖν· μὴ οὔσης δὲ, (οὐ) μόνον ἀνόνητα παντελῶς ταῦτα, ἀλλ' οὐδὲ τὴν ἀρχὴν ὑποστῆναι δυνάμενα. διὸ καὶ τὸ ἐφ' ἡμῖν τὴν πρόνοιαν συνεισάγει· καὶ ἡ πρόνοια τὸ ἐφ' ἡμῖν. ἡ γὰρ ἡμετέρα προαίρεσις τὴν δικαίαν εἱμαρμένην κρατύνει, καὶ αὐτὴ τὴν αὐτεξούσιον ἡμῶν κίνησιν βεβαιοῦται. ἣν εἰ μετὰ καθαρὰν καὶ λελογισμένην προσαγοίμεθα τῷ θεῷ, νόμοις ἐμμένοντες, καὶ εὐχαῖς χρώμενοι, καὶ * εὐβουλίαν τηροῦν-

* al. πλείστας.

* al. συβουλίαν.

ri tempore veluti alis ſublati, & eadem evectione digni habiti.

E libro tertio, cap. 10.

Leges, rationes, virtutes, & ſiqua ſimilia, Providentiam inducere.

NOn fruſtra, inquit *Hierocles*, Leges conduntur hominibus, neque Ratio iis temere data, neque voluntas fruſtra eſt, nec vota facere ſupervacaneum, ſi res humanæ Providentia regantur, Juſtitia & Lege mercedem liberis actionibus tribuente. Neque vero ſi hæc neceſſaria, honeſta & utilia ſunt, idcirco Fati providentis vis tollitur, quod Fatum externis malis id quod in noſtra eſt poteſtate corrigit; ſed hæc per ſe magis invicem confirmant, quam mutuo ſe deſtruunt. Providentia enim exſiſtente, etiam Leges neceſſe eſt, Rationes, & Vota plurimum nobis prodeſſe; illa vero ſublata, non ſolum nihil profuerint, ſed nec tueri quidem Remp. imperiumque poterunt. Propterea quod in noſtra eſt poteſtate Providentiam inducit; & viciſſim Providentia, id quod in noſtra poteſtate eſt. Noſtra enim voluntas juſtum Fatum corroborat, & rurſus Fatum liberum arbitrium confirmat. quod ſi purum ac meditatum Deo adjunxerimus, Legibus ſtantes, Votiſque uſi, & Prudentiam

τηρῶντες, καὶ διὰ πάντων ἐπιμέλειαν ἑαυτῶν ποιούμενοι· τῶν μεγίστων ἀγαθῶν τευξόμεθα. εἰ δὲ τοὐναντία· πάντως που τῶν ἐπὶ τούτοις τεταγμένων δικῶν τὰς ἰατρικὰς οἴσομεν ἀλγηδόνας, πείρᾳ τὸ δέον μεταμανθάνοντες. πρὸς αὐτὸ δὲ τὸ εὖ καὶ καλῶς ἡμᾶς διατεθῆναι, τῆς χείρονος καθαρεύσαντας προαιρέσεως, πλείστην φέρει συντέλειαν εὐχή, καὶ νόμος, καὶ συμβουλή, καὶ τὰ τοιαῦτα, εἰς τάξιν ἄγοντα καὶ συμφωνίαν θεοπειθῆ τὴν ἡμετέραν διάνοιαν.

Ποταπόν ἐστι τὸ ἡμέτερον αὐτεξούσιον.

ΟΤι οὐ τοιοῦτόν ἐστι, φησί, τὸ ἡμέτερον αὐτεξούσιον, ὡς ταῖς ἑαυτοῦ προαιρετικαῖς κινήσεσι πάντα μετατιθέναι δύνασθαι, τὰ ὄντα, καὶ τὰ γινόμενα. οὕτω γὰρ ἂν οὐ μόνον καθ' ἕνα ἕκαστον ἄνθρωπον κόσμος ἄλλος ἐγίνετο, καὶ ἄλλη βίου κατασκευή, μὴ τὰ αὐτὰ βουλομένων ἁπάντων ἡμῶν· ἀλλὰ καὶ ταῖς ἑκάστου διαθέσεσιν, εἴπερ δραστήριοι ἦσαν καὶ οὐσιοποιοί, συμμετέβαλλε τὰ πάντα, ταῖς ὀξυῤῥόποις μεταβολαῖς τῶν ἀνθρωπίνων προαιρέσεων συνδιοικούμενα. διὸ εὐλόγως ἡ δύναμις τοῦ * ἀνθρώπου αὐτεξουσίου, εὐκινήτου ὄντος καὶ ἐφημέρου, ἀδρανής ἐστι παντελῶς πρὸς ὑπόστασίν τινος, ἢ μετάθεσιν, μὴ συνεργουμένη ἔξωθεν. ἀλλὰ δὴ τὰ ὄντα, φησί, μὴ μεταπιθέτω ἡ ἀνθρωπίνη προαίρεσις, ἐπειδὴ θεῖος νόμος αὐτὰ φρουρεῖ, μηδὲ τῶν γινομένων ὅσα εἰς κοσμικὰς ἐνεργείας συντελεῖ.

* ἀνθρωπίνου.

Διά

ſectantes, ac per omnia curam eorum gerentes, maximis fruemur bonis: contra vero, dolores perferemus his præfixos, ſed qui medicinam adferant, experimento officium edocti. Ut autem bene aut male afficiamur à deteriore voluntate purgatione liberi, plurimum conducunt Lex, Votum, Conſilium, & id genus alia, quæ nos pios, Deoque conſentientes efficiunt.

Arbitrii noſtri libertas qualis ſit.

NOn tale eſt, inquit, liberum noſtrum arbitrium, ut ſuis liberis actionibus omnia quæ ſunt, quæque fiunt, transferre poſſit. Sic enim ſingulis hominibus novus mundus conderetur, aliuſque vitæ apparatus eſſet, quandoquidem non omnes eadem cupiunt, ſed pro ſingulis cujuſque affectibus (ſiquidem eſſentiam conſtituere poſſent) omnia traducerentur, mutata ſubitis humanarum voluntatum commutationibus. Merito igitur poteſtas hominis libera, facile mobilis, idque quotidie, impotens omnino eſt ad aliquid vel conficiendum vel transferendum, niſi aliunde juvetur. Itaque res conditas, inquit, humana non transferat voluntas, cum Lex divina illa conſervet, neque eorum quæ fiunt, conferat quidquam ad mundum fabricandum.

Cur

Διὰ τί μὴ τὰ ἀνθρώπινα διαθήσεται ὡς βούλεται.

Ὅτι οὐδενός ἐστι κυρία πλὴν ἑαυτῆς, καὶ τοῦ ἑαυτὴν ἀμείνονα ἢ χείρονα ταῖς διαθέσεσιν ἀπεργάσασθαι· κριτικὴ μόνον οὖσα τῶν ὄντων, καὶ ἀποδεκτικὴ τῶν γινομένων. καὶ οὕτως ἀρετὴν ἢ κακίαν ἑλομένη, τῷ εὖ ἢ κακῶς ἐν ταῖς οἰκείαις ἐνεργείαις διατεθῆναι. τὸ γὰρ αὐτεξούσιον τοῦτο μόνον * ἐφ' ἡμῖν εἶναι δηλοῖ, τὴν μετάθεσιν ἡμῶν αὐτῶν πρὸς τὸ δοκοῦν ἡμῖν τοῦ περικειμένου σώματος, καὶ τῶν ἐκτὸς, οὐ συναριθμουμένων τῷ αὐτεξουσίῳ. εἰ γὰρ τὸ λεγόμενον ἐφ' ἡμῖν παρελθὸν τὴν οὐσίαν, ἐν ᾗ ἵδρυται, καὶ ὥσπερ ἐν ἀλλοτρίᾳ χώρᾳ γινόμενον, ἀλλὰ ἔξω αὐτῷ εἶναι βουληθῇ, οἷον τὸ σῶμα, ἢ τὴν κτῆσιν· μυρίων ἐναντιωμάτων πειράσεται, μὴ κατὰ σκοπὸν προβαινόντων αὐτῷ τῶν πραγμάτων, καὶ μυρίων δεήσεται (τῶν) συνεργούντων, εἰ μέλλοι τι τούτων κατὰ νοῦν αὐτῷ γενήσεσθαι. τὸ δὲ τὰ ἐναντιούμενα μὴ συμβῆναι, καὶ τὰ συνεργοῦντα, οὐκ ἦν ἐφ' ἡμῖν, ἀλλ' ἄλλης τινὸς καὶ μακρᾶς ὑποθέσεως, καὶ τῆς ἑπομένης ταύτῃ τάξεως, ἣν ἡ εἱμαρμένη ἐπιτελεῖν λέγεται, κρίσις θεία οὖσα ἐν τοῖς οὐκ ἐφ' ἡμῖν, πρὸς τὴν ἀξίαν ἀμοιβὴν τῶν ἐφ' ἡμῖν. οὐ γὰρ ἀναιρεῖται τὸ αὐτεξούσιον τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, εἰ τὰ ἐκτὸς αὐτῆς ἐπὶ τῷ θεῷ εἴη διανέμειν, καὶ ἀποδιδόναι ἑκάστῳ πρὸς τὴν ἀξίαν τῶν διαθέσεων. μάλιστα γὰρ πρὸς ἀρετὴν καὶ κακίαν αὐτοκινησίας ἡμῶν ἡ προνοητικὴ εἱμαρμένη δεῖται· οὐ γὰρ ἄλλως ἔσται δικαία ἢ ἀνι-

* al. ἐν.

πῶς ἡ εἱμαρμένη κατὰ τὸν Πλάτωνα

Cur res humanæ non fluant ex voto?

Libera voluntas in nullum habet imperium, præterquam in ſe, utque ſeipſam meliorem pejoremve affectionibus reddat; res ſolum judicans externas, factaque recipiens. Quo fit, ut pro virtutibus aut vitiis acquiſitis, bene aut male in ſuis actionibus dirigatur. Libertas enim hoc ſolum penes nos eſſe demonſtrat, nimirum ut nos applicemus, prout viſum fuerit, vicino corpori, externiſque rebus, quæ libera minime ſunt. Si enim arbitrium (quo de hactenus) eſſentiam, in qua ſitum habet, tranſcenderet, ac veluti in aliena regione alia penes ſe eſſe vellet, verbi gratia, corpus, aut poſſeſſionem: ſexcenta adverſantia haberet, rebus ei ex anima ſententia non ſuccedentibus, infinitiſque auxiliantibus indigeret, ut aliquid ex voto flueret. Non eſt autem in noſtra manu poſitum, ne nobis adverſa accidant, aut ut auxiliantia nanciſcamur, ſed alicujus alterius in poteſtate eſt; longeque antea propoſiti, & qui hoc conſequitur, ordinis: quæ Fatum complere dicitur. Quod Fatum divinum quoddam eſt judicium in iis quæ in noſtra poteſtate non ſunt, ad juſtam eorum quæ in noſtra ſint poteſtate, mercedem. Non enim arbitrii tollitur libertas, ſi penes Deum ſit, externa prout vult diſtribuere, ac ſingulis pro meritis præmia dare. Maxime enim ad virtutem aut vitium libertate noſtra providens Fatum indiget, alioqui juſta non eſſet inæqualis

σος διανομὴ, μὴ ὑπόθεσιν λαβοῦσα τὸ ἡμέτερον αὐτεξούσιον.

Ὅτι ἐν τῷ τέλει τοῦ Τιμαίου ὁ Πλάτων, φησὶ, περὶ σωματικῶν παθῶν διαλεγόμενος, καὶ τῆς τούτων θεραπείας, καθάρσεσι φαρμακευτικαῖς ἀπαγορεύει χρῆσθαι προχείρως, διὰ τὸ δεῖν περιμένειν τὴν κατὰ φύσιν τῶν νοσημάτων πέπανσιν, καὶ μὴ ταῖς βιαίοις ἐκτομαῖς πολλαπλάσια ταῦτα ἀπεργάζεσθαι. καὶ οὕτως ἔκ τινος ἀκολουθίας περιϊὼν, ἑκάστῃ νόσῳ χρόνον τινὰ φύσει τεταγμένον ἀποφαίνηται, τῇ τῶν ζώων συστάσει ἀνάλογον· ὧν ἡ ζωώδος γίνεται τεταγμένως, (ὡς) φησιν, ἔχουσα τοῦ βίου τοὺς χρόνους καὶ κατὰ γένος. οἷον, ἵππος μὲν ποσάδε ἔτη ζήσειε τὸ μήκιστον, βοῦς δὲ ποσάδε· καὶ καθέκαστον, οἷον· ὅδε ὁ βοῦς συστάη ἔτη δέκα, εἰ μὴ θεῖον, ἢ ἄλλη τις ἔξωθεν συμπεσοῦσα περίστασις αὐτὸν προανέλῃ. εἶναι γὰρ ἐκ φύσεως ἀφωρισμένων χρόνον τινὰ ἑκάστῳ, μέχρις οὗ δυνατόν ἐστιν ἐξαρκεῖν τὴν σύστασιν, καὶ οὗ εἰς τὸ πέραν οὐκ ἂν ἔτι βιῴη. μὴ πάντως δὲ πάντας πρὸς τὸν δυνατὸν τῆς συστάσεως ἀφικνεῖσθαι χρόνον. διὰ τὰς ἔξωθεν βιαίους ἐπιφοράς· ἃς ἐφ᾽ ἡμῶν μὲν τὴν πρόνοιαν διατάττειν ἔφαμεν, ἐπὶ δὲ τῶν ἀλόγων ζώων ὡς ἔτυχεν ἐπισυμβαίνειν. μὴ γὰρ ἀνάγκην εἶναι, ὡς ἐπ᾽ ἀνθρώπων, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ἀλόγων ζώων ἢ τῶν φυτῶν, τὴν τάξιν τοῦ θανάτου φυλάττεσθαι πρὸς τὴν ἀξίαν ψυχῆς ἀποδιδομένην· ἐπεὶ μηδὲ ὁμοίως ἡμῖν ἐκεῖνα εἰς τὸν βίον παρέρχεται. ἡμεῖς μὲν γὰρ κρίσει δικαστῶν δαιμόνων πρὸς τὴν τῶν προβεβιωμένων (ἡμῖν) ἀξίαν λαγχάνομεν ἕκαστος βίον· ἐν ᾧ πάντα συνείληπται, ἔθνος πόλις, πατὴρ, μήτηρ, καιρὸς ἀποκυήσεως, σῶμα τοιόνδε, * ἀνασροφαὶ, καὶ τύχαι παντοῖαι τοῦ βίου προσήκουσαι, τρόπος τελευτῆς, καὶ καιρὸς ἀποτεταγμένος

* ἀνατροφαί.

lis illa rerum diſtributio, niſi occaſionem ei arbitrium noſtrum præberet.

Plato in extremo *Timæo* de corporis diſſerens affectionibus, earumque curationibus, vetat iis uti temere purgationibus, quas medica ars adhibet, quod naturalem morborum maturitatem exſpectare, ne ſectionibus violentis illi augeantur, oporteat. Et ſic ſerie quadam procedens, ſingulis morbis tempus aliquod à natura præſcriptum, ab ſimili animalium compoſitione oſtendit, quorum congreſſus ordinate fit, vitæ continens tempus, atque in ſuo quæque genere. Verbi gratia, equus quidem tot annos vixerit diutiſſime, bos autem tot, & ſic de cæteris; ut bos decem vixerit annos niſi fera, aut alia reliqua externa calamitas accedens prius illum necarit. A natura enim ſingulis præſinitum tempus eſt, ad quem terminum, nec ultra, perveniri poteſt. Non omnes autem ad terminum uſque pertingere poſſunt, impediente extrinſecus caſu aliquo violento, quem Dei erga nos Providentiam ordinare, in brutis autem fortuito accidere, diximus. Neque enim mortis ratio, juxta cujuſque merita attributa, eodem modo eſt metienda, quo brutorum ac plantarum interitus, quando nec illa eodem quo nos modo naſcuntur. Homines enim parentum meritis, Deorum judicio generantur, vitamque accipiunt qua hæc continentur, natio, civitas, parentes, natalis dies, corpus denique, & educatio, Fortunæ bona ad vitam tuendam, mortis genus, tempus deſtinatum,

μένος· καὶ τούτων ἁπάντων φύλαξ καὶ ἀποπλη-
ρωτὴς ὁ εἰληχὼς δαίμων ἕστηκεν. ὧν οὐδὲν ἐπ'
ἐκείνων θεωρεῖσθαι πέφυκε. τὰ γὰρ τῇ λογικῇ οὐσίᾳ
* al. παν- ὡς λογικῇ προσήκοντα, τῆς ἀλόγου φύσεως * παν-
τελὲς ὡς. τελῶς ἐστιν ἀλλότρια. οὐ δίκαιον οὖν ἐστι, τῆς αὐτῆς
ἀξιοῦσθαι προνοίας λογικὰ καὶ ἄλογα. ἀλλ' ἐκεῖνα
μὲν τὴν κατ' εἶδος σώζεσθαι, τῆς ἀρκούσης ἔχειν προ-
νοίαν· τοῦτο γὰρ μόνον ἀθάνατον, καὶ ἀεὶ τὸ αὐτὸ
διαμένον· ἡμεῖς δέ, εἰ μὴ καὶ καθ' ἕνα ἕκαστον προ-
νοηθησόμεθα, ὥστε μηδὲν ἀλόγιστον εἶναι τῇ
προνοίᾳ τῶν καθ' ἡμᾶς, τῆς προσηκούσης οὔπω
τευξόμεθα κηδεμονίας. πρέπει δὲ τοὺς πρὸς
ἀριθμὸν ὡρισμένον ὑποστάντας ὑπὸ τοῦ δημιουρ-
γοῦ, ἑπομένους τῇ ἀπ' ἐκείνου γενέσει, καὶ καθ'
ἕνα ἕκαστον τῆς προνοίας αὐτοῦ μεταλαγχάνειν.
οὐ γὰρ δὴ μίαν εἰργάσατο ψυχήν, ἕκαστος δὲ ἡμῶν
ὡς ἔτυχεν ἀπὸ ταύτης ἀπομερίζεται, καὶ πάλιν εἰς
ταύτην ἀνακιρνᾶται· ἀλλ' ἑκάστην ἀνθρωπίνην
ψυχὴν ἰδίοις ὅροις περιγεγραμμένην ὑπέστη-
σε. διὸ καὶ ἑκάστης ἐστὶ πρόνοια, καὶ κρίσις, καὶ
δίκη, καὶ κάθαρσις, καὶ εἰς γένεσιν ἔκπεμψις, καὶ
βίου λῆξις προσήκουσα, καὶ τελευτὴ οὐκ ἀπὸ ταὐ-
τομάτου συμβαίνουσα, καὶ μετὰ τὴν τελευτὴν
εἰς ᾅδου πορεία μετὰ ἡγεμόνος, τοῦ τὴν ζω-
ὴν ἡμῶν εἰληχότος δαίμονος. ὅτι μὲν οὖν
* al. πρὸς τῶν *ἄλλων ζώων καὶ φυτῶν, καὶ προαιρέ-
τὴν. σεις ἡμέτεραι, καὶ ἀλληλοφαγίας ἀναγκαῖ-
* διάλυ- αι χρεῖαι, παντοῖαι καὶ ποικίλαι περιπτώσεις,
σιν. ἐκβιάζονται ἕκαστα * πρὸ τῆς κατὰ φύσιν
* ὡς μή- * διαλύσεως ἀτάκτως καὶ ἀορίστως φθείρε-
τε. σθαι· * ὥστε προβεβιωμένων αὐτοῖς δίκης
* al. ἐφε- * ὑφεστώσης, μήτε ἐφ' οἷς νυνὶ ποιοῦσιν ἢ πά-
στώσης. σχουσι κρίσεως προσδοκωμένης. ὅτι δὲ ἀν-
θρώπων,

ſtinatum, horumque omnium cuſtos ac miniſter Genius: quorum omnium brutis nihil accidit. Nam quæ ratione præditis, quæ prædita ſunt, accidunt, ea omnino à brutis aliena ſunt. Non igitur æquum eſt eandem rationem haberi animalium Rationis expertium, atque ea præditorum. Siquidem illa Providentiæ tantum adipiſcuntur, quantum ad ſpeciem conſervandum ſatis eſt, quæ æterna eſt & immortalis: niſi a. nos providentiam ſingulatim experiamur, ut nihil non ab ea regatur, non debita erga nos ſollicitudo apparebit. Decet enim nos à Deo certo aliquo ac definito numero conditos, juxta ortus productionem Providentiam ejus ſingulatim ſortiri. Neque enim unicam condidit animam Deus, à qua ſingulæ partem mutuarentur, aut in quam viciſſim reſolverentur; ſed ſingulas animas terminis ſuis circumſcripſit. Quamobrem etiam ſingularum eſt Providentia, & judicium, & pœna, & expiatio, & ad Orcum miſſio, vitæque terminis conveniens, mors quoque non fortuita, & poſt mortem ad inferos cum Genio qui nobis obtigit deſcenſus. In brutis vero ac ſtirpibus, cum quod ab humana pendeant voluntate, tum quia invicem ſe devorant neceſſitate adacta, denique ob varios ac fortuitos caſus, fit ut ſine ordine ac termino, ante tempus à natura præſcriptum, extinguantur, ut nulla iis conſtituta ſit pœna, neque ratio reddenda eorum quæ in vita egerunt, aut perpeſſa ſunt. In ho-

* al. θεσμός.

* ἀταξίας.

θρώπων, * θεσμοὶ προνοίας, καὶ δαιμόνων κρίσεις, καὶ βίων κλῆροι, καὶ παλαιῶν ἁμαρτημάτων ἀμοιβαὶ, τά τε ἄλλα, καὶ τοὺς καιροὺς, καὶ τοὺς τρόπους τῆς τελευτῆς ἀφορίζουσιν· ὥστε καὶ τὰ ἀπὸ προαιρέσεως ἐνεργούμενα, καὶ τὰ ὡς ἔτυχε δοκοῦντα συμπίπτειν, πρὸς τὴν ἑκάστου ἡμῶν εἱμαρμένην συνείρεσθαι, καὶ τῇ τῆς * ἀξίας ἀποπληροῦν δίκην· ἀεὶ τῶν παρεληλυθότων τοῖς ἐφεξῆς τὴν αἰτίαν τῆς συμβάσεως παρεχομένων, καὶ τοῦ ἐφ' ἡμῖν τὰς τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν περιστάσεις ἐφελκομένου, τῷ τὰς ἀνθρωπίνας προαιρέσεις τοῖς εἱμαρμένης ἀπαθωύεσθαι νόμοις, οὓς ὁ δημιουργὸς ἔταξε ταῖς ψυχαῖς. λείπει.

ΤΕ'ΛΟΣ.

minibus Providentiæ leges, Deorumque judicia, vitæque conditiones, & male ante-actæ vitæ pœnæ, cum alia omnia, tum tempus, mortiſque genus definiunt; ut quæ libere ſunt acta, vel fortuito accidiſſe viſa ſint, cum cujuſque Fato conjungantur, & pœnam meritorum impleant, dum ante-actæ vitæ ſequentia reſpondent, & ea quæ in noſtra poteſtate ſunt, eorum quæ non ſunt in noſtra poteſtate neceſſitatem attrahunt. Quo fit, ut humanæ voluntates Fati legibus, quas conditor Deus præſcripſit, regantur.

FINIS.

LILII GREGORII GYRALDI FERRARIENSIS AD ILLUSTR. *Joan. Thomam Picum Mirandulam,* Philoſophi *Pythagoræ* Symbolorum interpretatio.

ὁ δὲ τῶν μνησάρχου Πυθαγόρας τὰ δόγματα τῆς ἑαυτοῦ φιλοσοφίας διὰ συμβόλων μυστικῶς ἐκτιθέμενος, ὡς δηλοῦσιν οἱ τὸν βίον αὐτοῦ γεγραφότες. Justin. Martyr. ad Græcos. p. 20. mihi.

Præfatio.

SCribit *Lyſis Pythagoricus* in quadam ad *Hipparchum* epiſtola, eos qui corruptis obſcœniſque moribus ſermones divinos & præcepta immiſcent, non ſecus omnino facere, quam ſi quis cœnoſo puteo limpidiſſimam infundat aquam, quæ & cœnum ipſum putei conturbet,& ſuum contaminet nitorem. Qua puto ratione factum,ut antiquiſſimi illi poetæ,qui & theologi vocati ſunt, omnis (ut ſic dicam) ſapientiæ antiſtites, res ideo divinas & naturales fabularum quibuſdam figmentis involutas cecinerint : quod in Dialogis de Poetis, pluribus, ut ſpero, oſtendemus. Hos poetas imitati ſunt, qui religiones , novaſque leges, vel ipſi primi inſtituerunt, vel à Deis immortalibus acceptas, mortalibus attulerunt, vel poſuerunt. Nam & ipſi obſcuris plerumque opertiſque ſermonibus uſi ſunt, adeo ut nec ænigmatum involucris, metaphoriſque ac parabolis, quas vocamus, & iis interdum longe repetitis abſtinuiſſe videamus. Quem ſane loquendi morem, ut jam vetuſtate deſitos mittamus, *Zoroaſtres, Zamolxes,*

Zaleuços,

Zaleucos, *Dardanos*, *Charondas*, *Numas*, alioſque; nonne & *Magmed*, quem vulgo *Mahometen* vocamus, cum in ſuo Dialogo, tum in eo etiam quem à Deo ſibi datum ſuis perſuaſit, Alchorano uſurpaſſe videmus? Sed &, ſi inter impios meminiſſe licet, nonne *Moſem*, cæteroſq; Hebræorum vates, qui Græca voce prophetæ dicuntur, iis ſæpe uſos eſſe conſpicimus? & parcius quidem *Chriſtum* Deum, Dominum & Servatorem noſtrum? Nam ut ſancte, impius tamen ipſe, *Julianus Cæſar* ait; Amat Divina natura celari, & abdita ejus ſubſtantia non patitur nudis verbis in aures introire pollutas. Quin eadem ratione *Maternus Firmicus*, *Mavortium Lollianum* his verbis obteſtatur, in ultima ſui voluminis parte: Celari, inquit, & abſcondi plurimis tegumentis natura Divinitatis ab initio voluit, ne omnibus facilis eſſet acceſſu, neve cunctis patefacta Majeſtatis ſuæ origine panderetur. Hinc inprimis *Pythagorici* & *Platonici* ænigmatis ſymboliſque uſi ſunt, quia ſciebant Deo naturæque inimicam eſſe nudam apertamque expoſitionem: qui ſicuti vulgaribus hominum ſenſibus, ut *Aur. Macrobius* ait, intellectum ſui vario rerum tegmine operimentoque ſubtraxit; ita à prudentibus arcana ſua voluit per arcana tractari. Sic ipſa myſteria figurarum quaſi cuniculis operiri volebant, ne vel hæc adeptis, nudam rerum talium ſe divina natura præberet, ſed ſummatibus tantum viris ſapientia interprete, veri arcani conſciis, contenti ut ſint reliqui ad venerationem, figuris & involucris defendentibus, à vilitate ſecretam. Quare *Numenius* philoſophus curioſior, offenſam pertulit numinum, quod ſacra *Eleuſinia* interpretando vulgaverit. Viſum enim ei fuit in ſomnis, videre Deas ipſas habitu meretricio in fornice proſtantes. Id cum, mirabundus quid id eſſet, percunctatus fuiſſet: ei reſponſum fuit, Ipſas Deas iratas, ab ipſo pudicitiæ adyto

vi abſtractas, paſſimque ab eo proſtitutas. *Pauſanias* quoque ait, ſe prohibitum eadem ſacra *Eleuſinia* in ſua hiſtoria vulgare. Quare minus mirum videri poteſt, ſi *Theodectes* poeta oculis captus fuiſſe dicitur, cum Hebræorum quædam ſuis carminibus arcana profanaſſet, & publicaſſet. & ſi *Theopompus* hiſtoricus, ut *Ariſteas* ſcribit, ſe dixit ſupra 30. dies mentis turbatione correptum, quod ex Judæorum lege ſecretiora quædam in ſuis hiſtoriis transferre conatus eſſet: ſed cum per morbi intervalla Deum imploraſſet, ei per ſomnium demonſtratum, id ſibi ideo contigiſſe, quod divina in vulgus transferre tentaſſet. Hinc ergo factum reor, ut in prodendis ſacris, vel Deorum vel naturæ arcanis, magni illi inter ſcriptores heroes, tenebris plerumque plus quam *Cimmeriis*, flexuoſiſque meandris, & (ut ſic loquar) labyrinthis uſos eſſe videamus. Quin & hæc ſacra ſymbola vocat divinus *Areopagita Dionyſius*: eademque de cauſa à doctiſſimis quibuſdam triplex Theologia dicitur, Symbolica, Myſtica, & Teleſtica. Sed de his ſatis in præſentia: neque enim de divinis, ut recte monet *Pythagoras*, ſine lumine loquendum. Rectius vero, *Pice*, de his, quæ etſi à noſtra religione aliena, nonnihil tamen inſtitutionis ad bene beateque vivendum afferre poſſunt; atque inprimis de *Pythagoræ* ſymbolis agemus, quod ea noſtro de ænigmatis libello ſatis convenire videntur.

Iamblichus ex *Chalcide Syriæ* philoſophus, θεῖος, hoc eſt divinus cognominatus, inter alia multa, quæ in omni philoſophia monumenta reliquit, de ſecta & vita *Pythagoræ* libros edidit, in quibus *Pythagoram* ait, griphis & ænigmatis, quæ Symbola dicuntur, uſum fuiſſe. idem ſcribit *Demetrius Byzantius*, & *Naucratica Athenæus*: idem *Olympiodorus*, & *Hierocles*, & *Cyrillus*, *Alexandrini*, & in iis quæ contra *Ruffinum* noſter ſcripſit

Hie-

Hieronymus. Idem & *Porphyrius* philoſophus, in iis libris quos de vita *Pythagoræ* ſcripſit. Quo fit, ut tantorum virorum exemplo ac auctoritate monito, meo Ænigmatωn libello addere placuerit, quæ de Symbolis *Pythagoricis* vel legi, vel ipſe excogitavi: idque in libelli alterius formam redactum, ad te ſimul cum altero, *Pice*, mittere.

Pythagoras igitur, qui vulgo quidem *Samius*, à pleriſq; *Syrius*, ab aliis *Tyrius*, à Græcis quibuſdam *Tyrrhenus*, à nonnullis (ut ſcribit D. *Ambroſius*) ab *Hebræis* originem duxiſſe exiſtimatus eſt: & perinde etiam, ut ait *Theodoretus*, à circumciſione non abſtinuit, ab *Hebræorum* prophetis, & inprimis à *Moſe*, multa deſumpſiſſe facile videri poteſt: id quod & *Joſephus* contra *Appionem*, & *Ariſtobulus* philoſophus Peripateticus, *Hebræi*, & *Euſebius*, & *Hieronymus* Chriſtiani, prodidere; quod nec negat *Iamblichus*, & aperte oſtendit *Hermippus*, diligentiſſimus hiſtoriarum perſcrutator, in primo de *Pythagora* libro. *Pythagoras* (inquit) diſcipulorum uno vita functo, nomine *Chalciphonte Crotoniate*, illius animam dicebat ſecum eſſe die noctuque, ſibique præcipere, ne tranſiret de loco, unde aſinus onus portaret: & ab aqua fæculenta, omnique blaſphemia & calumnia abſtineret. tum ſubjungit; Hæc autem agebat atque dicebat, *Judæorum* & *Tarſenſium* ſententias ac opiniones imitatus. Hæc *Hermippus*. Sed iſta nos toto libello plenius oſtendemus. Atque ideo mirandum magis, id *Lactantium Firmianum* fugiſſe, virum eloquentiſſimum pariterque eruditiſſimum: quippe qui palam neget, *Pythagoram* apud *Hebræos* unquam diverſatum. Igitur, ut inſtitutũ ſequar, cum auditores ille ſuos, quorum civiles alios & extrarios, hoc eſt, πολιτικοὺς & ἐξωτερικοὺς appellare conſuevit; alios intimos & ſanctos, h.e. ἐσωτερικοὺς & σεβαστικούς; alios mathematicos & phyſicos, aliiſq; nominibus

nibus, ut apud *Iamblichum* & *Suidam*, & ab his diverſa apud *Gellium* legimus: cum inquam ille ad bene beateque vivendum inſtitueret, ſententias quaſdam perbreves, diathecas à Græcis dictas, illis occultius proponebat, quibus eorum mentes à cogitationum intentione ad tranquillitatem traducebat. Harum quidem aliæ Aurei verſus dicuntur, hoc eſt χρύσεα ἔπη, & quæ à *Philolao*, ut à pleriſque creditur, *Pythagorico* carmine compoſitæ ſunt, & cum ab aliis, tum præcipue ab *Hierocle Alexandrino* philoſopho interpretatæ: aliæ obſcuriores & ænigmatis ſimiles, Symbola dictæ, quaſi notæ & ſigna, & ſuæ quædam philoſophiæ ac diſciplinæ indicia, vitæque pariter & ſancte degendæ. Hæc, inquam, ſymbola antiquis *Anaximander Mileſius*, is qui junior dictus eſt, & *Alexander Polyhiſtor*, interpretati ſunt: quorum, quod ſciam, interpretationes ad nos non pervenerunt. *Plutarchus* quidem, & *Athenæus*, & *Laertius*, aliique ex parte & hinc inde interpretati ſunt: ſed noſtro tempore *Germani* duo, viri doctiſſimi, id quidem potius incepere, quam perfecere; *Eraſmus* videlicet *Roterodamus*, & *Ioan Phorcinus*. nam ante hos ex noſtris ſenior *Beroaldus*, pauca quædam ſuo quodam libello collegit. Quamobrem nos in iis impares licet, tibi majore cura & ſtudio ea ipſa nunc ſymbola exponere tentamus.

Symbola utique *Pythagoras*, ut in *Sympoſiacis Plutarchus* ait, à *Tyrrhenis* accepiſſe creditur, apud quos & natus & enutritus exiſtimatur. Quin eorum nonnulla id palam oſtendunt, quæ & *Plutarchi* ætate, & noſtra quoque, apud *Tyrrhenos* ipſos in uſu eſſe videmus. Ea tamen, ut ſcribit *Iamblichus*, ab *Ægyptiis* potius imitatus accepit. eo enim genere *Ægyptii* occulta naturæ myſteria ſignificabant. Nam ut alio in opere idem oſtendit *Iamblichus*, *Ægyptii* per lutum mundi

mundi corpus materiamque genitabilem intelligebant: per loton vero aquaticæ arbori inſidentem, Deũ ipſum principatum rerum omnium tenentem, nec ipſum teneri ſignificabant: ea quando arbor eſt lotos, quæ omnia rotunda habeat, tum folia tum fructus. ex qua re & ſignificari putabant mentis actionem in orbem ſeſe moventis, per eadem videlicet, & eodem ſeſe modo habentis. Deum quoque per navis gubernatorem intelligi volebant, qui mundi totius curam & adminiſtrationem continue gerat, eique provideat. Sed enim & *Cyrillus Alexandrinus*, de hujuſcemodi *Ægyptiorum* ſymbolis, in eis quos contra *Julianum Cæſarem* libris, ita propemodum: *Ægyptii*, inquit, Deum ſignificare volentes, ſummam ſcilicet, & quæ ſuper omnia eſt naturam, pingebant oculum, cui & baculum ſubſtituebant: ut per hoc intelligatur, quod omnia videat, & ſit ei etiam regia dignitas. nam ſceptrum fere ſemper regis intelligitur ſymbolum. Quamvis etiam per ſtantem baculum idem ſignificatur, quod nullo modo divina natura corrumpi & labefactari poſſit. ſed ſemper ſtare, & quodammodo ſuſtinere & fundare omnia dicatur. Dicuntur & iidem aſpidem fingere in figuram cœli, eo quod in circulum feratur. Iidem ſerpentem in figuram temporis, eo quod longus ſit, & multis ſpiris ac voluminibus ſeſe regyret, repatque abſque ſtrepitu. Inſuper & furorem & iram ænigmate quodam declarantes, craticulam effingebant, cui ignis ſubjectus eſſet, & cor illi ſuperimpoſitum. Sed ſatis in præſentia de his *Ægyptiorum* arcanis, quantum ſcilicet ad ſymbola pertinet. Alii plura ex *Chæremone* philoſopho, itemque *Horo*, & *Philippo* qui *Horum* tranſtulit: & poſt hos *Pierius* noſter, qui Hieroglyphica *Ægyptiorum* eſt executus. Sed nec *Hebræi*, nec *Chaldæi* ſymbolis abſtinuerunt. Hujuſmodi quidem multa apud *Moſem Solo-*

monemque & *Hebræorum* cæteros vates legendo offendes, à quibus *Pythagoras* ipſe(ut paulo ante dixi)multa decerpſit. Quin & probati quidam ſcriptores, *Solomonis* quæ Parabolæ dicuntur vulgo, ſymbolorum nomine nuncupant. Ab *Hebræis* quidem & *Ægyptiis Rheuclin* exiſtimat *Pythagoram* ſymbola ſumpſiſſe. De *Chaldæorum* vero ſymbolis cum alii, tum multa *Pſellus*, in his quæ *Zoroaſtris* magica oracula ſeu *Chaldaica* vocantur: quin & *Clemens* in Stromatis, & *Cyrillus*, itemque *Porphyrius*, *Pythagoram* ſcribunt æmulatum fuiſſe *Zoroaſtrem*. Sunt autem ejuſmodi *Chaldaica* ſymbola, ut eſt hoc; Quære paradiſum, hoc eſt, ζήτησον παράδεισον: quod *Pſellus* interpretatur, paradiſum eſſe dicens omnem divinarum virtutum chorum, & cætera quæ ſcribit ad ſimilitudinem *Moſaici* paradiſi, non ſolum ipſe, ſed & *Magmed* in ſua impia illa theologia: Item illud, φλογίνη ῥομφαῖα καὶ στρεφομένη, hoc eſt, flammeus gladius & verſatilis: quod & *Pſellus* idem ſic exponit; Implacabilis virtus, immitiſque poteſtas, his qui indigne ingrediuntur paradiſum: qua de re tamen longe plura *Philo Alexandrinus*. *Chaldæum* & iſtud eſt, Materiæ ſtercus igne cœleſti abſumamus: quod ſic Græce, ὕλης σύμβαλον πυρὶ θείῳ ἐκδαπανήσομεν. hoc eſt, ut idem *Pſellus* exponit, divino lumine corruptibilem & ſordidam hominis partem eluamus. De his vero *Chaldæorum* ſymbolis, liber curioſa quadam doctrina refertus apud *Græcos* exſtat mancus, apud *Chaldæos* vero copioſior & abſolutior. Placet & hoc tibi loco *Zoroaſtris* ſymbologicon illud de anima adferre, quod illius eſſe *Chaldæi* interpretes adſerunt: Animam ſcilicet alatam eſſe; cumque alæ excidunt, illam in corpus præcipitem ferri; tum demum illis ſubcreſcentibus, ad ſuperos revolare. Eum autem diſcipulis percunctantibus, quo pacto alis bene plumantibus volucres animos ſortirentur?

tur? Irrigetis, inquit, alas aquis vitæ. Iterum ſciſcitantibus, unde has aquas peterent; illis per parabolam reſpondit: Quatuor fluviis Dei Paradiſus abluitur & irrigatur, inde vobis ſalutares aquas haurietis. nomen fluminis quod eſt ab aquilone, quod rectum denotat: quod ab occaſu, quod expiationem: quod ab ortu, quod lumen: quod à meridie, quod nos pietatem interpretari poſſumus. Et hæc quidem *Zoroaſtris*. Porro fluviorum nomina *Hebræa* hæc ſunt: *Phiſon*, qui eſt *Gange*: *Geon*, qui eſt *Nilus*: *Chiddechel*, qui eſt *Tigris*: & *Erath*, qui eſt *Euphrates*, ut interpretatur *Hieronymus*. Sed enim & præter quas nominavimus, aliæ etiam gentes ſua ſymbola habuere, non *Græci* modo, ſed & *Romani*: quibus inter alia, ne ſingula enumeremus, papaver fertilitatis & urbis ſymbolum fuit: connubii, malum cydonium: fructuum, *Adon*: libertatis, *Liber* pater: florum, *Atys*: ſpuma, genituræ: *Satyrus*, libidinis: atque hujus generis multa, quæ *Plutarchus* & *Euſebius* collegere. Non id tamen miſſum fecerim, quod ab *Euſtathio* in *Dionyſium* proditum eſt, *Ammonem* in *Libya*, oracula per ſymbola tantum reddere ſolitum. Nunc & tibi breviter, quid ſymbolum ſignificet, abſolvam. Symbolum igitur, quoniam deductum eſt παρὰ τὸ συμβάλλομαι, ἢ συμβάλλω, quæ verba apud Græcos diverſa ſignificant, ideo & ipſum diverſa & varia ſignificat, quæ à Græcis & Latinis grammaticis collecta ſunt. Nam & interdum collatio illa eſt, qua plures quid in unum conferunt ad celebranda convivia, & ipſum etiam interdum convivium: quomodo apud nos *Terentius* & *Plautus*, & alii. tametſi quidam fœmineo genere ſymbolen hoc ſignificatu potius malint dicere. Ἔρανον dixit *Homerus* & *Heſiodus*, & ab his alii plerique. unde eum Aſymbolon dicere conſuevimus, qui conviva nil conferens admittitur: quam vocem etiam ad alia cum

Latini

Latini tum Græci tranſtulerunt. Symbolum etiam interdum eſt ſignum, quod vel epiſtolis, vel vaſis imprimitur, ne reſignentur à quibus non oportet. Significat præterea bellicum ſignum, & teſſeram, quo in bello uti conſuevimus. Aliquando inſuper indicium ſeu conjecturam, qua aliquid prænoſcimus: & ab hoc ad varia transfertur. Nam & annulum nuptiarum ſymbolum denotat: item nummum ſeu nomiſma, ut ſit civitatis vel principis indicium. nunc etymologiam, ſeu argumentum ſymbolum ſignificat, nunc augurium & vaticinium. quamobrem Græci quidam ita ſymbolum definiunt, ut id ſit quo aliquid conjectamus & cognoſcimus; hoc eſt, ut eorum verbis utar, σύμβολόν ἐστιν ἐξ οὗ ἐστιν ἡμᾶς συμβάλλειν καὶ γνῶναι. Differre autem dicunt à τεκμηρίῳ, hoc eſt conjectura, quod hoc naturale eſt, ut lac in puerpera, fumus ex igne: ſymbolum vero, quod non à natura, ſed poſitione fiat. Hic mitto quæ *Moſchopulus* multa hac de re. Sed ut urbium & legum ſymbola Græci poſuere: ita & ſententiarum arcanarum, myſticarumque rerum. quare *Ruffinus Aquileienſis*, Apoſtolos ait ea ratione ſua ſymbola poſuiſſe, quibus, quod eorum quiſque de religione ſentiret, in medium & in unum contulere. Pari modo & *Pythagoricorum* ſymbola fuerunt, quibus arcano ſenſu & myſtico breviſſime quid præciperetur oſtendebant. Hic plura non inculco, quæ ab aliis in medium ſunt adlata. Illud tantum non omiſerim, Symbolorum id proprium eſſe, ut mæandris obſcuriſque ſententiarum involucris involvantur: quod in iis mire eſt obſervatum, quæ ſine controverſia *Pythagorica* ſunt. Nam, ut videbis, aliqua ſunt, quæ quoniam ea non ſunt ratione conſcripta qua cætera, propterea pleriſque dubitatum an ſint legitima. Illud quoque *Demetrius Phalereus* in ſymbolis attendendum ait, ut cum gravitate & brevitate quadam plurimum ſenſus ſub his intelli-

telligamus. Dat ille exemplum, ut ſi dicamus, Humi nobis cicadæ canunt: cum intelligamus, Arbores nobis exciſas eſſe. Eſt ergo ſymboli propria & peculiaris brevitas cum gravitate quadam, quæ plura uno ſignificatu comprehendat. Sed nec minus illud attendere oportet, quod eſt à *Plutarcho* traditum: pleraque eſſe in ſymbolis, quæ prohibita videri poſſint, quæ ab ipſis tamen *Pythagoricis* nec averſata nec formidata ſunt, verum per ea deterrentur ab iis quæ per ipſa ſignificari volebant. Quale illud eſt, Sub vitem non eundum: hoc eſt, vitandam eſſe ebrietatem, quæ non pedes modo debilitat, ſed & caput noxiis pertentat vaporibus. Contra *Ægyptii* per vitem lætitiam intelligebant ſacris ſuis literis: quo modo & ſymbolum exponere queas, non nimis voluptati ac lætitiæ indulgendum eſſe. Nec illud te lateat volo, ſymbolorum pleraque proverbiorum naturam habere: cum & ideo *Pythagoram* adagiis non abſtinuiſſe legamus. Quippe, ſi *Apuleio* credimus, iis nonnunquam uſus ſit: ut cum non ex omni ligno faciendum eſſe *Mercurium* diceret; & ſignificare vellet, non ad capeſſendas diſciplinas cuncta apta eſſe ingenia: atque ob hanc cauſam priuſquam in conſortium & contubernium diſcipulos admitteret, cujus habitus naturæve eſſent diligenter explorabat. qua de re & alii multa, & ego nonnihil alibi. Ad hæc, quæ per ſymbola traduntur, nos ad mentem intellectumque per corporeos ſenſus transferunt: & ea trifariam eſſe dicuntur, hoc eſt, moralia, naturalia, theologica: id quod & tibi ex horum interpretatione liquido conſtabit. Verum quoniam *Pythagoram* ſua acroamata, hoc eſt auditiones, trifariam diviſiſſe accepimus: in eo videlicet quo quid eſt, ut quid quaternarius numerus, quid ternarius; & in eo quo quid maxime, ut quid juſtiſſimum, quid optimum; & in quid agendum, quid non, ut

ut an piſcis & faba in cibis ſint habendi: in omnibus his tribus ſymbola repoſuiſſe creditur. his etenim uti præceptis quibuſdam, ut dixi, diſcipulos quid agendum fugiendumve monebat. In his vero interpretandis minus tibi mirum videndum, ſi varias plerumque ſententias attulero, & nonnunquam fere contrarias ac oppoſitas, cum & *Pythagoricos* ipſos in iis non conveniſſe videamus. Eorum enim aliquos nude ea & ſimpliciter expoſuiſſe accepimus, alios altiores & in iis occultiores ſenſus indagare & perſcrutari voluiſſe: id quod de aliquibus omnino contenderim, & à me quoque fiet. Ordinem autem in recenſendis his meum ipſius, non aliorum, ea ratione ſecutus ſum, quod varie à veteribus digeſta videmus, immo plerumque confuſe adlata. Illud vero nos ideo primum fecimus, quod eſt de juſtitia & æquitate: quia ſine ea nihil uſquam recte beneque fieri conſpicimus.

Jugum ne tranſilias.

JUgum, ſtateramve ne tranſilito: quod Græce dicitur, ζυγὸν μὴ ὑπερβαίνειν. Hoc Symbolum nos primum adferimus, quoniam eo philoſophus nos admonet, ne æquitatis juſtitiæque viam deſeramus, quomodo *Plutarchus* & *Hieronymus* exponunt. Quis enim ignorat, lance & ſtatera juſtitiam ſignificari? Huic non abſimile proverbium illud eſſe videtur, quod eſt Trutina juſtior: quod de iis dici ſolet, qui ſunt & juſtiſſimi & æquiſſimi: unde & æquilibrium dicere ſolemus. *Cyrillus* tamen *Alexandrinus*, Stateram, inquit, ne tranſilito, hoc eſt, avarus ne eſto. Idem & *Athenæus*, qui hoc ſymbolo πλεονεξίαν, hoc eſt avaritiam fugiendam ait, & æqualitatem ſectandam. Sunt qui præcipi putent, ſtudiis actiſque omnibus moderamentum adhibendum.

qui-

quidam ſimpliciter ad menſuras & pondera referunt, quæ juſta eſſe debent : quo modo & noſtri & *Hebræi* præcipiunt. At nos ad omnem potius æquitatem referendum arbitrati ſumus : illud certe mirati, quoſdam (alioqui doctos) fuiſſe, qui unum hoc ſymbolum in duo diviſerunt, Græca (ut puto) lectione decepti, in qua modo jugum, modo ſtateram invenias. Cum illud certe magis fuerat obſervandum, *Plutarchum* in *Sympoſiacis* ita enunciare, μὴ σάρον ὑπερβαίνειν. quo loco *Saron* quidam pro *Zygon*, poſitum crediderunt, mendumque in codicem irrepſiſſe, quo modo pene innumerabilia in iis *Plutarchi* codicibus. Alius vero quid *Saron* ſignificaret minus videns, *Saron* tranſtulit ne tranſilito. alii menſuram, ſeu *Babyloniorum Chaldæorum*que numerum. At cum *Plutarchus* idem in Quæſtionibus de eodem ſymbolo agat, illud, ut puto, rectius examinavi, & hoc à priore aliud omnino eſſe ſtatui. quod à quapiam fluxiſſe conſuetudine exiſtimo, quæ & hodie eſt in vulgi frequenti ſermone, qua monemur, Scopas non tranſiliendum : quippe σάρος, teſte *Polluce*, inſtrumentum illud eſt quo pavimenta & areas verrere ſolemus, & Latine ſcopas vocamus ; deductum à verbo σαίρω σαρῶ, quod verro ſignificat : unde & pavimenta quæ verri non poſſe videntur, Aſarota dicuntur. Hoc vero ſymbolo monemur, ne ſcopas tranſiliamus : hoc eſt, ne proni ſimus ad iracundiam, neve levi cauſa à ratione excedamus. Nam, ut modo dicebam, in ore & frequenti vulgi ſermone eſt, Ne ſcopas tranſilito. Detortum id putant *Hetruſci* à vulgari opificum ſellulariorumque conſuetudine, cum res eorum vetuſtior longe ſit. Atque de jugo & ſaro non tranſiliendo ſatis.

In chœnice non ſedendum.

IN chœnice ne ſedeto, Quidam inter Græcos ſic, χοίνικι μὴ ἐπικάθηται. *Suidas* aliique nonnulli, ἐπὶ χοίνικος μὴ καθῆ-

καθίζειν. *Marſilius* vertit, Supra modium non ſedendum. *Politianus*, Supra ſextarium: quidam alii, In ſemodio: quiſque ut ſibi viſum fuit. Commodius mihi, In chœnice. nam cum, *Laertio* & *Suida* teſtibus, chœnix ſit, quam *Clearchus* Hemerotrophin nuncupat, id eſt diurnus cibus, & dimenſum quod indies alicui impenditur, quaſi dicas, quod à recentioribus Latinis ſportula dicitur, & ſalarium, eo modo quo apud *Homerum* in *Odyſſea* à grammaticis chœnix ipſa exponi ſolet: hac ratione ſymbolum plerique interpretantur, æque præſentis & futuri victus habendam eſſe rationem. *Rhemnius Fannius*, aliique nonnulli, chœnicem menſuram quampiam eſſe dicunt quaterni ſextarii, hoc eſt, ut ipſe *Fannius* cecinit,

Qui quater adſumptus ſit Graio nomine chœnix.

Neque vero hic ego rem ad obryzum repeto, ut *Budæus*, cui, ut videmus, omne ſtudium fuit, ſub aſſis ratione omneis *Italæ* nationis literatos vellicare. Sic enim diſputat, quantum chœnix capiat, ſi nunc demum *Damaſcenæ Alexandrinæve* merces ea menſura præſtinentur, atque ita ipſe ſymbolum interpretatur: Cum unius, inquit, diei victum paraveris, ne eo ſtatim acquieſcas. Id quod multo ante *Athenæus* his verbis docuerat: Quæ præſentis (inquit) ſunt diei, non conſideranda, ſed quæ futura dies adferat: terminus enim & vitæ finis mors eſt. ac ſi nos moneat, non ſolicitos eſſe debere de victu, ſed de morte. *Plutarchus* cum priore ſententia convenit: non enim otio indulgendum ait, ſed in poſterum proſpiciendum. id quod etiam ſcribit D. *Cyrillus Alexandrinus* in his libris, quos contra *Julianum Cæſarem* ſcripſit. *Roterodamus* vero *Eraſmus*, multæ vir eruditionis & facundiæ, non oportere ait per inertiam atque ſecordiam cibum alienum ſectari, ſed ſua quemque induſtria neceſſaria ſibi comparare, quan-

do (ait) aliena ſit fœdum vivere quadra. At *Picus* ſenior, tuas, *Pice*, magnus patruus, ſymbolum alia lance perpendens, ad altiorem ſenſum, in quadam ſua oratione ſic expoſuit, ut omnia videlicet nos rationali anima metientes, ad menſuram & regulam cuncta dirigamus. Præcipit, inquit, *Pythagoras*, ne ſuper modium ſedeamus: id eſt, rationalem partem, qua anima cuncta metitur & examinat, ne ocioſa deſidia remittentes amittamus, ſed rationis exercitatione ac regula & dirigamus aſſidue, & excitemus. Hæc fere ille. Sed ſi quis *Pythagoram* dixerit hoc ſymbolo præcepiſſe, non eſſe de victu ſemper cogitandum, non fortaſſis male interpretabitur: atque ideo non ſuper chœnice ſedendum. Cui CHRISTI Domini ſententia convenit, præcipientis, non ſolicitos nos eſſe debere de craſtino, nec (ut ait *Seneca*) ex illo pendere. quo modo & D. *Hieronymus* expoſuit: De victu, inquit, in craſtinum ne ſolicitus fueris.

Onus ſimul tollendum, non ſimul ponendum.

ONus ſimul tollito, non ſimul deponito. quod D. *Hieronymus* ita vertit: Oneratis ſuperimponendum onus, deponentibus non communicandum: ſeu, ut legunt alii, non connitendum. Græce ſic enunciatur, φορτίον συγκαθαιρεῖν, μὴ δὲ συνεπιτιθέναι. vel ſic, ut alii legunt, φορτίον συγκαθαιρεῖν, μὴ δὲ συναποτιθέναι. *Marſilius* ſic Latine vertit: Viro qui pondus elevat, auxiliare, non tamen cum eo deponas. *Oecolampadius* vero: Onus portantibus imponendum, non autem ſimul deponendum. Et ſuam interpretationem fecit *Eraſmus*, ita n. ipſe: Tollenti onus auxiliandum, haud adjuvandus tamen qui deponit. *Rheuclin*: Onus ſimul deponere, non autem ſimul imponere. haud ſecus atque ſi dicas, Id

coadjuvato, ut homines moleſtia leventur, non graventur. Symboli quidem ſententiam interpretes omnes adſequi videntur, ſi minus verba, quæ ſic certe ſe habent; Simul quidem tollendum onus, non ſimul tamen deponendum. quo fit, ut is clarius (ut mihi quidem videtur) vertere potuiſſet, qui *Laertium* eſt interpretatus, ſi onus una tollendum, non abjiciendum dixiſſet. Hoc vero ſymbolo monebat philoſophus, ad virtutem tendentibus præcepta indies augenda eſſe: contra, ocio ſe atque inertiæ dedentes relinquendos, neque cum iis communicandum. Certe in eos Symbolum dici poteſt, qui pridem aliquod ſanctioris vitæ inſtitutum profeſſi, ad laxiorem demum ſe vivendi normam, ne licentiam dicam, tranſtulerunt: quo in genere innumerabilis cum alias ſemper, tum hac præcipue temporum fæce multitudo apparet: unde & tot indies in Chriſtiana religione cooriuntur diſſenſiones & turbæ. Sed nos noſtra ſymbola potius explicemus, iſtoſque ſic diſſidentes Dei igneo verſatili gladio vindicandos mittamus. *Olympiodorus* quidem in *Platonis Phædone*, ſymbolum hoc ita legebat, μὴ ἀποτιθέναι ἀλλὰ συνεπιτιθέναι φόρτι, hoc eſt, Non deponenda, ſed una ſubeunda onera. Quod ita ipſe exponit: Simul in vita operandum, non autem contra faciendum. hoc eſt, συμπράττειν τῇ ζωῇ, οὐκ ἀντιπράττειν. Cum quo ſentit *Cyrillus*, ſic ſcribens: Non oportet, inquit, cooperari cuipiam ad ignaviam, ſed ad virtutes & labores. Idem innuit & *Plutarchus* in *Sympoſiacis*. *Suidas* tamen, ubi de hoc ſymbolo meminit, hoc ipſum ita legere videtur, φορτίον μὴ συγκαθαιρεῖν, μηδὲ συνεπιτιθέναι: h. e. onus neque ſimul ponendum, neque ſimul tollendum. quæ ſi legitima ſit lectio, alia quoque erit adhibenda expoſitio. Neque enim eo loco onus pro virtute ſumendum, ſed ejus contrarium. Plures tamen cum priore ſententiâ conveniunt.

Hirundines

Hirundines familiares non habe.

DOmeſticas hirundines ne habeto; hoc eſt Græce, ὁμωρόφις χελιδόνας μὴ ἔχειν. Profertur & hoc Latine varie. Nam D. *Hieronymus*, hirundinem in domo non ſuſcipiendam, tranſtulit. alius, Sub eodem tecto hirundinem ne habeto. *Marſilius*, Hirundinem domi ne ſuſcipias. Sed quiſque, ut commodius ſibi viſum. Certe ὁμωρόφιος Græce ex vi verbi, ejuſdem vel tecti vel culminis ſignificat. At nos hoc loco ſenſum potius perquiramus. *Hieronymus* & *Cyrillus*, & quidam alii putant nos hoc ſymbolo moneri, ne garrulis & nugacibus fidem præſtemus, neve eorum conſuetudinem conſortiumque habeamus. Ea etenim eſt hirundinis natura, & ideo κωτίλλη appellari dicitur, ut apud *Heſiodum* ſcribit *Proclus*; eodem & ab *Anacreonte* & *Simonide* nomine nuncupata. Omnia, quidem, ut *Æſopus* ait, mala ex lingua provenire ſolent: id quod & *Plutarchus*, in iis qui ſunt de Nugacitate, & de Audiendo, plane oſtendit. Græca huic Symbolo ſententia congruere videtur, quæ ait, Nugacem hominem è domo ejiciendum. Alii ſic interpretantur, ut cavendum dicant ab iis amicis, qui infelicitatis tempore recedunt, & qui (ut cecinit *Horatius*) diffugiunt cadis cum fæce ſiccatis, ferre jugum pariter doloſi: & quos in *Satyrico* ſic inſectatus eſt *Petronius Arbiter*,

Dum fortuna manet, vultum ſervatis amici;
Dum fortuna perit, vertitis ora fuga.

Talis eſt profecto hirundinis natura, ut garrula ſit; & bono tempore, hoc eſt verno & æſtivo, nobiſcum ſit; malo vero & turbido, hoc eſt hyberno, demigret, proculque à nobis recedat. & ut ille, (quiſquis fuit qui ad *Herennium* ſcripſit) Ut hirundines æſtivo tempore præſto

ſunt, frigore pulſæ decedunt: ita falſi amici ſereno vitæ tempore adſunt, ſimulatque fortuna immutata eſt, devolant omnes. *Alexander* quoque *Myndius* & *Dionyſius Heliopolites*, hirundinem in ſomnis malum ſignificare prodiderunt. Contrarium tamen ſentit *Artemidorus* libro ſecundo Onerocriticῶn, ubi de hirundine quædam ſcitu digna ſcribit: quæ ideo præterimus, ne ſymbolis miſceamus. Alias vero alii hujus ſymboli adferunt expoſitiones, ſed hanc à *Plutarcho* in *Sympoſiacis* magis probari video. Ne ingratum, inquit, inſtabilemque amicum & convictorem nobis comparemus. Una enim hæc inter minutas aves eſſe perhibetur, quæ rapto & carne veſcatur. etenim Muſis dicatas cicadas venatur, humiliſque nonnunquam volans, minutis inſidiatur animalibus. Eos quoque *Plutarchus* reprehendit, qui ad tragœdiam hoc ſymbolum transferunt, qua triſte infauſtumque augurium hirundinem facere tradatur. Nunc quæſo, mi *Pice*, vide quid prudentum & ſapientum hominum ſymbola præſtent. Quotus enim quiſque tam ſacri quam profani ordinis princeps eſt, qui non libentius nugaces & blaterones, & hoc genus locutuleios nebulones in convictu & familiaritate admittat, quam qui doctrina & prudentia ſpectati ſunt? Quid mirum igitur, ſi indies & male cum populis agitur, & ipſorum principum ſi ſceptra vacillant?

Ne retrovertare, cum ad terminum veneris.

NOn revertendum, cum perveneris ad terminos: hoc eſt Græce, μὴ ἐπιστρέφεσθαι ἐπὶ τοὺς ὅρους ἐλθόντας. *Rheuclin* ita: Ne reflectas, ubi ad terminos perveneris. At *Suidas*, ἀποδημοῦντα ἐν τοῖς ὅροις ἀνεπιστρέπτειν. quod ſic Latine *Hieronymus* enunciat: Cum profectus fueris, ne redeas. *Marſilius* vero: Cum domo diſceſſeris, ne revertaris: Furiæ enim congredientur,

entur. Multorum ſane opinio eſt, apud gentes *Pythagoram* primum animorum immortalitatem oſtendiſſe: nec aliud metempſychoſi & palingeneſia ſignificaſſe exiſtimatur, hoc eſt, cum in nova corpora animas ingredi & regenerari diceret. Monebat igitur *Pythagoras* hac ſententia, non deſiderandam poſt mortem hanc ipſam vitam, ut *Hieronymus* & plerique exponunt. At *Plutarchus*, in eo qui eſt de Educandis liberis: Cum moriendum eſt, inquit, & vitæ terminum in proximo eſſe videamus, facile id & æquo animo ferre debemus. Conſona ſcribit his *Rheuclin*: Hoc ſymbolo, inquit, non tantum trepidare mortem prohibet, verum etiam quicquid in fatis eſt, quantumcunque terreat. hi namque ſunt termini definiti & determinati, quos tranſire non poteris. Fruſtra igitur times, quod reflectere aut vitare nequeas. Ab ejuſcemodi quippe caſu nuſquam reſilire, fortitudinis quidem laudatæ ac egregiæ magnanimitatis eſt. Hæc ille. Sed quæ à *Suida* adfertur expoſitio, neſcio quo pacto mihi magis arridet. ait enim: Cum peregrinatum eſt in finibus, non retroflectendum: vel, quod idem fere eſt apud *Diogenem*, in finibus peregrinanti non redeundum: hoc eſt, non in concupiſcentiis & deſideriis, mutata jam vitæ ratione, vivendum eſſe, neque iis agendum voluptatibus, nec illecebris, quibus antea. Et propterea quidam Symbolum ita enunciant: Qua via iveris, ne redito. id quod & noſtra lege prohibemur, cum & novum hominem induere jubemur, nec ad aratrum reſpicere. Sed & Deus per *Moſem*, per eandem viam non revertendum, Hebræis præcipit. idem & prophetæ ad *Hieroboam* miſſo, ut *Joſephus*, & Regnorum libri teſtantur.

Per viam publicam ne vadas.

PEr viam publicam ne ito. hoc eſt Græce, λεωφόρυ μὴ βαδίζειν. Sic vero *Olympiodorus* enunciat, φά-

γειν τὰς λεωφόρους; hoc eſt, fugiendas vias publicas. D. quidem *Hieronymus*, viam populo uſitatam & communem interpretatur. Idem, ad *Irenæum* D. *Ambroſius*: idque uterque ex libris *Hebræorum* deſumptum affirmant, multorumque & vulgi errores nos ſequi non debere interpretantur. Idem dicit *Philon Alexandrinus*. Sed & *Origenes* eodem fere ſenſu evangelicum illud exponit, ſpacioſam & latam viam declinandam. At verò *Iamblichus* per latas publicas vias incedendum non eſſe, eodem ſenſu protulit, alii, protritas ac populares vias non adſectandas: h. e. λεωφόρους ὁδοὺς μὴ τυχεῖν: noſque monitos aiunt, ne multitudinis ac vulgi ſententiis rumoribuſque adhærere debeamus. Idem fere *Athenæus* & *Olympiodorus*. *Ficinus* ſymbolum ipſe ſic enunciat: Populares vias fuge, per diverticula vadito. *Politianus*: Regiam viam declinato, per ſemitas ingreditor. Idem *Eraſmus*, qui & ſententiæ *Evangelicæ* convenire oſtendit, cujus modo meminimus. Sed enim unamini fere conſenſu ſacri noſtri interpretes anguſtam viam exponunt, anguſtæ vitæ regulam, qua vivendo ad normam dirigimur: cujuſmodi ſunt cœnobitæ, & ſolitariam in communi vitam ſectantes monachi. Sunt & qui hoc ipſum per Ypſilon literam à philoſopho deſignatum fuiſſe volunt, qua de litera & multa & ſæpe audiviſti: atque ideo nunc ego tibi parcius. Sed & ad ſymbolum deduci illa ſententia poteſt, Ne in gentium viam abieritis: hoc eſt, gentium errores declinetis. Illud præterea te meminiſſe velim, apud *Laertium* hoc ipſum ſymbolum ita enunciari, Extra publicam viam ne ito: hoc eſt, ἐκτὸς λεωφόρου μὴ βαδίζειν. quod & ab *Eraſmo* etjam probatur. Ego vero an *Pythagoricum* ſit, neſcio. quare jam ſatis, ne & ego popularem viam ingredi videar.

Ignem

Ignem gladio ne ſcalpas.

IGnem gladio ne ſcalpito: hoc eſt, πῦρ μαχαίρᾳ μὴ σκαλεύειν. D.*Hieronymus*, Ignis gladio non feriendus. *Politianus* vero, quod puto aliquando legerat πῦρ σιδήρῳ μὴ σκαλεύειν, Ignem ferro ne fodicato, tranſtulit. Aliqui eum ſecuti, Ignem ferro ne fodices. Exponitur quidem, potentiorum iram, ac ſuperborum non commovendam. Quidam malitiam & impotentiam: quo modo ex noſtris quidam apud *Iezekielem*. *Cyrillus* vero, & *Plutarchus*, & *Laertius*, & cum his *Athenæus*, furentem hominem & iracundum aſperis verbis non irritandum interpretantur. Ignis enim (ut inquit *Athenæus*) ira eſt, gladius lis eſt & contentio: & flamma, ut ait *Laertius Diogenes*, quo magis exagitatur, hoc magis atque magis invaleſcit. D. quoque *Clemens* libro ἀναγνώσεων ſexto, ignem pro iracundia & furore ſumere videtur, cum ait; Puto quod ſatis dignas habeatis iracundiæ cauſas, ex quibus juſtiſſimus ignis iſte coaleſcat. *Pythagoram* ſecutus credo *Plato*, ignem igni non addendum eſſe dicebat; hoc eſt, πῦρ ἐπὶ πυρί. *Baſilius* tamen, idemque *Plato*, ſymbolum uſurpare videntur de iis qui aliquid fruſtra moliuntur, ut notavit *Eraſmus*. Sunt & qui ab antiquo genere ludi deductum putent, quo ignis gladio cæditur, vel (ut alii dicunt) dividitur. Id enim quod apud *Baſilium* legitur, ἀτεχνῶς εἰς πῦρ ξαίνοντες, ignem cædentes inſcienter & ſine arte: *Leonardus* vertit, vere ignem dividentes, ἀληθῶς viz. non ἀτεχνῶς apud *Baſilium* legens. Sane *Porphyrius*, Ignem ſymbolum eſſe divinæ naturæ, ſcriptum reliquit: & propterea in templis ait adſervari, capitaleque fuiſſe, ſi ſacerdotes ignem ipſum extingui permiſiſſent; quo pacto apud *Romanos* virgines Veſtales, & apud *Perſas*. qua

de re & alii, & *Clemens* non parum multa. Et ideo ſymbolum ita quoque interpretari poſſumus, divinam naturam, hoc eſt Deum ipſum immortalem, non gladio impetendum, hoc eſt linguæ acumine,& maledicentia. Quæ utique expoſitio ſi non vera, at certe & pia, & ſpecioſa. Verum & hoc non te lateat, hoc unum ex iis ſymbolis eſſe, quæ *Andocidæ Pythagorico* à Græcis ſcriptoribus,non *Pythagoræ* ipſi adſcribuntur : veluti etjam hoc quod ſtatim ſubjungemus.

Animalia unguicurvia non nutrienda.

ANimalia unguicurvia ne nutrito. hoc eſt Græce, γαμψώνυχα μὴ τρέφειν. *Theodorus Gaza*, & eum ſecuti alii,uncunguia γαμψώνυχα interpretati ſunt.utrumque, & hoc & illud, novum : ſed belle, ut videtur, expreſſum. Monemur vero hoc ſymbolo, ut rapaces homines fugiamus, neve inter familiares & domeſticos habeamus : quoniam rapiendi deſiderio, inſatiabilique aviditate omnia confundunt, & conturbant. Id quod præcipue in Principum & potentiorum aulis eſt videre, in quibus fere hujuſmodi rei familiaris magiſtri præficiuntur de induſtria, qui aliquid amplius corradere & conſervare dominis oſtentant, ut eo amplius ipſi rapiant & furentur. Unguicurvia igitur non nutrienda, nec domi habenda. Nunc quoque hujuſcemodi hominum genus, ſi non potius ex Harpyiarum ſtirpe, recurvis eſſe unguibus, in quotidiano ſermone dicere ſolemus, Fuit etiam *Hebræis* religio, veſci iis avibus uncunguibus. nam & tales antiqui effingebant, rapax avium genus, Harpyias, ut ſcribit *Servius*.

Anguſtum annulum non ferendum.

ANguſtum arctumque annulum ne geſtato. Quod Græce ſcribitur, μὴ φορεῖν στενὸν δακτύλιον : hoc eſt,

eſt, Ne feras arctum annulum. A D. *Hieron.* exponitur, non debere quemquam anxie vivere, necſemet in ſervitutem conjicere: tum nec ſeſe in ejuſmodi vitæ inſtituto implicare, unde mox ſe nequeat, cum libuerit, explicare & eximere. Idem & *Plutarch.* Flamines etiam Diales apud *Romanos* ea ratione utebantur pervio & caſſo annulo.

Dei figuram in annulo ne inſculpas.

NE Dei imaginem in annulo inſculpito. At ſi Græcorum autorum fidem ſequi volumus, & *Iamblichi* inprimis, ita eſt pronunciandum, *ἐν δακτυλίῳ εἰκόνα θεοῦ μὴ περιφέρειν*, hoc eſt, in annulo Dei imaginem ne circumferto, ea ſcilicet ratione, ne polluatur. *Marſilius* ſic tranſtulit, Dei figuram ne annulo inſculpas. Deorum imagines, inquit *Cyrillus*, in annulis ne feras: hoc eſt, ſententiam & ſermonem de Deis ne facile manifeſtes, & divulges. Idem fere exiſtimavit *Eraſmus*: ait enim, ne paſſim Dei memoriam miſceamus. Sed *Rhodiginus Cœlius* ſic interpretatur, Non eſſe animam, quæ imago Dei eſt, merſandam in corpus, quo plane, uti annulus gemma, animæ vis contineri videtur, nec mancipandam. Non ab hoc multum diverſa *Rheuclin.* Sed mea quidem ſententia (quid enim prohibet, & nos noſtri aliquid adferre?) Symbolum nos monet, ne in deliciis & propatulo Dei effigiem ac memoriam habeamus. Nam non temere & vulgo Dei nomen pronunciandum *Hebræis*, nobiſque: opertanea enim & arcana eſſe oportet divina myſteria.

A fabis abſtinendum.

A Fabis abſtineto: quod Græce eſt, *κυάμων ἀπέχεσθαι.* A fabis vero non tantum homines ut abſtinerent, præ-

præcepit *Pythagoras*, ſed & bovem quoque: cui cum in aurem locutus eſſet, à fabulo perpetuo abſtinuiſſe, pluribus *Iamblichus* prodidit, & paucis in Lamia repetit *Politianus*. Quare autem à fabis abſtinendum monuerit, tametſi abditum occultumque profanis ipſe eſſe voluerit, adeo ut *Timycha Pythagorica*, cum eam *Dionyſius* cogeret id myſterium revelare, ipſa arcanum ne proderet, mordicus ſibi linguam præcidens, in faciem tyranni exſpuiſſe dicitur, quod idem ſcribit *Iamblichus*, & *Olympiodorus* his fere verbis in *Plat. Phædone*; Mulier, inquit, *Pythagorica*, coacta enunciare, cur fabam non comeſſet, dixit, φάγοιμι ἄν, ἢ εἴποιμι ἄν. rurſus coacta ut comeſſet, ait, εἴποιμι ἄν, ἢ φάγοιμι ἄν. & demum linguam ſibi abſcidit, inſtrumentum ſcilicet & loquendi & guſtandi: tametſi abditum eſt (inquam) fabæ myſterium, varias tamen hac de re, quas apud autores reperi opiniones, tibi hoc loco breviter recenſere placuit. Quidam enim nimis inepte exiſtimant, ne ſimul brevia & minuta quæ in fabis inveniuntur animalia, Mydas ſcilicet appellata, devorentur. Ineptius quidam, & fabas ipſas animalia eſſe dixerunt. *Simeon Antiochenus* de fabæ natura & proprietate pleraque ſcribit, in eo libro quem de cibariorum facultate ad Imperatorem *Michaelem Byzantium* ſcripſit, inter quæ hæc, ut à me interpretata ſunt: Ferunt autem, inquit, fabas propterea quod malum ſuccum habent, inſomnia turbulenta facere, & adducere, hancque ob cauſam *Pythagoreos* ab iis abſtinuiſſe. Alias inſuper multas & diverſas cauſas adferunt harum abſtinentiæ, de quibus nunc non dicendi, tempus. hæc ille. Sed quod de faba *Simeon*, idem & *Plinius* in nat. hiſtoria, & *Suidas* adferunt, & *Heron* in ſecundo Rei ruſticæ libro ex Geoponicis *Didymi*, ut videtur. Adjungit idem *Heron*, quod in earum flore auſpicium quoddam lugubre

inve-

inveniatur. Hunc *Heronem* ſecutus eſt *Conſtantinus* Imper. ſeu quiſquis ille fuit, qui totidem quot *Heron* libris, hoc eſt 20. de tota re ruſtica ſcripſit apud Græcos: qui & illud quoque prodidit, *Amphiaraum* primum à fabis abſtinuiſſe, ob vaticinia per ſomnia. Circumferuntur & *Orphei* verſus, quos Latine ita nos vertimus:

O miſeri; à fabulo, miſeri, ſubducite dextras:
Eſſe fabas, ſimile ac caput abſumpſiſſe parentum.

Græci hi ſunt:

Δειλοὶ, πάνδειλοι, κυάμων ἀπὸ χεῖρας ἔχεσθε·
Ἶσόν τοι κυάμους φαγέειν, κεφαλάς τε τοκήων.

Gellius tamen in Att. noctibus, hunc priorem *Empedoclis* verſum, non *Orphei* nomine citat. *Origenes* in eo quem ipſe φιλοσοφουμένων inſcripſit, *Zaretan* ait *Chaldæum* has adferre cauſas, cur à fabis eſſet abſtinendum: Omnium, ait, quæ in terra conſiſtunt, comparationem quandam & principium faba habere videtur. Conjecturamque hanc ille adferebat, quod ſi macerata ad ſolem per aliquod temporis ſpacium dimittatur, ſeminis humani odorem contrahere. Clarius etiam hoc profert exemplum, quod ea florente, una cum flore in olla circumlita ſi concludatur, humique obruatur, & poſt aliquot dies effodiatur, pudendi muliebris effigiem habere reperietur, & mox etiam pueriliſ capitis. Hæc ego quidem brevibus, quæ pluribus ille recenſuit. *Lucianus* quoque miranda in eo dialogo ſcribit, cui βίων πρᾶσις eſt inſcriptio: ubi ilud præcipue, quod ſi viridem fabam folliculo exuas, apparere virilibus genitalibus ſimilem; coctam autem ſi nocturno tempore ad Lunam certo ſpatio dimiſeris, ſanguini perſimilem fieri. Idem fere his verbis *Acron*: A faba, inquit, *Pythagoras* abſtinuit, quod viridis in pyxide ærea ſervata, vertitur in ſanguinem. *Plutarchus* vero in eo qui eſt de Educandis liberis, abſtinendum interpretatur à ſuffragiis,

quæ

quæ per bicolores fabas ut plurimum feruntur: id quod & *Athenienſes* inprimis feciſſe in principibus & magiſtratibus ſortiendis, teſtis eſt in eodem quem ſupra diximus loco *Lucianus.* Unde & κυαμοτρὼξ apud Græcos proverbii vice dicitur, in eum qui inde victitat, hoc eſt, in dandis præſtandiſque ſuffragiis: quaſi Latine dicas, fabæ roſor. Hinc fortaſſis & illud emanavit, quod in Ænigmatibus retulimus, Ne allium, neve fabam edas: etſi *Suidas* interpretatur, quod judices ne dormitent, illas eſſe ſoleant. Scribit *Plutarchus* in Quæſtionibus, legumina inflare, atque præcipue fabulum; ideoque venerem ſtimulare: & ea ratione *Pythagoricos* ab iis abſtinere. Idem *M. Cicero* tradit in libris de Divinatione: Ex quo, inquit, etiam *Pythagoreis* interdictum putatur, ne faba veſcerentur, quæ res habet inflammationem magnam. Is enim cibus tranquillitatem mentis quærentibus, conſtat eſſe contrarius. Hæc quidem *M. Cicero.* Scribit *Pauſanias,* quod *Phencatæ Arcadiæ* populi, fabam ideo immundam & impuram exiſtimant, quod cum illic *Proſerpinam* quærens dea *Ceres* divertiſſet, omnibus qui eam hoſpitio ſuſcepiſſent legumina præbuit, præter fabas, quo argumento eam impuram eſſe cognovere: atque iccirco eam *Pythagoras* prohibuit. & fortaſſis eadem ratione *Orpheus,* dum terræ hymnum concinit, cui thymiama ex omni ſeminum genere adhibet, excipit fabam. *Gellius* tamen ex *Ariſtoxeni* ſententia, κυάμους, fabas non ſignificare voluiſſe *Pythagoram* docet, quippe qui fabis veſci uſus fuerit: ſed teſticulos: idque etiam carmine *Empedoclis* ſignificari tradit. Videtur, inquit, de cyamo non eſitato cauſam erroris fuiſſe, quia in *Empedoclis* carmine, qui diſciplinas *Pythagoræ* ſectatus eſt, verſus hic invenitur,

Δειλοὶ, πάνδειλοι, κυάμων ἀπὸ χεῖρας ἔχεσθε·

(quem ita vertit *Gaza,*

Ah miſeri, à cyamo miſeri ſubducite dextras.)

Opi-

Opinati n. ſunt plerique, *κύαμον* vulgo legumentum dici: ſed qui diligentius anquiſitiuſque carmina *Empedoclis* arbitrati ſunt, *κυάμους* hoc loco teſticulos ſignificare dicunt, eoſque more *Pythagoræ* *κυάμους* appellatos, quia ſint *εἰς τὸ κύειν δεινοὶ, καὶ αἴτιοι τοῦ κύειν*, hoc eſt, in ferendo utero validi, cauſæque uteri ferendi, & genituræ humanæ vim præbeant. Iccirco *Empedoclem* verſu iſto non à fabulo edendo, ſed rei venereæ profluvio voluiſſe hominem deducere. Hactenus *Gellius*. *Ariſtoteles* vero in libro de Fabis, ut eſt à *Diogene Laertio* relatum, ab iis ideo abſtineri mandaſſe ait, quod eæ pudendis ſint ſimiles, vel inferiorum portis; unum enim hoc legumen eſt genituræ expers: vel quod corrumpat: vel quod ſit univerſi naturæ ſimile: vel quod ad paucorum dominatum, quam *ὀλιγαρχίαν* Græci vocant, pertinet, quæ plerumque fabis ſortitionem faciat. *Marcellus Vergilius* noſtra ætate *κυάμους* ova interpretatus eſt, cyamonque quaſi *κύησιν*, id eſt fœturam & conceptum animalis intelligere maluit: ac ſi per ipſas fabulas philoſophus non minus ab animalis principio ſemineque abſtinendum jubeat, quam ab abſoluto jam & perfecto animali. *Macrobius* quoque ovum ait mundi ſymbolum eſſe, unde & ab initiatis *Libero* patri colebatur. Sed hæc fortaſſe nimis longe repetita videbuntur: iccirco ad alia tranſeo. Quidam ſunt qui tradant, *Pythagoram* ideo fabis abſtinuiſſe, quod in ipſius fabæ flore lugubres reperiantur literæ. Exiſtimant præterea Magi, mortuorum animas fabis ineſſe, quibus dum parentamus, fabas ipſas comeſſe moris ſit. Quare, ut puto, hoc etiam nunc tempore, in defunctorum celebri die fabas paſſim & eſitamus ipſi, & aliis impendimus. Alii fabas eſitare interpretantur, ut dixi, quæſtum ex ſuffragiis facere, & muneribus capi: id quod ſcribit, præter ſupradictos citatos, is qui ex *Gregor. Nazianzeno* hiſto-

rias

rias Græce collegit. idem & *Suidas*. *Theon* apud *Plutarchum*, *Ægyptios* ait in tantum fabas venerari, ut eas nunquam ſerant, neque comedant, nec etiam fas ſit adſpicere: idem quoque ſcribit *Herodotus*. Ab *Ægyptiis* igitur, ut etiam à principio diximus, multa *Pythagoras* accepit, quod & *Plutarchus* & *Iamblichus* & alii prodiderunt. Fabæ quoque ſegetem ne pedibus calcaret *Pythagoras*, cum inimici eum inſequerentur, deprehenſus, occiſus eſt. vel ut alii tradunt, incendio una cum diſcipulis conſumptus eſt.

A piſcibus abſtinendum.

PIſces ne guſtato: hoc eſt, ἰχθύων μὴ γεύεσθαι. Variæ vero & hujus ſymboli interpretationes à *Plutarcho* adferuntur. Quidam enim, inquit, in ſilentium & taciturnitatem referunt, quam (ut diximus) ἐχεμυθίαν ille vocabat, quod inter animalia piſces ſint ſine voce, ut & in proverbium res deducta ſit, magis, quam piſcis mutus: quam opinionem *Athenæus* in ſeptimo approbavit, illud ſubjungens, ſilentium rem eſſe divinam. Alii dicunnt, ideo quod nihil magis naturæ humanæ ſit hoſtile & inimicum, quam mare. atque *Oſiriden* maximum *Ægyptiorum* Deum in mare dejectum periiſſe. qua cauſa factum eſt, ut qui in eo naſcuntur piſcibus, *Ægyptiis* ſit nefas veſci: qui & nautat eadem ratiane alloqui indignantur. Suut qui ea ratione *Pythagoram* ſcribant prohibuiſſe piſcium eſcam, quod ipſe ex iis quæ deis ſacrificata eſſent, veſci eſſet ſolitus: quæ hierothyta Græce dicuntur. Neque enim de piſcibus rem ſacram faciebant antequi. De *Ægyptiis* utique intelligendum: nam & apud antiquas gentes de thynno & de anguilla rem ſacram faciebant: quod pluribus oſtendit *Athenæus* in ſeptimo, & apud *Perſium Flaccum*

Cor-

Cornutus grammaticus, quem *Probi* nomine quidam citant: *Perſius* enim ita ait, Cauda natat thynni. Sed & *M. Varro* libro tertio Rei ruſticæ, de certis piſcibus rem ſacram fieri apud *Lydios* ſcribit. Sed & hoc ab *Ægyptiis* deductum ipſe crediderim. nam ut eſt apud *Herodotum*, ipſi piſcibus abſtinebant: qua ratione quoque, cum nefas inquinamentumque iidem ſignificare volunt, piſcem pingunt, quod piſces mutua carne veſcantur, & inter ſe eſca ſint, ut *Horus Ægyptius* ſcribit: quod tamen & ad *Oſiridis* fabulam referri poteſt. Sane præter *Ægyptios*, & *Syros* etiam piſcibus abſtinuiſſe legimus. Unde apud eos *Atergatis* dea colebatur, quæ interpretatur ſine piſce: quippe *Syrorum* lingua Ater privativa eſt dictio, & Gatis piſcem ſignificat. *Athenæus* libro octavo deam hanc appellatam ſcribit ex ſententia *Antipatri Tarſenſis Stoici*, & *Mnaſeæ*; à Regina quapiam ſic vocata, cujus & hiſtoriam pluribus colligit, quam commodius in Deorum cognominibus referemus. de hac quoque dea plura & *Strabo*, nec ſemel. Sed quod *Syri* abſtinerent piſcibus, apud *Hyginum* & alios in fabulam relatum videmus. Porro *Pythagoram*, ſcribit *Plutarchus*, à piſcatore retium jactum emiſſe, ut quicquid piſcium eo jactu caperetur, ſtatim emitteret: quod & fecit. Idem & avium aucupes, hoc eſt, ὀρνέων θηρευτὰς deteſtabatur. Sed, ut ad rem redeam, ſymbolo ea interpretatio magis convenire apud *Plutarchum* exiſtimatur, quæ eſt, quod piſcis animal ſit ejus naturæ, ut nullo modo hominem lædat, eique nihil officiat: iccirco impium eſſe, piſcem lædere. tum & illud ſubjungitur, quod non ad ſaturitatem eduntur, ſed ad luxum & gulæ irritamenta. Multa hoc loco mitto, quæ, ut hoc adſtruat, *Plutarchus* in Convivalibus adfert. Sed & *Homerus* videtur abſtinentiam piſcium adſerere, quod nuſquam ſuo carmine piſcium eſum oſtenderit:

quod idem *Plutarchus* ſcribit. *Meleager* tamen *Gadadeus* in χάειτι tradit, *Homerum*, cum *Syrus* eſſet genere, juxta patrium morem feciſſe, ut antiqui illi Heroes piſcibus abſtinerent. Cæterum *Pythagoras* & ea quoque ratione potuit piſcium convivia interdicere, quod ab *Hebræis* didiciſſet piſces ignobiliſſima eſſe animalia. Nam ut eſt à *Philone* in mundi conſtitutione traditum, primi inter cætera animalia piſces creati ſunt, quod illorum videlicet ſit anima ignobiliſſima, ut hominis eſt acutiſſima, Animarum, inquit, aliqua quidem eſt tardiſſima, & minus expreſſa, quæ piſcium generi obvenit; aliqua vero acutiſſima, quæ hominis eſt: quæ autem ambarum eſt intermedia, terreſtribus & volucribus data eſt. Magis n. hæc ſenſilis, quam in piſcibus: hebetior vero, quam quæ in hominibus. Quamobrem, inquit, inter animantes Deus piſces primos condidit, magis corporis ſubſtantiæ, quam animæ participes, & quodammodo animalia & non animalia, mobilia inanima: atque ad ipſam ſolam corporis conſervationem Deus illis indidit ſpiritum animalem, ceu (ut dicitur) ſal carnibus inſpergitur, ne facile putreſcant. Non omni tamen piſcium genere *Hebræi* abſtinuere: quippe qui tantum iis veſci prohibiti ſunt, ut eſt apud *Moſem*, qui pinnulis & ſquamis carent. Super qua re noſtri theologi, & inprimis *Cyrillus Alexandrinus* in nono libro contra *Julianum Cæſarem*.

Melanuros ne guſtes.

MElanuros ne guſtato. quod ſic Græce ſcribitur; μὴ γεύεσθαι μελανούρων. *Marſilius Ficinus*, ut reor, quod illum fugeret Melanuros ex piſcium genere eſſe, ſic vertit: Ab eo quod nigram caudam habet, abſtine: terreſtrium enim Deorum eſt. Secutus videtur *Marſilius Guarinum*, qui in eo *Plutarchi*, qui eſt

περὶ παίδων ἀγωγῆς inſcriptus, ita tranſtulit: qui nigrantes caudas habent, guſtari non oportere. *Guarinum* & *Marſilium* eſt *Eraſmus* in Proverbiis æmulatus, & *Rheuclinus*. Symbolum vero ſic *Plutarchus* explicat; *Pythagoram* eo monere voluiſſe auditores ſuos, ne cum improbis commercium haberent. quare & *Antiphanes* poeta, ſuo ænigmate, ut diximus, à melanuro & mugile cavendum ſuaſit: & noſtri quoque ſcriptores, malos & improbos nigros & atros vocant. ut illud *Catulli*, Albus an ater; & *Horatius*, Hic niger eſt, hunc tu *Romane* caveto. *Tryphon* grammaticus & alii, ſymbolum, à falſis ſermonibus & mendacibus cavendum eſſe, interpretati ſunt. nam mendacium extremis partibus obſcuratur & nigreſcit. Quidam peſſime ad ſepiam referunt, quin & ſepiam ipſam Melanuron vocatam, perperam autumant: quos inter *Laertii* eſt interpres. *Suidas* certe, aliique nonnulli, Melanurum piſcis genus eſſe aiunt, à quo abſtinendum quidem voluiſſe *Pythagoram*, ſed ſecretiore occultioreque, eo quem ſupra diximus, ſenſu. Melanurum apud *Ariſtotelem Theodorus* Oculatam vertere viſus eſt, cum tamen *Plinius* Oculatam à Melanuro diverſam manifeſte facit. Melanurum vero valde timidum piſcem eſſe, & prudentem, *Ælianus* tradit. Sed naturas hoc loco piſcium complexi, noſtri non eſt inſtituti. Melanuri meminere *Artemidorus* in ſecundo Onirocriticωn, & apud *Athenæum* Græci quidam poetæ, & præcipue *Aumenius* in Halieutico, & *Iceſius* in libro de Piſcib. ſed apud Latinos meminit *Columella*, libro 9. & *Ennius* illo carmine,

Melanurum, turdum, merulámque, umbramque marinam.

In quo primus pes eſt anapæſtus. Exſtat & proverbium apud Græcos, Sequitur perca melanurum, cujus meminit *Athenæus*. quo loco in ſepiam impegit *Eraſmus*. Alia inſuper multa à *Pythagoricis* mandi ſunt

vetita; quæ tamen fere inter ſymbola reponuntur: ut illud eſt,

Non edendus Erythinus.

NE Erythinum edito: hoc eſt, μὴ ἐρυθῖνον ἐσθίειν. Cum vero erythinus piſcis genus ſit, coloris rubri, nos à ſanguine & vindicta abſtinere monet *Pythagoras*, imitatus *Hebræos*, quibus ideo præceptum eſt ne ſanguine veſcantur: quod planius infra oſtendemus. Qui piſcium naturas ſcripſerunt, Erythrinum cum R. litera hunc piſcem appellaverunt, ut *Speuſippus* & *Dorion*, quibus adſtipulatur *Artemidorus*, *Daldianus*, & *Athenæus*, & *Suidas*. *Clitarchus* quoque Erythrinum ait à *Cyrenæis* Dycen vocari, *Zenodotus* Hyccam. *Plinius* in hoc genere piſcis marem non eſſe ait. De Erythrino & ſuo carmine canit *Oppianus*. *Theodorus Gaza* Erythrinum apud *Ariſtotelem*, Rubeculam interpretatus eſt: Rubellionem, *Hermolaus Barbarus*: & Erythinum, non Erythrinum vocat, aliumque eſſe oſtendit ab Eritimo. Quibus omnibus de rebus mirum videri poteſt, quo pacto & hic *Ficinus* in errorem impegerit, qui ſymbolum tranſtulit, Rubrum aliquid ne ſuſcipias. Nam licet Erythrinus rubrum ſignificet, non ideo tamen piſcis ipſe ruber vocatur.

A Scaro præterea piſce *Pythagoras* abſtinendum præcepit, quod τρυγηφάγος, id eſt, vorator uvæ ſit; cujus duæ ſpecies traduntur, Oniæ & Æoli cognominatæ.

Item à mugilibus, & labrace, id eſt lupo, abſtinebat: quod ſint, ut Græci dicunt, σπερμολόγοι, hoc eſt ſeminum leguli: & cætera, quæ *Plutarchus* in 8. Sympoſiacωn enumerat. Eſt & proverbium Græcum, λάβραξ μιλήσιος, in avidum & ſtolidum.

Urticam

Urticam quoque marinam non edendam (piſcis id genus) præcipiebat, quæ ἀκαλύφη Græce dicitur, quod ea Veneris ſtimulos adferre dicitur. alii, quod *Hecatæ* ſacra ſit, ut tragla quoque, de qua protinus agemus. Sed cujuſmodi urticæ marinæ forma & natura ſit, plane *Ariſtoteles* in quinto de Hiſtoria animalium, & *Ariſtotele* plura ex variis ſcriptorib. in ſecundo *Athenæus*, qui & eam alio nomine κνίδην vocari ait, ejuſque duo eſſe genera. *Diphilus* vero *Siphnius* medicus, hanc urticam ventri & ſtomacho, & urinæ ciendæ utilem eſſe prodidit: quodque ſi attingatur, pruritum commoveat, ut etiam ejus nominis herba.

Sed & à trigla abſtinendum monebat. Eſt autem trigla, quam Latini mulum appellant, nunc vulgo *Romæ* Græcum ſervat nomen: ſic appellata, teſte *Ariſtotele*, quod in anno ter pariat. Id quod & *Ariſtophanes* in *Ariſtotelis* commentariis, & *Artemidorus* in ſecundo Onirocriticωn comprobant. Ideo autem ab ea *Pythagoras* abſtinuit, quod ea deæ *Hecatæ* ſacra putaretur, quæ & triformis, & triodites, hoc eſt, trivia, & τρίγληνος, hoc eſt (ut ſic dicam) triocula cogcominata eſt. Quare vero *Hecatæ* ſit ſacra, in ſeptimo ſcribit *Athenæus*. Fuit & *Athenis* locus Trigla nuncupatus, ubi & ſimulachrum fuit *Hecatæ Triglanthinæ*. At *Hegeſander Delphus*, triglam ait in ſacris *Dianæ* præferri, quod ſcilicet venetur trigla lepores marinos hominibus noxios: atque ideo venatrici deæ venatorem piſcem apponi. Sane nec te id fugiat volo, quid ſicuti eſt à Latinis mulus barbatus appellatus, ita & à Græcis τρίγλη γενειᾶτις, à barba videlicet cognominata eſt, ut *Sophron* oſtendit. Quidam præterea ea cauſa *Pythagoram* tradunt trigla abſtinuiſſe, quod per eam ternionis numeri myſterium coleret: cum quando numerum in ſacris adhibendum putavit, ut alibi ex *Ariſtotele* & *Auſonio* & *Euſebio* oſtendimus.

Iamblichus tamen *Pythagoram* ait *Apollini* ex ternario numero ſacrificaſſe, propter (ut ait) tripodem, Veneri autem ex ſenario. Scribit *Theon Smyrnæus Platonicus*, ternarium numerum in libaminibus ea cauſa adhiberi ſolere, quod primus ipſe inter numeros dicitur omnia eſſe. in numeris enim eo minoribus, non omnes dicimus, ſed unum vel ambos, de tribus vero omnes. Sed hæc non hujus loci.

Vulvam quoque non edendam, *Pythagoras* dicebat; quod ea eſſet generandi ſedes: & perinde etiam coitum & venerem fugiendam monebat. *Hierocles* quidem philoſophus ita exponit: Si, inquit, ſimpliciter præceptum conſideres, à re quidem minima terrena nos abſtinere præcipit *Pythagoras*; ſi vero ad profunditatem intellectus, totius rei venereæ doceris abſtinentiam: & ut in cibo ab ea abſtinebimus, ita in purificatione corporis, id quod per eam intelligimus exercebimus. Atque hæc quidem fere *Hierocles*. Meminit & hac de re *Plutarchus*, *Ariſtoteles* & *Gellius*.

Abſtinuiſſe & à θνησιμαίοις, id eſt, ſi Latine recte dicitur, à morticinis animalib. hoc eſt, ab iis quæ per ſe mortua ſunt: & hoc plane ab *Hebræis* deſumpſit, ut facile ex libris *Moſis* cognoſcitur, ex quibus & immundos ac impuros eſſe illos colligimus, qui ea attigerint, nedum comederint. At vero melle & favo plerumque veſci ſolitum accepimus, quod hæc ſcilicet ſine hominum labore parentur, & quaſi cœleſtis ſit cibus: & propterea etiam in ſacris libris, pro cœleſtibus deliciis nonnunquam ſumi videmus, id quod & pluribus ab antiquis theologis proditum eſt.

Milio quoque & pane veſcebatur *Pythagoras*, vino vero penitus abſtinuit: idque ut etiam facerent diſcipuli, identidem monebat, οἶνον μεθ' ἡμέραν μὴ γεύεσθε, hoc eſt, Vinum interdiu ne guſtate.

Coctis

Coctis autem oleribus, & inprimis lactucis, quæ Eunuchi (ut *Pythagoricus Ibycus* ait) ea cauſa dictæ ſunt, quod venerem ſiſtant, libentius veſcebatur. Atriplicis duo ſunt genera, ſylveſtre & ſativum: ſativum vero *Pythagoram* culpaſſe legimus, quod difficillime coquatur: quo fit, ut in hortis minus juxta ipſum quicquam niſi languidum ac imbecille naſcatur. Longa eſt inter noſtrorum temporum ſcriptores diſputatio, an Spinachia dicta ejus ſint generis. Quidam omnino negant, quidam neſcio quo modo recipiunt: ſed certe quæ Atraphaces, & Chryſolachana dicuntur, ſunt quæ noſtrate vulgus Trepeſe, hoc eſt Atriplex vocat. Sed hæc nos hoc tempore non diſquirimus. De *Pythagoricorum* vero parſimonia, non parum multa ab *Iamblicho* in libris de ſecta *Pythagoræ*, & ab *Athenæo* ex diverſis ſcriptoribus collecta, in ſecundo Dipnoſophiſtῶn legimus, quibus ſatyricorum jocos facilius poteris adſequi de epulis & prandiis *Pythagoræorum*. Verum enimvero, non omnia quæ præcepta erant, *Pythagoricos* vitaviſſe, ab initio ex *Plutarcho* diximus. quare cætera exſequamur.

Cor non edendum.

NE cor edito: *μὴ ἐσθίειν τὴν καρδίαν.* Quod ſymbolum ſic exponitur, non animum angoribus cruciandum, nec doloribus ſubinde affligendum. Et ut D. *Cyrillus* ait, Ne cor edas: hoc eſt, ne te ipſum conficias curis, *Homerus* de *Bellerophonte*, ut *Cicero* vertit,

Ipſe ſuum cor edens campis errabat Aleis.

Et *Phocylides*, apud ignem ſedentem cor fruſtra non minuendum, præcepit hoc verſu;

Μὴ δ' *μάτην ἐπὶ πυρὶ καθίσας μινύθῃς φίλον ἦτορ.*

& quidem recte. Nam præterquam quod infirmam valetudinem, & corpori adverſam invehit, nec cogitatio-

num quoque ſtudiis liberum permittit eſſe animum. Non eſt igitur cor edendum, ſi ſimul & ſapere & valere cupimus. Sunt qui ideo ſymbolum à philoſopho inſtitutum velint, quod cordis caro ſuapte natura comeſa difficilius concoquitur. Quid ſi pro mente cor poſuerit? quo modo apud autores ſæpe in ſacris literis, ut illud, Si cor haberet: &, Ex corde cogitationes malæ; & ſimilia: ut intelligat, quæ mentis ſunt, non voranda, nec abjicienda. Ad hæc ſupra ex *Cyrillo* diximus, cor ſupra craticulam impoſitum, prunis & igne ſuppoſito, apud *Ægyptios* ſignificare iram furoremque. Sed quod non edendum eſſet cor, *Pythagoras* eadem ratione cerebrum non edendum, hoc eſt, ut Græce dicitur, *μὴ ἐσθίειν ἐγκέφαλον*, hoc eſt, Cerebrum ne mandito: quod ab aliis exponitur, oblivionem fugiendam eſſe. Verum *Iamblichus*: Cor ideo, ait, & cerebrum, mandi non permiſit *Pythagoras*, quod quaſi duo ſint duces, & quaſi gradus, ſedeſve vivendi & ſapiendi. Illud notandum hoc loco, quod *Philon* ſcribit *Alexandrinus*, Deum nequaquam ſibi ſacra fieri præcepiſſe de corde, aut cerebro, quæ (ut ille ait) ante alia jure fuerant ſanctificanda. ſed quod Deus in ſacrificiis tacite, id expreſſe Philoſophus in menſa vetuit.

Sal apponendus.

SAlem apponito. hoc Græce dicitur, *τὰ ἅλα παρατίθεσθαι*. Hoc vero ſymbolo plerique omnes philoſophum præcepiſſe volunt, Amicitiam dirimendam non eſſe. Sal enim à putrefactione omnia conſervat, & ex puriſſimis liquidiſſimiſque rebus conſtat, aqua ſcilicet & mari: tametſi ex omni pene re ſalem chymici confieri tradunt. Sed noſtros nunc autores ſequor. Huic ſymbolo nonnihil congruit proverbium illud, quod eſt, Salem & menſam ne præterito: nam ſale & menſa amici-

tia ſancitur. unde & noſtri reverentiam menſæ, pro quadam amicitiæ lege dicere conſuevere, ut *Juvenalis* & *Claudianus*: & longe ante hos *Euripides* in Hecuba, & *Theocritus* in Hylo. Sane & ſal amicitiæ ſymbolum eſt, unde & hoſpitibus ante alios cibos appoſuiſſe antiquos legimus, quo amicitiæ firmitas ſignificabatur: vel quia conſervat & perdurat ſal plerarumque rerum corpora: vel quia ut ex aquis multis & fuſilibus ſal cogitur, & in ſolidum quid & unum coaleſcit; ita ex diverſo convenientes animi conjunguntur. Sunt tamen qui hoc ſymbolo juſtitiam ſignificari putant, de qua ſupra per jugum & libram *Pythagoram* locutum oſtendimus: atque hoc quidem *Diogenes* ex *Ariſtotele* & *Alexandro* prodidit. *Rheuclin* pertinere exiſtimat ad affectiones noſtras: Sal, inquit, nota modeſtiæ, quoniam in cibatu hominis admittitur nec plurimus nec minimus, nam utrumque reſpuitur. Salem præterea myſtice ſapientiam prudentiamque ſignificare legimus, atque ea de cauſa in quotidiano ſermone dicere conſuevimus, Omnibus in rebus ſal adhibendus. Sed & faceta & mordaci quodam lepore dicta ſalem, & ſales, noſtri ſæpe dixere. Quin & pro acrimonia ſal ſumitur, ut oleum pro mollitie. juxta quod *Ariſtoteles* ſecundo Rhetoricorum ait, τὸ ἔλαιον δεῖ πρίασθαι καὶ τοὺς ἅλας: hoc eſt, oleum oportet redimi, & ſalem. Etſi codices quidam ἕλκος male, pro ἔλαιον, ſcriptum habent. Hoc vero loco tibi plura adferre poſſem, quæ ſunt de conſervatione, purificatione, aliiſque ſalis proprietatibus, quæ à *Plutarcho* in Sympoſiacis, & à *Dioſcoride* & *Plinio* referuntur; itemque de varia ſalis differentia. quæ omnia brevitatis cauſa mitto. Verum nequaquam illud quod à *Platone* ſcribitur, præteribo; ſalem divinis rebus maxime convenire: iccircoque ab *Homero* divinus ſal appellatur: id quod tamen ab *Hebræis* *Plato* accepiſſe videri poteſt, apud

quos

quos *Moſes* omnia quæ in ſacrificio offeruntur, ſale condiri præcipit, cum ait, καὶ πᾶν δῶρον θυσίας ὑμῶν ἁλὶ ἁλισθήσεται. id quod & alibi præcipit, nec ſemel, idem *Moſes.* Verum & nobis quoque in Evangelica hiſtoria; ſed & alio ſenſu dicitur, Omnis victima ſalietur. Apud gentes præterea, ad placandos deos ſal apponebatur. Unde apud Latinos *Ovidius* in Faſtis cecinit,

Ante deis homines quod conciliare valeret,
Far erat, & puri lucida mica ſalis.

Sed & nos ipſi Chriſtiani in ſacris luſtrationibus, & ſacramentis olei & aquæ, aliiſque ſimul & ſeorſim ſale uti jubemur. Unde mirum videri poteſt, *Ægyptios* ſale abſtinuiſſe, ut *Plutarch.* ſcribit, adeo ut & pane ſale condito non veſcerentur. Sane ebrios & delirantes oleo & ſale perungere ſolebant antiqui, quod in Nephelis *Ariſtophanes* innuit, ut ejus obſervant interpretes. Vinum præterea conſervari audimus, ne ſtupeſcat, neve aceſcat, ſi in eo ſal indatur. Sed de ſale ſatis.

Panis non frangendus.

PAnem ne frangito. Hoc Græce dicitur, ἄρτον μὴ καταγνύειν. Quidam ſic interpretati ſunt, quod non ſit hominis vita diſtrahenda & conſumenda, ea ſcilicet ratione, quod panis ſit vitæ humanæ ſubſidium: juxta illud Dominici oraculi, ἄρτον ἐπιούσιον, quod Latini quotidianum panem quam ſubſtantialem vertere maluerunt. Aliis placuit ita interpretari, ut eo ad concordiam communionemque conſervandam inducamur. nam ut ex multis granis unus panis conficitur, unde eſt homini nutrimentum: ſic ex multorum voluntate & conſenſu communio & concordia conflatur: quibus ita parvæ res creſcunt, ut contra maximæ dilabuntur. Sic vero alii exponunt: Quo pacto ex pane victus

conſtat

conſtat humanus, ita ex concordia amicitia & pax. Sumptum videri poteſt, ut *Iamblichus* & *Diogenes* tradunt, quod ad panem veteres amici in unum coibant, quemadmodum etiam nunc Barbari, ait *Laertius*. quo loco videtur Chriſtianos ſignificare, qui ad unum ſacrum & cœleſtem panem in primitiva eccleſia conveniebant. Et quo ſcripſit tempore *Laertius* & *Iamblichus*, frequentius Chriſtiani quam nunc, plurimorum frigeſcentibus animis, ad εὐχαριςίας ſacratiſſimum CHRISTI panem conveniebant: vel certe eo loco *Laertius* Chriſtianorum antiqua illa convivia inſinuat, quæ à dilectione & charitate Græco ἀγάπης nomine (teſte *Tertulliano*) vocabantur. Scribit tamen *Qu. Curtius*, cum *Alexander Macedo Roxanis* amore captus, eam uxorem duceret, eum in medio cupiditatis ardore juſſiſſe adferri patrio more panem, quod erat apud *Macedones* ſanctiſſimum coeuntium pignus, quem panem diviſum gladio uterque libabat, Credo, inquit *Curtius*, eos qui gentis mores condiderunt, parco & parabili victu oſtendere voluiſſe jungentibus opes, quantulo contenti eſſe deberent. Sed ut ad ſymbolum redeam, Non comminuendus & frangendus panis, id eſt, pax & communio, ex quibus ocium & vitæ tranquillitas populis præſtatur. At quam parva ex cauſa, ne momento dicam, hoc noſtro tempore, non à populo & plebe modo, ſed à Regibus, & ipſis Pontificibus, panis frangitur, & in fruſta & micas conſcinditur, divellitur: cum eorum una ea potius cura ſtudiumque eſſe deberet, ut panis nuſquam frangeretur! id quod cum alias, tum nuper quoque vidimus, cum ea cauſa totus pene Chriſtianus orbis diſcordiarum & bellorum turbinibus agitaretur: quibus de rebus quotidie communis hoſtis aliquam ex noſtris regionem ſuæ adjungit tyrannidi. Sed quid hæc ego breviore orationis filo deflenda, attingo: cum id multo me eloquentiores

viri, elegantiſſimis orationibus fruſtra & ſæpe officium præſtiterint? Sed vide quam ab hujuſmodi *Pythagorica* ſuperſtitione noſtra ſit religio & pietas aliena, quæ in fractione panis maxime conſiſtit, id etiam *Luca* atteſtante: Perſeverantes, inquit, erant diſcipuli in fractione panis, hoc eſt, in communione. Sane *Anaximander*, *Anaximandri* filius, *Mileſius* junior, hiſtoricus, qui per tempora *Artaxerxis* cognominati *Amymonos* ſcripſit ſymbolorum *Pythagoricorum* interpretationem, de integro & ſolido pane non comedendum, ſymbolum pronunciabat: hoc eſt, ἀπὸ ὁλοκλήρȣ ἄρτȣ μὴ ἐσθίειν· quod nobiſcum, id eſt Chriſtianis, fere convenire videtur. Sed & apud *Plutarchum* in Sympoſiacis, *Lucius Tyrrhenus* eos *Pythagoricos* reprehendit, qui in amicorum ſociorumque cœnis panem non frangebant.

Cibum ne in ſcaphium immittas.

NE cibum in ſcaphium ſeu matellam injicito: quod Græce ſic enunciatur, σιτίον εἰς ἀμίδα μὴ ἐμβάλλειν. Eſt vero amis apud Græcos, vas in quo urinam & excrementa deponuntur: qua ex cauſa quidem ſymbolum ita interpretantur, ſordidos ac inhoneſtos homines non eſſe nutriendos. Sed *Plutarchus*, ſapientem ac urbanum ſermonem non immittendum eſſe ait in flagitioſi & ſcelerati hominis animum: nam nec inter ſues, ut ſacro docemur ſermone, ſpargendæ ſunt margaritæ. Cibum quoque interpretantur ſacri ſcriptores, locos qui in ſcripturis difficiliores videntur: quod eos quaſi diutius mandere oporteat, qui recte intelligere, & penitus ſcrutari velit. Recte igitur monemur, ne in vas ſtercorarium & ſordidum, quæ animum noſtrum paſcunt & nutriunt, cibaria immittamus.

Gallum nutrias, ne tamen ſacrifices.

GAllum nutrito quidem,ne tamen ſacrificato: eſt enim ſoli & lunæ dicatus. Et hoc ab aliquibus inter ſymbola repoſitum eſt. Sunt qui hoc dimidiatum tantum efferant, hoc eſt, Gallos enutrias. Sunt quidem inter ea quæ præcepta dicenda ſunt potius,quam ſymbola: quanquam & ſymbola præcepta, ut de aliis etiam quibuſdam obſervavimus. Nihil enim aliud hoc loco quidam *Pythagoram* intellexiſſe volunt, quam gallum ipſum. Si quis tamen altius & hoc conſiderare voluerit, ad reliquorum ſymbolorum rationem modumque interpretari poterit, ut ſcilicet nos philoſophus moneat, gallos nutrire, hoc eſt, ut patruus magnus tuus (*Pice*) ſcribit in oratione, ut divinam animæ noſtræ partem, divinarum rerum cognitione, quaſi ſolido cibo & cœleſti ambroſia, paſcamus. Sed ſi tam alta negligis, exponas ab hoc diverſo modo:, Gallos, id eſt milites ac bellatores homines, in civitate habendos eſſe, & in contubernio retinendos, non tamen rei ſacræ cauſa, ſeu urbis vigiles & cuſtodes intelligas, quando ii per gallos ſignificari videntur. Nam & fabulæ gallum *Marti*, rei bellicæ & militiæ præſidi, comitem ac ſatellitem fuiſſe tradunt, ut ex *Luciani* Gallo, in *Auſonii* poetæ gripho ternario pridem docui. Quod vero ſoli & lunæ dicatus ſit, id innuit, quod tempori hoc hominum genus inſervit, quod per ſolem & lunam intelligitur: vel quod nos gallus ſuo cantu admoneat. Alius aliam comminiſci poterit expoſitionem, ut glorioſos & ſtolidos homines, nimiumque ſibi arrogantes habendos illos quidem, & non penitus ejiciendos: non tamen ad ſacra, i. e. arcana admittendos, minuſque in ſeriis & gravioribus ſermonibus & rebus habendos. Quod ſecus tamen hodie à pleriſque regibus &

prin-

principibus fieri conſpicimus. Alius amantes, & qui continue amore depereunt, interpretari per gallum poterit: quo pacto videntur ſignificaſſe *Athenienſes*, cum *Anterotis* aram conſtituerunt, in qua pueri nudi & formoſi ſignum inerat, in ulnis geminos ſuſtinentis generoſos gallos, & ſe in caput impellentes, quibus *Timagoram* & *Meletam*, ſeu *Melitum*, (utrumque enim legimus) qui amore perierunt, ſignificabant. Hiſtoria notiſſima apud *Pauſaniam*, & *Suidam*. quanquam nonnihil inter ſe varient, ille in *Attica*, hic in dictione *Melitus*. Nec te id hoc loco latere velim, quod etiam de gallo gentes rem ſacram facere conſueverunt, eumque vel inprimis *Æſculapio* mactabant; quod & *Socratem* teſtamento caviſſe, apud *Platonem* legimus: cujus rei & *Euſebius*, *Tertullianus* & *Lactantius* meminere. *Artemidorus* quoque in libro Onirocriticωn quinto, ſomnium cujuſdam narrat, qui gallum *Æſculapio* vovit, ſi ſanus foret. *Ovidius* tamen in Faſtis, *Nocti* à *Romanis* gallum cedi, his verſibus ait,

Nocte deæ Noctis criſtatus cæditur ales,
Quod tepidum vigili provocet ore diem.

Mercurio tamen gallum attribuit *Fulgentius*, ob mercatorum videlicet vigilantiam. Eſt & apud *Plutarchum* traditum, *Lacedæmonios*, cum hoſtes profligaſſent, gallum ſacrificare ſolitos. Verum ne à propoſito aberremus, ſcribunt *Laertius* & *Suidas*, gallum album non attingendum, inter ſymbola eſſe: hoc eſt, ἀλεκτρυόνος μὴ ἅπτεσθαι λευκοῦ· quod *Jovi*, inquit, ſacer eſt; & lunæ, atque horarum nuncius, & diei. Meminit & *Plutarchus* quarto Sympoſiacωn, ſed cauſam non adfert. Vide quæſo quam ſuperſtitioſe gentes ante CHRISTI lucem degerunt. Scribit *Pauſanias* in Lacon. *Methanam* urbem ad Iſthmum, in qua cives contra Africum, vineis floreſcentibus ac germinantibus infeſtum, galli pennis

albis ac niveis remedio uſos fuiſſe, quem gallum homines in diverſa trahentes diſcerpebant, per vineas diſcurrentes: demum in eundem locum redeuntes, ubi diſcerpſerant, gallum ſepeliebant. adeo hi diverſi fuere à *Pythagoræ* inſtitutis, quem tradunt gallum album adeo amaſſe, ut ſi quando videret, fratris germani loco ſalutaret, & apud ſe haberet: ſuis vero ſectatoribus, qui civiles, id eſt politici dicti ſunt, permiſiſſe ait *Iamblichus*, ut gallum, agnum, & alia quædam paulo ante nata, præter vitulum, rite ſacrificarent. Idem fere ſcribit *Suidas*. Sed & *Laertius*: Sacrificiis, inquit, utebatur *Pythagoras* inanimis. Sunt qui dicant, gallis gallinaceis, & hœdis etiam lacteolis, quos teneros dicunt, agnis autem minime. Cæterum *Ariſtoxenus* apud *Gellium* cuncta illum animata in cibum permiſiſſe ait, bove aratore & ariete exceptis. Idem ſcribit *Suidas*, qui & illud ait à *Theoclea* ſorore, vel potius (ut eſt apud *Laertium*) *Themiſtoclea*, hæc placita illum ſumpſiſſe. At vero Chriſtiani theologi nonnulli, ut de noſtris quoque nonnihil adferam, per gallos concionatores & divinos homines intelligunt, qui nobis verba ſalutis enunciant, quique jacentibus in tenebris & umbra mortis lucem, qui Deus eſt, prænunciant, & à nobis mentis noſtræ veternum ac torporem ſuo cantu excutiunt.

Non frangendi dentes.

NE dentes frangito: hoc eſt, quod Græce dicitur, ὀδόντας μὴ κατάγνυειν. Monuiſſe nos puto philoſophum hoc ſymbolo, ne in quenquam obtrectantes maledicenteſque ſimus. Nam & genuinum frangere eodem pene modo Latini dixere ſcriptores, uti & apud *Perſium* ſatyricum, & D. *Hieronymum*. *Martialis* etiam in obtrectatorem: Quid dentem dente juvabit rodere?

& *Horatius*, dentem *Theoninum* pto maledico dixit in Sermonibus. Unde & apud *Uſitcn Jobum*, D. *Gregorius* illud exponit, Per gyrum dentium ejus formido; de eo qui contra CHRISTUM futurus eſt *Antichriſtus*. Sed *Iamblichus* ea cauſa *Pythagoram* monuiſſe innuit, quod dentes exiſtimaret primam eſſe geniturani humidæ naturæ, & nutrimentum quoddam communis & prioris, ut ait, materiæ.

Non cuique dexteram facile porrigendam.

NE cuique dexteram facile porrigito. hoc eſt Græce, μὴ ῥᾳδίως παντὶ ἐμβάλλειν δεξιάν. *Ficinus* hoc modo tranſtulit, Dextram ne ad omnia facile injicias. *Eraſmus*, ut puto, *Plutarchum* ſecutus, ῥᾳδίως particulam non adſcripſit: quod nec multi refert. *Suidas*, nec παντί. Exponitur vero ſymbolum hoc: Non oportere temere, nec inconſulto cum omnibus amicitiam inire, nec in adſciſcendis amicis præcipitandum. Id quod etiam notiſſimo verſiculo edocemur:

Nec cito deſiſto, nec temere incipio.

Idem præcipit *Plutarchus*. Convenit etiam cum ea *Solonis* ſententia, quæ eſt apud *Laertium*: Nec cito tibi compares amicos: cum paraveris, ipſe nec relinque. hoc eſt, ut ille Græce dixit, φίλους μὴ ταχὺ κτῶ· οὓς δ' ἂν κτήσῃ, μὴ ἀποδοκίμαζε. Sane porrigere & dare dexteram, proverbii vice dicimus, ſuppetias auxiliumque ferre: Dare vero manus, victum ſe fateri: Manum injicere, vim inferre: Manus addere, deridere. Sed hæ Grammaticorum figuræ ſunt loquendi. Dextera inſuper pro bono opere in ſacris literis aliquando legitur. Dicimus & dextera & læva in auguralibus. Verum jam ſatis.

Ne coronam decerpas.

COronam ne carpito: quod Græce dicitur, στέφανον μὴ δρέπειν. *Rheuclin*, Coronam ne carpſeris: ita & *Eraſmus*. Hoc ſymbolo *Pythagoras* monebat, ut *Cyrillus* & *Hieronymus*, aliique tradunt, diſcipulos, ne urbium civitatumque, in quibus eos eſſe contingeret, leges decretaque offenderent, neve violarent; ſed ea cuſtodirent, ac inviolata ſervarent: neve magiſtratus principeſque urbium, qui & hodie per coronarum & diadematum inſignia ſignificantur, laceſſendo provocarent. Id quod & noſtri Chriſtiani proceres ſuis ſcriptis à principio præceperunt. Tametſi hoc ipſum non obſervaſſe *Pythagoram*, cum alii, tum *Tertullianus* adſerat, ut qui tyrannidem adfectaverit apud *Crotoniatas*.

In cinere ollæ veſtigium confunde.

OLlæ veſtigium in cinere confundito: quod Græce ſic habet, χύτρας ἴχνος συγχεῖν ἐν τῇ τέφρᾳ. Hoc ipſum ſymbolum nos monet, poſt inimicitias nullum iræ veſtigium ſeu ſignum nos ſervare debere: & ut in Sympoſiacis ſcribit *Plutarchus*, ipſa ceſſante iracundia, ejus omnem memoriam abolendam. Malorum etenim, ut ille ſapienter cecinit, iram eſt meminiſſe. Id etiam nunc quidam obſervant, ut cum primum ad ignem accedunt, ſi ollæ adſit veſtigium, ſtatim conturbent. Poſſet & fortaſſe quiſpiam alius aliter interpretari, hoc eſt, ut eſt prophetæ vaticinium, olla igne & carbonibus ſuccenſa: hoc eſt, cor plenum curis & ſolicitudinibus. Olla pro corde, cinis pro pœnitentia interdum apud ſacros ſcriptores ſumitur.

Herbam Molochen ſere, ne tamen edas.

HErbam Molochen ſerito, ne tamen mandito. *Politianus* vero ita Latine vertit: Malvam, inquit, transferto, ſed eam ne comedito. Sed *Ficinus*, Herbam Molochinam (inquit) ſere, ne tamen edas: uſus videlicet vocabulo, quo *Arabes* utuntur, parum à Græco deflexo. Videtur quidem *Pythagoras* hoc ſymbolo nos ad manſuetudinem & placabilitatem invitare apud cæteros: at non ita erga nos ipſos, in quos acres judices eſſe debemus. nam cum Moloche herba ſit inter malvæ ſpecies, cujus virtus eſt mollire & ſolvere, facilitatem ac mollitudinem, ut ſic dicam, innuere videtur. Quin & apud Barbaras nationes hoc tempore ipſa Molochia vocatur, paſſimque in *Africa* & *Babylone* per fora & vicos venditari ſolet. Molochen cum ſole circumagi, cum Græci tradunt, tum ſuo carmine *Modeſtus Columella* cecinit:

Et Moloche prono ſequitur quæ vertice ſolem.

Molochinum colorem ab herbæ hujus flore *Nonius Marcellus* interpretatur: ab eadem & *Plinius* Molochiten gemmam. Malache enim & Moloche, ut eſt apud *Athenæum*, malva eſt. Tametſi ab his nominibus, quidam malvæ duo genera conſtituunt: Molochen ſcilicet majorum foliorum in ſativis, Malachen vero è ſylveſtribus. *Dioſcorides* quidẽ hortenſem, & cherſæam, id eſt terreſtrẽ facit, libro ſecundo, quo loco & nomina & vires earum exſequitur. Sed & aliæ præterea ejus ſunt ſpecies, quas non eſt cur hoc loco tibi perſcribam: non enim hoc noſtri eſt inſtitutũ. Illud certe te ſcire volo, pleraq; ex his ſymbola & ænigmata à ſimilitudine quadã intelligi & exponi debere, quod & alicubi *Plutarchus* prodidit. Quale eſt illud, quod de nubentibus

tibus dici vulgo ſolebat, Seſamum aut hordeum ſere,aut projice: cum fœcunditatem, & multiplicem generationem ac fœtum ſignificare volebant. Sunt enim hujuſmodi ſemina multæ fœcunditatis, & ut Græci dicunt, πολύγονα. Sed quod de ſeſamo dicimus,aliqui ex eo placentam fieri ſolitam in nuptiis, eadem ratione tradunt.

Unguium crininmque præſegmina urina non inſpergenda.

UNguium criniumque præſegmina ne commingito, neve inſiſtito:quod ſic Græce dicitur,ἀπονυχίσματα καὶ κουρᾶς μὴ ἐπουρεῖν, μηδὲ ἐφίστασθαι. Hoc ſymbolum cum non expoſitum ab antiquis ſcriptoribus *Eraſmus* inveniſſet, ita ille ſua ſententia abſolvit, ut amicos & cognatos dicat, tametſi humiles atque abjectos, non tamen ſpernendos. Idem ferme & *Rheuclin*. Quid vero dicas, ſi non calcandam, nec penitus negligendam rerum externarum curam, ſuo hoc ſymbolo nos *Pythagoras* monere voluerit? & iccirco etiam, ut ſcribit *Iamblichus*, in die feſto nec ungues ſecari, neque crines tonderi volebat: quam ſuperſtitionem & hodie à pleriſque cuſtodiri anxie videmus. At vero contrarium ſignificare ſymbolum videtur, ſi, ut *Ficinus* tranſtulit, enunciemus, ita enim ille: Capillorum & unguium ſuperfluitates, poſtquam abſcideris, peſſunda, ac ſi innuat, de externis minime curandum. *Theodoritus* quoque apud Græcos inſignis theologus, mortalitatis ſymbolum capillos habere, his verbis ait: Capilli (inquit) mortalitatis ſymbolum; mortui enim ſunt, nec doloris ſenſum habent. Diverſe inſuper à *Ficino* in Lamia ſymbolum *Politianus* protulit: Unguinum, inquit, criniumque tuorum præſegmina ne commingito, ſed in ea diſpuito.

Adverſus ſolem ne mingas.

CONtra ſolem ne meiito: ſic *Politianus*, quod eſt Græce, πρὸς τὸν ἥλιον τετραμμένον μὴ ὀμιχεῖν, hoc eſt, Verſus ad ſolem ne meiito. Hoc ipſo utique ſymbolo diſcipulos monet Philoſophus, ut omnibus in rebus, omnique loco pudorem verecundiamque ſervent. *Eraſmus* tamen ad Magos pertinere arbitratur, ex *Plinii* ſententia, qui ait eos vetare, ejus cauſa contra ſolem lunamque nudari, aut umbram cujuſquam ab ipſa adſpergi. quo in loco & *Heſiodi* poetæ carmen adfert. Sane quia in lotii hoc loco mentionem incidimus, *Oſthanes Perſa* illud contra mala medicamenta omnia promiſit auxiliari, matutinis horis ſuum cuique ſtillatum in pedem. Ejuſdem vero lotii perfuſione maleficia atque incantamina averti ſolere, gentes credidere. Unde harum rerum *Apuleius* peritiſſimus, libro primo de Aſino, *Ariſtomenem* ſcribit à veneficis ſagiſque mulieribus lotio fuiſſe perfuſum. Id etiam manifeſtius in divorum hiſtoriis colligimus. nam cum arte magica Chriſtiani, miranda quæ faciebant, patrare exiſtimarentur, lotio inſpergi jubebantur; quo modo *Numeriano Cæſare* jubente, *Chryſanthus*, & *Luſia Syracuſana* virgo, item Ss. *Julianus* & ſocii martyres, equæ urina conſpergi juſſi. Verum ad avertenda maleficia, & unctio adipis, & abraſio capitis amuleta eſſe traduntur. Alias tamen lotii perfuſio ignominiæ cauſa eſt etiamnum hoc tempore. Notiſſima hiſtoria apud *Tranquillum* de ſacris *Iſiacis*. Sed jam & nos aliam ſymboli adferamus interpretationem. Sol in ſacris literis pro Deo ſæpe accipitur. Non (opinor) igitur errabis, ſi ita expoſueris, ut non ſint in Dei conſpectu, vel coram eis qui nobis Deum ipſum repræſentant, ea facienda, quæ parum honeſte & decore fiunt. Sedenim quoque *Jo. Picum* illum magnum patruum tuum, duo hæc *Pythagoræ*-

goræ ſymbola conjunxiſſe video, & enodaſſe: Cavenda, inquit, inprimis duo nobis *Pythagoras* ſignificat, ne aut adverſus ſolem emingamus, aut inter ſacrificandum ungues ſecemus: ut ſcilicet, poſtquam per mortalem animæ partem, & ſuperfluentium voluptatum fluxas eminxerimus appetentias, & unguium præſegmina, quaſi acutas iræ prominentias & animorum aculeos reſecuerimus, tum demum ſacris operemur; & cætera quæ ſcripſit *Picus* tuus. Poſſumus & hoc ita interpretari; Ne ſeces ungues: ne in rebus ſupervacuis & ſordidis occuperis inter ſacrificandum. nam & à *Marſilio* ita pronunciatur, Juxta ſacrificium ne incidas ungues.

Non adverſus ſolem loquendum.

AD ſolem verſus ne loquitor. ita Græce enunciatur, πρὸς τὸν ἥλιον τετραμμένον μὴ λαλεῖν. Quod ſic fere exponitur: Non eſſe in manifeſtis rebus, & in his quæ in aperto ſunt, repugnandum. quid enim eſt ſole clarius? Uſu quoque comprobatum eſt, eum in diſciplinis reliquis, nedum in re literaria, non multum profecturum, qui manifeſtæ veritati contumax repugnat. Adverſus ſolem (inquit *Rheuclin*) ne loquaris, ne videlicet incidas in periculum: quod recte monet illud, Acutum gladium declines. id fit, ſi honeſta verecundia utaris in publico: cujus hæc nota eſt, adverſus ſolem ne meiito, cujus paulo ante meminimus. Verum quoniam ſupra diximus, ſolem pro Deo interdum accipi, poſſis & hoc ita interpretari, adverſus divinitatem non eſſe loquendum. Neque hoc loco te id latere velim, hunc Hebræorum eſſe loquendi morem, ut aliquid contra ſolem fieri dicant, quod in conſpicuo & aperto fiat, ut eſt illud apud *Moſen*, quod 70. κατ' ἔναντι ἡλίου: *Hieronymus* noſter, Contra ſolem, tranſtulit,

Non in meridie dormiendum.

IN meridie ne dormito: quod Græce ita habetur, μὴ δεῖ καθεύδειν ἐν μεσημβρίᾳ. Hoc ſymbolo videntur monuiſſe *Pythagorici*, non eſſe in manifeſta luce connivendum, neque ſtertendum tum cum aperta nobis eſt lux. Nam & *Olympiodorus* in *Platonis* Phædone, ait ideo à *Pythagoricis* ſtatutum, non eſſe in meridie dormiendum, quoniam ſol ea hora validiſſimam ſuam oſtentat efficaciam. Eadem fere ratione, eodemque *Olympiodoro* autore, lege apud *Athenienſes* cautum fuerat, ne de quopiam interdiu necis ſupplicium ſumeretur.

Cum è lecto ſurgis, ſtramenta confunde.

CUm è lecto ſurgis, ſtragula complicato, veſtigiumque corporis confundito. ſic *Politianus*. Alii: Stramentis ſurgens, ipſa colligito, figuramque confundito. Sed vide quam concinnius hoc Græce enuncietur, ἀναστὰς ἐξ εὐνῆς συνταράττειν τὰ στρώματα. Commodius igitur, ſi ſic verterimus: E lecto ſurgens, ipſa conturbes ſtragula. nam & *Eraſmus* ſic: Surgens è lecto, veſtigium corporis confundito. Idemque ipſe ſignificare ait, quod illud de complicandis ſtragulis: id quod paulo poſt declarabimus. Sed viderit *Eraſmus*, an recte. *Rheuclin* inſomnia tranſtulit, ut paulo poſt dicemus. *Plutarchus* quidem in Sympoſiacis, hoc & ipſe ad pudorem & thalami reverentiam pertinere ſcribit. Sed certe hoc in uſu eſt quotidiano apud ingenuos, & præcipue in *Hetruria*. At mea quoque ſententia ſymbolum commode ſic expones: Surgens à lecto, ac ſi dicat, è ſomno mortalis hujuſce vitæ, erigenſque te ad diei lucem, hoc eſt, ad cœleſtium divinarumque rerum contemplationem,

nem, ſtragula complicato, hoc eſt, corporeos ſenſus deſerito; (id ſic enim quidam interpretantur;) & perinde corporis veſtigium & ſtragula confundito, hoc eſt, ne ad momentanea & mortalia, ſenſuique obnoxia reſpexeris, eorumve memineris: nam & in re ſacra perficienda eadem ferme præcipiet, ut plane eo loco oſtendemus. Non poterit ergo recte philoſophari, qui fluxarum rerum curam non abjecerit. nam & ſacri interpretes, per lectum & grabatum carnis voluptates exponunt.

Cantibus utendum ad lyram.

CArminibus utendum ad lyram: hoc eſt, ὠδαῖς χρῆσθαι πρὸς λύραν. Inſtitutum *Pythagoræ* fuiſſe legimus, ut ante ſoporis initium, ad lyram cantibus uterentur, ne videlicet perturbatis moleſtarentur inſomniis: quæ ſi forte irruiſſent, ſurgentes juſſit lecti ſtragula excutere ac convolvere; hoc eſt inſomnia glomerare, in unumque rejicere, ut ſcribit *Rheuclin*, ne remorata gravarent. Sane ut ſcribit *Cicero* primo de Divinat. & repetit *Gellius* in 4. *Plato* ſic jubet ad ſomnum proficiſci corporibus adfectis, ut nihil ſit quod errorem animis, perturbationemque adferat. Per lyram vero ſignificabant honeſtam quandam temperantiam; nec ſeſe perturbationibus nimiis dedere jubebant, cum dicerent, neque riſui neque triſtitiæ manus dedendas: quod & *Laertius.*

Stragula ſemper convoluta ſunt habenda.

STragula ſemper convoluta habeto: hoc eſt, quod Græce habetur, τὰ στρώματ' ἀεὶ συνδεδεμένα ἔχειν. *Eraſmus* ad verecundiam refert, quaſi indecorum ſit incompoſita habere ſtragula. Age, cur tibi præcipue,

quod ſentio, palam non adfero? Ego potius nos monere voluiſſe *Pythagoram* crediderim, ut parati atque expediti ſemper ſimus, quaſique in procinctu, tanquam peregre abituri. nam & in caſtris, cùm migrandum eſt, omnia convoluta habere, & colligata, convaſataque ſolemus. Verum tamen hæc ad animum transferamus, ac ſi ab hac mortalitate ſit migrandum, ne nos imparatos mors offendat. Quid ſi nos moneat, cum non firmam hic & ſtabilem manſionem habeamus, & varii plerumque caſus immineant atque impendant, ut parati ſemper ſimus, quocunque locorum peregrinandum ſit, ſedeſque mutandæ: noſque in nobis ipſis omnia noſtra poſita habere debere, omneſque fortunæ caſus longe virtute inferiores eſſe ducere: & demum tales nos eſſe, quales erant illi, qui ſua ſecum bona omnia in patriæ direptione ferre adſeverabant? (duos quippe philoſophos idem dixiſſe comperimus.) quod quidem tu ſymbolum à parente puer, maximo ac rariſſimo exemplo, perdiſcere potuiſti.

In via ne ligna ſeces.

IN via ne ligna ſcindito: quod ſic Græce habet, ἐν ὁδῷ μὴ σχίζειν ξύλα; ut legitur apud *Olympiodorum*. Hoc vero *Pythagorici* monentur, eodem autore, ne vitam nimiis curis diſcrucient, ac inanibus cogitationibus agitent. Via enim, vitæ humanæ curſum; & lignum, fortem animum, etiam in ſacris literis ſignificare videmus. *Rheuclin* tamen ait, nos moneri, ne publica, & quæ ſunt univerſitatis turbare velimus.

Injuſſu imperatoris ex præſidio non decedendum.

ABſque Imperatoris mandato, ex cuſtodia non recedendum. Quod Græce ſic effertur, ἄνευ προςτάγματος

μαῖος τοῦ αὐτοκράτορος ἐκ τῆς φρουρᾶς μὴ ἀναχωρεῖν. Quod ſuis ita verbis in *Catone M. Tullius*: Injuſſu, inquit, Imperatoris de ſtatione & præſidio ne decedas. Hoc vero ſymbolo *Pythagoras* auditores monere volebat, eos non debere ſponte ex hac vita migrare. per Imperatorem enim, Deum immortalem, moderantem omnia, atque regentem: per ſtationem & præſidium, vitam qua vivimus, intelligere volebat. Atque ita quidem *Cicero* exponit, qui & in libris de Republ. in hunc prope modum loquitur: Quare (ait) retinendus eſt animus in cuſtodia corporis, nec injuſſu ejus, à quo ille eſt nobis datus, ex hominum vita migrandum eſt, ne munus adſignatum à Deo defugiſſe videamini. Atque hæc ille quidem totidem verbis. Hanc eandem ſententiam, ſed paucioribus verbis, eundem ſignificaſſe *Pythagoram* oſtendit *Olympiodorus*. ait enim eum præcepiſſe, quempiam ſeipſum non educere debere: hoc eſt, ut ille refert, μὴ ἐξάγειν ἑαυτόν. Eadem & *Plato* ipſe, & qui ab eo ſunt philoſophi. Sunt & his ſimilia, quæ nobis ſunt lege divina præcepta. Eadem & *Hebræi*. Unde elegans illa oratio apud *Egeſippum* de *Joſepho Matthathiæ*, quem in lacum concluſum à *Romanis* militibus, comites hortabantur, ut ſibi manus inferret potius, quam in hoſtium manus veniret. quam orationem idem ipſe *Joſephus* in ſua hiſtoria copioſe eſt exſecutus.

Elixum ne aſſes.

QUod elixum eſt, ne adſato: quod forte ſic Græce, ἑφθὸν μὴ ὀπτᾶν. *Iamblichus* autem fere ſic exponit: Benignitatem ac manſuetudinem ad iracundiam non inducendam. Mitia enim, elixa eſſe dicuntur: Aſſa vero & toſta, immitia & iracunda. Sunt & qui hoc deſumptum exiſtiment à *Perſarum* Magis, apud quos, ut jam diximus, *Pythagoras* aliquamdiu eſt diverſatus, & inſtitutus.

Gladium

Gladium acutum averte.

GLadium acutum avertito: quod Græce legitur, ὀξεῖαν μάχαιραν ἀποστρέφειν. Quod ſymbolum ex re potius, quam ex verbo interpretatus eſt *Marſilius*, Acutum omne abs te dimove. *Rheuclin*, Gladium acûtum declines. Sic vero fere ab omnibus exponitur: ab his qui periculum adferunt, vel adferre poſſunt, abſtineto, caveto-que; & quæ nocitura tibi vides, avertito. Qua ratione & *Moſes* gladium flammeum dixit & verſatilem, qui lignum vitæ cuſtodiat: id eſt, divinam ultionem, ut ante meminimus. Quidam & gladium, malam linguam interpretantur: quo modo & illud *Jobi* exponunt, De gladio oris liberabit: quæ & alibi gladius anceps dicitur.

Quæ ceciderint, ne colligito.

QUæ ceciderint, ne tollito: quod ſic Græce legitur, τὰ πεσόντα μὴ ἀναιρεῖσθαι. *Diogenes Laertius* hoc quoque inter ſymbola connumerat, idque interpretatur à *Pythagora* imperatum, ut modeſte ac decenter nos eſſe doceret, & moderate veſci. adducitque *Ariſtophanem* poetam in heroicis, qui ea quæ de menſa caderent, heroum eſſe dixerit. Obſervatur & hodie à pleriſque ſymbolum, ut quod ſemel è menſa ciciderit, nec ipſi edant, nec colligi patiantur: id quod ab hoc *Pythagoricorum* more effluxiſſe videri poteſt. Quem tamen morem ſi ad animum & animi cibum convertamus, non ſuperſtitioſum videri poterit. Hujus & *Suidas* ſymboli meminit, illudque ſic protulit, τὰ πίπτοντα ἀπὸ τῆς τραπέζης μὴ ἀναιρεῖσθαι, & eadem ferme quæ *Diogenes* adfert. Sunt & qui ſic efferunt, μὴ γεύεσθαι ἅττ' ἂν ἐντὸς τῆς τραπέζης καταπέσῃ: hoc eſt, Ne guſtate quæcun-

quæcunque in menſa deciderint. Porro *Rheuclin* ſic ipſe ſymbolum interpretatur. Quæ deciderint, inquit, ne tollito: hoc eſt, non decere quenquam ſuarum rerum ardentiorem eſſe amatorem.

Non coaccrvanda ligna cupreſſina.

LIgna cupreſſina ne coacervato: quod ſic Græce dicas, *κυπαρίσσινα τὰ ξύλα μὴ συσωρεύειν.* Vel ut *Hermippus* legit apud *Laertium*, *ἀπέχου τοῦ καὶ σοροῦ κυπαρισσίνης.* A paucis quidem hoc inter ſymbola connumerari vidi. id tamen quoniam nos comperimus, hic ideo adſcripſimus. Videtur vero *Pythagoras*, vel quiſquis adſcripſit, nos admonere, ne ex ſacris rebus,& Deo diviſque conſecratis,nobis opes deliciaſque comparemus: neve eas in noſtros & proprios uſus convertamus. Nam & ex cupreſſo, inquit *Iamblichus*, & repetit *Hermippus*, *Jovis* ſceptrum conficitur. Sacra quoque à prophanis indigne uſurpata, & male parta ſimul & alia prophana deſtruere ac diſſipare, & vulgo creditum, & jam pene perſuaſum. Sed & id conſiderandum, ne fortaſſis ſymboli autor nos monitos eſſe velit, ne de ſepultura ac funere nimis ſoliciti anxiique ſimus. Cupreſſus enim, ut noſti, Diti ſacra eſt, & funeribus indicandis vetere inſtituto, ante ædium fores affigi ſolita fuit.

Imparia ſuperis, paria inferis ſacrificato.

PLutarchus & hoc *Pythagoricum* ænigma eſſe ait: Cœleſtibus imparia ſacrificato, inferis vero paria. hoc eſt, *τοῖς μὲν οὐρανίοις περισσὰ θύειν, ἄρτια δὲ τοῖς χθονίοις.* Quod cum *Plutarchus* non explicet, *Eraſmus* ipſe adfert, quod idem *Plutarchus* in Quæſtionibus ait, primum videlicet menſem deis cœleſtibus habitum ſacrum,

crum, ſecundum vero deis inferis, in quo & luſtrationibus quibuſdam uti mos erat, & mortuis parentabant. Quin etiam totius menſis tres dies principes & autores eſſe voluerunt: & reliqua quæ ille docte adfert. Porro apud *Virgilium* notant eruditi de pari & impari numero multa, quæ ad hunc locum faciunt. Lege *Macrobium* & *Servium*, & quæ ſupra de ternario diximus, & quæ infra dicemus.

Ex imputatis vitibus ne deis libes.

NE ex imputatis vitibus deis libato. Sic vero Græce habetur, μὴ σπένδειν θεοῖς ἐξ ἀμπέλων ἀτιμήτων. Docet hoc ſymbolo philoſophus, ut actiones noſtras Deo immortali purgatas offeramus: quando illi nihil eſt gratum, quod non purum ſit, & expurgatum. *Hebræorum* quoque maximus & philoſophus & rex *Solomon*, vineam ſeu vitem hominis ſtulti, vitam intelligit, quæ ſine doctrina eſt & bonis operibus. Verum hoc quod de vite imputata dicimus, non *Pythagoræ* tantummodo præceptum fuit, verum & antiquorum legibus cautum. Cujus rei meminit *Plinius*. *Maurus* vero *Servius* in ſacris dici ait, ut is furore corripiatur, qui de vino ſacrificaverit, quod de vitibus eſſet imputatis. *Romani* etiam, ut *Plutarchus* ſcribit, *Jovis* ſacerdotem ſub vitem ingredi noluerunt, quod eum ſcilicet ebrium fieri non deceret. Eundem & hederam attingere religio fuit, quod hederam ſpiritum quendam habere exiſtimabant, quo hominum mentes in furorem agantur. *Plutarchus* idem in *Numa* putavit, regis fuiſſe inſtitutum, non *Pythagoræ*, & hoc quod ſtatim ſubjungemus. Sed de his jam ſatis: quare jam cætera.

Non ſine farina ſacrificandum.

NE ſine farina ſacrificato. Præcipiebat *Pythagoras*, ſuos diſcipulos μὴ θύειν ἄτερ ἀλφίτων, hóc eſt, non ſine farina ſacrificare: hoc eſt, ut mundi ipſi, & mente candida, & expurgata conſcientia, & quod dicunt noſtri, probe expiata, Deo ſacrificemus. Unde & gentes mola, quæ ex farina & ſale conficiebatur, victimarum capita, antequam mactarent, inſpergere ſolebant. Non me præterit hoc loco, *Pice*, quæ à Græcis ἄλφιτα dicuntur, à noſtris frequentius polentam verti ſolere, quod in medicæ facultatis ſcriptoribus facillime conſpeximus, *Dioſcoride*, *Galeno*, *Paulo*: quod, nec inconcinne forte hoc loco, volui tamen ego eos ſequi, qui ante me ſymbolum expoſuere, quos inter *Eraſmus*, qui hoc ipſum ænigma ad morum manſuetudinem pertinere exiſtimat. Sedenim & *Hebræi* eadem, ut puto, cauſa, ſua pleraque ſacrificia, farina & oleo conſperſa, Deo Opt. Max. offerre conſueverant, ut eſt apud *Moſen*, *Philonem*, & *Joſephum*. Apud *Romanos* tamen, ut eſt autor *Plutarchus*, flamini diali nefas erat farinam attingere, quod ea cibus ſit imperfectus & indigeſtus. neque enim farina ſemen eſt amplius, nec per ſe cibi uſum præſtat. Porro & illud conſiderandum, *Pythagoram* panem & vinum purum in ſacris adhibuiſſe, quæ rex *Salem* multo ante Deo obtuliſſe in ſacra hiſtoria legitur, & nos multo ac longe ſanctiore ſacramento quotidie offerre conſuevimus.

Nudis pedibus ſacrificandum.

NUdis pedibus rem divinam facito, & adorato. Et quoniam à nemine adhuc quod ſciam, hoc ſymbolum explanatum reperi; ideo ne inenarratum tibi

mitte-

mitterem, nonnulla hoc in loco collegi, ut illud ſaltem ipſe quoquo modo aperirem. *Pythagoras* igitur & hoc ab *Hebræis* ſumpſiſſe videri poteſt, apud quos morem fuiſſe accepimus, ſacra & ſancta non ingredi loca, niſi nudis pedibus. *Moſi* certe Deus Max. præcepit, ut calceamentum ſolveret, quod in quo ſtaret loco, terra ſancta eſſet. Poſt *Moſen* quoque *Jeſu Naves* filio idem eſt imperatum. Scribit & *Flavius Joſephus*, *Berenicen* regis *Agrippæ* ſororem, cum *Hieroſolymam* profecta eſſet voti gratia, rem ſacram facturam, idem feciſſe, atque (ut ipſe ait) ita nudipedem ante *Flori* præſidis tribunal ſtetiſſe. Hinc illa quoque D. *Leonis* in quodam de jejunio ſermone, exclamatio de *Hebræorum* jejunio, loquentis: Habeant illi nudipedalia ſua,& in triſtitia vultuum oſtendant otioſa jejunia. Nunc quoque *Mauri* & *Sarraceni*, ejuſmodique hominum genus, templa in quibus ſacra facturi ſunt, non ingrediuntur, niſi calceis depoſitis. Ergo *Pythagoram* monuiſſe puto, ut inter ſacrificandum, mundi, & mundanis relictis curis, & à ſcelerum inquinamentis expiati,rei divinæ operam darent. nam & lavare pedes myſtice,expurgare mentem dicimus: qua de re & Chriſtiani noſtri theologi, dum mandatum Domini de pedum lotione exponunt, & ſimul illud, Excutiendos pulveres de pedibus. *Euthymius* quoque pedes pro cogitationibus, in *Pſalmo* 72. expouit; Per pedes (inquit) cogitationes intelligit, veluti quæ animæ noſtræ religionem pedum inſtar regunt, ac ſuſtinent. Licet *Caſſiodorus* arbitrium mentis eo loci interpretetur,cogitationes tamen & ipſe *Pſalmo* 120.pedes exponit.Sed longior ſim, ſi ejuſmodi multa tibi adferre velim. Cæterum apud ſcriptores proditum eſt, *Lacedæmonios* juxta *Pythagoræ* hoc inſtitutum nudis pedibus adorare, & rem ſacram facere ſolitos: quod nihil mirum. Nam,*Joſepho* teſte,*Lacedæmonii Hebræos* ſocios

ſocios habuere, & ab ipſis ut alia multa, & hoc ſuſcipere potuerunt. Porro Chriſtianis nobis ex ceremoniarum ritu, & Pontificum inſtitutis prohibitum eſt, ſacram Euchariſtiam nudis pedibus conficere: & *Paulus* monet, calceatos nos pedes habere debere in præparationem Evangelii. Idem repetit D. *Cyprianus*: Ut ſerpens, inquit, à nobis calcatus obteratur, neve armatos pedes poſſit mordere. Sedenim & per pedes humanitatem ſignificari ii volunt, qui Evangelium illud exponunt, quod eſt de pedum oſculo meretricis, & unguenti infuſione. D. *Auguſtinus* per pedes, humanos affectus intelligit. At vero *Gregorius*, dum illud interpretatur, Calceamenta habebitis in pedibus: Calceamenta, inquit, in pedibus habere, eſt mortuorum vitam conſpicere, & noſtra veſtigia à peccati vulnere cuſtodire. Sed de his plus jam ſatis.

Adoraturi ſedeant.

ADoraturi ſedento: quod Græce ſic, *καθῆσαι προσκυνήσοντας*. Videtur vero *Plutarchus* hoc *Numæ* regi adſcribere. Exponitur vero ſic: Oportere certa vota concipere, & in his quæ optima fuerint, perſeverare. Ego ab eo deductum puto, quod ſedentes meliorem pacatioremque animum adſequi exiſtimantur, (nam ſedendo & quieſcendo animus, teſte Philoſopho, melior fit;) atque ea cauſa quoque rectius de quaque re cenſere. Unde etiam judicem, dum ſententiam eſt pronunciaturus, pro tribunali ſedere, tanquam Deo ſacra fit facturus, legibus cautum eſt. *Eraſmus* putat & alium ſubeſſe ſenſum: quod oporteat eos qui ſacris operantur, non obiter ac velut aliud agentes, hoc facere; ſed vacuos, ac totos rei divinæ intentos. Unde & *Plutarchus* tradit, quoties Pontifex auguria ſeu ſacra aggrediebatur,

tur, præcones clamaſſe, Hoc age. Ea vox hortabatur, ut qui ſacra adirent, reverenter & attente id facerent. Idem *Plutarchus* in Quæſtionibus ait, qui deis vota feciſſent, in templis manere, & quietem agere ſolitos, quod actiones hujus vitæ frequenter involvant hominem moleſtiis. hæc *Eraſmus*.

Circumactus adora.

VErtigine actus adorato, vel (ut *Eraſmus* ait) Adorato circumactus: quod eſt Græce, προσκυνεῖν περιφερόμενος. *Plutarchus* & hoc *Numæ* Regi, non *Pythagoræ* adſcribere videtur, qui & multa in *Numa* cognitione digna de vertigine in ſacris adfert. Putabat *Rheuclin*, hoc ſymbolo prudentiam circa divinas preces indicare voluiſſe *Pythagoram*, ne in nos videlicet jure retorqueri poſſet, Neſcitis quid petatis. Alii exiſtimant, vertiginem hanc à *Pythagora* ea cauſa inſtitutam, quod ſacrificantes imitari cœlum quodammodo videantur, quod continua vertigine agitatur; Cœlum namque gentes Deum eſſe putavere: vel quod ea cœli circulatione terrena averti viderentur. Idem fere ex Ægyptiorum diſciplina *Apuleius*: idem & nos Chriſtiani in ſacris myſticis facere conſuevimus, ſed aliam ob cauſam. Nam & in dextram & in ſiniſtram diverſa ratione, dum rem ſacram miſſam facimus, circumagimur, ut ritualibus noſtris libris continetur. Sed & gentes ad orientem ſolem, quod innuit *Apuleius*, adorabant: ita & noſtri templa conſtrui præcipiunt ad ſolis ortum, tametſi *Laterana* & *Vaticana Romæ* baſilicæ ad occaſum vergant. Similes utique aliqua ex parte ceremonias gens unaquæque & natio in Deis colendis habuiſſe videtur: id quod ſuperſtitioſi quidam ex noſtris, & indocti rerum, dicere piaculum autumant. At ne à propoſito aberremus,

mus, apud gentes obſervatum legimus, ut peractis ſacris, antequam populis miſſio fieret, id eſt, λαοῖς ἄφεσις, ſacerdotem ſeſe ad dextram circumagere ſolitum, manumque, priore digito in erectum pollicem reſidente, ori admovere; demum ſedere: id ſcilicet innuentem, deos rata ſacra & preces habuiſſe. *Gallos* vero ad lævam ſe circumvertiſſe, proditum eſt. Verum hæc non noſtri inſtituti colligere hoc tibi loco, qui alias ex *Plutarcho*, *Plauto*, *Suetonio*, *Iamblicho*, *Apuleio*, aliiſque, in Adnotationibus multa complexi ſumus.

Cum veneris in templum, adora, nec interea aliud facias.

ADorato cum veneris in templum, neque quod ad victum pertineat, quicquam aut dicito, aut facito. Inter ſymbola & hoc connumeravit *Marſilius Ficinus*: quod tamen *Olympioderus* ita in *Plat.* Phædone ex *Philolai* ſententia profert, ἀπιόντι εἰς ἱερὸν, οὐ δεῖ ἐπιστρέφεσθαι: hoc eſt, Cum templum ingrederis, non convertere oportet. Monemur vero, cum ſacratam viam & religionis inſtituta ingreſſi fuerimus, nos non debere profanis curis de cætero immiſceri, & divina quæ cœpimus, non humana tractare. Nam & CHRISTUS diſcipulos ideo ſine pera & ſacculo, hoc eſt abſque ulla rerum terrenarum cogitatione, in Evangelii prædicationem dimiſit. Deus enim cœleſtis pater iis providet, qui ſincere templa ingrediuntur: hoc eſt, religionis ſemitam. Alii ſimpliciter ſymbolum ipſum interpretantur, ut ipſa verba ſonant. Sed enim & *Seneca* in Epiſtolis, ait *Pythag.* & illud dicere ſolitum, Alium animum fieri intrantibus templum, Deorumq; ſimulacra ex vicino cernentibus, & alicujus oraculi opperientibus vocem. Quæ verba etſi ſimpliciter dicta videntur, monere tamen queunt, in rebus ſacris hominem alium quam humanum

adſumere animum debere. *Iamblichus* item illud *Pythagoræ* præceptum, ſeu Symbolum fuiſſe ait, Non eſſe in templo re venerea utendum, ne ſcilicet polluatur: quomodo & Chriſtianis prohibitum. Non in templo quoque pariendum eſſe, ſeu magis (ut reor) concipiendum, idem volebat philoſophus; ne ſcilicet anima, quæ divinum quiddam eſt, in corpus (quod mortale eſt) immergatur, ut idem ſcribit *Iamblichus.* Verum hoc idem eſſe cum ſuperiore videtur.

Ex itinere, præter propoſitum, in templum non ingrediendum eſſe.

EX itinere, præter propoſitum, ne templum ingreditor, neve orato, etiamſi prope veſtibulum tranſeas. Si hujus ſymboli, quod dici ſolet, corticem, ſuperficiemque verborum tantum inſpexeris, irreligioſum quiddam & impium, ne leve & puerile dicam, philoſophus præcepiſſe videtur: ſi vero medullam interioremque ſenſum introſpexeris, aliud profecto ſignificare videbis. Nam non decere rebus profanis & irreligioſis, divina & ſacra commiſcere, his verbis præmonet. Iter enim, vitæ communis curſum: & templum, contemplandi & adorandi rationem ſignificare crediderim. Sunt qui ſymbolum utrunque ſic exponunt, ut cum rem ſacram facias, nil te tum aliud facere oportere: cum vero rem profanam, ſacram non attingendam, nec cogitandam quidem. Qua de re & *Plutarchus*: In profeſtis, inquit, diebus, & omnino in feſtis, per urbem ſacerdotem præcones præcedebant, qui ut quieſcerent, & ab operibus deſiſterent, jubebant. Nam ut *Pythagorici* dicunt, non præter propoſitum homines per tranſitum adorare deos immortales, illoſque precari, ſed continuo ex ipſa domo mente ad id paratos pergere. Ita & *Romanos Numa* inſtituit, neque

audire

audire quicquam rerum divinarum, neque adſpicere per deſidiam atque negligentiam, ſed vacare à rebus cæteris oportere; mentemque ſacris adhibere exiſtimavit. Ex his tamen ſymbolis quæ diximus, & quæ mox item adferemus, pleraque potius præcepta eſſe videntur, iccirco & à nonnullis non legitima putantur.

Non abſque lumine de rebus divinis loquendum.

DE rebus divinis abſque lumine ne loquitor. Manifeſtum puto, quid hoc loco præcipiat *Pythagoras*. Lumen enim pro cognitione & ſcientia accipi videtur. Unde *Tertullianus Septimius* libro contra *Marcionem* primo: Ille, inquit, canicula *Diogenes* hominem invenire cupiebat, lucernam meridie circumferens, *Marcion* Deum, quem invenerat, exſtincto lumine fidei ſuæ amiſit. Quo pacto & Rex *David*, lucernam pedibus ſuis dicebat myſtice verbum Dei, & lumen ſemitis ſuis. Vel (fere quod idem eſt) intellige, uti legimus apud *Ariſtobulum*, *Hebræum* ex ſecta Peripatetica Philoſophum, lucem & lumen pro ſapientia: Tota nempe lux ex ſapientia eſt, unde (ait) Peripatetici quidam λαμπτῆρος αὐτὴν ἔχειν τάξιν, hoc eſt, quod quendam fulgoris habeat ordinem. Qui enim luminis hujus fulgorem ſequitur, per totam vitam nullis tenebris, nulla confuſione perturbabitur. Repetit hæc eadem *Euſebius*. Unde etiam lucernas ardentes dicimus myſtice, ut idem ait *Tertullianus*, mentes fide accenſas, & veritatis operibus relucentes. Vel intelligamus, ut *Gregorius Nazianzenus* ait, φῶς νοητὸν, id eſt lumen intellectile: quod cum duplex ſit, cœleſte per divinum afflatum, & humanum per doctrinam, de cœleſti mihi potius quam de humano intelligendum videtur. Qua ratione fit, ut ego de divinis ſuperque cœleſtibus parce admodum

ſemper loquar, & ſi quid interdum exeat, religioſæ cenſuræ addictum volo.

Cum tonat, terra tangenda.

CUm tonat, terram tangito. Et hoc ab *Iamblico* adfertur, ut videlicet memores ſimus mortalitatis, & noſtræ originis. Etenim cum cœli porta tonat, ut ait poeta, ſignum eſt futuræ tempeſtatis. Ergo inſtantibus ſignis iræ cœleſtis, terram tange, & te mortalem memineris. Vel ſic exponas: cum tonat, hoc eſt cum nobis is qui præfectus eſt, Rex, aut Pontifex, vel alius quiſpiam poteſtatem habens, te increpat & arguit, tu terram tange, hoc eſt, te ſubjice, humilemque præbe.

Silentium, id eſt echemythia ſervanda.

LInguam coercito, Deum imitans. Inter præcipua *Pythagoræ* præcepta fuit; & ſilentium & taciturnitas, quam ἐχεμυθίαν ab illo appellari, à principio dixi. Præcipuum continentiæ ſignum, ut ait *Iamblichus*, *Pythagoras* eſſe putabat, linguam compeſcere: quam & primam eſſe virtutem is ſapiens exiſtimavit, qui carmine ſententias complexus eſt, quique ait, ſe locutum ſæpe pœnituiſſe, tacuiſſe nunquam. Sed quantæ commendationis & utilitatis ſit ſilentium, & jam nos nonnihil ſuperius, & præterea pleraque *Apuleius* in Floridis, & certe exſtat aureus *Plutarchi* libellus de audiendo, hoc eſt περὶ ἀκούειν. Rex quoque & Propheta maximus ita canticum illud ſuum inceptavit, Te decet ſilentium Deus in *Sion*: etſi 70. interpretes pro ſilentio hymnum tranſtulere. Scribit & *Athenæus* in 7. ſilentium rem eſſe divinam. *Iamblichus* quoque in libro de myſteriis ad *Porphyrium* ſcribens, *Ægyptios* ait Deum habuiſſe, quem

Icthon

Ichon vocabant, in quo primum eſſet intelligens, & intelligibile primum, quod ſolo ſilentio colebatur. *Porphyrius* etiam ipſe in commentario Antri *Homerici*: De ſilentio *Pythagorico*, inquit, & *Ægyptiorum* ſapientes, ne quis januam aut portam præteriens loqueretur, vetabant. Tunc enim ſilentio colendum eſſe Deum, qui principii rerum omnium autor eſt, jubebant: quin etjam in aliis januis quacunque hora, non modo meridiana, loqui nefas habebant, utpote januam rem ſacram exiſtimantes. Sedenim & *Olympiodorus Alexandrinus* ait; *Pythagoricos* per ſilentium arcana, hoc eſt ἀπόῤῥητα Dei ſignificare, quem utique Deum imitari debet philoſophus. qua ratione videmus, quem modo dicebam ſapientem, illud ceciniſſe,

Proximus ille Deo eſt qui ſcit ratione tacere.

Quinimo ut ſilendo diſcerent diſcipuli, *Pythagoras* volebat, adeo ut quinquennio eorum plerique ſermone abſtinerent. Neque tamen certum & præſcriptum erat omnibus æque ſilendi tempus. Nam aliqui triennio tantummodo tacebant, ut eſt apud *Origenem*; alii quinquennio; nulli tamen biennio minus, ut ait *Gellius*. Alio enim alius vel plus, vel minus, ut illius ferebat ingenium & natura, ſilere jubebatur: quod qui, ut præceptum ſibi fuiſſet, ſervaſſet, ei mox abdita & philoſophiæ myſteria communicabantur, jamque ad adſpectum philoſophi admittebatur. Sunt qui ſymbolum iſtud ad ſacrificandi conſuetudinem pertinere exiſtiment, in qua linguis animiſque favere jubemur. Unde eſt & myſterium, ut quidam exiſtimant, nuncupatum, παρὰ τὸ μύειν τὸ ςόμα. Qua de re plura in ſyntagmate de Sacrificiis.

De Deo, rebuſque divinis, nihil tam mirabile dicitur, quod non credere debeas.

Achinno obitineto: ſic à *Marſilio*, Riſu effuſo abſtine. Super hæc duo *Pythag.* præcepta verus quã ſymbola,

bola, nihil amplius adfero. Sunt enim per ſe nota. Sed quare utrumque præceperit, cum nimis longa futura eſſet narratio, prætermitto. hoc enim à philoſophis, illud à theologis commode & copioſe diſputatum eſt.

Non inſpectandum ad lucernam ſpeculum.

NE ad lucernam ſpeculum ſpectato. Et hoc inter ſymbola connumeratur. Videri quidem & hoc leve & ſuperſtitioſum poſſet, ſi ſimpliciter intelligas. Sed cum *Pythagoras* hominem ſe recte noſſe, monere velit; Ne ſpeculum, inquit, ad lucernàm intuere. ac ſi dicat, non ad alienam & mentitam lucem & ſcientiam, ſed ad ſolarem & divinam, & propterea conſpicuam, quæ omnibus patet & lucet, nec pro veris falſa oſtendit. Qua de re & adhuc hodie eſt apud nonnullos in conſuetudine, ne ſe ad lucernæ lumen in ſpeculo intueantur Trito etiam vulgi ſermone, formam & gemmas æſtimare ad lucernam vetamur: quando ad ejus lucem facillime hallucinamur, & decipimur, neque ad eam omnes latentes mendæ apparent; quin interdum pulchriora, quam re ipſà ſint, eſſe videntur.

Non propter opes ducenda eſt uxor.

AUrum habenti ne in filiorum generatione adhæſeris. Videtur vero hoc ſignificaſſe *Pythagoras*, non divitias & opes homines reſpicere debere, cum liberis & ſoboli ſunt operam daturi. Atque ita ſymbolum protulit, ut viris & fœminis præceptum eſſe videatur. Auditores enim cum mares tum fœminas habuit *Pythagoras*, ut noſtro quoque tempore utriuſque ſexus ſunt cœnobitæ. At vero *Iamblichus Pythagoram* ait dicere ſolitum, liberos procreandos eſſe. ea in primis de cauſa,

ut poſt nos, qui Deos colant, relinquamus. Tametſi hoc ad perpetuitatem potius philoſophum alii dixiſſe adſeverent. Sunt vero & alii, qui aurum interpretantur fluxam & momentaneam hujus mundi gloriam: quo modo in ſacris, calix aureus *Babylon* dicitur, & aurea ab *Ægyptiis Venus*: atque iccirco ſymbolum ſic interpretantur, ut non ad inanem mundi gloriam & ſpeciem reſpiciendum dicant, in procreandis & comparandis liberis. Etſi non me præterit, & aurum aliis ſenſibus accipi ſolere in rebus myſticis.

Unum duo.

SYmbolum & hoc *Pythagoricum* eſſe legimus, hoc eſt, ἓν δύο. *Rheuclinus* ſymbolum hoc ait de rerum principiis commodiſſimum, (quid enim citius occurrit res ſingulas intuentibus, quam unum & duo?) cum cauſas & originem univerſorum ſcrutari voluerimus. Legimus præterea, *Zaretam Pythagoræ* præceptorem unum. duo per nomina propagationis pronunciare conſueviſſe: unum, id eſt ἕνα, patrem appellando; & duo, matrem, *Plutarchi* teſtimonio. Quin etiam priſci illi Ζῆνα, id eſt *Jovem*, unum: & Ἥραν, id eſt *Junonem*, duo vocabant: quod & *Phornutus* obſervavit. Symbolum igitur, Unum duo, ad naturæ principia: ſed quod ſequitur, ad trinitatem omnino pertinebit.

Inter cætera colendam eſſe perfectiſſimam trinitatem.

HOnora inprimis figuram ac pretium denariorum trium. Eſt hoc vel ſymbolum, vel ænigma, vel utrumque, ſi non verius neutrum, quod unus *Marſilius Ficinus* inter *Pythagoræ* ſymbola retulit: quod nuſquam adhuc apud alium, quantum ipſe meminerim, legi.

gi. accurate licet & multo ſtudio, unde ille tranſtulerit, perquiſierim, nuſquam equidem vel ipſe inveni, vel ab amicis diſcere potui. Quamobrem nondum (ut ingenue fatear) plane conſtitutum habeo, quid hoc ipſum (qualecunque ſit) ſani nobis adferat: atque ideo nihil etiam exploratum habeo, quod tibi proferam. Aliquis fortaſſe poſthac me magis *Lynceus*, *Argusve* fuerit, qui quod ipſe non viderim, interius ipſe perſpiciat. Commenta igitur hic tibi varia, non expoſitiones adferam. Atque id inprimis: poſſet forte philoſophus id monere, ut non multo pretio ſtatuas ac imagines, quas colamus, comparemus: *Hebræos* fere imitatus, qui nullas admittunt. ut denariorum trium dixerit, pro minimo. Vel intelligas, quod minus aliquibus fortaſſis diſplicere poſſit, imagines quidem & aras, & pretium trium denariorum, hoc eſt, ipſius divinitatis: ut cultum ac myſterium præcipere videatur, quod in ſanctiſſima Trinitate conſiſtit. Ut enim *Numenius* & *Porphyrius*, hoſtis licet noſter, oſtendunt, antiqui philoſophi, inprimiſque *Pythagorici*, trinitatem comprobarunt, ut *Ariſt.* docet, & *Auſon.* innuit: ut nunc *Platon.* & *Plotin.* mittam, qui eandem ipſam fatentur. qua de re noſtri quoque Chriſtiani cum *Latini* tum *Græci* ex gentium autoribus plura collegerunt, ut *Euſebius* & *Cyrillus*, & alii. Verum & nos ſuperius oſtendimus, ne à propoſita re diſcedamus, ternarium numerum in ſacris *Pythagoram* habuiſſe. Quod autem denariorum trium ait, id etiam ſubinnuere poteſt, de denarii numeri perfectione, quem & perfectum, numerorumque finem, cum *Pythagoras* ipſe, tum *Plato* prodiderunt: id quod etiam *Vitruvius* credidit, & *Ariſtoteles* tertio Phyſicæ acroaſeως libro, omnes ſcilicet homines, tam barbaros quam Græcos priſcam ſervaſſe conſuetudinem, ad decem uſque numerandi. *Caſſiodorus* quoque ad *Boetium*: Denarius, inquit,

quit, numerus more cœli in ſe revolvitur, & nunquam deficiens invenitur. At eo plura etiam *Theon Smyrnæus* ex *Philolao* & *Archyta Pythagoricis*, in libro de *Platonicis* mathematicis. Porro denarium numerum ea ratione *δεκάδα* Græci vocant, quaſi *δεχάδα*, quod omnem in ſe numerum recipiat quem & *Pythagoræi* mundum nuncupant, quod eo numero ſit compoſitus; decem enim ſphæris conſtat. Sed & eo veteres juſtitiam & fidem ſignificabant. nam & in eis ſanciendis dextras jungebant, ſic digitis denarium numerum repræſentantes. Sed & *Hebræus Philon*: Denarius, inquit, numerorum eſt infinitatis terminus, circa quem, ceu metam, volvuntur & reflectuntur numeri: à cujus quidem numeri perfectione, ac divinitate quadam, decem continet cœlum orbes, decem ſunt divina præcepta, decima quoque dies dicata: hinc & denarius nummus, ad quem cæteri referuntur. Sed amplius & noſtri decima quæque majora ſcripſerunt; ut decumana porta, decumana ova, decumani fluctus, & cætera. Quinimo & pro vitæ præmio myſtice intelligitur. Unde illud D. *Cypriani* ex Dominica ſententia deductum: Adhuc vero, inquit, cum ſinguli ad denarium vocantur, quid eſt quod à Deo æqualiter diſtribuitur, humana interpretatione minuatur? Quid vero etiam ſi inde abſolutiſſimam perfectiſſimamque trinitatem intelligere velimus, ut ſcilicet in primis & ante omnia honoremus & colamus imaginem, imaginem inquam quæ incorporea eſt, aram propter ſacrificia, ac pretium trium denariorum, quod æſtimari non poteſt? quod à Chriſtiana pietate haud multum abhorrebit. Sed enim & D. *Gregorius Nazianzenus* in ſua quadam oratione, trigeſimum numerum à *Pythagoricis* cultum, & inter ſacros relatum prodidit: quem numerum ab *Hebræis Pythagoras* potuit facillime ſumpſiſſe, apud quos longe ante prædictum erat de 30.

denario.

denariorum pretio. Qua ratione ſi trium denariorum trigeſimum ipſum numerum intellexeris, trini denarii & maximi ſacramenti ænigma *Pythagoricum* ſolves: quo etiam quaſi per tranſennam quandam Dominum Servatorem poſſimus intelligere, etiam à gentibus quoquo modo prænunciatam, ut à *Sibyllis* quoque, 30. denariis à proditore diſcipulo proditum iri debere. Sed quod de trinitate attuli, plane à *Cœlio Calcagnino*, viro eruditiſſimo, probatur, qui ad me ſcribens hac de re, ita ait: Monemur, inquit, hæc venerari, ut una poſtmodum pietate animus imbuatur. Sic nec Dei imago in annulo ſculpebatur, neque *Socrates* per canem, neque *Zeno* per capparim pejerabat. Pretium autem denariorum trium pertinebat, puto, ad myſterium τῆς τριάδος. Hæc quidem *Cœlius*. Verum jam nos ad reliqua.

Non oleo eſt ſedes abſtergenda.

SEdem oleo ne abſtergito. ſic vero Græce enunciatur, ἐλαίῳ εἰς θᾶκον μὴ ὀμόργνυσθαι. Quod ſymbolum ſua ſententia ſic *Eraſmus* expoſuit, Non eſſe abutendum rebus optimis & pretioſis, ad ea quibus neque dignæ neque utiles videntur eſſe. Sed viderint alii quantum conveniat *Eraſmi* expoſitio. *Rheuclin* vero ita nos moneri ait, ut amicorum omnia ita curemus, atque propria; neque blandis verbis & ſermonum fuco placeamus, ſed veri ſtudio. Sedes enim amicitiæ veritas eſt, non adulatio. Propter quod ait, Oleo ſedem ne abſtergas. Quid vero ſi nos ita interpretemur, ut θᾶκον pro throno & cathedra, ut Latini ſedem & ſellam pro ſolio & tribunali, id eſt, pro imperio & magiſtratu accipere ſolemus: & ut ait *M. Cicero*, de ſublimi loco; Oleum autem pro adſentatione & blanditiis, palpoque ac fictis ſermo-

ſermonibus, id quod etiam in ſacris libris invenimus ? & perinde etiam ita ſacri interpretes exponere conſueverunt, ut illud præcipue, ἔλαιον ἁμαρτωλοῦ μὴ λιπανάτω τὴν κεφαλήν μου, Oleum, inquit, peccatoris non pinguefaciet caput meum : quod certe Oleum peccatoris, 70. Græce vertere : in *Hebræo* aliter habet ; pro eo enim poſita eſt dictio polyſema, varia denotans. nam *Hieronymus*, oleum amaritudinis, alii oleum capiti, aliis oleum præcipuum, alii etiam unguentum, utcunque, id exponi ſolet pro palpo, atque ficto ſermone : tametſi & alio loco, hoc eſt *Pſal.* 22. oleum in bonam partem ſumatur, ἐλίπανας ἐν ἐλαίῳ τὴν κεφαλήν μου. quod & oleum exſultationis alio loco vocavit, quod & ſentit *Euthymius*. Verum à priore quidem ſenſu factum eſt illud forte proverbium, Oleum ore ferre : quod de adſentatoribus & blandientibus dictum mihi potius videtur ; quam (quod putavit *Domitius*) de iis qui loqui non poſſunt. Et propterea illud etiam *Martialis*, oleum ferre in auricula, videtur dici de eo qui adſentatoribus & adulantibus aures patefaciebat. quod mihi ſalſum magis videtur, quam quod alios ipſe loqui non ſineret. Non me fugit, quid ſuper hoc dicat in ſuis Proverbiis *Eraſmus*, de ſupina aure, & ſublimi : quod potius ab animalibus ſumptum eſt, in quibus iræ indicium aurium arrectio, id quod & Phyſici ſcribunt : & ita illud melius intelligitur ἄν' οὖς ἔχων, hoc eſt, in ſublime habens aures. Sed ad oleum nos potius redeamus. Vide nunc rogo, *Pice*, quam multi reges hoc tempore, & principes, ne & pontifices majores dicam, & minores, libenter oleum auribus ferant : quin adſentatoribus, & adulantibus, non ſedes tantum perfundendas oleo, ſed & caput & aures ipſas patulas ſponte offerunt opplendas, & nullos magis admittunt ad contubernia & conſuetudines, & ſi diis placet, ad arcana etiam tractanda. Verum tu, *Pice*,

quæ hoc libello interdum ſpargimus, perinde habeas velim, ac ipſi ſcribimus, non ſcilicet ut me quenquam unum inſectari putes: & ſimul, ut in hoc ætatis lubrico, cavere & ipſe incipias, ne & tibi ſedes oleo abſtergatur.

Adoranda eſt Echo, cum flant venti.

FLantibus ventis Echo adora. Nec hoc ænigma ab antiquorum ullo, noſtrorumve temporum, interpretatum comperi: quinimo, nec inter ſymbola connumera uni, præterquam ab uno *Marſilio Ficino.* quod unde ille acceperit, non inveni, accuratius licet plures ejus rei gratia autores evolverim. atque ideo etiam ego temere nihil adferendum duxi. Difficillimum vero eſt. Exiſtimarim quidem hoc diſcipulos monere voluiſſe philoſophum, ut cum ſeditionibus ac tumultibus rixantes inter ſe cives viderent, ipſi in tuto ſeſe reciperent, procul videlicet à litibus & tumultibus, quos per ventos flantes intelligit: & ad ea loca commigrarent, quæ ſepta atque munita videantur, ubi minus venti perflare queant. Vocem etenim in ejuſmodi locis reſponſare & reciprocari, non à philoſophis ſolum & poetis, ſed & experientia ipſa conſpicimus. Quare (ut puto) ideo eſt confictum, ut Echo ænea coleretur in eo loco, quo *Dodonides* reſponſa dabant, ſic ea ferme de re ſcribente *Philoſtrato* lib. 1. Iconum: Æreaque eo loci colitur Echo, quam ori manum apponere vides, & cætera. Ita quidem ſymbolum interpreteris, ut non ad corporis tantum affectiones, ſed ad animi quoq; tranquillitatem ſecuritatemque referamus. Sane *Cælius* noſter *Calcagninus*, vir eruditiſſimus, Græco illi verſiculo *Pythagoram* alludere voluiſſe exiſtimabat, qui eſt, *καιρῷ λατρεύειν, μηδ᾽ ἀντιπνέειν ἀνέμοισι*, hoc eſt, Occaſioni

caſioni & tempori ſerviendum, neque ventis reflandum. Porro cum nuper noſtri *Eugubini Steuchi* libros de Perenni philoſophia legeremus, eum propemodum ita ſcribentem invenimus, ubi de dæmonibus agit lib. 8. cap. 22. Fuit, inquit, alia magis recondita, & non minus perſpicua ratio, cur aer datus ſit dæmonibus pro domicilio. Sed nunc conſtet dæmonas, ait, eſſe aereos. Idem perhibet, incorruptibiles æternaſque animas habere aerem. Ad hanc rationem videtur *Pythogoras* locutus, cum præcipit, Venti flantis ſonitum venerare: quod explicans *Iamblichus*, *αἰνίττεται γὰρ ὡς δεῖ τῶν θείων οὐσιῶν καὶ δυνάμεων τὴν ὁμοιότητα ἀγαπᾶν.* Innuit, inquit, oportere divinarum ſubſtantiarum ac poteſtatum amare ſimilitudinem. Divinas ergo ſubſtantias, quibus aerem ſimilem dixit, fortaſſe dæmonas intellexit. Hactenus *Steuchus*. Ex quibus videmus illum hoc ſymbolo *ἦχον*, ſonitum, non *Echo* nympham, ut *Marſilius*, interpretatum eſſe.

Non comedendum ex curru.

EX curru ne comedito: quod eſt Græce, *μὴ ἐσθίειν ἀπὸ δίφρου.* *Plutarchus*, vir longe doctiſſimus, unus hoc inter ſymbola, quod memini, commemorat: nec tamen exponit. An vero forte hoc innuit philoſophus, quiete manducandum? quod qui in curru manducat, cum aſſidue agitetur, parum illi cibus prodeſſe videtur. An illud fortaſſe verius; non luxui ac deſidiæ dandam eſſe operam, cum negotii gerendi tempus inſtat? Et ſi ad animum retuleris, qui humani vehiculi, hoc eſt, corporis auriga eſt, non ſane vana fuerit expoſitio: qua de re & *Platonici* multa, & *Philon Hebræus* cum alibi, tum in libro de Agricultura.

Dextrum pedem prius inducendum, ſiniſtrum vero prius lavandum.

IN calceum dextrum præmittito pedem, in lavacrum vero ſiniſtrum. at *Politianus* ſic enunciavit: Dextrum (ait) pedem priorem calceato, ſiniſtrum priorem lavato. Sed enim *Iamblichus* prius ſymboli membrum recitat ſic, Oportere dextrum prius pedem induere. Verum enimvero *Suidas* ex *Ariſtophane* hexametrum carmen adducit: δεξιὸν εἰς ὑπόδημα, ἀριστερὸν εἰς ποδόνιπτρον. Hoc eſt, in calceum dextrum, lævumq; impone lavacro. Eſt enim Podoniptron, vas in quo pedes abluere ſolemus, quam fortaſſe pelvim recte Latine dicas: ut & utriuſque dictionis oſtendit etymologia. Symbolum vero augurali videtur convenire diſciplinæ, ut ejus periti prodidere, & hiſtoriæ probant: ut quæ de *Auguſto* traditur. Sed hujuſmodi omne genus à noſtris ridentur. quo fit, ut magis mirum videatur, adhuc pleroſque ſupereſſe, qui ſuperſtitioſa iſthæc obſervent; & quidem religioſe, publicatis etiam voluminibus. Verum hæc omnia *F. Petrarcha* à *Pythagora* orta eſſe, quodam ſuo libello exiſtimavit, quæ longe ante ipſum *Pythagoram* ex vetuſtiſſimis ſcriptoribus liquido cognoſcimus; *Homero, Heſiodo*, poetis, & ſacris *Judæorum* libris. Sed nos, quam iſta, illud nunc potius agamus. Hoc certe ſymbolo moneri poſſumus, ut ad bona opera, & civiles actiones, quæ ad calceatos pedes referuntur, incitemur, ad mollia vero, & luxui pertinentia, quæ balneis & lavacris ſignificantur, ſiniſtrum pedem proferre: hoc eſt, ad ea pigriores negligentioreſque eſſe debere. Nam & eadem ratione calida lavacra *Homerus* in Odyſſea vituperat: & *Artemidorus* oſtendit, Balnea antiquis minus in uſu fuiſſe: & ſuo tamen tempore,

hoc eſt *Adriani* & *Antonini*, & ante & poſt cibum frequentiſſima, quod & ex medicinæ ſcriptoribus eſt notiſſimum. Ad luxum enim & mollitiem inventa videntur. *Suidas* vero carmen quod diximus, non ut ſymbolum, ſed proverbium exponit: in eos, inquit, dicitur, qui apte & commode negotiis utuntur, atque ad ea ſe præparant. At *Cœlius* noſter libro primo Epiſtolicarum quæſtionum, ita explicat; nos moneri, ut exornemus & excolamus, ſi qua ſunt in nobis honeſtamenta à natura tributa: & ſi qua vitia inolita ſunt, procurandum, ut ea quoque diligenter eluamus. Sane pedes in myſticis diverſa ſignificare videmus. Aliquando enim vitæ noſtræ curſum: ut illud, Dirige pedes meos. Id quod pluribus oſtendit *Cyrillus* in 9. contra *Julianum Cæſarem*. Aliquando cogitationes, ut *Euthymius*, & *Caſſiodorus*. Aliquando conſcientiam: quo modo illud exponitur, E pedibus excutiendos pulveres. Interdum etiam præſentiam: ut his verbis docet *Theodoritus*, πόδα γὰρ τὴν παρουσίαν ἐκάλεσεν, cum exponeret illud, Et benedixit Dominus ante pedes meos: qui ſane apud *Hebræos* frequens eſt loquendi modus. Per pedes quoque *Ægyptii* diverſa ſignificabant, ut eſt apud *Horum*, quæ nihil ad nos. Pleraque alia de pedibus hujuſmodi ſupra attulimus in ſymbolo, Nudis pedibus ſacrificandum.

Per dexteram in templa ingrediendum, per ſiniſtram egrediendum.

LIbuit & hic adſcribere, quod prodit *Iamblichus Pythagoram* quoque præcepiſſe: In templa, inquit, per dextram partem ingreditor: per ſiniſtram exito. Et hoc augurali diſciplinæ convenire videtur ea, quam ſupra diximus, rationn. *Iamblichus* tamen ait, dextram, quod ſit imparis numeri, qui Deorum eſt immortalium: ſiniſtram

ſiniſtram autem paris, qui mortalibus convenit. Quam rem & alii, ut *Aur. Macrobius*, prodidere: noſtri vero in vertiginibus, quibus in ſacris utimur, quarum ante meminimus, à dextra in ſiniſtram, & à ſiniſtra in dextram redeundo, idem propemodum ſignificari tradunt.

Ab animalibus abſtinendum.

AB animalibus abſtineto: quod ſic Græce dicas, ζώων ἀπέχεσθαι. *Seneca* quidem ad *Lucilium* quadam epiſtola, ſymbolum expoſuiſſe videtur, cum ait: At *Pythagoras* omnium inter omnia cognationem eſſe dicebat, & aliorum commercium in alias atque alias formas tranſeuntium. Nulla (ſi illi credas) anima interit, nec ceſſat quidem, niſi tempore exiguo, dum in aliud corpus transfunditur. Quo certe modo & *Ovidius*, aliique intellexere. Sed & de abſtinentia ab animatis, & philoſophus *Porphyrius* intellexit, peculiari hac de re libro compoſito, περὶ ἀποχῆς ἐμψύχων. *Plutarchus* in eo, πῶς ἄν τις ὑπ' ἐχθρῶν ὠφέλοιτο, cicurum ac manſuetorum animantium mortem ſolummodo interdixiſſe ait. Abſtinuiſſe vero ab animalibus, plerique ea ratione factum arbitrantur, ne ad ſanguinem fundendum promiores eſſent homines: & ſimul etiam, ut cædibus invicem abſtinerent. Sunt qui tradant, ideo abſtinere juſſiſſe, ut mortales ad faciliorem victum, & ad parabiliores cibos adſuefaceret, ne igne opus eſſet ad coquendum. Sed & *Brachmanas Indiæ* philoſophos animalibus abſtinuiſſe, *Megaſthenes* & *Strabo* teſtes ſunt locupletiſſimi. *Porphyrius* quoque in 4. de Abſtinentia, & D. *Hieronymus* contra *Jovinianum*, colligunt ex diverſis autoribus, alios pleroſque ab carnium & animalium eſu abſtinuiſſe: quos brevitatis cauſa ego miſſos facio. At ex ſcriptoribus quidam, inter quos *Athenæus*, *Pythagoram*

goram tradunt reliquas quidem animantes aliquo modo attigiſſe, moderate tamen & parce, quaſdam etiam immolaſſe. *Lycon* quoque *Jaſius* in *Pythagoreo*, *Pythagoram* ait mediocri uti ſolitum alimento, nec animalibus penitus abſtinuiſſe, ut etiam *Ariſtoxenus* ſcribit. *Apollodorus* etiam arithmeticus, & ipſum ait Hecatomben ſacrificaſſe, cum neſcio quid inveniſſet de triangulo recto. Sed & *Gellius* libro quarto: Opinio, inquit, vetus falſa occupavit, & convaluit, *Pythagoram* philoſophum non eſitaviſſe ex animalibus. tum paulo poſt ſubdit; Porculis quoque minuſculis & hœdis tenerioribus victitaſſe, *Ariſtoxenus* refert. Quam rem videtur cognoviſſe ex *Xenophilo Pythagorico*, familiari ſuo, & ex quibuſdam aliis natu majoribus, qui ab ætate *Pythagoræ* haud multum aberant. Hæc & de animalibus *Alexis* etiam poeta in comœdia, quæ *Pythagoræ* vita inſcribitur, docet. Idem *Gellius* mox: *Plutarchus* quoque, inquit, homo in diſciplinis gravi autoritate, in primo librorum quos de *Homero* compoſuit, *Ariſtotelem* philoſophum ſcripſit eadem ipſa de *Pythagoricis* ſcripſiſſe, qui non abſtinuerunt edundis animalibus, niſi pauca carne quadam. Verba ipſa *Plutarchi* (quoniam res inopinata eſt) ut ſunt à *Gaza* converſa, ſubſcripſi: *Ariſtoteles* à vulva, corde, & marina urtica, atque id genus quibuſdam aliis abſtinere *Pythagoricos* dixit, cæterorum autem uſum habuiſſe, hactenus. Quos quidam ſecuti, ſymbolum hoc interpretati ſunt, non eſſe ratione ſenſuque humano carentibus hominibus utendum, eorumque fugiendam conſuetudinem: atque ita hoc loco animalia exponunt, ea quæ bruta vulgo dicuntur, & rationis expertia. Sane quod carnes *Pythagoras* eſitaverit, illud facit, quod is primus dicitur carnibus athletas aluiſſe, cum prius caſeo molli & caricis aridis alerentur, & tritico, ut *Phavorinus* ſcribit in Omnimoda hiſtoria, & *Laertius* in 8.

tametſi alterum *Pythagoram* hoc inſtituiſſe quidam prodidere. Reprehenditur etiam apud *Plut.* 8. Symp. quidam *Pythagoricus* à *Lucio Tyrrheno*, *Modeſti Pythagorici* diſcidulo, quod in convivio ab animatis abſtinuerit, quod (inquit) magis philoſophi dogmatis ſequi ſcriptum, quam ſententiam voluerit. quo loco & alia quædam de ſymbolis commemorat. Sed quod revera animalibus & animatis *Pythagoras* abſtinuerit, præter quæ ſupra attulimus, id quoque comprobat, quod de urſa *Daunia* traditur. Fuit hæc urſa magnitudine & feritate horribilis, quæ cum omnia undique arva pecoraque vaſtaret, hanc ad ſe *Pythagoras* vocavit, manuque blande permulſit, domique aliquamdiu pane & pomis aluit; nec multo poſt eam affatus adjuravit, ut de cætero animalibus abſtineret. Illa abiens, in ſolitis ſylvis & montibus diverſata, deinceps animantium nulli obfuit. Verum nec te illud ignorare convenit, quod ſcribit *Iamblichus*, non paribus præceptis uſum eſſe *Pythagoram* erga omnes diſcipulos. iis enim qui Politici, hoc eſt civiles dicebantur, quædam permittebantur, quæ minime iis qui interiores & Sebaſtici. Atque ea cauſa puto ſymbola nonnunquam varie pronunciari. Sane & *Plutarchus* oſtendit, ſuo quoque tempore aliquos fuiſſe *Pythagoricos*, qui inſtitutum ejus vitæ ſequerentur, cum alibi, tum in Sympoſiacis, ut ſupra attigimus. Scribit & *Seneca* *Sextium Romanum* philoſophum plane *Stoicum* animalibus abſtinuiſſe, ſed diverſa ratione: Diſſimilis (inquit, de *Pythagora* & *Sextio* loquens) utrique cauſa erat, ſed utrique magnifica. Hic homini ſatis alimentorum citra ſanguinem eſſe credebat, & crudelitatis conſuetudinem fieri, ubi in voluptatem eſſet adducta laceratio. Adjiciebat, contrahendam materiam eſſe luxuriæ. colligebat, bonæ valetudini contraria eſſe alimenta varia, & noſtris ali-

ena

ſna corporibus. Atque de abſtinentia ab animalibus ſatis: nunc ad reliqua.

Locus lapidibus obruendus, ubi ſanguis humanus ſparſus eſt.

UBi ſanguis humanus ſparſus cernitur, illico lapidibus obruatur. Sunt inter Scriptores, qui & hoc inter ſymbola connumerent: idque *Pythagoram* ſignificare voluiſſe exiſtimant, diſſenſionum diſcordiarúmque ac bellorum memoriam non modo non renovandam, ſed penitus, ſi fieri poſſit, abolendam. Malorum eſſe (ait ſapiens verſificator) inimicitiarum reminiſci. Idem ait & *Iamblichus.* Cujus, quidem, *Pythagorici* ſymboli ſententiæ, ſi noſtrorum temporum reges ac principes, ut præteritos mittam, parere voluiſſent, non interea, quo nos inter nos ipſos diſcordiarum & bellorum civilium tempeſtatibus ac fluctibus agitamur, occaſionem rei bene gerendæ nactus communis omnium Chriſtianorum hoſtis Turca, in noſtram perniciem & inſigne dedecus tam late imperium & tyrannidis fines propagaſſet, nec magis magiſque indies protendere ſtuderet. Sed quando hæc nos fruſtra in præſentia querimur, illud potius videamus, unde ſymbolum *Pythagoras* deflexerit, & quid de ſanguine myſtice tradatur. Scribit in primis *Moſes,* ſi, quis in venatione vel aucupio feram, vel avem; quibus non ſit religio veſci, ceperit, fundat ſanguinem ejus, & illum terra operiat: quod ab interpretibus ita exponitur, ut moneamur, deſideria à corde excludere, & offenſam, quam ex eis contraximus, humane ſatisfaciendo abſcondere. Sane quoque prohibentur *Hebræi* comeſſe ſanguinem. Cauſam adfert *Moſes*: Sanguis, inquit, animalium pro anima, & iccirco cum carnibus edi non debet. Quo loco animam *Auguſtinus*

 inter-

interpretatur pro vita. Alii pro ea animæ parte, quæ vegetandi vim habet, & ſentiendi. Sed & *Homerus* & *Virgilius* purpuream ideo animam vocant: quod & ſenſiſſe videtur *Empedocles*, & (ſi *Themiſtio* credimus) *Critias Socraticus*. Iidem tamen *Hebræi* ſanguinem in ſacrificiis adhibere ſolebant, quaſi id innuerent, quod per ipſum Deo anima offeratur. *Pythagoras* contra, hoſtias ſine ſanguine offerebat. Nam ipſe ſanguinem, vindictam, & ultionem, & crudelitatem interpretabatur. At noſtri ſanguinem interdum myſtice bonas operationes & benefacta intelligunt, ut eſt in illo, In terra ne ſanguinem meum operias, & illud, Sanguis ejus ornavit genas meas. Verum enimvero, hic ſanguis non humi obtegendus, nec lapidibus obruendus, ſed ut omnibus luceat, in apertum lucemque proferendus.

Mitem arborem nec violandam, nec cædendam.

MItem plantam neque violes, neque cædas: hoc eſt Græce, *φυτὸν ἥμερον μήτε φθίνειν, μήτε σίνεσθαι.* Hac ſententia, ſeu ſymbolo, philoſophus monebat, innoxios innocenteſque prorſus non inquietandos eſſe, ſed ſinendos. Meminit hujus *Laertius Diogenes*. Hoc idem & illo ſignificabat, animal non violandum eſſe, quod homini non noceat: hoc eſt, ut ille Græce, *μὴ δὲ φθίνειν ζῶον, ὃ μὴ βλάπτει ἀνθρώπῳ.*

Concluduntur cum à Græcis quibuſdam ſcriptoribus, tum à D. *Hieronymo* noſtro, *Pythagoræ* ſymbola brevibus his ſententiis: *δεῖ φυγαδεύειν πάντα τρόπον, καὶ ἐκκόπτειν τὴν νόσον ἀπὸ τοῦ σώματος, τὴν ἀπαιδευσίαν ἀπὸ τῆς ψυχῆς, τὴν ἀσέλγειαν ἀπὸ γαστρὸς, τὴν στάσιν ἀπὸ πόλεως, τὴν διαφωνίαν ἀπὸ τῆς οἰκίας, καὶ κοινῇ ἀπὸ πάντων τὸ ἀκρατές.* hoc eſt: Fugare oportet

omni

omni modo & excidere morbum à corpore, ignorantiam ab animâ, luxum à ventre, ſeditionem à civitate, diſcordiam à familiâ: in ſumma, ab omnibus intemperantiam. Atque hactenus *Pythagoras*: alio licet modo ab aliis referantur, & inprimis in libello de Moribus qui *Anneo Senecæ* adſcribitur. Ego verbum è verbo tranſtuli.

Hæc, mi *Pice*, habui, quæ tibi Ænigmata & Symbola & colligerem, & interpretarer. quæ ſi diligenter aliquando legeris, nec inutilia tibi, nec ingrata fore ſperamus. Cum ætate, à nobis majora indies te decet exſpectare; his ludicris interea animum oblectare. Vale, mi *Pice*: ſibique perſuade, quod ſi eo curſu, quo cœpiſti, ad virtutes & bonas artes contenderis, te magno patruo tuo & parenti non inferiorem fore, qui ad illas capeſſendas tibi ſuo exemplo ſtimulos & calcaria addere debent.

FINIS.

LILIUS GREGORIUS GYRALD.
ARNOLDO ARNELIO SUO.
S. P. D.

CUm tu ſuperioribus diebus hinc Bononiam eſſes reverſus, Bernard. Barbuleius Adrianus noſter efflagitavit cum ſuo, tum tuo nomine, ut aliquid ei noſtrarum ineptiarum exſcribendum traderem, ſimulque Artemidori Daldiani ὀνειροκριτικὰ, & Parthenii Nicaenſis ἐρωτικὰ nobis tuo nomine dono attulit. Ego vero utrique veſtrum rem gratam facere cupiens, noſtra illi commentariola in ſymbola Pythagoræ philoſophi exſcribenda tradidi: quibus cum aliquid addere mecum cogitarem, ut videlicet nonnihil volumen ex alieno ſtudio & induſtria creſcere videretur, nonnulla mea antiquarum rerum collectanea in manus ſumpſi. quæ cum evolverem, commodum in libellum quendam incidi cui titulus eſt, Pythagorica præcepta myſtica à Plutarcho interpretata. Libellus eſt ſcitu dignus, ſed qui minime inter Plutarchi ſcripta Græca reperiatur, ſumma ſit licet à me & cura & diligentia conquiſitus. Erat autem perſcriptus manu Pandulphi Collenutii Piſaurenſis, viri omnis antiquitatis ſtudioſiſſimi. Hunc tibi libellum, quoniam eadem pene quæ nos in pleriſque noſtrarum interpretationum breviſſime exponit, tibi dono dare conſtitui, pignus ut ſit perpetui mei erga te amoris ac benevolentiæ. Vale, Germanicæ, atque adeo Belgicæ elegantiæ & eruditionis decus. Ferrariæ, Idibus Decembris. 1543.

PYTHA-

PYTHAGORICA PRÆCEPTA MYSTICA A PLUTARCHO INTERPRETATA.

DExtram cuique injiciendam non eſſe: id eſt, non conciliari omnibus oportere.

Anguſtum annulum non geſtandum: id eſt, victus rationem habendam, & parſimoniam nequaquam nimis adſtrictam.

Panem non frangendum: id eſt, amicitiam non violandam.

Sal apponendum: id eſt, laudandam in omni vita juſtitiam, vel prudentiam, quod ea cuncta ſerventur.

Ignem ferro non cædendum: id eſt, non irritandum furentem.

Cor non manducandum: id eſt, curas abigendas.

Fabis abſtinendum; hoc eſt, à magiſtratibus abhorrendum.

Cibum in ſcapham putridam non ponendum: id eſt, improbis non eſſe committenda ſecreta.

Euntem non retro verti: hoc eſt, metu mortis curſum vitæ non perturbandum, vel viam virtutis ingreſſum pœnitere non debere.

Staterem & jugum non tranſiliendum: id eſt, rationem & legem non debere tranſgredi.

Super modio non conſiſtendum: id eſt, otium fugiendum.

Quæ ceciderint, non tollenda: hoc eſt, antiquatas conſuetudines non novandas.

Gallo albo abſtinendum: id eſt, ſaluti cujuſque puriſſime favendum.

Stramenta ſemper haberi colligata: id eſt, ſuccinctos eſſe oportere, quo facilius tempori & naturæ pareamus.

Dei imaginem in annulo non circumferendam : id eſt, eſt. de divinis parce diſſerendum.

Ollæ veſtigium in cinere confundendum : hoc eſt, ſi opera voluptati data ſit, curandum ne pateat.

In ſuperfluis capillorum unguiumque ſegmentis non meiendum : hoc eſt, nec homines quidem abjectiſſimos floccipendendos.

Sub eodem tecto hirundines non habendas : id eſt, mutabiles homines in amicitia non habendos, vel alienos in locum noſtrum non habendos.

Oleo ſedem non commaculandam : id eſt, nihil agendum quod cujuſquam otium perturbet.

Aves recurvis unguibus abigendas : id eſt, paratos ad rapinam excludendos.

Extra publicam viam non eundum : id eſt, conſuetudines & inſtituta publica ſervanda.

Converſo ad ſolem vultu non clamandum : id eſt, contra virtutem & rationem non pugnandum.

Gladium acutum ſeponendum : id eſt, vitandam iracundiam.

Sepiam piſcem non edendam : id eſt, res implicitas non recipiendas.

In limite non conſiſtendum : id eſt, in ambigua ſententia non commorandum.

Progredienti gregi è via cedendum : id eſt, multitudini non opponendum.

Muſtela è tranſverſo offenſa retro cedendum : id eſt, homines delatores fugiendos. nam muſtelam ore parere affirmant.

Arma à muliere ſumminiſtrata rejicienda : id eſt, non ſumendos eſſe animos à fraude, vel effœminata aliqua conſuetudine.

In tenebris abſque veſtitu aliquo non vadendum : id eſt, nudam & apertam ſententiam in obſcuris rebus non proferendam.

Rectum

Rectum pedem promovendum: id eſt, recta eſſe & juſta proferenda.

In poculi fundo reſiduum non relinquendum: id eſt, Artes quas cœperis, funditus exhauriendas.

Colubrum intra ædes collapſum non perimendum: hoc eſt, hoſpitem quanquam nocivum, perhumaniter tractandum.

Offenſa in veſtibulis obſcœna vetula, non egrediendum: id eſt, res quarum turpia ſunt principia, non eſſe proſequendas.

Noctu in tenebris deambulanti cavendum: id eſt, mortalibus enitendum, ut fuiſſe in vita videantur.

Sole collucente ignem deferre nefas: id eſt, rebus claris & conſpicuis rationem non adferendam.

Lapidem in fontem jacere ſcelus, i. e. in eum qui det operam utilitati publicæ, durum aliquid injicere ſcelus.

Pede in limine illiſo, retrocedendum: id eſt, quæ in ipſo principio noxia ſunt, non proſequenda.

Lumen poſt caput appenſum detinere, flagitium. i. e. induſtriam & providentiam non in poſtremis habendam.

Siniſtra manu ſumere cibum nefas: id eſt, non niſi recto & legitimo lucro vivendum.

In ſacrato ſepulchro dormitare periculoſum: id eſt, res ſuperis conſecratas ad voluptatem & ſocordiam non ſubſternendas.

Minuta panis pedibus conculcare turpe: id eſt, quamvis minimam degendæ vitæ rationem non peſſundandam.

Egredienti introeuntique valvas exoſculandas: id eſt, Initia & fines actionum & inſtitutorum complectenda.

Lyram illotis manibus non attingendam: id eſt, puriſſimum eum qui dicat, eſſe oportere.

Sudorem ferro abſtergere, tetrum facinus: id eſt, labore parta nemini vi & viribus eripienda.

In

In ſolitudine ſine baculo non ambulandum: id eſt, cum amicis in neceſſitatibus conferendum & conſulendum.

Apud quadrupedem poema non canendum: id eſt, apud ignaros ſeria non proferenda.

Faciem in fluvio non lavandam, vel ſpectandam: id eſt, ex labili re & penitus inſtabili ſpecimen non appetendum.

Hominis veſtigia non eſſe ferro configenda: id eſt, hominis memoriam non eſſe lacerandam.

Integrum faſciculum in igne non eſſe ponendum: id eſt, non una opes omnes in unum diſcrimen ponendas.

Egredienti è laribus ſinciput, redeunti occiput ſcalpendum: id eſt, præcautionem & diligentiam ad res agendas excitandam, his peractis memoriter examinandas.

De rheda junctis pedibus non exſiliendum: id eſt, de ſtatu in quo ſis, in alium niſi ſenſim tranſeundum.

In aſtrum nunquam eſſe digitum intendendum: hoc eſt, de ſupremis viris nihil eſt temere loquendum.

In arundineto non confabulandum: id eſt, cum leviſſimis hominibus familiaritatem non habendam.

Candelam ad parietem non applicandam: id eſt, tardis & frigidis hominibus ſapientiæ laudes non commodandas.

In nive non ſcribendum: id eſt, ſtupidis & mollibus animis nihil committendum.

Vulturem avem in augurio infeliciſſimam: id eſt, innocuos homines facile eſſe infelices.

Facilius emori hominem, cui oculi claudantur; id eſt,

eſt, hominem ipſum ex negligentia facile in miſeriam cadere.

Puerum aut fœminam ſtricto vagari gladio, omen malum: id eſt, non defuturum malum, ſi gubernatio ineptis & levibus tradatur hominibus.

In chœnice non ſedendum: id eſt, non tantum præſentis, ſed & futuri curam habendam. Eſt enim chœnix diurna eſca.

Duorum temporum quam maxime habendam curam, matutini & veſpertini: id eſt, eorum quæ acturi ſumus, & eorum quæ geſſerimus.

FINIS.

M. CASAUBONI, *ISAACI* Filii,

IN

HIEROCLIS

Commentarium

Notæ & Emendationes.

LONDINI,

Typis *J. Redmayne,* MDCLXXIII.

MERICUS CASAUBONUS
Is. F. Lectori,
S.

Hieroclis in Aurea, ut vulgo vocantur, Pythagoræ Carmina Commentationem, nemo certiùs aut uberius laudaverit, quam qui ad lectionem non integri modo Operis, ſed cujuſvis fere, quæ ſe prima cunque temere volventibus offeret, paginæ lectionem provocet: adeo ubique, quæ ad veram vitam, id eſt, conſtantem & inoffenſam animi tranquillitatem & εὐθυμίαν eximie faciant, ſeſe ingerunt: contingat modo lector, cui ſanioris vel mica judicii, cuique veteris illius ac melioris guſtus aliquis Philoſophiæ. Ut dogmata omittamus, quæ ad Chriſtianæ doctrinæ puritatem & ſanctitatem, quantum ab homine non Chriſtiano ſperare fas eſt, proxime accedunt. Vir ſane ſummus & incomparabilis, Hugo Grotius, in quo raro exemplo cum judicio certabat ingenium, cum utroque, quæ naturæ bona, multo uſu ſtudioque parta

parta inſignis eruditio; adeo vir ille ſummus inſigne hoc Hieroclis *ſcriptum in ſuccum ſanguinemq; jugi lectione totum converterat, ut crebrioribus ex nullo autore teſtimoniis ſua ſcripta, poſteriora præcipue, tanquam totidem pretioſi metalli cruſtis & emblematibus diſtinxerit. Ego quoque cum ante decennium, jam olim magna cum voluptate lectum, non minore fructu relegendum ſumpſiſſem; dolebam* Latinum *Interpretem, qui* Pariſienſi *editioni adnexus eſt, tam ſæpe à mente autoris & ſenſu verborum, quem repræſentant edita* Græca, *diſcedere: ſed id magis, ipſum textum* Græcum *tot mendis ſcatere, ut ne illi quidem qui* Græca *legerent, ad ſenſum ſcriptoris per tot vitia ſcripturæ, niſi qui in iſtis exercitatiſſimi, pervenire poſſent. Hinc novæ editionis cupiditas inceſſerat. Sed poſtquam re cum bibliopola communicata differri me viderem, & alia mox intervenirent, quæ otium & animum meum occuparent, nihil ultra quam volui; & ſic quoque, ut & in aliis plurimis, bonæ voluntatis conſcientia ſatis bene defunctum me credidi. Nuperrime cum* Londini *curandæ valetudinis cauſa verſarer, & ab amico, viro doctiſſimo, didiciſſem,* Pariſienſem *iſtam editionem* Londini *recuſam, jamjam foras extrudendam eſſe; dolui, nec minus illi quorum intererat, me non antea reſciviſſe; cæterum κτ̀ δεύτερον πλοῦν, pactis aliquot dierum,*

dum

dum in Appendicibus occupantur, & ego interim ad libros meos redeo, induciis; omiſſa verſione, de multis Græci *contextus, ut in tantis anguſtiis, correctionibus, quæ majorem verborum apparatum poſtulaſſent; paucas ſelegi, quæ non minus illa quidem neceſſariæ, ſed magis obviæ, & extra contradictionis aleam poſitæ videbantur. Hac cauſa brevitatis & paucitatis* Notarum, *quam tibi notam eſſe, candide Lector, è re mea, &* Hieroclis *eſſe credidi. His igitur æquus fruere, & Vale.*

COmpoſitis jam *Notarum* noſtrarum typis, & in ſuas paginas diſpoſitis; Typographus averſæ hujus paginæ grandiore offenſus hiatu, cum aliquid à me requireret, quod hic inſeri non incommode poſſet: arrepto *Hierocle*, commode incidi in pag. 289. ubi lin. 2. & 8. vox ἄνεσις ſe obtulit, quam ego ſpuriam & irreptitiam eſſe quovis pignore contenderim. Quid enim ψυχῆς ἄνεσις, ad *Carminum*, quæ præceſſere, quæque κατὰ πόδας perſequitur *Hierocles*, contextum? Imo quis ſenſus ex illis, ad cæteram *Hieroclis* interpretationem commodus, efficitur? At ſi pro ἄνεσις, reſcribamus ἄκεσις: en ipſiſſimum *Pythagoræ* (vel qui *Pythagoræ* nomen præfert hic,) verbum, p. 273. Ἐξακέσας ψυχὴν γὰρ πόνων ἀπὸ τῶνδε σαώσεις. Et obſervet Lector quam pulchre, ut σωτηρία in verbis *Hieroclis* τῷ [σαώσεις] in *Carmine*; ita & ἄκεσις, τῷ [ἐξακέσας,] utroque loco reſpondeat. Cæterum, quod hic ἄκεσις ψυχῆς, p. 278. (ἡ τοῦ ἀνθρ. ψ. θεραπεία):) θεραπεία. θεραπ. & ἄκεσις, ſynonyma: non item θεράπ. & ἄνεσις. Et hæc quidem tam clara, ut vix quenquam tam tardum putem, qui dubitaturus ſit. Jam ut *una* (quod aiunt) *fidelia*, &c. (in eodem ſiquidem ſanationis non opere tantum, ſed & verbo perſiſtemus:) p. 265. l. penult. τὸ τῆς καταγ. δυν. ῥῆμα: τὸ ῥῆμα quam hic eſſet importunum, ſatis vidit Interpres, qui ad oram τὸ ἔργμα adſcripſit, idque in verſione ſua ſecutus eſt. Atqui neutrum eſſe legitimum, ſed ἴαμα legendum eſſe, tum ex ipſis *Pythagoræ* verbis, p. 105. Ἰᾶσθαι δὲ πρέπει, &c. quæ perſequitur *Hierocles* p. 125. &c. tum vero maxime ex proximæ pag. verbis, τὴν γὰρ κατάγ. ῥοπὴν τῇ ἀναγ. δ. μ. ἂν ἰασαίμεθα: ſed & ex verbo ἄκος in præcedente linea; cuivis paulo qui ſit attentior, & in his verſatus, liquido conſtare queat.

❡ Ad SUIDÆ locum, in
HIEROCLE:
qui *Commentario* præfixus eſt.

ETύπτετο τὰς ἐξ ἀνθρώπων πληγάς.] Verſio *Curterii*: *plagiſque crudeliſſime acceptus fuit.* Non incommoda ſententia, ſed quæ ex ingenio affiƈta, non expreſſa ex Græcis: quæ, ut edita ſunt, hoc dicunt; Cæſum illum plagis, quæ, vel quales ab hominibus inferri ſolent. Quod, quid eſt? Fundus *Curterianæ* verſionis, in eorum conjeƈtura, qui pro ἐξ ἀνθρώπων, legi volunt uno verbo, & mutato caſu, ἐξανθρώπυς· quod interpretantur, ἀπανθρώπυς, *crudeles.* Sed hæc longe petita. Res expedita & plana, ſi ſine ulla literarum, ſola ſpiritus mutatione legamus, τὰς ἓξ ἀνθρώπων. Sex Liƈtores intelligit, qui Prætoribus provincialibus (ut & Procoss.) aſſidui comites, poteſtatis eorum præcipua inſignia. Unde & ipſe magiſtratus, ἀρχὴ ἑξαπέλεκυς, i. e. *poteſtas ſex ſecurium*, (quot ſecures autem, tot & virgas fuiſſe, cum ſingulæ ſecures virgis involverentur; vulgo notum:) ſive *prætura*, *Polybio* non ſemel diƈtus; de quo plura in *INDICE* noſtro *Polybiano*, qui nunc præ manibus. An fortaſſe peculiaris aliquis *Byzantii* magiſtratus, οἱ ἓξ ἄνθρωποι diƈtus; qualis qui *Romæ*, *Triumviri*; & *Athenis*, οἱ ἕνδεκα, de quibus tot locis *Plato*? Ut autem *Græcus* hic ſcriptor, ἓξ ἀνθρώπων

 πλη-

πληγὰς, id eſt, *ſevirales* (utroque enim modo lapides antiqui: *SEVIRAL.* & *SEXVIR.AL.*) *plagas*: ita *Horatius* (quo nihil ſimilius eſſe queat:) *Triumviralia flagella*, in *Epodis* dixit.

Hieroclis pag. 6. lin. 19. ἐνθεῖναι τοῖς ἀκεραιοῖς.] Malim, ἐκθεῖναι. Sed nec ἀναγνώσματα ſunt *perſuaſiones*; ſed tractatus & diſputationes philoſophicæ; & in genere ſcripta quæcunque.

Pag. 10. l. 22. ἐπὶ τὸν δημιουργικὸν μόνον αὐτῶν θεόν.] Scripſit *Hierocles*, aut ego fallor; δημιουργ. νόμον, non μόνον: quomodo etiam jam ſupra locutus eſt, & poſtea non ſemel loquitur: per νόμον, Deum intelligens. Semel autem recepto in textum ſpurio iſto μόνον, aliquid excogitandum fuit, quo ſenſus conſtaret; & inde vox θεὸς fuerit. Mox autem pro ἀναφέρειν, ſcribo, ἀναφέρει. τὸ σέβας αὐτῶν: id eſt, cultus qui illis tribuitur. Optime ſic omnia cohærent. *Curterius* aliter ſyntaxi conſulebat: pro ἐπὶ τὸν, ſcribendo ἐπί τε: quo nihil opus fuerit, ſi noſtra ſtant. Judicet lector. In ſuperioribus certe nihil mutandum; quæ per tranſpoſitionem (& ita ſententia poſtulat) explicanda, quaſi ſcriptum eſſet:. Τὸ γὰρ---- ἐγνωκέναι τε, καὶ τιμᾶν, καὶ μήτε ὑπεραίρειν τὴν ἀξ. μήτε ἀπολ. τ. ἐν ταῖς π. α. ἐννοίαις· τῷ θείῳ ν. κάλλ. &c. Hæc nos omnia pluribus aliquando, ſi Deo viſum, & faverit opportunitas.

Pag. 13. l. 16. καὶ μήτε θεὸς ἀντιδιαστέλλω.] Τῷ μήτε nullus hic locus, neque ſi loci ſententiam ſpectes, neque ſi verborum contextum. Perverſiſſima ſententia, quam affinxit *Latinus* Interpres. Plane enim contrarium dicit *Hierocles*, Deos, ἀθανάτους, ad differentiam animarum

rum humanarum, ab autore *Carminis* eſſe nuncupatos. In quo autem conſiſtat iſtud diſcrimen, planiſſime oſtendit. Scribendum, *μήποτε*: in cujus voculæ uſu, vis ineſt affirmationis; ut ad *Antoninum*, in *Auctario Not.* ex *Ariſtotele*, aliiſque docebamus. Videri autem poſſit bis idem dicere *Hierocles*, niſi magna ſubtilitas adhibeatur. Sed quicquid hujus ſit, *τὸ μήτε* ferri non poteſt: & tolerabilius eſt, ut idem bis dicat; quam ut ipſe ſibi tam manifeſte contradicat. *Hieroclis* certe orationem *περισσολογίᾳ* interdum laborare, non poteſt non obſervaſſe, quiſquis illum legerit.

Hac eadem pagina, in præcedentibus verbis, pro *συντεταγμένους* ſcribendum *συντεθειμένους*, (de quo itidem verbo ad *Anton.* lib. 2. p. 116. quemadmodum etiam legiſſe videtur *Latinus* Interpres.

Pag. 14. l. 7. *ἀθεΐα καὶ ἄνοια.*] Imo *ἄγνοια*, non *ἄνοια*, ut ipſe poſtea ſæpius repetit, & exponit.

Pag. 18. l. 22. *τῇ ἀταξίᾳ.*] Vir doctus, quicum multus mihi uſus, poſtea nominandus, emendabat, *τῇ ἀξίᾳ*: quæ certiſſima eſt vel ex p. 22. ubi iterum occurrit, emendatio: & nos in noſtris oris pridem ita notatum reperimus.

Pag. 22. l. 18. *ἥτις οὐσίας.*] Corrige, *ἡ τῆς οὐσίας.*

Pag. 26. l. ult. *δι᾽ ἀπορρ. ὅρκων ὀνομ.*] *Joannes Pearſon*, vir doctiſſimus, & in Græcis literis & libris omne genus, (quod ex luculentis *Heſychii*, & *Suidæ*, quas dudum molitur, editionibus, ſi vita ſuppetet, qua digniſſimus eſt, literatis aliquando conſtabit;) eximie verſatus, certiſſima, ut ego judico, conjectura emendabat, *δι᾽ ἀπορρ. ὅρκον*: ut dicat *Hierocl.* *τὸν φύλακα τῆς φρουρᾶς*, &c.

δι ἀποῤῥήτων; (i. e. myſtice,) ὅρκον eſſe nominatum.

Pag. 34. l. 20. τὴν μὲν γὰρ ὁ ϖερῶτ☉.] Corrigat ocyus, qui non ineptire vult cum *Latino* Interprete, (cui miſere & improbe vox nihili ϖερῶτ☉ impoſuit ;) ὁ τρόπ☉. nam voci ϖερῶτ☉, nulla vel coloris umbra hoc loco retinendæ. Τρόπ☉ χρηςὸς, hic : cui p. 53. μοχθηρία τρόπε opponitur.

Pag. 37. l. 23. ἓυ καλῶς ἐξαρίσαι.] Satis ingenioſe *Curterius* ad oram : Ἓυ καὶ κ. ἐξαρίσαι) : præcipue cum illud ἓυ καὶ καλῶς alibi quoque occurrat. Magis obvia tamen, & eo probabilior alicui videbitur emendatio, ſi pro ἓυ καλῶς, ſubſtituatur ἔυκολον : atque ita ſyntaxi ſequentis infinitivi conſuletur.

Pag. 54. l. penult. ϖρέπει γὰρ μήτε δι αὐτεργίας θεραπ.] Scribe, μήτε τὴν δι αὐτεργ. θεραπ. quorum verborum ſanctiſſima ſententia eſt ; ad perfectum ſcilicet parentum cultum, qualem Deus à nobis requirit, non ſufficere ut honorem illis, in ſuppeditandis quæ neceſſaria ſunt, exhibeamus ; ſed ne ipſi pro re nata, vilia officia, & miniſteria (propriis manibus obeunda) detrectemus : quæ quanto per ſe viliora, & ſerviliora ; tanto nobis εὐσχημονέςερα, id eſt, honeſtiora, & laudabiliora, ut filiis, putanda ſint. Peſſime hæc accepta à *Latino* Interprete.

Pag. 74. l. antepenult. καὶ ἓυ μέν μοι δοκεῖς λέγειν.] Scribe : καὶ, Ἓυ μέν μοι δοκεῖς λέγειν, Πέπονθα δ', &c. Sunt enim ejuſdem Poetæ, cujus & ſequentia. *Videre mihi recta quidem dicere ; Sed quod & multis, id mihi nunc accidit* : [Meliora ut videam,] *minime autem*

perſuadeat. Hæc ſententia eſt; non quam finxit Interpres.

Pag. 85. l. 15. καὶ τὴν δίκ. τῆς ἀλογίας ἀνέχεσθαι.] Scribo (nec aliter ſenſus:) καὶ τὴν δίκ. ταῖς ἀλογίαις ἂν ἕπεσθαι. Neceſſitas hujus correctionis facile ſe probabit attento lectori, cui perpenſa perſpectaque cohærentia: qui quoque eadem opera *Curterianæ* verſionis τὸ ἀπροσδιόνυσον non poteſt non intelligere. Vocat autem *Hierocles* ἀλογίας, numero multitudinis; quas p. 77. ἀλόγους δυνάμεις, & pag. 85. ἄλογα εἴδη. Poteramus in eandem ſententiam aliter quoque: καὶ τῆς δικαιοσύνης τὴν ἀλογίαν ἂν ἔχεσθαι. Sed hoc melius: & paulo ante, in eadem re, παρέπεται.

Pag. 101. l. 10. καὶ τοῦ δοκεῖν μόνον αὐτοῦ εἶναι.] Planior & plenior, ſed & aliorum dictis convenientior ſententia: καὶ τοῦ δοκεῖν μόνον, οὐ τοῦ εἶναι ἀγαθ.

Ibid. l. 19. τοὺς μὴ ὁμοίως πρεσβευκότας.] Miſeret me *Latini* Interpretis, qui πρεσβεβιωκότας, non πρεσβευκότας legendum eſſe, adeo clare clamitante ſententia, cum etiam proxima pagina verbum πρεσβιοτῆς occurrat, non viderit.

Pag. 105. l. penult. ὃ καὶ ἐπὶ τῶν δοκούντων πάθη.] Vox ἀγαθῶν excidit, typographorum fortaſſe *Pariſienſ.* incuria: agnoſcit enim Interpres. Scribe igitur: ὃ καὶ ἐπὶ τῶν δοκ. ἀγαθῶν πάθη.

Pag. 110. l. 5. εἰ δὲ μηδὲν ἐπιστατεῖται τῶν τοιούτων λέξεων.] Quid, malum, λέξεων hic faciat, in τῶν τύχων, ſeu ſortium humanarum diſtributione? Aut quis ferat *Lat.* Interpretis ineptias & oſcitantiam? *Hierocli*

igitur ſuum verbum reſtituamus; id eſt, λύξεων (*ſortium,*) quo non ſemel utitur. Mox; ϰ̀ τοῦ μδὸ ἐϛὶ· corrige, ϰ̀ τῦ μδὸ ἐϛὶ.

Ibid. l. 16. εἰ μὲν θεῖον---- εἰ ἢ οἰκεία.] Scribe, ἢ μὲν θεῖον---- ἢ ἢ οἰκεία; & interpretem corrige: nihil enim certius.

Pag. 113. l. 4. ϰ̀ τὸ αὐτεξέσιον τῆς ψ. ϰ̀ ἀθάνατον.] Nihil hic quicquam eſt, quod ad immortalitatem animæ pertineat. Scribe, αὐτόματον: ut & infra, p. 125. l. 9. ϰ̀ τ̃ ψ. ἡμῶν αὐτόματον ἔσαν.

Ibid. l. 16. τῶν ἀπὸ προνοίας---πεπηγυμ. ἐνεργυμένοις.] Scribe, ἐνεργυμένων.

Pag. 114. l. 21. τὸν ἀγαθὰ μὲν ἐϛὶ, κτ̃ δίκ.] Excidit vox πάντα, quam etiam *Lat.* interpres agnoſcit. ✝ ἀγαθὰ μὲν ἐϛὶ πάντα, κτ̃ δίκ. De ſententia verborum, nos alibi pluribus.

Pag. 117. l. 7. ἡ δίκη βλάπτει.] Non hoc dixerit *Hierocles*, aut qui alius *Stoicæ*, ſeu *Platonicæ* philoſophiæ peritus, τ̃ δίκλω βλάπτειν, juſtitiam, vel juſta Dei judicia nocere; quam prodeſſe potius, id ſane ſpectare, ut proſint, hic diſputatur. Sed ſcribendum ἡ δίκη βλέπει: quemadmodum & alibi idem loquitur.

Pag. 125. l. 14. πόθεν πυ Πρ.] Scribe, πόθεν τοῦ Πρ.

Pag. 133. l. 14. ὅδὲ γδ ἦλθεν ἀδυνατήσασα ὀπτευθῆναι θεῷ.] Imo ἀδυνατήσασα ὀπταϑῆναι: quæ ſunt ipſiſſima *Platonis* in *Phædro* verba, ubi de anima-

rum

rum περιῤῥυήσει & prolapſu in terras, ſublimiſſime diſputat. Fruſtra autem ſe in his *Hieroclis* intelligendis fatigent, quibus illa *Platonis* non lecta prius & cognita probe ſint. Habemus iterum pag. 254. ſed ibi plura, ex *Platonis* Timæo, perobſcura, quæ paucis abſolvi non poſſunt.

Pag. 134. l. 13. τὸ μὴ συγκεχύσθαι τῇ λ. Scribe, τῷ μὴ συγκεχ. τῇ λύπῃ. quod & *Lat.* Interpres videtur agnoviſſe.

Pag. 157. l. 5. χρημάτων δόσις ἢ ἀφαίρεσις.] Imo δόσιν & ἀφαίρεσιν, poſt verbum προσάξει: quod & *Latinus* expreſſit Interpres.

Pag. 166. l. 9. κινδυνεύει γὰρ ---- διὰ τῆς εἰς τὸ μὴ παρὰ φ. ἐκτροπῆς.] Scribe κινδυνεύσει: & εἰς τὸ μὴ κατὰ φ. ἐκτροπ. vel certe, quod eodem redit, deleto τῷ μή· εἰς τὸ παρὰ φ. ἐκτροπ. quod & *Latina* ſuadet interpretatio.

Pag. 178. l. 14. εἰ γὰρ τὸ μὴ ἁμαρτάν.] Mirum in loco tam plano cæſpitaſſe Interpretem. Prius dixerat & docuerat aliud eſſe τὸ μὴ ἁμαρτάν. & τὸ κατορθοῦν: utrumque igitur ſeorſim curandum. Quod ſi fiat: ἐκ γὰρ (non, εἰ δὲ,) τῷ μὴ ἁμαρτ. &c quid ex utroque boni conſequatur, porro docet. Nihil ineptius ne fingi quidem poſſit *Latinorum* verborum ſententia; præcipue ſi cum præcedentibus comparentur.

Pag. 198. l. 21. τῷ μηδὲν ἄγαν κιν.] Non dubium, quin Interpres in ſuo Codice repererit, τῷ μηδὲν ἄγαν μὴ κιν. quod & recte expreſſit, & ſententia palam requirit.

Pag. 205. l. 1. Α ΣΕ ΜΗ ΜΕΤΕΠΕΙΤ' ΑΝ.] Multa hic in paucis lineis errata, ſed quæ attendentibus tam conſpicua, ut prodigio ſimile ſit ab aliis antea non animadverſa. Nam primum, iſta textus verba, ΜΕΤΕΠΕΙΤ' ΑΝΙΗΣΕΙ, ex pag. 181. neſcio cujus oſcitantia hic repetita, quæ hujus loci propria erant, ΜΗ ΒΛΑΨΕΙ, legitima ſede deturbarunt. In ſequente linea, ὄντως, non ὄντος ſcribendum. & mox, τοῦτον ἢ βλέπειν; ſcribend. τοῦτο δὲ βλάπτειν, vel βλάψειν. Quæ tam certa ſunt, ut indicaſſe ſufficiat.

Pag. 210. l. 6. τὴν μνήμην ἀναλαμβ. ἀρετῆς ἕνεκα.] Quæ hæc ſyntaxis? vel quis ſenſus, qui ex his verbis erui poteſt? Et ſyntaxis conſtabit, & ſenſus, quem requirit cohærentia, ſi legas, ἀρετῆς ἢ κακίας. quæ ſæpius ita juncta in hoc libro reperire eſt. Ita p. 17. l. 5. Μήτε ἀρετῇ καὶ κακίᾳ τὴν τ. & p. 101. l. 22. πρὸς ἀρετὴν ἢ κακίαν ὁρμώσης. p. 126. l. 7. ἡ ἐνστάσ. μ. τῆς ἀρετῆς ---- καὶ π. κακίας ἡγ. p. 129. l. 13. καὶ ἀρετῆς καὶ κακίας ἐκλογ. p. denique (ut omittam, quæ memoria mihi nunc non ſuggerit; quæ fortaſſe non pauca:) 250. l. 7. τῇ τῆς ἀρετῆς καὶ κακίας ἀνάμ. &c. Hæc ego pluribus hic, ut amici dubitationi ſatisfacerem. quæ tamen ſi abeſſent, non video quomodo ſine hac emendatione ſententia ſtare poſſit. Eo enim pertinet illud ἐν τάξει, quod ordine, ac ſeorſim quæ bene vel male facta, ſeu dicta, recenſendo, ſcrutinium hoc conſcientiæ inſtitui velit. Ita p. 69. ἐν τάξει προτασσομ: ubi de tum bonis, tum malis, non promiſcue, ſed diverſa ratione diligendis. Et p. 73. ἐν τάξει χαλιναγωγεῖν, eſt, *ſeparatim coercere vel frænare*, (cui mox reſpondet vox ἐφεξῆς:) non quod ſomniavit Interpres, *in ordinem cogere & frænare*.

Pag. 234. l. 23. τὸ δ' ἀργὸν ἐκλύσει τῆς ΕΥΧΗΣ τὸ δραστήριον.] Quis ita loquatur, τὸ ἀργὸν τῆς εὐχῆς (nam ita poſtulat cohærentia; quod prius dixerat, τὸ ἀνενέργητον τῆς εὐχῆς:) ἐκλύσει τῆς εὐχῆς τὸ δραστήριον quaſi dicat, *preces ignavæ*, (ſeu, *operis expertes*: apage illud *inefficaces* Interpretis:) *ſolvunt*, vel *tollunt precum vigorem*? Atqui ſolemne eſt ſcriptoribus antiquis in hoc argumento, ſtrenuam ſedulitatem, quæ Deos implorat ut fautores, non ut mancipes & ἐργολάβους; ignavæ eorum pietati opponere, qui modo ſint in precibus & votis aſſidui, Deos ſibi vel dormientibus confecturos quæ volunt, ſibi promittunt. Notiſſima inter alios præcipui Hiſtorici verba: *Non votis neque ſuppliciis mulicbribus auxilia Deorum parantur. vigilando, agendo*, &c. *Ubi ſocordiæ tete, atque ignaviæ tradideris, nequicquam Deos implores*: &c. Quis igitur dubitet, quin ſcripſerit *Hierocles*, non τῆς εὐχῆς, (orationis,) ſed, τῆς ψυχῆς (animi,) τὸ δραστήριον, ſeu vigorem? Confirmant quæ ſequuntur: ſed iſta vel maxime; τριαύτη ἡ τῆς σπουδῆς, καὶ τῆς εὐχῆς ἕνωσις: ubi σπουδὴ, ſeu *induſtria propria*, & εὐχὴ ſive *preces* iterum opponuntur.

Pag. 250. l. 19. καὶ τῆς ἀνεξαπατήτου ἀπάτης τύχ.] Crucem dicas, non Grammaticis, (quod *Virgilius* olim de ſuis griphis,) ſed lectoribus *Hieroclis* figere voluiſſe, qui hujus lectionis (ſi conſcii tamen, & prudentes,) autores primi fuere. Quid enim monſtroſius his verbis? Nam ὀξυμώροις quæ vocantur, ut δῶρα ἄδωρα, *periiſſem niſi per*. &c. nullus hic locus. Si quis ſententia contentus eſt, legat, me ſponſore, ἀνεξαπατήτου ἐπιστήμης: quæ quidem ſententia ex aliis plurimis locis facillime confirmatur. Ita tamen hoc loco ſcripſiſſe *Hieroclem*, minime ego præſtem. Remotior enim

vide-

videtur vox ἐπιςήμη. Fortaſſe ſcripſerat *Hierocles*, καὶ τ̃ ἀνεξαπατ. ἁπάντων ἐπιςήμης: (vel ἕξεως, ut p. 146. περὶ δὲ τῆς ἁπάντων ἀνεξαπατ. ἕξεως:) τυſχ. Poſtea cum caſu, qualia in omnibus libris non pauca, excidiſſet vox ἐπιςήμης, & ſubſtantivo careret ſententia; quod proximum erat ab oſcitante lectore arreptum eſt, & de ἁπάντων, quod ſyntaxi repugnabat, vox ἀπάτης efficta eſt: nec parum fortaſſe ſibi videbatur ingenioſus, qui una, quod aiunt, fidelia duos parietes ita dealbarat.

Pag. 258. l. 16. αὐτοὶ ἑαυτοῖς ταῖς ἀμεθυμίαις τῶν παθῶν καταπλ.] Nemo non videt, qui aliquid Græce intelligit, quam contra mentem Scriptoris, & rei ipſius quotidiana omnium experientia teſtatiſſimæ veritatem, vox ἀμεθυμία hunc locum occupet: quod & *Latinus* Interpres ſatis vidit, qui quod ſententia requirebat, non quod edita verba præferebant, expreſſit. Et ad ſententiam quidem quod attinet, facile eſſet ex pag. 266. l. 7. τῆς ἀπειρίας τῶν π. & p. 198. l. 6. εἰς τὸ ἄπειρον τῆς ἐπιθυμίας: hic quoque, ταῖς ἀπειρίαις τῶν παθῶν, optimo ſenſu, reſtituere. Quia tamen ſi ſcripturam ſpectemus, non facile quis aſſequatur, qua ratione ex ἀπειρίαις, (ex uſitatis enim ſcribarum compendiis, ſæpe contingit ut longiores voces decurtentur; ut quæ breviores autem producantur, rarius eſt:) importunum illud ἀμεθυμίαις profluxerit; cum *Heſychius* ἀμέρμερα, πολλὰ interpretetur ex uſu *Laconico*; conjicio *Hieroclem* ἀμερμερίαις ſcripſiſſe: & hanc eum vocem ex trivio ſumpſiſſe, quales apud alios, philoſophos præcipue, qui de verbis non adeo ſolliciti, non paucæ; quamvis ab elegantioribus vitatæ. Μερμήρα alioquin, vocem probam, non ignoro: ſed & illam, ut à vulgata remotiorem, non hic probem. Amicus malebat, ἀμετρίαις; quod

quod eo probabilius fuerit, ſi alibi ſæpius in hac re ab *Hierocle* uſurpatum fuerit. Quanquam ne ſic quidem conjecturæ meæ me pœniteat, quæ ut *Heſychio* præcipue nititur, ita & ipſius verba non parum illuſtrat.

Pag. 298. l. 6. &c. *διδαχθήσῃ καὶ ὡς ἐν βρώμασι.*] Totus hic locus, qui ſententias aliquot complectitur, ab interpunctione falſa mirifice laborat; ſed nec alioquin ab omni ſcripturæ vitio plane liber. Attendat lector peritus; non dubitabit reſcribere: *διδαχθήσῃ· καὶ ὡς ἐν βρώμ. τοῦτο οὖ προσποιησόμεθα· οὕτως ἐν ταῖς τῆς αὐγ. καθ. τὸ ἀπὸ τ. νοουμ. ἐπιτηδεύσωμεν. Ὁμοίως καὶ τὸ κ. μὴ ἐθ. προηγουμ. μὲν εἰς τὴν τοῦ θυμικοῦ κατάστασιν μὴ ἰέναι λέγει· καὶ ἐπακολ.* &c. Interpres autem *Lat.* non aliter quam una litura ſanandus: ſed in eo tamen maxime culpandus, quod *τῆς φύσεως ἀποχὴν*, *rei venereæ abſtinentiam*, reddiderit. Deus bone! quenquam qui vel à limine philoſophos Græcos ſalutaverit, quid *φύσεως* in Ethicis ipſis ſit, ignorare potuiſſe? Sed excluſi tempore, iſta nunc non attingimus.

Pag. 305. l. 12. *τῆς μαθηματ. πλείστων ἐπιστ. περιεχ.*] Deeſt vox *σῶμα*, vel *ὄνομα*, vel tale quid, quod vel invenit in ſuo codice, vel ex ingenio ſupplevit Interpres. Et hæc quidem pro modulo temporis, hactenus.

F I N I S.

COMPENDIUM HIEROCLIS DE PROVIDENTIA, FATO,

Et eo quod noſtræ eſt poteſtatis:

Hugone Grotio Interprete.

PRopoſitum eſt huic libro ea exponere quæ de Providentia noſci poſſunt, ex *Platonis* & *Ariſtotelis* ſententia, his qui eos ſequuntur. Horum enim opinationes inter ſe conciliare laborat *Hierocles*, imo & affirmat eos qui hos Philoſophos inter ſe diſſentire arbitrantur; longe ab hujus & illius aberràſſe ſententia, longeque receſſiſſe à recta ratione: alios dum nimio & inſano contradicendi ſtudio non niſi ſemet conſulunt; alios adjuncta ad inſcitiam temeritate; quæ pars majorem gregem conſtituit, priuſquam *Ammonii* ſententia adfulgeret. Hic enim *Ammonius* cum veterum ſententias purgatas dediſſet, *Platonis* & *Ariſtotelis* in maximi momenti placitis concordem atq; conſonantem oſtendit eſſe ſententiam. Ejus vero diſcipuli exſtitere, *Plotinus*, *Origenes*, *Porphyrius* & *Iamblichus*. Et hoc ipſum in hoc ſermone tractans *Hierocles*, quas iſti ſecuti ſunt ſententias plurimum roborat: Ingens vero & acre ſuſ-

cepit certamen adverſus tuentes contraria, *Epicureos* puta & *Stoicos*, atque alios qui *Platonis* quidem & *Ariſtotelis* prætendunt nomina, ſed pravo exponunt quæ ab illis bene ſunt tradita: redarguit præterea *Genethliacos*, qui in natalis horæ obſervatione operam ponunt negotiorum, quorum *Hierocles* opinionem incertam eſſe dicit atque fallacem. Præcipue vero in illis refutandis verſatur, qui rerum omnium Providentiam tentarunt deſtruere, neſcio quibus commentis præſtigioſis & quæſtionum torturis. Et ut breviter comprehendam omnia, oppugnat omnes illas opinationes, per quas inducti homines imperiti, aut nullam eſſe Providentiam, aut pravam eſſe exiſtimant. Hæc igitur tractatio ex *Platonis* ponit ſententia, Deum hujus quæ conſpicitur materiæ opificem, quam ipſe de nihilo fecit exſiſtere, non autem è re alia ante exſiſtente eduxit: quippe cum ſufficeret ei ad efficiendum, ut natura exſiſteret, ſua voluntas. Ita ex ſubſtantia corporea & efficientia incorporea inter ſe junctis, pulcherrimum hunc Mundum duplicem ſimul & unicum exſtitiſſe, in quo ſapientia Mundi fictrix ſumma à mediis, media ab imis ſecundum naturam cujuſque ſeparavit atque diſtinxit. In his prima ſunt quæ ratione ſunt prædita; cœleſtia, aëria, terreſtria. Tria hæc genera quaſi unum eſſent animans, aut unus chori concentus, inter ſe ita connexit, ut tamen naturalis eorum diſtinctio in illa compage mutuoque connexu pura minimeque confuſa ſervetur, præſintque præſtantiora inferioribus: omnibus vero Deum præeſſe Mundi artificem. Hujus, inquit, regis paternam appellationem obtinet Providentia, eſtque, & creditur ea eſſe quæ unicuique generi convenientia tribuit; Juſtitiam vero hujus Providentiæ ſociam ac comitem, Fatum appellat, quæ ſit juſtitiæ divinæ efficientia in iis, quæ ex Providentiæ decreto eveniunt,

niunt, res quæ hic agunt ordine quodam ac ſerie dirigens, ſicut voluntatum decreta dirigunt ea quæ ipſis videntur dirigenda. Sed melius hæc perſpicere poterit, qui Philoſophi ipſius commentarium evolvet. Sic igitur orditur diſputationem. Et cur hos, ait, enumerem, cum & *Platonici* quidam de ſummo rerum opifice Deo rectam ſanamque ſententiam non teneant. Neque enim in ipſo Deo ſatis eſſe cenſent virium, ut plene atque perfecte per potentiam ſuam & ſapientiam cuncta ab æterno efficientem, Mundum hunc in ſtatu ſuo conſervare poſſit. Sed ope materiæ genitæ, & ſic natura extra ſe exiſtente, ſed ipſi ſubjecta utentem id præſtare poſſe; ideo quod omnia poteſtate quadam in materia prius ſint poſita, quæ Deus, quaſi penicillo digerat ordinetque, & ſeparet ab ea figura quæ inerat materiæ; quod ipſum magis oſtenderet laboris quandam in Deo redundantiam; quam ejus bonitatem. Cur enim quæ ipſe non conſtituit, regere & ordinare aggreditur? Nam quod indigeſtum erat in illa natura, idipſum ortus expers, ut volunt, erit. Quod vero nullam originem habuit, & per ſe ſubſiſtit, id quod aliunde ſumit, ſumit id præter naturam: atqui id quod præter naturam ſit, malum eſt, & ad exitium tendit. Quare non erit ipſi materiæ bonum accipere ordinem & ornatum cum ipſa nullum habuerit ortus principium, non tantum temporis ratione, ſed & cauſæ. Quo ſenſu etiam Deum eſſe dicimus ſine originis principio. Sed ne Deus quidem ipſe ſic abſolvi poterit, ne malorum ſit cauſa, cum opificii ſui initium à malitia duxerit, quippe cogens præter naturam diſponere ſubſtantiam ſibi coæternam atque ingenitam, ſororem ſuam quam caſus aliquis ad ipſum adduxerat; neque eam ſinens eo in ſtatu in quo ab omni æternitate fuerat, ut alium teneret, quem ſervare non poſſet: imo ſibi ſubmitteret rem paris hono-

ris, & æqualis æternitatis, ut in eam ab æterno obtineret dominatum. Aut ſi non ab æterno, ſed in tempore id aggreſſus eſt, non minus hoc ipſum caret ratione, quod cum nihil neceſſarium deeſſet materiæ, ipſe tamen ab aliquo tempore accurate eam pingere cœperit, ac ſic non manſerit ipſe in quo erat affectu atque propoſito. Nam ſi melius fuit non eam ſtruere atque ordinare, cur ad ſtruendum ſe contulit? Sin melius fuit eam exſtruere, cur non ab omni æternitate id fecit? Niſi dicamus potuiſſe eum quidem per naturam partibus originem tribuere & adferre interitum; ſed non id habuiſſe valentiæ ut æterna cuderet: quia ſcilicet materiæ, quam utendam habet, talis eſt vilitas, ut adverſus ordinem illum extrinſecus adſcitum recalcitret, ut eum excutiat, & ſic redeat, ut forte aliquis dixerit, ad ſtatum ſuum ſine ordine eumque non genitum: inde fieri ut per partes & per tempora, modo id quod excultum eſt, modo id quod confuſum turbidumque eſt præpolleat; vel ut exactius loquamur, vigeat ſemper indecora quædam ornatus egeſtas, cum & ornatus ipſe, ſiquidem diſpoſitio ſit atque pictura præter naturam, æque æſtimanti ea ipſa res turbulenta videbitur. Illa enim ſecundum naturam, ſimulque ſecundum ſubſtantiam dicuntur operari, quæ permanent conſtanter & ſine mutatione in ſui ſubſtantia, facultate & actione, neque ullam ſui partem divellunt, aut propellunt ut ſubſiſtere faciant res procreatas, ſed pro ratione tantum ejus quod ſunt; producunt primas & poſthumas de ſe ſoboles. His conſequens eſt, Deum non ad uſum ſuum adhibuiſſe materiam, neque efficere ab aliquo temporis initio aut in tempore, neque ad certum tempus deſinere, neque id quod fit eſſe extra operationem opificis. Hæc enim omnia conſequentia ſunt ejus affectionis quæ caſu aut fortuito fit, ut obſervare eſt in archite-

ĉto ac multis ſimilibus. At vero Providentia & ordo ab ipſo Mundi parente ac opifice Deo in commune ad omnia immortalia genera pertingit, potiſſimum vero ad prima illa quæ continenter proximeque ab ipſo originem ducunt,& deinceps ad ea quæ ſuo ordine ſequuntur, fruunturque dulciſſimo paſtu rerum quæ non niſi intellectu percipiuntur. Cum enim tria ſint eorum quæ ſunt in Mundo, quæque intelligentiam movent, genera, ſummum horum generum, quodque primum ab opifice Deo productum eſt, hoc eſt, quod ſine ulla ſui commutatione atque converſione participatDei ſimilitudinem, & in recto ordine deiformi conſiſtit: quale eſſe diximus cœleſtium genus. Alterum ab hoc locum obtinet, id quod ſecundo & remiſſiori modo divinum ſtatum admittit; non quidem ſine immutatione ſui & partitione,ſed tamen ſine peccati vitiique labe paternis legibus obtemperans: quam ſortem adſignamus attribuimuſque aeriis. Tertium vero & ultimum ex divinis genus, non aliquatenus tantum à cœleſtium eminentia decidit, ſed etiam ordinis illius aerii dignitate eſt inferius. Nam Deum ſemper intelligere & inſeparabilem ejus tenere notitiam, cœleſtibus congruit. At eum ſemper quidem intelligentia percipere, ſed fuſa quadam vagaque notitia,hoc eſt quod aeriis ſuapte natura ineſt. Jam vero neque ſemper Deum intelligere, ſed & intelligentia frui partim diviſa atque interrupta, humanis mentibus proprio quodam jure conceſſum eſt. Jacent enim ſuapte natura,non tantum infra cœleſtium intelligentiam,ſed & infra eam quæ eſt in aeriis cognitionem, quæ ſui ordinis vi completur atque perficitur. At humanæ mentes neque continenter neque perpetuo intelligunt, & cum ad intelligendi vim perveniunt, aeriam æmulantur cognitionem, & eam conſecutæ, earum rerum quæ ſub intelligentiam cadunt fruuntur

 contem-

contemplatione. Hoc modo ejus divinæ Providentiæ, quæ circa nos verſatur, diſcrimen ſic explicat in legibus; Deus quidem omnia, ſed & cum Deo Fortuna & occaſio res omnes gubernant. Ex quibus perſpicuum eſt *Platonem* circa eas naturas quæ imperturbatæ & uſquequaque perfectæ, ac proinde peccati expertes ſunt, putam, ſimplicem & uniformem conſtituere Dei Providentiam: circa alias vero ratione utentes, ſed inſcitiæ & ignorantiæ nonnunquam obnoxias, ac propterea vitio obſitas, permixtam occaſionibus atque fortunis Providentiam tribuere. Nam antecedens bonorum largitio, ut eorum quæ natura inſunt conſervatio, opus proprium eſt Providentiæ puræ: at directio & emendatio eorum quæ præter naturam ſunt conſtituta, & delictorum caſtigationes, ejus ſunt Providentiæ quæ materiæ fæci inhæret, quæque Fortunæ & occaſionibus famulatur. Neque enim divinum Judicium antecedenter ac principaliter his adverſa infligit & calamitates, aliis præbet voluptates & oblectamenta, ſed pro modo ac meritis vitæ anteactæ. Habet enim eorum qui nobis præſunt Judicum judicatio nonnihil ſimile cum arte medica. Nam ea ars poſtquam curandos ſuſcepit eos qui ſua culpa in morbum inciderunt, cuncta quæ oportet ipſis præcipit pro tempore & occaſione, ita ut ægrotantis valetudo poſtulat. Ob eandem cauſam æſtimatio eorum de quibus judicia exercentur, cum alio tempore alia ſit, & liberis motibus fortunas faciat varias, commiſcet illam quæ circa nos verſatur Providentiam. Ordo vero ſingulis conveniens adfert ſupplicii & purgationis tempora. Connexis vero junctiſque Fortuna & occaſione ſimul cum divina Providentia, hic nexus Fatum eſt, quod ex humano quidem delectu fortunam adſumpſit, ex divino vero judicio adfert occaſionem. Artis quippe eſt definire curationis modos: hominis

vero

vero eos aptare cuique & accommodare, prout opus habeat inciſione aut aduſtione,aut alia quavis dura atque aſpera ſanatione. Non ergo fruſtra leges ſtatutæ ſunt hominibus, neque ſine cauſa ratiocinandi facultas conceſſa eſt, neque ſupervacua ſunt deliberatio & conſultatio,neq; vota & preces ſunt irrita, dum Providentia res humanas gubernat, per legem & Juſtitiam voluntati & delectui cujuſq;mercedem conſtituens,& reddens. Neque vero ſi hæc quæ diximus neceſſaria, pulchra & ſalutaria creduntur, ideo Fati quod Providentiæ adjunctum eſt ordo tollitur, qui liberam noſtram voluntatem & arbitratum inſtruit iis additamentis quæ in noſtra non ſunt poteſtate. Quin tantum abeſt ut horum alterum alteri perniciem adferat,ut præſtant inter ſe mutuas operas. Nam ſtante Providentia,neceſſe eſt ut nobis rationum examina & leges & preces multum opis adjumentique adferant:Sublata vero eadem, illa alia non tantum inutilia nobis erunt, ſed nec ab initio extitiſſent. Quare libertas voluntatis noſtræ Providentiam infert, & Providentia voluntatis arbitriique libertatem. Noſtra ſcilicet voluntas atque delectus juſtum oſtendit eſſe fatum : Fatum vero corroborat liberas voluntatis noſtræ motiones. Quam ſi puram exactamque Deo obtulerimus, tum legibus parentes, tum utentes precibus, ac plurimi facientes in conſultando prudentiam, ſumma adipiſcemur bona. Sin hæc omiſerimus, aut fecerimus contraria, dolores ferendi erunt medici ac ſalutares, pœnarum ſcilicet iſtis culpis indictarum, & diſcendum poſterius quod ante diſci gerique debuit. Ut vero pulchre & egregie ſimus affecti poſtquam à malis inſtitutis purgati ſumus, ad ea multum adferunt adminiculi lex, conſilium, & alia ejuſmodi quæ intellectum noſtrum ducunt in ordinem & concentum divini affectus. Non ergo his datis eripitur humanis ani-

mis volendi libertas. Nam ſi abſque ea eſſet libertate; quinam rectum eſſet diſtribuere cuique ea quæ meritis ejus reſpondent, quibuſque dignus eſſe creditur? Nam ad virtutem vitiumque Fatum Providentiæ adnexum libera noſtra & ſponte ſuſcepta motione indiget. Neque enim juſta eſſe poſſet diſtributio illa inæqualis, niſi pro cauſa & ratione ſibi ſumeret volendi jus liberum. Ideo enim & à natura præſcriptum cuique tempus eſt, quouſque vires in ſe & valentiam habere ad durandum poſſit: qua fatali ſumma confecta providere ultra nequeat. Quod vero non omnes ad conceſſum illud tempus perveniunt, id fit per incurſus externos & violentos, quales circa nos quidem Providentiam teſtantur, circa bruta vero animantia temere ac caſu eveniunt. Neque enim neceſſe videtur ut in hominum genere, ita in expertibus rationis animantibus ordinem quendam circa mortem ex animæ dignitate ſervari: quia non illæ ſimili quo noſtræ animæ modo in vitam veniunt. Nam judicio bonorum Geniorum pro meritis anteactæ vitæ unuſquiſque noſtrum vitæ ſortitur genus, in quo comprehenduntur hæc ſimul omnia, gens, civitas, parens uterque, conceptio in commodum tempus, corpus ejuſmodi, fortunarum converſiones variæ atque multiplices vitæ congruentes, mortis modus, & ad id præſcriptæ conſtitutæque occaſiones. Horum omnium autor idemque cuſtos eſt Genius qui cuique contigit: quorum omnium nulla pars eſt quæ cerni poſſet mutis animantibus communicata. Nam quæ naturæ ratione utenti conveniunt qua talis eſt, ea aliena ſunt à natura rationis experte. Neque vero æquum eſſet pari Providentia honorari atque conſervari ea quæ ratione utuntur, & ea quæ rationis uſu carent. Nam quod ratione & intellectu deſtituitur, id Dei, quem ſola mente comprehendere licet, imago non eſt. Omnis enim Dei

imago

imago ratione eſt prædita, & mentis particeps, ut cognoſcere valeat & ſe, & opificem ſuū. Pecudes vero eam ſortitæ ſunt Providentiam, cujus beneficio ſpecies eorum & genera conſervantur. Nos vero cura noſtræ ſpeciei conveniente non honorabimur, niſi etiam ſingulis ſit proſpectum; ita ut nihil ſit incongruum atque inconcinnum in ea Providentia quæ ad nos ſpectat. Decet enim eos qui à parente & fictore Deo ad præſcriptum præfinitumque tempus debent ſubſiſtere, ſeparatim quemque divina Providentia curari. Non enim Deus unam tantum animam fabricavit, cujus partem quiſque noſtrum, ita ut ſors tulit, obtineat, quæ in illud totum poſtea refundatur; ſed ſingulos hominum animos ſuis comprehenſos finibus conſtituit atque ſtabilivit. Et ideo ſingulis adeſt Providentia, Judicium, Juſtitia, purgatio, ortus adſignatio, ſors conveniens vitæ, & interitus non caſu neque fortuito procedens, & poſt obitum profectio ad Orci loca, duce bono illo Genio qui vitæ noſtræ moderator eſt additus. Ac aliorum quidem animantium ſingulis voluntates noſtræ, & inter ipſas mutuæ interemptionis ac devorationis cauſæ neceſſariæ, tum vero omnis generis caſus eventuſque varii, perniciem mortemque adferunt, ante diſſolutionem ex natura venientem, nulla aut ordinis aut temporis habita ratione; quippe cum nulla proſit ipſis Juſtitia, quæ anteactæ vitæ rationem exigat; ne ipſa quidem natura attendente cur hoc aut illud nunc faciant aut patiantur. In hominibus vero Providentiæ vincula, & bonorum Geniorum judicium, vitæ genera & ſortes, & veterum culparum expiationes, & alia hujuſmodi definiunt cuique occaſiones modoſque interitus: ita ut tam ea quæ ex voluntate ac delectu aguntur, quam ea quæ temere & caſu videntur evenire, colligata ſint cum fato cujuſque, & dignitati ejus ac merito id quod reſpondet provocent. Ita præterita

rita conſequentibus nexus cauſam præbent, & libertas voluntatis ea allicit quæ in poteſtate noſtra non ſunt, humanaque ſtudia & voluntates fati legibus diriguntur, quas ipſis animis ſancivit ſummus opifex. Eorum vero quæ hic gerimus rationem reddere debemus iis qui mediam ſortem nacti ſunt, quique cuſtodes ac moderatores ac præfecti noſtri ſunt. Horum omnium circa nos operatio atque efficientia Fatum appellatur, quod per Juſtitiæ leges res noſtras regit atque adminiſtrat. Qui cum cuſtodes ſint vitæ pro merito ac dignitate cuique adſignatæ atque definitæ, etiam hoc habent munus, ut vitæ, quam quiſque ſortitus eſt, tempus & compleant & abſolvant. Cum enim præſcriptus ſit ortus etiam, mortem præſcriptam eſſe neceſſe eſt. At ſicut Fatum ablegationis è locis ſuperis, (divina ſcilicet voluntas & divinæ Juſtitiæ leges) præſcribit originis principium, ita Fatum migrationis de loco in locum mortis ſtatuta ſervat : ita ut definitum ſit per illa in hanc vitam venire, per hæc inde diſcedere. Nam ſi indefinita eſſent illa, vita quoque omnis indefinita eſſet, neque ſublimiori præſidatui ſuppoſita. Ubi vero præterea erit divini judicii & diſtributionis pro cujuſque dignitate cura, ſi quæ corpus & res externas ſpectant temere nobis ea evenient? Imo ne hæc quidem relinquemus inordinata. Sed juſtitiæ vero propoſitum & judicationes atque appetitiones à valentiore neceſſitate nobis ingigni adſeverabimus. Nam ſic virtutis & vitii cauſas non nobis ipſis, ſed illi tribueremus neceſſitati. Neque profecto rationi foret congruum omnia ad neceſſitatem referre, tum quæ ad animum, tum quæ ad corpus, & res externas pertinent : neque contra, omnia æquum fuerit permitti temerariis & fortuitis motionibus, cum mens omnium gubernatrix & Deus univerſorum autor & cauſa ſit. Quare admittendum eſt id

quod

quod relinquitur, ſtudia & voluntates in noſtra eſſe poteſtate, & juſtas vices atque repenſationes voluntatum pendere ab aeriis & à Deo conſtitutis judicibus, qui ſuapte natura noſtri curam atque proviſum habent. Nam cum tria ſint quæ circa nos fingi poſſunt, aut omnia neceſſitate conſtringi, aut nihil fieri neceſſario, aut modo nos ea conſtringi, modo non conſtringi abſque ulla ratione, hæc tria æque abſurda ſunt, & Providentiam de medio tollunt. At vero poſitio ejus quod eſt ſecundum merita & Providentiam inducit & Fatum ab ea pendens, & adnexum Providentiæ Judicium, quod res humanas Juſtitia & lege moderatur, egetque libero noſtro arbitratu, & volendi conſultandique principio. Quare Fatum conſtituendum eſt pars totius Providentiæ, quæ humanis animis ad Judicii morem reſpondeat. Humanorum autem animorum propria operatio eſt voluntas ſemetipſam movens, & id quod in noſtra poteſtate eſſe dicitur. Atque hæc ratio ſola probabilior reddi poteſt, cur divini Judices non æqualia omnibus diſtribuant. Quod vero fortuitum dicitur, id omne attribuendum eſt illis generibus quæ & mortalia ſunt & ſimul rationis expertia. Non enim ſingulatim in re unaquaque pro meritis & rationis æſtimatione iſta fiunt, puta ut hoc igne exſtructo oriatur aer, aere hoc denſato aqua: neque ut ex his ſegetibus equi caniſve alatur ſi- atque corpus, ex aliis aliud: verum hæc omnia ex ingruentibus mutationibus oriri ſatis eſt propter communem materiæ, & facilem ad omnia ſibi concilianda naturam, quæ hactenus partem habet in ordine ac divina neceſſitate, ut rerum genera omnia conſerventur, ſimulque ad æternitatem perpetuo quadam ſucceſſione conſpirent, atque concurrant cum cauſis à quibus pendent, & unde originem ſuam trahunt. Non enim eorum quicquam diſceſſu à ſupernis locis facto huc devenit ut ob

id

id divino Judicio inſtruatur ad reditum, prout in hominibus ſingulis accidit. Nam animos ratione præditos, ac proinde immortales, par eſt unde profecti ſint, inde etjam ut à cognatis ſibi naturis magnam obtinere ſalutis ſuæ curam per quam dirigantur, & à proclivitate ad vitium eluantur. Habent quidem affectus, ſed in ipſis affectibus delectum adhibent, & pro dignitate eorum quæ elegerint bona aut mala recipiunt. At in mutis animantibus temerarii ſunt impetus, & à divino Judicio abdicati. In iis vero quæ ad nos pertinent, id quod juſtum videtur ad Fati Providentiæ adnexi diſpenſationem refertur; & quamvis videamur caſu ac temere pati ſimilia iis quæ mutuæ animantes patiuntur, tamen & in corpore & in rebus externis ea ferimus ac perpetimur, quæ Judicium cuncta perſpiciens atque moderans ſtatuerit. Eorum vero quæ circa nos ſunt incrementis atque damnis, & omnigena mutatione voluntas libera ad bonam conſtitutionem inſtruitur; celerius quidem, ſi leniter ac placide habuerit affectus qui inde oriuntur; tardius vero & longis temporum curriculis, ſi ſtupide atque inſipienter iſtis perturbationibus ſe permittat. Tunc enim aberrationis & contumaciæ ſuæ pœnas luit: Et nihilominus per ea quæ patitur, ad id quod æquum eſt perducitur. Cum enim animus in ipſa electione liberos habeat motus, à præſtantiori genere regitur jure, purgatione, pœna, quæ pro meritis affectuum conſequuntur. Optio itaque & delectus penes ipſum eſt: quæ vero delectui ſuperveniunt, ex Providentiæ judicio ſtatuta ſunt, animi affectus pro dignitate repenſantis. Hinc fit ut eandem vitam & ſortiri dicamur & eligere. Nam quæ nobis eorum quæ gerimus conſtituta eſt merces, ea & liberam voluntatis motionem & divinum præſidatum patefacit. Conſtat ergo ab initio ad finem uſque liberos nobis motus decurrere, ſed aliis magis liberos, aliis

aliis minus: nec ſingulos ſemper eodem modo id quod in ipſorum eſt poteſtate ſervare; neque vero abſque herili imperio nos repenſationes adipiſci, & Fatum nanciſci quo ad ea quæ hic ſunt adducimur, & rurſum ab eis reducimur. At ſic nexus quidam eſt atque concurſus humanæ voluntatis & divini Judicii, ut quæ lubet eligamus ob delectus libertatem nulli rei obnoxiam; ſæpe tamen ea quæ nolumus, patimur, propter vim Providentiæ inevitabilem.

ἹΕΡΟΚΛΈΟΥΣ

ΛΕΊΨΑΝΑ ΤΙΝΑ ἘΝ τοῖς τοῦ Στοβαίου εὑρισκόμενα.

Ἐκ τοῦ τίνα τρόπον θεοῖς χρηστέον.

Ἔτι προδιειληπτέον καὶ ταῦτα περὶ τῶν θεῶν, ὡς εἰσὶν ἄτρεπτοι, καὶ ἀερρότες τοῖς κρίμασιν, ὥστε τοῦ δόξαντος μηδέποτε ἀπ' ἀρχῆς ἐξίστασθαι. μία γάρ τις ἦν τῶν ἀρετῶν καὶ ἡ ἀμεταπτωσία καὶ βεβαιότης· ἣν εἰκὸς οὐχ ἥκιστα κἀν θεοῖς εἶναι παρέχουσαν τὸ ἱδρυμένον καὶ ἔμπεδον τῶν ἅπαξ αὐτοῖς δοξάντων. ἐξ οὗ δῆλον, ὡς οὐδὲ τὰς κολάσεις, ἃς ἔκρινέ ποιν ἐπιθεῖναι τὸ δαιμόνιον, πιθανὸν παρίεσθαι. καὶ γὰρ ἂν λογίσασθαι ῥάδιον, ὡς εἰ μεταβάλλουσιν οἱ θεοὶ τὰς αὐτῶν κρίσεις καὶ ὃν ἔγνωσαν κολάσαι παρίασιν ἀκόλαστον, οὔτε καλῶς καὶ δικαίως διοικοῖεν τὰ κατὰ τὸν κόσμον, οὔτε ἀπολογισμὸν εἰκότα φέρειν ἂν δύναιντο μετανοίας. καὶ τὰ τοιαῦτα ἔοικεν αὐτοσχεδίως καὶ μετ' οὐδενὸς λέγειν ἡ ποιητική,

—Καὶ θυσίαισι καὶ εὐχωλῇς ἀγανῇσι,
Λοιβῇ τε, κνίσῃ τε παρατρωπῶσ' ἄνθρωποι
Λισσόμενοι, ὅτε κέν τις ὑπερβαίῃ, καὶ ἁμάρτῃ.

καὶ τό,—Στρεπτοὶ δέ τε καὶ θεοὶ αὐτοί. συνόλως τε πᾶν εἴ τι τούτοις εἴρηται παραπλησίως.

Ἀλλ' οὐ μὴν οὐδὲ ἐκεῖνο παρετέον, ὅσοι καὶ

μὴ

HIEROCLIS

FRAGMENTA.

Quædam, prout in *Stobæo* inveniuntur.

De uſu Deorum.

HOc quoque inter cætera exiſtimandum de diis eſt, immutabiles eos eſſe, ac judiciis inſiſtentes, ita ut ſententiam nunquam mutent. Cum enim de virtutibus una ſit firmitas & conſtantia, eam inter deos maxime cerni ſit veriſimile, quæ ſententias ipſorum immutabiles reddat. Ex quo patet, ne pœnas quidem, quas alicui numen ſtatuit infligere, poſſe devitari. Etenim ſi mutarent ſua dii conſilia, quemque punire ſtatuerant, impunitum demitterent, nec recte atque juſte mundum gubernarent, nec pœnitentiæ defenſionem poſſent probabilem nanciſci. Hæc enim videtur temere & inconſiderate dicere poetica, *Eclog. phyſ. l. 1. c. 7.*

Atque illos extis homines, votiſque ſuperbis, *Homer.*
Liboque, & nidore ſimul placare precantes
Tentant, cum recto quis vitæ tramite ceſſit.

& illud :——*Nam dii mutantur & ipſi.* *Iliad. 1.*

ac ſi quid horum ſimile protulit.

Ne illud quidem omittendum eſt, quamvis ma-

μὴ κακῶν αἴτιοι τυγχάνουσιν οἱ θεοὶ, τῶν γε τοιούτων ἔνια προσάπτουσί τισι, καὶ περιβάλλουσιν ἀξίους σωματικαῖς τε *ἐλαττώσεσι, καὶ τῶν ἐκτὸς, οὐ κακοηθείᾳ χρώμενοι, κατ' ἐπιτήδευσιν δυσχερείαις ἀνθρώπου οἰόμενοι δεῖν, ἀλλ' ἐν τρόπῳ κολάσεως. καθάπερ γὰρ λοιμοὶ καὶ αὐχμοὶ, ἔτι δὲ ἐπομβρίαι καὶ σεισμοὶ, καὶ πᾶν τὸ τοιόνδε, τὰ μὲν, πολλὰ γίνεται δι' αἰτίας ἑτέρας τινὰς φυσικωτέρας, ἔστι δ' ὅτε καὶ ὑπὸ θεῶν, ἐπειδὰν καιρὸς ᾖ δημοσίᾳ καὶ κοινῶς τὰ πολλῶν ἀμπλακήματα κολασθῆναι· τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ πρὸς ἕνα χρῶνται ποτὲ θεοὶ σωματικοῖς ἐλαττώμασι καὶ τοῖς ἐκτὸς, εἰς αὐτοῦ μέντοι κόλασιν, ἐπιστροφὴν δὲ καί.

Πολὺ δέ μοι δοκεῖ συμβάλλεσθαι τῷ καλῶς χρῆσθαι θεοῖς, καὶ τὸ διειληφέναι, ὡς οὐδενός ποτε κακοῦ γίνεται θεὸς αἴτιος· ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐκ τῆς κακίας

* ἀπαντᾷ pro ἅπαντα. *ἅπαντα μόνης, οἱ δὲ θεοὶ τῶν ἐφ' ἑαυτῆς ἀγαθῶν τε εἰσὶν αἴτιοι, καὶ τῶν εὐχρήστων, ἡμεῖς δὲ ἐσμὲν οἱ τὰς εὐεργεσίας αὐτῶν οὐ προσιέμενοι, περιβάλλοντες δὲ αὑτοὺς κακοῖς αὐθαιρέτοις. ἤδη καιρὸν ἔχειν μὴ τὸ ποιητικὸν ἐκεῖνο δοκεῖ κατὰ τὸν τόπον τοῦτον,

Ὡς δὲ οἱ βροτοὶ τοὺς θεοὺς αἰτιόωνται.

ὡς ἐξ αὐτῶν ἐπιπεμπομένων τῶν κακῶν.

——οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ
Σφῇσιν ἀτασθαλίῃσιν ὑπὲρ μόρον ἄλγε' ἔχουσιν.

ἐπεί τοι γε ὡς ὁ θεὸς οὐδαμῇ, οὐδαμῶς κακῶν αἴτιός ἐστιν, ἐκ πολλῶν νοήσειέ τις. πρὸς δὲ τὸ παρὸν, ἀποχρήσειεν ἂν ὁ Πλάτωνος ἐκεῖνος λόγος· οὐ γὰρ θερμοῦ φησι τὸ ψύχειν, ἀλλὰ τοῦ ἐναντίου, οὐδὲ ψυχροῦ τὸ θερμαίνειν, ἀλλὰ τοῦ ἐναντίου. οὕτως οὖν οὐδὲ ἀγαθοποιοῦ τὸ κακοποιεῖν, ἀλλὰ τοὐναντίον. καὶ μὴν ἀγαθὸς ὁ θεὸς, πεπληρωμένος εὐθὺς ἀπ' ἀρχῆς πάσης ἀπιστίας, ὡς οὐκ ἂν κακοποιητικὸς ὁ θεὸς εἴη, οὐδέ τινι κακῶν αἴτιος,

πάντα

malorum non ſint autores dii, tamen ea quibuſdam conciliare, & fortunæ corporiſque incommodis meritos afficere, non ulla malignitate ductos, aut quod cum ærumnis homines conflictari æquum cenſeant, ſed vindictæ cauſa. Nam quemadmodum peſtilentiæ, ſiccitates, eluviones, terræ-motus, ac ſimilia fere quidem de naturæ cauſis exiſtunt, nonnunquam etiam à diis emittuntur, cum delicta multorum publice puniri tempus poſtulat: ita ſingulis etiam dii interdum fortunæ corporiſve conciliant incommoda, quibus ipſi quidem puniantur, admoneantur autem reliqui.

Ac multum ad rectum deorum uſum videtur mihi conducere, ſi quis intelligat nullius unquam mali Deum eſſe autorem: ſed hæc quidem de ſola vitioſitate proficiſci, deos autem per ſe bonorum & utilium autores eſſe, nos vero nec ipſorum admittere beneficia, & ſponte nobis mala conſciſcere. Atque hoc loco poeticum illud apte proferetur, *Eclog. Ethic. ad finem.*

Qualia de divis mortales crimina jactant:
quaſi ab iis mala demittantur.

---- ſed & ipſi
Sponte ſua pariunt fato ceſſante dolores.

Etenim nullius unquam mali Deum eſſe autorem, ut multis probari poteſt, ita nunc ſolius *Platonis* contenti erimus argumento. Quemadmodum, inquit, nec calidum frigefacit, ſed contrarium; nec frigidum calefacit, ſed contrarium: ſic nec beneficum malefacit, ſed contrarium. Deus autem cum bonus ſit, omniq; virtute plenus, non eſt maleficus, nec mali cujuſquã autor,

πάντα δὲ τοὐναντίον παρέχων ἀγαθὰ τοῖς λαβεῖν βουλομένοις, ἅπασι χαριζόμενος δὲ σὺν τοῖς ἀγαθοῖς καὶ τῶν μέσων· ὅσα κατὰ φύσιν ἡμῖν ἐστι, τὰ ποιητικά γε τῶν κατὰ φύσιν· ἓν δὲ καὶ μόνον αἴτιον τῶν κακῶν. Ταῦτα χρὴ * *

Ἐκ τοῦ περὶ γάμου.

Ἀναγκαιότατός ἐστιν ὁ περὶ τοῦ γάμου λόγος. ἅπαν μὲν γὰρ ἡμῶν τὸ γένος ἔφυ πρὸς κοινωνίαν. πρώτη δὲ καὶ στοιχειωδεστάτη τῶν κοινωνιῶν, ἡ κατὰ τὸν γάμον. οὔτε γὰρ πόλεις ἂν ἦσαν, μὴ ὄντων οἴκων. οἶκός τε ἡμιτελὴς μὲν τῷ ὄντι ὁ τοῦ ἀγάμου· τέλειος δὲ καὶ πλήρης, ὁ τοῦ γεγαμηκότος.

Οὐκοῦν ἔχομεν ἐν τοῖς περὶ οἰκιῶν ἀποδεδειγμένοις, ὥστε σοφῷ προηγούμενος μέν ἐστιν ὁ μετὰ γάμου βίος· ὁ δ' ἄνευ γυναικὸς, κατὰ περίστασιν. ὥστ' ἐπειδὴ χρὴ μὲν ἐν οἷς γε δυνάμεθα μιμεῖσθαι τὸν ἔχοντα νοῦν. τούτῳ δὲ προηγούμενόν ἐστι τὸ γαμεῖν, δηλονότι καὶ ἡμῖν ἂν εἴη καθῆκον, εἴγε μή τις εἴη περίστασις ἐμποδών. καὶ δὴ τοῦτο μὲν πρῶτον. ἔοικε δὲ καὶ πρὸ τοῦ σοφοῦ παρακαλεῖν ἡμᾶς ἡ καὶ αὐτὸν τὸν σοφὸν ἐπὶ τὸν γάμον ἐξοτρύνουσα φύσις· ἥτις οὐ συναγελαστικοὺς ἡμᾶς ἀπειργάσατο μόνον, ἀλλὰ καὶ συνδυαστικοὺς, μετὰ τοῦ καὶ ἕν τε, καὶ κοινὸν ἔργον ὑποθεῖναι τῷ συνδυασμῷ· λέγω δὲ τὴν παίδων γένεσιν, καὶ βίου διεξαγωγὴν εὐσταθοῦς. δικαία δὲ διδάσκαλος ἡ φύσις, ὅτι τῇ παρ' αὐτῆς κατασκευῇ σύμφωνον τὴν ἐκλογὴν χρὴ γίγνεσθαι τῶν καθηκόντων. ζῇ γοῦν ἕκαστον τῶν ζώων δὲ ἑπομένως τῇ

ἑαυτοῦ

ſed contra & bona omnibus idoneis ſuppeditat, & cum bonis media quoque naturæ cognata impertitur. Una porro tantum eſt malorum cauſa. Hæc oportet * *

De Nuptiis.

Maxime neceſſaria eſt oratio de nuptiis. Univerſum enim genus noſtrum ad ſocietatem natum eſt. Prima autem & præcipua ſocietas eſt, quæ per nuptias initur. Nam civitates ſine familiis eſſe non poſſunt: & familia profecto innupti manca eſt: integra autem & perfecta illius, qui nuptus fuerit. *Serm.65.*

Conjugalem vitam deligendam eſſe viro ſapienti in Commentario de familiis oſtendimus: ſine uxore autem, non niſi aliqua circumſtantia aut caſus ita ſuaſerit. Quandoquidem igitur ubicunq; licet prudentem virum imitari oportet; prudenti autem nuptiæ ceu bonum proponuntur: nimirum & nobis conveniens, niſi quid impedimenti prohibeat. Et hoc primum ſit argumentũ. Videtur autem & ipſa natura multo prius quam vir ſapiens, utpote quæ & ipſum ſapientem ad nuptias inſtigat, nos admonere. Non n. gregales nos ſolum, ſed etiam ζυνδυαστικὸς, i. e. ut bini ageremus, fecit: & huic ſocietati unum communeque opus, liberorum progenerationem dico, & vitæ ſtabilis converſationem propoſuit. Probe vero ipſa natura nos docet, quod ex ipſius conſtitutione ea quæ facere decet deligi oporteat. Quippe ſingula animalia vitam naturali ſuæ

ἑαυτοῦ φυσικῇ κατασκευῇ, καὶ νὴ Δία τὸ φυτὸν ἅπαν ὡσαύτως, κατὰ τὸ ἐπὶ αὐτῶν λεγόμενον ζῆν· πλὴν οὐκ ἐκλογισμῷ καὶ ἀριθμήσει τινὰ χρώμενα, καὶ ταῖς ὑπὸ τῶν βασανιζομένων ἐκλογαῖς. ἀλλὰ τὰ μὲν τῇ φύσει, φυτὰ ψιλῇ, ψυχῆς γάρ ἐστιν ἀμέτοχα· τὰ δὲ ζῷα φαντασίαις τε σπώσαις ἐπὶ τὰ οἰκεῖα, καὶ ἐξελαυνούσαις προθυμίαις. ἡμῖν δὲ ἡ φύσις ἔδωκε τὸν λόγον, τά τε ἄλλα πάντα, καὶ σὺν πᾶσι, μᾶλλον δὲ πρὸ πάντων, αὐτὴν κατοψόμενον τὴν φύσιν·

* lego εὐφεγγῆ τε alius codex habet εὐφέγκτε. ὅπως ὡς πρός τινα σκοπὸν, * εὖ φθέγγηται καὶ ἀρεσέρτα τεταγμένος πρὸς αὐτὴν, ἐκλεγόμενός τε τὸ σύμφωνον αὐτῇ πᾶν, καθηκόντως βιοῦντας ἡμᾶς ἀπεργάζοιτο.

Ὅθεν καὶ οὐκ ἂν ἁμάρτοι τις, ἀτελῆ φήσας οἰκίαν τὴν ἄνευ γάμου. τῷ μήτε τὸ ἄρχον ἄνευ τοῦ ἀρχομένου δύνασθαι νοηθῆναι, μήτ᾽ ἄνευ τοῦ ἄρχοντος τὸ ἀρχόμενον. ἔοικε γὰρ ὁ λόγος εὖ μάλα μοι δοκεῖ δυσωπεῖν τοὺς ἠλλοτριωμένους πρὸς γάμον.

Φημὶ τοίνυν καὶ σύμφορον εἶναι τὸν γάμον. πρῶτον μὲν ὅτι θεῖον ὡς ἀληθῶς φέρειν καρπὸν τὴν τῶν παίδων γένεσιν, οἳ παραστάται μὲν ἡμῖν ὄντες συμφυεῖς ἔτι καὶ αὐτοῖς ἐρρωμένοις, ἐν ἁπάσαις γίγνονται πράξεσιν· * ἀγαθοῖς δὲ ἐπίκουροι κάμνουσιν ὑφ᾽ ἡλικίας, καὶ γήρᾳ πιεζομένοις· οἰκεῖοι μὲν ἐν εὐπραγίαις εὐφροσύνης κοινωνοὶ, συμπαθεῖς δὲ ἐν τοῖς ἐναντίοις καιροῖς διάδοχοι τῶν ἀνιαρῶν. ἔπειτα καὶ πρὸς γένεσιν τέκνων λυσιτελὴς ἡ μετὰ γυναικὸς συμβίωσις. πρῶτον μὲν γὰρ ἀποτελειμένους

* lego ἀγαθοί.

τοῖς

conſtitutioni idoneam vivunt: & per *Jovem* ſtirpes quoque omnes ſimiliter, eo quidem modo quo vita ipſis tribui poteſt: non enim ratione aut reputatione aliqua utuntur ad eligendum res dijudicandas. Verum plantæ ſola natura utuntur, animæ expertes; animalia vero phantaſiis ad res ſibi commodas trahuntur, & cupiditatibus impelluntur. At nobis natura rationem donavit, ut & alia omnia, & cum omnibus, imo ante omnia ipſam naturam conſideret; ut ad ipſam ceu ſcopum recte ſplendideque propoſitum feratur, & quicquid ei conſonum eſt eligens, ad vitam decentem nos promoveat.

Proinde non erraverit aliquis, domum ſine nuptiis mancam eſſe dicens. Nam neque pars princeps ſine ſubdita, neque ſubdita ſine principe animo poteſt concipi. Hæc ſane ratio non parum efficax mihi videtur ad commovendum illos, qui à nuptiis alieni ſunt.

Quinetiam utiles eſſe nuptias adſero: primum quia divinum revera fructum producunt, liberorum generationem, qui nobis & valentibus adhuc, utpote conſanguinei, in omnibus negotiis opem ferunt; & ætate confectis ſenioque preſſis, boni ſunt auxiliarii: familiares quidem in ſecunda fortuna lætitiæ ſocii, in adverſâ vero condolentes rerum triſtium ſucceſſores. Sed etiam præter liberorum procreationem, utilis eſt cum muliere convictus. Primum enim externis laboribus at-

τοῖς θυραίοις καμάτοις ὑποδέχεται θεραπευτικῶς ἀναλαμβάνουσα, καὶ μετ' ἐπιμελείας ἀνακτωμένη πάσης. ἔπειτα τῶν ὄντων δυσχερῶν ἐν τῇ διανοίᾳ λήθην ἐντίθησι. τὰ γὰρ σκυθρωπὰ τοῦ βίου, περὶ μὲν τὴν ἀγορὰν, ἢ τὸ γυμνάσιον, ἢ τὸ χωρίον, ἢ καθόλου πάσης μερίμνης καὶ ἀσχολίας, καὶ περὶ τοὺς φίλους τε καὶ συνήθεις διατρίβουσιν ἡμῖν, οὐκ ἔστι πρόχειρα τοῖς ἀναγκαίοις ἐπιπροσθούμενα περισπασμοῖς. ἀνεθεῖσι δ' ἐκ τούτων, εἴς τε τὴν οἰκίαν ἐπανελθοῦσι, καὶ οἷον εὐσχόλοις τὴν ψυχὴν γινομένοις, ἐμπελάζει καιρῷ χρώμενα τούτῳ τοῦ ἀνιᾶν ἡμᾶς, ὅταν γε ἔρημος εὐνοίας καὶ μονήρης ὁ βίος ᾖ. ἡ γυνὴ δὲ παροῦσα, μεγάλη γίνεται καὶ πρὸς ταῦτα παρηγορία, πυνθανομένη τι περὶ τῶν ἐκτὸς ἢ περὶ τῶν ἔνδον ἀναφέρουσα καὶ συνδιασκεπτομένη, καί τινα διάχυσιν ἐξ ἀπλάστου προθυμίας, καὶ εὐφροσύνην παρέχουσα. καὶ μὴν οἷα μέν ἐστιν ἐν ἑορταῖς συνεπιμεληθῆναι θυσιῶν καὶ ἱερουργιῶν, οἷα δ' ἐν ἀνδρὸς ἀποδημίαις, εὐπαθῆ διατηρῆσαι, καὶ μὴ παντάπασιν ἀπροστάτευτον τὸν οἶκον, οἷα δοκεῖ δαίμων οἰκητὴν, οἷα δὲ ἐν νόσοις, οἷα δὴ παραστάτης, μακρὸς ἂν γένοιτ' ὁ λόγος πάντ' ἐπεξιὼν τὰ κατὰ μέρος. ἀρκεῖ γὰρ κεφάλαιον εἰπεῖν, ὡς δεῖ μὲν ἅπασιν ἀνθρώποις πρὸς μετρίαν τοῦ βίου διεξαγωγὴν, δυοῖν, συγγενικῆς ἐπικουρίας καὶ συμπαθοῦς εὐνοίας. οὔτε δὲ συμπαθέστερον τι γυναικὸς εὕροιμεν ἄν, οὔτε τέκνων συγγενέστερον. παρέχει δ' ἑκάτερον ὁ γάμος. πῶς οὖν οὐχὶ λυσιτελέστατον ἡμῖν; ἀλλ' ἔγωγε καὶ καλὸν ἡγοῦμαι τὸν

tritos ſuſcipit officioſe tractans, & omni cum ſtudio recreans. deinde animi triſtitiæ oblivionem inducit. Triſtiores enim vitæ partes, & in univerſum omnis ſolicitudo aut negotium agentes nos circa forum, gymnaſium, rus, aut inter amicos & familiares non tam evidenter moleſtant, neceſſariis occupationibus admixta, & ceu caligine quadam eis obducta: expeditis autem inde, ac domum regreſſi, animoque in ocium reſtituto, & ita moleſtiam ſentiente ſuam, tædium per hanc occaſionem augetur, ſi vita ſolitaria & benevolentiæ expers ſit. Mulier vero præſens magnum hic etiam ſolatium addit, interrogans aliquid de rebus externis, aut de domeſticis ad ipſum referens, & in commune deliberans, unde gaudii nonnihil animi ejus minime ſimulata promptitudine, & honeſta lætitia naſcuntur. Cæterum qualis ſit uxor in feſtis ad victimas & ſacrificia communiter procuranda; qualem ſe gerat peregrinante viro, ad familiam ſtabiliter conſervandam & non prorſus ſine imperio; qualë numen famulis videatur; qualem ſe præbeat in morbis, quam ſedulo auxilietur; hæc, inquam, omnia ſingulatim recenſere nimis longum foret. Sat autem fuerit ſummam dixiſſe, nempe omnes homines ad vitam mediocriter tranſigendam duo requirere, auxilium à cognatis, & ſimiliter affectam benevolentiam. Nihil autem reperias quod æque cum alio afficiatur & condoleat ac mulier, neque magis cognatum quam liberos. Utrumque autem nuptiæ præbent: quomodo igitur non utiliſſimæ nobis fuerint? Inſuper & pulchram exiſtimo eſſe con-

τὸν μετὰ γάμου βίον. τίς γὰρ ἕτερος τοιοῦτος γένοιτ' ἂν οἰκίας κόσμος, οἷός ἐστιν ὁ κατὰ τὴν ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς κοινωνίαν; οὐ μὲν δὴ πολυτελεῖς οἶκοι, καὶ *ὀρθόστρωτοι τοῖχοι, καὶ περίστοα τοῖς ὑπὸ τῆς ἀπειραγαθίας θαυμαζομένοις λίθοις διακεκοσμημένα, οὐδὲ ζωγραφία, †καὶ ψαλιστοὶ μυρρινῶνες, οὐδ' ἄλλό τι τῶν ἐκπληττόντων τοὺς ἠλιθίους, κάλλος ἐστὶν οἰκίας. ἀλλὰ ζεῦγος ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς, συγκαθειμαρμένων ἀλλήλοις καὶ καθιερωμένων θεοῖς γαμηλίοις, γενεθλίοις, ἐφεστίοις, συμφωνούντων μὲν ἀλλήλοις, καὶ πάντα κοινὰ πεποιημένων, μέχρι καὶ τῶν σωμάτων, μᾶλλον δὲ καὶ αὐτῶν τῶν ψυχῶν· καὶ προστασίαν μὲν ἐχόντων τὴν ἐπιβάλλουσαν τοῦ οἴκου, καὶ τῶν θεραπόντων· ἀνατροφὴν δὲ καὶ κηδεμονίαν τῶν τέκνων· ἐπιμέλειαν δὲ οὔτε σύντονον, οὔτε * μὴ ῥάθυμον, ἀλλ' ἐμμελῆ καὶ καθηρμοσμένην τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων. τί γὰρ ἂν γένοιτο κρεῖσσον καὶ ἄρειον κατὰ τὸν θαυμασιώτατον Ὅμηρον,

* forte κλεώστρωτοι.

ψ. [illegible]

* Expungendum videtur.

Ἢ ὅθ' ὁμοφρονέοντε νοήμασιν οἶκον ἔχητον
Ἀνὴρ ἠδὲ γυνή; διὸ καὶ πολλάκις ἐθαύμασα, τοὺς ὡς βαρὺν ἡγουμένους τὸν μετὰ γυναικὸς βίον. οὐ γὰρ ἡ γυνὴ μὰ Δία βάρος, ἢ φορτίον ἐστὶ, καθάπερ οὗτοι δοκοῦσιν· ἀλλ' ἥδε μὲν κἂν τῶν ἐναντίων κοῦφόν τι καὶ ῥᾷστα φέρεσθαι δυνάμενον, μᾶλλον δὲ καὶ τῶν ὄντως ἐπαχθῶν καὶ βαρέων κουφιστικόν. οὐδὲν γὰρ οὕτω φορτικόν ἐστι τῶν ὄντων, ὥστε μὴ ῥᾷστον εἶναι συμφρονοῦσί γε ἀνδρὶ καὶ γυναικὶ, καὶ κοινῇ φέρειν αὐτὸ βουλομένοις. βαρὺ δέ ἐστιν ὡς ἀληθῶς ἀφροσύνη, καὶ δύσοιστον τοῖς αὐτὴν κεκτημένοις· ὑφ' ἧς δὴ καὶ τὰ φύσει κοῦφα γίνεται βαρέα, τά τε

ἄλλα,

conjugalem vitam. Nam quod aliud hujuſmodi ornamentum domus eſſe poteſt, quale per mariti & uxoris conſortium efficitur? Non ſane precioſa ædificia, & ſublimes muri, & periſtylia vel ambulacra ornata lapidibus, quos plerique ob ignorantiam virtutis admirantur, neque pictura, & fornicati * myrrhiniones, nec aliud quippiam ex illis quæ vulgus ſtupet, ornamentum eſt domus. Sed viri & mulieris conjugium, qui mutuo copulantur, & ſacri ſunt diis nuptialibus, natalitiis, laribus, & inter ſe conſentiunt, nihilque non commune habent uſque ad corpora, imo ipſas animas: qui domui & famulis decenter præſunt; liberos alunt & inſtituunt; denique eorum quæ ad vitam neceſſaria ſunt curam gerunt neque anxie neque negligenter, ſed moderatam, & ut par eſt, tale inquam conjugium ædes exornat. Quid enim melius & præſtantius fuerit, ut cum admirabili poeta *Homero* dicam,

** id eſt, loca myrtis conſita, opere topiario ſtructis arcuatim: vel ejuſmodi picturæ.*

Quam cum chara domi conjux fiduſque maritus
Unanimes degunt?

Quocirca non raro miratus ſum illos, qui moleſtam opinantur cum uxore vitam. Nec enim per *Jovem* uxor onus aut moleſtia eſt: ſed contra facillime ac ſine negotio ferri poteſt, imo res moleſtas & pergraves ipſa levat. Nam nihil tam oneroſum eſt, quod vir & uxor non facillime ferant concordes, & communi opera quicquid eſt ferre volentes. Cæterum imprudentia omnino gravis eſt, & ægre ferri poteſt à poſſidentibus ipſam, ut quæ res etiam per ſe faciles, oneroſas efficiat, & inter

alias

ἀλλά, καὶ γυνή. τῷ ὄντι γάρ, καὶ συχνοῖς δή ποτε ἀφόρητος ἐγένετο ὁ γάμος· ἀλλ' οὐχὶ παρ' ἑαυτόν, οὐδὲ τῷ φύσει τοιάνδε τὴν μετὰ γυναικὸς εἶναι κοινωνίαν· ἀλλ' ὅταν γαμῶμεν ὡς μὴ δεῖ, μετὰ τοῦ καὶ αὐτοὶ παντάπασιν ἀπειροβίως διακεῖσθαι, καὶ ἀπαρασκεύως ἔχειν πρὸς τὸ ἀγαγεῖν, ὡς χρὴ τὴν ἐλευθέραν ἄγεσθαι, τὸ τηνικαῦτα συμβαίνει χαλεπὴν καὶ ἀφόρητον γίνεσθαι τὴν κοινωνίαν. ἀμέλει καὶ ταύτῃ χωρεῖ τοῖς πολλοῖς ὁ γάμος· οὐ γὰρ ἐπὶ παίδων γενέσιν, καὶ βίου κοινωνίαν ἄγονται γυναῖκας· ἀλλ' οἱ μὲν διὰ προικὸς ὄγκον, οἱ δὲ δι' ἐξοχὴν μορφῆς, οἱ δὲ δι' ἄλλας τινὰς τοιουτοτρόπους αἰτίας, αἷς χρώμενοι κακοῖς συμβούλοις, οὐδὲν περὶ τῆς διαθέσεως, καὶ τοῦ ἤθους τῆς νύμφης πολυπραγμονήσαντες, ὄλεθρον αὐτῶν θύουσι τὸν γάμον, καὶ θύραις κατεστεμμέναις, τύραννον ἀντὶ γυναικὸς ἐπεισάγουσιν ἑαυτοῖς, καὶ ταῦτα μηδὲ ἐφ' ὁποσονοῦν ἀνταρκεῖν δυνάμενον, καὶ τὴν περὶ τῶν πρωτείων ἅμιλλαν ἀγωνίσασθαι. φανερὸν οὖν, ὡς οὐ δι' αὐτόν, ἀλλὰ διὰ ταῦτα πολλοῖς βαρὺς καὶ ἀφόρητος ὁ γάμος γίνεται· χρὴ δὲ οὔτ' ἀναίτια φασὶν αἰτιᾶσθαι, οὔτ' ἔγκλημα πραγμάτων ποιεῖσθαι τὴν αὐτῶν ἀσθένειαν, καὶ περὶ τὴν χρῆσιν αὐτοῦ. ἐπεί τοι καὶ ἀλόγιστον ἄλλως πανταχόθεν μὲν ἀφορμὰς ζητεῖν φιλιῶν, καί τινας προσποιεῖσθαι φίλους καὶ ἑταίρους, οἷον συμμάχους ἐσομένους πρὸς τὰ τοῦ βίου δυσχερῆ· τὴν δὲ καὶ παρὰ τῆς φύσεως, καὶ παρὰ τῶν νόμων, καὶ παρὰ τῶν θεῶν διδομένην ἄνεσιν, συμμαχίαν τε καὶ βοήθειαν, τουτέστι τὴν ἐκ γυναικὸς καὶ τέκνων, μὴ ζητεῖν τε καὶ προσποιεῖσθαι.

Ἐν δὲ τῷ περὶ τοῦ γάμου καὶ τῆς παιδοποιΐας τόπῳ, θετέος ἐστὶ καὶ ὁ τῆς πολυτεκνίας λόγος.

alias uxorem quoque. Non paucis enim intolerabiles fuerunt nuptiæ: non quod ſua culpa aut ſuapte natura talis ſit cum uxore ſocietas: Sed quando ducimus quas non oportebat, & ipſi quoque plane imperiti ſumus in vita, neque inſtructi ad ducendum ingenuam uxorem, tum uſuvenit ut difficilis ac intolerabilis ſocietas ſit. Hoc ſane modo nuptiæ vulgo eveniunt. Non enim procreationis liberorum, aut vitæ ſocietatis gratia ducunt uxores: ſed alii propter magnitudinem dotis, alii excellentia formæ, alii vero aliis iſtiuſmodi cauſis ducti, ceu malis conſiliariis uſi, de ingenio & moribus ſponſæ nulla cura habita, in perniciem ſuam nuptias celebrant, & coronatis foribus pro uxore tyrannum ſibiipſis introducunt, cui ne brevi quidem tempore reſiſtere, & de primatu cum eo certare poſſunt. Itaque conſtat non propter ſe, ſed jam dictas ob cauſas, multis moleſtas ac intolerabiles fieri nuptias. Oportet autem, ut aiunt, neque inculpata culpare, neque ex imbecillitate noſtra & utendi ignorantia rebus crimen impingere. Quin & aliter abſurdum fuerit, ubique venari occaſiones amicitiarum, & amicos nobis ſocioſque comparare, ceu futuros auxiliatores in vitæ difficultatibus: recreationem vero, auxilium & opem illam, quæ à natura, legibus, atque diis nobis exhibetur, nempe uxoris & liberorum, non inquirere & comparare.

In hoc ſermone de nuptiis & liberorum procreatione inſtituto, de multitudine prolis etiam *Serm.73.*

dicen-

λόγος. κατὰ φύσιν γάρ πως καὶ ἀκόλουθον τῷ γάμῳ τὸ πάντα, ἢ τά γε πλεῖστα τῶν γινομένων ἀνατρέφειν. ἀλλ' ἐοίκασιν οἱ πλείους ἀπειθεῖν τῇ παραινέσει, δι' αἰτίαν οὐ μάλα πρεπώδη. διὰ γὰρ φιλοπλουτίαν, καὶ τὸ πάμμεγα κακὸν ἡγεῖσθαι τὴν πενίαν, τοῦτο πάσχουσι. πρῶτον μὲν δὴ λογιστέον, ὡς οὐχ ἑαυτοῖς μόνον παραστάτας, καὶ γηροβοσκοὺς, καὶ πάσης τύχης τε καὶ περιστάσεως κοινωνοὺς γεννῶμεν, οὐδ' ὑπὲρ ἑαυτῶν μόνον· ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν γονέων ἡμῶν κατὰ πολλά γε. καὶ γὰρ εὐχαριστίαν ἔχει πρὸς αὐτοὺς ἡ παιδοποιΐα τοῦ, κἂν εἴ τι πάθοιμεν ἡμεῖς πρότερον, καταλείπειν ἐκείνοις, ἀνθ' ἡμῶν αὐτοὺς γηροβοσκούς. καλὸν δὲ πάππος ὑπὸ σφετέρων ἐκγόνων χειραγωγούμενός τε, καὶ τῆς ἄλλης ἐπιμελείας ἀξιούμενος. ὥστε πρῶτον μὲν εὐχάριστα πράττοιμεν ἂν εἰς γονέας τοὺς ἑαυτῶν, παίδων ἐπιμελούμενοι γενέσεως. εἶτα καὶ ταῖς εὐχαῖς τε καὶ σπουδαῖς τῶν ἡμᾶς γειναμένων συνεργήσομεν. εὐθὺ γὰρ ὅτε πρῶτον περὶ τὴν ἡμετέραν εἶχον γένεσιν, διανοίᾳ χρώμενοι τοῦ χύσιν αὐτῶν εἰς πλεῖστον λαβεῖν τὴν διαδοχὴν, καὶ παῖδας ἐκ παίδων ὑπολείπεσθαι, καὶ γάμου ἐφρόνησαν, καὶ τῆς ἡμετέρας σπορᾶς καὶ ἀνατροφῆς. ὅθεν γαμοῦντες μὲν καὶ παιδοποιούμενοι πράττοιμεν ἄν, οἷα μέρη τῆς ἐκείνων εὐχῆς· τὰ δ' ἐναντία φρονήσαντες, ἐγκόπτοιμεν ἂν αὐτῶν τῇ προαιρέσει. καὶ μὴν κινδυνεύει πᾶς

ἐθελον-

dicendum eſt. Eſt enim ſecundum naturam & conſentaneum nuptiis, ut fœtus omnes, aut plurimi ſaltem educentur. Videntur autem complures conſilium iſtud improbare, idque propter cauſam non admodum decoram. Præ nimio enim divitiarum ſtudio, & quia paupertatem longe maximum malum interpretantur, ita ſunt affecti. Primum igitur cogitandum eſt, quod non ſolum auxiliatores nobis, ſenectæque nutritores, ac omnis fortunæ & caſus participes gignamus, non inquam pro nobis ipſis ſolum, ſed etiam pro parentibus noſtris multas ob cauſas. Siquidem procreatio liberorum habet in ſe gratitudinem erga parentes noſtros. Nam ſi quid forte nobis ante mortem ipſorum acciderit, filios eis noſtri loco ad ſenectutem ipſorum nutricandam relinquimus. Eſt autem res egregia, avum deduci nepotum ſuorum manibus, & omni cura obſequioque ab ipſis affici. Primum itaque gratitudinis officium erga parentes noſtros præſtabimus, ſi proli generandæ operam demus: deinde, vota & deſideria eorum qui nos genuerunt promovebimus. Statim enim à principio cum generatio noſtri ipſis cordi eſſet, cogitantes apud ſe, cupienteſque genus ſuum ſucceſſione quam longiſſima propagare, & filios filiorum relinquere, tum nuptiarum, tum procreationis educationiſque noſtræ curam habuerunt. Quamobrem ſi nuptias contraxerimus, & liberis operam dederimus, partem aliquam ipſorum deſiderii conficiemus: ſecus autem animati, voluntatem eorum irritam reddemus. Atqui propemodum dixerim unumquemq; qui

ἐθελοντὴς, καὶ περιστάσεως ἄνευ, γάμον ἐκκλί-
νων καὶ παιδοποιΐαν, παρανοίας κρίνειν τοὺς ἑαυ-
τοῦ γονέας, ὡς οὐ σὺν ὀρθοῖς λογισμοῖς περὶ γάμου
πεπραγματευμένους. ἔνθα δὴ καὶ τὴν ἀνομολογίαν
φωράσειεν ἄν τις εὐπετῶς. πῶς γὰρ οὐ μάχης πλή-
ρες, εὐαρεστεῖν μὲν τὸ ζῆν, καὶ μένειν ἐν ἑαυτῷ,
ὡς καθηκόντως εἰς τὸν βίον ὑπὸ τῶν ἀπειράντων
παρηγμένον, τὸ δ' * αὐτὸ ἑτέρους γεννῆσαι τῶν (* lego αὐτόν.)
ἀδοκίμων ὑπολαμβάνειν; ἀλλὰ γὰρ πρῶτον μὲν
ὡς ἔφην ἐντεθυμῆσθαι χρὴ, διότι γεννῶμεν οὐχ ἑαυ-
τοῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς δι' οὓς γεγόναμεν αὐτοί·
ἔπειτα καὶ ὑπὲρ φίλων τε καὶ συγγενῶν. κεχα-
ρισμένον γὰρ καὶ τούτοις ἐστὶ, παῖδας ἐξ ἡμῶν ἰδεῖν,
διά τε τὴν εὔνοιαν καὶ οἰκειότητα, καὶ δὴ καὶ διὰ τὴν ἀ-
σφάλειαν· διορμίζεται γὰρ ὑπὸ τοῦ τοιούτου τοῖς προσ-
ήκουσιν ὁ βίος, ἀνάλογον ταῖς ἐπὶ πολλῶν ἀγκυ-
ρῶν σαλευούσαις ναυσίν. ὅθεν χρὴ τὸν φιλοσυγγενῆ
καὶ φιλέταιρον, ἔστιν ἡ περὶ γάμον καὶ τέκνα σπου-
δή. παρακαλεῖ δ' εὖ μάλα καὶ ἡ πατρὶς ἐπὶ
ταυτόν. καὶ σχεδὸν οὐδ' ἑαυτοῖς οὕτως ὡς τῇ πα-
τρίδι φυτεύομεν παῖδας, τῆς μεθ' ἡμᾶς προνοο-
ύμενοι τάξεως, καὶ τὴν κοινῷ παρέχοντες τοὺς
διαδεξομένους ἡμᾶς. ὅθεν ὁ μὲν ἱερεὺς ἴσω τῇ
πόλει τῇ ἑαυτοῦ ἱερέας ὀφείλων· ὁ δὲ ἄρχων,
ἄρχοντας· ὁ δὲ δημηγόρος, δημηγόρους· καὶ
ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, ὁ πολίτης πολίτας. καθάπερ
οὖν χορῷ μέν ἐστι κεχαρισμένη ἡ τῶν χορευ-
τῶν διαμονὴ, στρατεύματι δὲ ἡ τῶν στρατιωτῶν·
οὕτω καὶ πόλει ἡ τῶν πολιτῶν. ἀλλ' εἰ μὲν ἦν
ὀλιγοχρόνιόν τι σύστημα πόλις, ὅ, τε
βίος

qui ſponte, ac ſine cauſa peculiari, nuptias & prolis generationem declinat, parentes ſuos damnare vecordiæ, tanquam non juſtis rationibus moti nuptias contraxerint. Quinetiam quod qui ita ſentit, ſecum ipſe pugnet, facile animadverteris. Nam quomodo non diſſentiret à ſeipſo, qui vita quidem probat, & corpori ſuo acquieſcit, tanquam decenter à parentibus ad vitam promotus ſit: à ſe vero alios generari, improbat? Verum enim vero perpendendum eſt, primo quidem, quod liberos non ſolum nobis generemus, ſed illis etiam; quorum opera nos nati ſumus: deinde amicis quoque & cognatis. Quippe gratum & iſtis fuerit, procreatos à nobis liberos intueri, tum propter benevolentiam & familiarittaem, tum propter vitam tutiorem ita, & potentiorem. Firmatur enim hoc pacto vita inter gentiles ac neceſſarios; ſimiliter ut naves quæ multis anchoris in mari ſtabiliuntur. Proinde cura de nuptiis & prole ſuſcipienda ad hominem cognatis ſociiſque faventem omnino pertinet. Sed etiam patria ad hoc ipſum ſedulo nos adhortatur. Nam liberos procreamus non tam nobis ipſis fere quam patriæ, ſucceſſioni noſtræ proſpicientes, ac exhibentes reipub. illos qui in locum noſtrum ſubſtituantur. Itaque ſacerdos ſe civitati ſuæ ſacerdotes debere ſciat, princeps principes, concionator concionatores, denique civis cives. Quemadmodum igitur choro grata eſt illorum, à quibus conſtituitur, duratio; & exercitui militum: ſic etiam civitati civium. Quippe ſi civitas temporaneus quidam cœtus eſſet, ejuſq;
vita

βίος αὐτῆς κατὰ τὸν ἀνθρώπου τὴν συμμετρίαν ἐλάμβανεν, οὐδὲν ἔδει διαδοχῆς. ἐπεὶ δ' εἰς πολλὰς γενεὰς ἐξικνεῖται, δαίμονι δὲ εὐδαιμονεστέρῳ χρησαμένη, καὶ εἰς μακροὺς αἰῶνας πόλις, φανερὸν, ὡς οὐ τοῦ παρόντος ἐστοχάσθαι δεῖ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ μετέπειτα· τήν τε ἰδίαν μὴ περιορᾶν χώραν ἔρημον, ἀλλ' ἐπ' ἐλπίσιν ἱδρυμένην ταῖς ἀπὸ τῶν ἡμετέρων τέκνων.

Ἐκ τοῦ πῶς χρηστέον γονεῦσιν.

Μετὰ τὸν περὶ θεῶν καὶ πατρίδος λόγον τίνος μᾶλλον ἂν προσώπου μνησθείη τις πρότερον ἢ γονέων; ὅθεν λεκτέον περὶ τούτων· τοὺς δευτέρους καὶ ἐπιγείους τινὰς θεοὺς εἰπὼν, οὐχ ἁμάρτοι τις, ἕνεκά γε τῆς ἐγγύτητος, εἰ θέμις εἰπεῖν, καὶ θεῶν ἡμῖν τιμιωτέρους. προλαβεῖν δὲ ἀναγκαῖόν ἐστιν, ὡς μόνον μέτρον τῆς πρὸς αὐτοὺς εὐχαριστίας ἡ διηνεκὴς καὶ ἀνένδοτος προθυμία πρὸς τὸ ἀμείβεσθαι τὰς εὐεργεσίας αὐτῶν. * ἐπείτε γὰρ πολὺ καταδεέστερα, κἂν πάνυ πολλὰ πράξωμεν ὑπὲρ αὐτῶν. ἀλλ' ὅμως κινδυνεύει καὶ ταῦτ' ἐκείνων ἔργα τυγχάνειν, ὅτι καὶ ἡμᾶς τοὺς ταῦτα πράττοντας ἐκεῖνοι πεποιήκασιν· ὥσπερ οὖν τὰ ὑπὸ Φειδίου καὶ τῶν ἄλλων τεχνιτῶν ἀπεργασθέντα, εἴπερ καὶ αὐτὰ ἕτερά τινα κατεσκεύαζεν, οὐκ ἂν ὠκνήσαμεν καὶ ταῦτα τῶν τεχνιτῶν ἔργα φάσκειν· οὕτως εἰκότως καὶ τὰ ὑφ' ἡμῶν δρώμενα, λέγοιμεν ἂν εἶναι τῶν γονέων ἡμῶν ἔργα, δι' οὓς καὶ ἡμεῖς γεγόναμεν. πρὸς οὖν τὴν συμμετρίαν τῶν ἐπ' αὐτοὺς καθη-

* malim ἔσται γάρ.

vita hominis ætate comprehenderetur, ſucceſſione non indigeret: At quoniam ad multas ætates extenditur, ac ſi dæmone propitio fruatur, longa aliquot ſecula perdurat, proculdubio non præſens ſolum, ſed futurum etjam tempus ſpectandum eſt: & natale ſolum haudquaquam ſolitarium, ſed ſpe poſteritatis noſtræ innixum relinquere convenit.

Quomodo erga parentes agendum ſit,

Poſt ſermonem de diis & patria, quam perſonam prius aliquis memoraverit, & potius quam parentes? De ipſis igitur nobis differendum eſt. Si quis ergo parentes ſecundos ac terreſtres quoſdam deos dixerit, non errabit, cum nobis propter vicinitatem, ſi dicere fas eſt, vel ipſis diis honorabiliores ſint. Neceſſarium autem eſt exiſtimare unum erga ipſos gratitudinis modum eſſe, perpetuam & nunquam remittentem beneficia ipſorum rependendi animi promptitudinem. Quantumvis enim multa in eorum gratiam fecerimus, ſemper tamen inferiora erunt omnia, quam eſſe deberent. Quinetiam propemodum actiones noſtræ omnes illorum videri poſſunt, ut qui nos etiam hæc agentes produxerint. Quemadmodum enim *Phidiæ* aut aliorum artificum opera, ſi & ipſa rurſus alia quæpiam facerent, ea quoque non dubitaremus opera nominare artificum: eodem modo actiones etiam noſtræ parentum noſtrorum opera eſſe dicentur, per quos & nos nati ſumus. Ut igitur in promptu habeamus, quibus officiis erga *Serm.77.*

καθηκόντων αἵρεσιν, κεφαλαιώδη τινὰ χρὴ
προβαλλομένους λόγον, τοῦτον ἐν προχείρῳ
διηνεκὲς ἔχειν· ὡς οἱ γονεῖς θεῶν ἡμῖν εἰ-
κόνες, καὶ νὴ Δία θεοὶ ἐφέστιοι, καὶ εὐεργέται,
καὶ συγγενεῖς, δανεισταί τε, καὶ κύριοι, καὶ
φίλοι βεβαιότατοι. θεῶν τε γὰρ εἰκόνες βε-
βαιόταται, καὶ ὑπὲρ τὰς τῶν τεχνῶν δυνά-
* καθειρ- μεις, * καθειργμένης τῆς ἐμφερείας. θεοί τε
γμῶσθαι. * γὰρ ἑστιοῦχοι, καὶ σύνδιαιτοι ἡμῖν. ἔτι δ'
* γὰρ alias abest. εὐεργέται μέγιστοι, καὶ παρεσχημένοι τὰ μέγι-
στα, καὶ μά Δί' οὐχὶ μόνον ἃ ἔχομεν, ἀλλὰ
καὶ ὁπόσα παρέχειν ἐβουλήθησαν, ἅτε καὶ εὐξάμε-
νοι. πρὸς δὲ τούτοις συγγενεῖς ἔγγιστα, καὶ τῆς
πρὸς ἑτέρους αἴτιοι συγγενείας. δανεισταὶ δὲ
τῶν τιμιωτάτων, μόνα ἀπαιτοῦντες, ὧν καὶ
ἡ ἀπόδοσις πάλιν ἐστὶν ἡμῶν εὐεργεσία. τί
γὰρ τηλικοῦτον παιδὶ κέρδος, ἡλίκον ἐστὶ
τὸ πρὸς τοὺς γεννήσαντας εὐσεβὲς καὶ εὐχάρι-
στον; κύριοί γε μὴν δικαιότατα. τίνος γὰρ
κτῆμα μᾶλλον ἐσμὲν ἢ ἐκείνων, δι' οὓς ἐ-
σμέν; οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ φίλοι καὶ παραστάται
διηνεκεῖς καὶ αὐτόκλητοι, παντὸς καιροῦ, καὶ
* malim ἐπεί. πάσης περιστάσεως ἐπίκουροι. * ἐπὶ δὲ τῶν προκα-
κατειλεγμένων ἁπάντων τὸ ἐξοχώτατον
ἦν ὄνομα γονεῖς, καθὸ θεοὺς αὐτοὺς ἀπεικά-
ζομεν, τῇ τοιᾷδε ἐπινοίᾳ προσθετέον ἕτε-
ρον· καὶ νομιστέον ἑαυτοὺς καθάπερ ἐν ἱερῷ
τῇ οἰκίᾳ ζακόρους τινὰς καὶ ἱερέας, ὑπ' αὐτῆς
κεχειροτονημένους καὶ καθιερωμένους τῆς φύσεως
ἐγκεχειρίσθαι τὴν τῶν γονέων θεραπείαν. ὅ-
θεν καὶ διελόντες τῆς ἐπιμελείας, τὸ μὲν
εἰς σῶμα, τὸ δ' εἰς ψυχήν, καθ' ἑκάτε-
ρον αὐτῶν μεθ' ἑκάστης προθυμίας, πειθέσθω τε

parentes obſtringamur, ſummariam hanc ſen-tentiam ſemper animo verſare oportet: Quod parentes deorum nobis imagines ſint, & per *Jovem* dii lares, ſeu domeſtici beneficiorum autores, cognati, creditores, domini, & amici conſtantiſſimi. Sunt enim deorum imagines certiſſimæ, & ſimilitudinem eorum nobis referunt melius, quam ullius artis facultas exprimere poſſit: cum tanquam dii domus patroni & nobis familiares ſint. Beneficiorum item maximorum nobis autores ſunt, & maxima quæque præſtant, non quidem ea ſolum quæ habemus; ſed quicquid nobis exhibere & optare voluerint. Ad hæc proxime cognati, & autores cognationis ad alios. Præterea creditores rerum pretioſiſſimarum; ex quibus ea ſolum repetunt, quorum ipſa redditio iterum nobis beneficium eſt. Quod enim tantum eſſet filio lucrum, quantum pietas & gratitudo in parentes? Domini vero jure optimo ſunt: nam cujus poſſeſſioni potius cederemus, quam illorum per quos ſumus? Denique amici, & auxiliarii perpetui ſpontaneique ſunt, quovis tempore & caſu ferentes opem. Sed quoniam inter omnia hactenus enumerata præſtantiſſimum eſt parentis nomen, cujus gratia ipſos appellamus deos, adjiciemus quod ad hanc ſententiam ſequitur: nempe filios exiſtimare debere, ſe in domo patria, veluti fano quodam æditu os & ſacerdotes ab ipſa natura creatos & conſecratos eſſe, ut parentem cultui operam darent. Quandoquidem vero duplex cultus eſt, alter corporis, alter animi; quicquid ad utrumque pertinent alacriter exſequentur,

τῷ λόγῳ τι βουλόμενοι, τὸ καθῆκον ἐκπληρώσομεν. τοῦ μὲν οὖν σώματος εἵνεκα, βραχὺς ὁ λόγος, εἰ καὶ ἀναγκαῖος. προνοήσομεν γὰρ τροφῆς αὐτῶν ἐλευθερίου, καὶ πρὸς τὴν ἀσθένειαν τοῦ γήρως ἡρμοσμένης· ἔτι δὲ κοίτης καὶ ὕπνου, ἀλειμματός τε καὶ λουτροῦ, καὶ ἐσθῆτος, καὶ ἁπαξαπλῶς τῶν ἕνεκα τοῦ σώματος ἀναγκαίων· ὡς κατὰ μηδὲν τούτων ἐνδείας ποτὲ πειραθεῖεν· μιμούμενοι τὴν αὐτῶν ἐκείνων περὶ τὴν ἡμετέραν ἀνατροφὴν, ὅτ' ἦμεν νεογνοὶ, κηδεμονίαν· ὥστε προσαναγκάζειν ἑαυτοὺς, καὶ μαντικόν τι προσφέρεσθαι θεραπείαν κἀξευρίσκειν, εἴπερ αὐτοὶ μὴ λέγοιεν πρὸς τίνα μάλιστα ῥέπουσιν αὐτοῖς αἱ προθυμίαι τῶν τῷ σώματι προσαγομένων. πολλὰ γὰρ αὖ κἀκεῖνοι περὶ ἡμῶν ἐμαντεύσαντο πολλάκις ἀνάρθροις ἔτι καὶ κλαυθμώδεσι φωναῖς, ὅτι μὲν δεόμεθα τινῶν σημηνάντων· τίνα δ' ἐστὶν ὧν δεόμεθα διασαφῆσαι μὴ δυνηθέντων. κἂν εἰ ἡμῖν καὶ αὐτῶν τούτων τῶν * καθηγεγονότων διδάσκαλοι γεγόνασιν, ὧν ἄξιοι τυγχάνειν εἰσὶ παρ' ἡμῶν, ταῦθ' ἡμᾶς διὰ τοῦ προπαραγγέλλειν ἡμῖν διδάξαντες. ταῖς δὲ ψυχαῖς αὐτῶν παρασχετέον, πρῶτον μὲν τὴν εὐθυμίαν, ἣ μάλιστα γένοιτ' ἂν ἐκ τοῦ συναναστρέφεσθαι νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν αὐτοῖς, εἰ μή τι κωλύοι, συμπεριπατοῦντας, συναλειφομένους, συνδιαιτωμένους. καθάπερ γὰρ τοῖς μακρὰν στελλομένοις ἀποδημίαν πρὸς εὐθυμίαν εἰσὶν, ἐν τρόπῳ γινόμεναι προπομπίαι, τῶν οἰκειοτάτων τε καὶ φιλτάτων συναναστροφαί· τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τοῖς γονεῦσι νενευκόσιν ἤδη πρὸς τὴν ἄφοδον, ἐν τοῖς μάλιστα κεχαρισμέναι καὶ προσφιλεῖς εἰσιν αἱ τῶν τέκνων προσεδρίαι. καὶ μέν τοι κἂν εἴ που γένοιτο παραμαρτάνοντας (ὁποῖα δὴ πολλὰ φιλεῖ γίνεσθαι περὶ τοὺς πλείονας, καὶ ἰδιωτικώτερον ἠγμένους) ἐπανορθωτέον

μέν,

ſi modo quod jus & ratio jubet facere voluerint. Eſt autem minor ratio corporis, neceſſaria tamen. Itaque liberali victu, & qui ſenectutis imbecillitati conveniat, proſpiciemus eis: item lecto, ſomno, unctione, balneo, & veſte. in ſumma, rebus omnibus corporis curæ neceſſariis, ut nulla earum inopia laborent, curam & diligentiam illam ipſorum imitati, qua nos infantes educaverunt: ita ut nonnunquam divinemus, & per conjecturam in eos quædam conferamus quæ ad corporis curam attinent, niſi ſponte quid maxime deſiderent indicaverint. Nam & ipſi multa circa nos divinarunt, cum ex inarticulato & flebili vagitu deeſſe quidem nobis aliquid intelligerent: quid vero illud eſſet, non facile conjicerent. Hoc ſane modo ipſi per illa quæ olim in nos beneficia contulerunt, quid viciſſim in eos præſtare debeamus, exemplum ac documentum reliquerunt.

Cæterum animis ipſorum lætitiam præcipue procurabimus, quæ inde maxime oborietur, ſi dies noctesque eis converſemur, & ſi nihil impediat ſimul deambulemus; ſimul ungamur, ſimul denique edamus & vivamus. Quemadmodum enim illis qui longinquam peregrinationem inſtituunt, familiarium & amicorum converſationes, quibus aliquantiſper deducuntur, jucundiſſimæ ſunt: eodem modo parentibus brevi è vita diſceſſuris, liberorum convictus maximopere gratus & ſuavis eſt. Quod ſi aliquando peccaverint (ut ſæpe accidit multis, illis præſertim qui negligentius educati ſunt) emendari quidem

μὲν, ἀλλ' οὐ μετ' ἐπιπλήξεως μὰ Δία, καθάπερ ἔθος πρὸς τοὺς ἐλάττονας ἢ ἴσους ποιεῖν· ἀλλ' ὡς μετὰ παρακλήσεως, καὶ οὐχ ὡς δι' ἀμαθίαν ἁμαρτάνοντας, ἀλλ' ὡς παρορῶντας τῷ μὴ ἐφεστακέναι· πάντως δ' ἂν ἰδόντας εἴπερ ἐφέστησαν. ἀνιαραὶ γὰρ τοῖς τηλικοῖς, καὶ μάλιστα ἐκτενῶς νουθετήσεις. ἀναγκαία δὲ μετὰ παρακλήσεως καί τινος φιλοτεχνίας ἴασις τῶν παρορωμένων. φέρει δὲ ἐπὶ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῖς καὶ τὸ τῶν * νοητικωτέρων εἶναι δοκούντων ὑπὸ αἰτημάτων ἀπλεῶς ποτὲ τοὺς παῖδας, ὥστε καὶ πόδας ὑπονίψαι, καὶ κλίνην στορέσαι, καὶ παραστῆναι διακονουμένους. εὐφραίνοιντο γὰρ οὐκ ὀλίγως παρὰ τῶν φιλτάτων χειρῶν τὰς ἀναγκαίας ὑπηρεσίας λαμβάνοντες, καὶ διακόνοις χρώμενοι τοῖς σφετέροις ἔργοις. μάλιστα δ' ἂν εἴη γονεῦσι κεχαρισμένον καὶ τὸ φαίνεσθαι τιμῶντας τοὺς παῖδας, οὓς ἂν ἐκεῖνοι στέργωσι, καὶ περὶ πολλοῦ ποιῶνται. διὸ συγγενεῖς αὐτῶν στερκτέον, καὶ ἐπιμελείας ἀξιωτέον, φίλους δ' ὡσαύτως, καὶ δῆτα καὶ ἑκάστους τοὺς ἐκείνοις κεχαρισμένους· ἀφ' ἧς ἀφορμῆς εὕρεσις ἡμῖν ὑπογράφεται, καὶ ἑτέρων πλειόνων καθηκόντων οὐ σμικρῶν, οὐδὲ τῶν τυχόντων. ἐπεὶ γὰρ χάρις ἐστὶ γονεῦσιν ἡ εἰς τοὺς στεργομένους ὑπ' αὐτῶν κηδεμονία, μάλιστα δ' ἔχουσι πρὸς ἡμᾶς οὕτως, δῆλον ὡς οὐ * τοῦ τυχόντος ἂν αὐτοῖς χαριζόμεθα προνοοῦντες αὐτῶν.

* lego δουλικωτέρων ὑπηρετημάτων.

* forte τὰ τυχόντα.

Ἐκ τοῦ περὶ φιλαδελφίας.

Πρώτη μὲν οὖν ὑποθήκη μάλα σαφὴς, ἐπιεικῶς τε εὔπορος, πρὸς δὲ καὶ κοινή· χρὴ παντὸς μὲν γὰρ εἰπεῖν προσώπου ὑγιὴς ὁ λόγος, ὡς

debent; non tamen cum reprehenſione, quali erga inferiores aut æquales uti ſolemus: ſed cum adhortatione tantum, tanquam per inanimadverſionem potius quam inſcitiam erraverint; & ſi animum advertiſſent, minime erraturi fuiſſent. Secus enim acerbæ ſunt grandævis præſertim ſeriæ admonitiones. Itaque neceſſarium eſt, negligentiæ ipſorum blanda adhortatione, & non ſine amoris affectu mederi. Augebunt præterea lætitiam parentum liberi, ſi ſervilia quandoque officia eis exhibeant, qualia ſunt, pedes abluere, lectum ſternere, & miniſtrantes adſtare. Non mediocriter enim gaudebunt, cum à chariſſimis manibus neceſſaria percipient miniſteria, & ſuis ipſi operibus miniſtris utentur. Ad hæc gratiſſimum erit parentibus, ſi liberi quoque honorent illos, quos parentes diligunt & magnifaciunt. Proinde cognatos eorum, & amicos, & quoſcunque charos habent, amare & omnibus officiis colere decet. Quod ſi ita ſe habet, alias quoque non paucas neque leves officii noſtri rationes inde colligimus. Nam cum alii ideo amandi ſint, quoniam à parentibus diliguntur, nos autem maxime omnium ab eis amamur, ſi nos ipſos curemus, & ipſi conſulamus nobis, plurimum eis gratificabimur.

De Amore Fraterno.

PRimum ſane conſilium clariſſimum omnino in promptu ſitum,& omnibus commune eſt. *Serm. 82.*
Nam cuivis homini hic ſermo, utpote ſanus ac

ὡς σαφής. παντὶ οὖν χρήσῃ, ἔκ τε τοῦ σαυτὸν μὲν ἐκεῖνον, ἐκεῖνον δὲ σαυτὸν ὑποθέσθαι. καὶ γὰρ οἰκέτῃ χρῷτ' ἄν τις καλῶς, ἐνθυμηθεὶς πῶς ἂν ἠξίωσεν ἐκεῖνον αὐτῷ προσφέρεσθαι, εἴπερ ἐκεῖνος μὲν ἦν δεσπότης, αὐτὸς δὲ δοῦλος. ὁ δ' ὅμοιος λόγος καὶ γονεῦσι περὶ τέκνων, καὶ παισὶ περὶ τῶν γειναμένων· καὶ συνόλως πᾶσι περὶ πάντων. ἐξαιρέτως δ' ἐστὶν εὔπορος ἡ παραίνεσις κατὰ τὸν τῶν ἀδελφῶν τρόπον. ἐπειδήπερ οὐδὲν δεῖ προϋποθέσθαι τὸν σκεπτόμενον, πῶς ἀδελφῷ χρηστέον· λαβεῖν δ' ἐξ ἑτοίμου παρὰ τῆς φύσεως τοῦ προσώπου ταυτότητα. καὶ δῆτα καὶ πρῶτος οὗτος εἰρήσθω λόγος. ὡς τοῦτον χρὴ προσφέρεσθαι τὸν τρόπον ἀδελφῷ, ὅνπερ ἄν τις ἐκεῖνον ἀξιώσειεν ἂν ἑαυτῷ. νὴ Δία φήσει τίς· ἀλλ' ἐγὼ μέν εἰμι μέτριος καὶ ἐπιεικής· ὁ δ' ἀδελφός, σκαιὸς καὶ δυσομίλητος. οὐκ ὀρθῶς δὲ ἐρεῖ. πρῶτον μὲν ἴσως, οὐδ' ἀληθεύσει. ἱκανὴ γὰρ ἡ φιλαυτία, τὰ μὲν ἴδια μεγαλοποιῆσαι καὶ ἀποκυδᾶναι· τὰ δὲ τῶν ἄλλων κατασμικρῦναι καὶ διαφαυλίσαι. * πολλὰ γοῦν διὰ ταύτην οἱ χακίους σφᾶς αὐτοὺς προκρίνουσι τῶν κατὰ πολὺ βελτιόνων. ἔπειτα κἂν ὄντως τοιοῦτος ᾖ ἀδελφός, ἀλλὰ σύ γε φαίην ἂν ἀμείνων εὑρέθητι, καὶ νίκησον αὐτοῦ τὴν ἀγριότητα ταῖς εὐποιΐαις. ἐπεί τοίγε οὐδὲ πολ[illegible] χάρις τοῖς εὐγνώμοσι προσενεχθῆναι μετρίως· ἀλλ' ἀνδρὸς ἔργον, καὶ πολλῆς ἄξιον ἀποδοχῆς, τὸν ἀβέλτερον καὶ σκαιὸν πραΰναι, τοῖς ἐς αὐτὸν πραττομένοις. καὶ γὰρ οὐδὲν πάμπαν ἐπ' ἀδυνάτον ἡ παράκλησις. ἀλλ' ἔνεστι γὰρ κἂν τοῖς ἀτοπώτατα διακειμένοις σπέρματα μεταβολῆς τῆς ἐπὶ τὸ κρεῖττον, τιμῆς δὲ καὶ ἀγαπήσεως τῶν εὐεργετησάντων. οὐ γὰρ δὴ ζῶα μὲν ἄγρια καὶ

* lego πολλοί.

evidens, dici poteſt. Sic igitur cum unoquoque ages, tanquam tu illius indueris perſonam, ille tuam. Siquidem etiam ſervo aliquis recte uti poterit, reputans ſecum quomodo ſe ab illo accipi vellet, ſi ipſe ſerviret, ille dominaretur. Idem hoc de parentibus, quales præſtare ſe debeant erga liberos, & viciſſim de liberis erga parentes; quibuſvis denique erga quoſlibet dicendum eſt. Promptiſſima vero & hæc admonitio, & fraternæ conditioni aptiſſima eſt. Nihil enim præſupponere opus eſt, illum qui conſiderat, quo pacto agendum ſit cum fratre: ſed ſtatim in promptu quod eadem ſit utriuſque veſtrum conditio, natura te docebit. Itaq; primum hoc conſilium jam dictum ſit, ſcilicet, eo modo cum fratre vivendum eſſe, quo ipſum aliquis ſecum agere vellet. Per *Jovem*, aliquis dixerit: At ego modeſtus & æquus homo ſum, frater vero rudis & difficilis in converſatione. Sed non recte ita loquetur. Primum forte, non ait quod res eſt. Nimius enim eſt amor ſui in extollendis & laudandis rebus propriis, alienis contra imminuendis ac elevandis. Quamobrem multi deteriores, aliis longe præſtantioribus ſemet anteponunt. Deinde, quamvis revera talis ſit frater; tu tamen, dixerim, melior appareas, & beneficiis agreſtes illius mores vincas. Haud enim magna gratia illis debetur, qui faciles ac moderati ſunt erga prudentes ac benignos. Rudem vero moleſtumque, ſuis factis mitiorem reddere, viro dignum & laudabile opus eſt. Non enim omnino fruſtra adhortatio, & provocatio per beneficia fiet. Quandoquidem vel efferatiſſimæ quæque ani-

καὶ φύσει πρὸς τὸ γένος ἡμῶν ἐκτεθηριωμένα, πρὸς βίαν ἀχθέντα, καὶ τὴν πρώτην καταζευχθέντα δεσμοῖς ἢ γαλεάγραις, χρόνοις ὕστερον τιθασὰ γίνεται καθημερευόμενα ποιαῖς ἐπιμελείαις, καὶ τῇ καθ' ἡμέραν τροφῇ. οὐχ ὅπως δὲ ἄνθρωπος ἀδελφὸς, ἀλλὰ κἂν μηδὲν προσήκων τύχοι, οὕτω παντὶ μᾶλλον ἐπιμελείας ἀξιούμενος, μεταβάλλει πρὸς τὸ ἡμερώτερον, κἂν ὑπερβολὴν μὴ ἀπολείπῃ σκαιότητος. μιμητέον ἐπὶ παντὸς μὲν ἀνθρώπου, πολὺ δὲ διαφερόντως ἐπ' ἀδελφοῦ, τὸ τοῦ Σωκράτους. ἐκεῖνος γὰρ πρὸς τὸν εἰπόντα, ἀποθανοῦμαι, εἰ μή σε τιμωρησαίμην, ἔφη· ἀποθανοῦμαι, εἰ μή σε φίλον ποιήσω. ἀλλὰ γὰρ ταῦτα μὲν ταύτῃ. μετὰ ταῦτα δ' ἐνθυμητέον ὅτι τρόπον οἱ ἀδελφοὶ τὰ αὐτοῦ μέρη τυγχάνουσιν, ὥσπερ * οἱ ὁμοιόφθαλμοι ἐμοῦ· καὶ ὡσαύτως σκέλη τε καὶ χεῖρες, καὶ τὰ λοιπά. καὶ γὰρ οὗτοι τοῦτον ἔχουσι τὸν τρόπον, εἴτε πρὸς τὸν οἶκον * ἐξετάζοντες. ὥσπερ οὖν οἱ ὀφθαλμοὶ, καὶ αἱ χεῖρες, εἴπερ ἕκαστον ἰδίαν ψυχὴν καὶ νοῦν λάβοι, περιέποι ἂν τὰ λοιπὰ πάσῃ μηχανῇ, διὰ τὴν εἰρημένην κοινωνίαν, τῷ μὴ δ' αὐτὰ τὸ ἴδιον ἔργον οἷά τε εἶναι παρέχειν καλῶς δίχα τῆς τῶν ἑτέρων παρουσίας· οὕτω δὴ καὶ ἡμᾶς ἀνθρώπους γε ὄντας, καὶ τὴν ψυχὴν ὁμολογοῦντας ἔχειν, μηδὲν παριέναι σπουδῆς, ὑπὲρ τοῦ δεόντως προσφέρεσθαι τοῖς ἀδελφοῖς. καὶ γὰρ αὖ καὶ πλεῖόν τι παρὰ τὰ μέρη συλλαμβάνειν ἀλλήλοις ἀδελφοὶ πεφύκασιν. οἵ τε ὀφθαλμοὶ μὲν ὁρῶσιν * ἀλλήλους, παρὼν * παρόντα· καὶ χεὶρ συνεργάζεται παροῦσα χειρὶ παρούσῃ· ἡ δ' ἀδελφῶν σύμπραξις ἀλλήλοις πολυχουστέρα πώς ἐστι. πρεάττουσι γὰρ τὰ κοινῇ δια-

* forte οἱ ὀφθαλμοὶ ἐμοῦ.

* Locus videtur mutilus

* ἀλλήλο & παρόντι.

animantes, & ſuapte natura humano generi omnino infenſæ quamvis adductæ fuerint magna cum violentia, & à principio vinculis aut inſtrumentis quibuſdam conſtrictæ, poſtea manſuefiunt certis cultibus, victuque quotidiano cicuratæ. Non ſolum autem homo frater, ſed etiam alienus, ſi ita omni officiorum genere colatur, licet peſſimus fuerit, manſuetior evadit. Proinde cum erga omnes homines, tum fratres multo maxime, * *Socratis* animum imitari ac referre debemus. Hic enim ad illum qui ſe moriturum exclamaverat, niſi ipſum ulciſceretur: At ego, dixit, niſi te mihi effecerim amicum, moriar. Et hæc quidem hactenus. Deinde cogitandum eſt, quod fratres quodammodo corporis tui partes ſint, quemadmodum oculi tui, pedes, manus, & reliqua membra. Nam & fratres aliquo modo ita ſe habent, ſi communem generis originem ſpectes. Sicut igitur oculi manuſque, ſi animæ & mentis per ſe compotes fierent, reliquas partes omni ſtudio curarent propter intercedentem ipſis communionem; quoniam ne ipſæ quidem functionem ſuam recte adminiſtrare poſſunt citra præſentiam aliarum partium: ita nobis etiam, qui homines ſumus, & animam habere nos fatemur, omnibus viribus adnitendum eſt, ut fratribus decenter utamur. Magis enim, quam partes corporis, ad auxilium mutuum fratres compoſiti eſſe videntur. Siquidem oculi ſimul aliquid intuentur, uterque alteri præſens; & manus præſenti manui ſubvenit: fratrum vero opera mutua multo latius patet. Negotia enim communia

Plutarchus Euclidi Socratico attribuit.

peragunt,

διαφέροντα, καὶ διεστηκότες πάμπαν μέγαθ' ὑπάρχουσιν ἀλλήλων ὅρου, κἂν μυρίον ᾖ τὸ διάστημα. ὅλως δ' ἐνθυμητέον, ὡς βίος ἡμῖν κινδυνώδει μακρός τις εἶναι καὶ πολυετὴς πόλεμος· τοῦτο μὲν διὰ τὴν αὐτῶν τῶν πραγμάτων φύσιν, ἐχόντων τὶ ἀντίτακτον· τοῦτο δὲ διὰ τὰς ἐξαιφνιδίους καὶ ἀπροσδοκήτους ἐπιδρομὰς τῆς ψυχῆς· πολὺ δὲ μάλιστα δι' αὐτὴν τὴν κακίαν, οὔτε βίας τινὸς * ἀπεχόμενον, οὔτε δόλου καὶ κακῶν στρατηγημάτων. ὅθεν καλῶς ἡ φύσις, ὡς ἂν ἔφασαν * ναμηνοῦσα, παρήγαγεν ἡμῶν ἕκαστον τρόπον τινὰ μετὰ συμμαχίας. οὐδεὶς οὖν ἐστι μόνος· οὐδ' ἀπὸ δρυὸς, οὐδ' ἀπὸ πέτρης, ἀλλ' ἐκ γονέων, καὶ μετ' ἀδελφῶν καὶ συγγενῶν, καὶ ἄλλων οἰκείων. μέγας δὲ βοηθὸς ὁ λόγος, καὶ τοὺς ὀθνείους καὶ μηδὲν καθ' αἷμα προσήκοντας ἐξιδιούμενος, ἀφθονίαν τε παρέχων συμμάχων. διὰ τοῦτο κατὰ φύσιν ἡμῖν σπουδὴ, καὶ ὅντινα οὖν προσαγαγέσθαι καὶ φιλοποιήσασθαι. γίνεται γοῦν τὸ ἤδη τὸ πρᾶγμα, τελεωτάτη μανιῶν, * τῶν μὲν οὐδὲν ἐκ φύσεως ἔχουσι φίλτρον πρὸς ἡμᾶς ἐθέλειν συγκεράσασθαι, καὶ τῇ γνώμῃ εἰς ἐφόσον ἐνδέχεται πλεῖστον χέαι τὴν οἰκειότητα· τῶν δὲ ἐξ ἑτοίμου καὶ παρ' αὐτῆς χορηγουμένων τῆς φύσεως, κατημεληκέναι βοηθῶν κἀπικούρων, οἵους δὴ συμβέβηκεν εἶναι τοὺς ἀδελφούς.

* ἀπεχομένης.

* lego ... ἶν.

Ἐκ τοῦ πῶς συγγενέσι χρηστέον.

ΤΟῖς εἰρημένοις περὶ γονέων χρησίμως καὶ ἀδελφῶν γυναικός τε καὶ τέκνων, ἀκόλουθόν ἐστι προσθεῖναι καὶ τὸν περὶ συγγενέων λόγον, συμπεπον-

θότα

peragunt, quamvis magno loci intervallo diſjuncti: & commoda ſua ſedulo invicem promovent, licet longiſſimo interſtitio ſeparentur. In ſumma, æſtimandum eſt, quam longæ tædioſæque vitæ, & perpetuæ inimicitiæ periculum immineat: partim, propter ipſarum rerum naturam, neſcio quid adverſæ contumaciæ habentium; partim, propter ſubitas & inopinatas animæ perturbationes; maxime vero propter ipſam hominum malitiam, quæ nec ulla vi, nec dolo malorum ſtratagematum abſtinet. Itaque natura imbecillitatis noſtræ gnara, unicuique noſtrum auxilia quædam adjunxit. Quocirca nemo ſolus eſt, nec ex quercu ſaxove natus, ſed ex parentibus, & cum fratribus, & cognatis, aliiſque familiaribus agit. Plurimum autem nos juvat ratio, alienos etiam, & ſanguine nihil junctos concilians, ac ſociorum copiam exhibens. Proinde naturali quodam ſtudio quoſlibet allicere, & amicos nobis parare cupimus. Verum enimvero extremæ inſaniæ argumentum eſt, cum illis conjungi velle, quorum amorem nulla vis naturæ nobis commendat, & quam fieri poteſt latiſſime familiaritatem propagare: auxiliatores vero & ſocios in promptu exſiſtentes, & ab ipſa natura ſuppeditatos, quales nimirum fratres ſunt, negligere.

Quomodo utendum ſit cognatis.

ILlis quæ de parentibus, fratribus, uxore ac liberis utiliter dicta ſunt, ſermonem de cognatis ſtatim adjungi convenit, ut qui e- *Serm. 82.*

jusdem

ὄντα μέν πως ἐκείνοις, δι' αὐτὸ δὲ τοῦτο συντό-
μως ἀποδοθῆναι δυνάμενον. ὅλως γὰρ ἕκαστος
ἡμῶν, οἷον κύκλοις πολλοῖς περιγέγραπται· τοῖς
μὲν σμικροτέροις, τοῖς δὲ μείζοσι, καὶ τοῖς μὲν
περιέχουσι, τοῖς δὲ περιεχομένοις, κατὰ τὰς δια-
φόρους καὶ ἀνίσους πρὸς ἀλλήλους σχέσεις. πρῶ-
τος μὲν γάρ ἐστι κύκλος καὶ προσεχέστατος,
ὃν αὐτός τις καθάπερ περὶ κέντρον τὴν ἑαυ-
τοῦ γέγραπται διάνοιαν, ἐν ᾧ κύκλῳ τό, τε
σῶμα περιέχεται, καὶ τὰ τοῦ σώματος ἕνεκα
παρειλημμένα. σχεδὸν γὰρ ὁ βραχύτατος καὶ
μικροῦ δεῖν αὐτοῦ προσαπτόμενος τοῦ κέντρου
κύκλος οὗτος. δεύτερος δὲ ἀπὸ τούτου, καὶ πλέον
μὲν ἀφεστὼς τοῦ κέντρου, περιέχων δὲ τὸν πρῶτον,
ἐν ᾧ τετάχαται γονεῖς, ἀδελφοί, γυνή, παῖδες.
ὁ δ' ἀπὸ τούτων τρίτος, ἐν ᾧ θεῖοι, καὶ τηθίδες,
πάπποι τε καὶ τῆθαι, καὶ ἀδελφῶν παῖδες, ἔ-
τι δ' ἀνεψιοί. μεθ' ὃν ὁ τοὺς ἄλλους περιέχων
συγγενεῖς. τούτῳ δ' ἐφεξῆς, ὁ τῶν δημοτῶν, καὶ
μετ' αὐτὸν ὁ τῶν φυλετῶν, εἶθ' ὁ πολιτῶν. καὶ λοι-
πὸν οὕτως ὁ μὲν ἀστυγειτόνων· ὁ δὲ ὁμοεθνῶν.
ὁ δ' ἐξωτάτω καὶ μέγιστος, περιέχων τε πάν-
τας τοὺς κύκλους, ὁ τοῦ παντὸς ἀνθρώπων γένους.
τούτων οὖν τεθεωρημένων κατὰ τὸν ἐντεταμένον
ἐστὶ περὶ τὴν δέουσαν ἑκάστων χρῆσιν, τὸ ἐπι-
συνάγειν πως τοὺς κύκλους ὡς ἐπὶ τὸ μὲν κέν-
τρον, καὶ τῇ σπουδῇ μεταφέρειν ἀεὶ τοὺς ἐκ τῶν
περιεχόντων εἰς τοὺς περιεχομένους. κατὰ τὸν
** Loca* φιλοίκειον γοῦν ἐστι γονέας μὲν καὶ ἀδελφούς. * ἐ-
videntur κοῦν καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν, καὶ τῶν
mutila. συγγενῶν τοὺς μὲν πρεσβυτέρους καὶ πρεσβυτέ-
ρας, ὡς πάππους, θείους, ἢ τηθίδας· τοὺς δ' ὁμή-
λικας, ὡς ἀνεψιούς· τοὺς δὲ νεωτέρους, ὡς παῖδας
ἀνεψιῶν. * ὥστε εἴρηται διὰ συντόμων ὑποθήκη,

ἀφ'

juſdem prope inſtituti ſit, eamque ob cauſam breviter hic explicari queat. Nam unuſquiſque noſtrum undique multis veluti circulis circumſcriptus eſt: quorum alii minores, alii majores ſunt, alii continent, alii continentur, juxta diverſos & inæquales ad ſe invicem habitus. Primus etenim & proximus circulus eſt, quem unuſquiſque circa mentem ſuam, veluti centrum deſcriptum conſtituit, in quo & corpus noſtrum, & ad uſum ejus pertinentia inſunt. Et minimus ipſumque prope centrum attingens hic circulus eſt. Ab hoc ſecundus, remotior à centro, & primum intra ſe concludens, parentes, uxorem, & liberos comprehendit. Tertius avunculos, materteras, avos, avias, nepotes ex fratribus, & conſobrinos habet. Poſt illum eſt qui reliquos cognatos continet: deinde popularium, mox tribulium, poſtea militum circuli ſequuntur. ab illis urbi vicinorum circulus, & alius gentilium, ambiunt. Extremus autem & maximus, omnes ambitu ſuo concludens, totius hominum generis eſt. His ita conſideratis, officium illius fuerit qui ſingulis decenter uti ſtudet, circulos ad centrum quodammodo contrahere, & conari ſemper, ut qui in circulis continentibus ſunt, ad contentos redigantur. Eſt igitur hominis cognationem ſuam amantis, parentes quidem & fratres. Et ſimili ratione cognatorum in utroque ſexu ætate provectiores tanquam avos, avunculos, aut avias colere: æquales vero, ceu conſobrinos: juniores denique, ceu filios conſobrinorum. Itaque breviter conſilium propoſuimus,

quo

ἀφ' ἧς πῶς χρὴ προσφέρεσθαι συγγενέσιν. ἐπειδὴ προδιειλέχθημεν, πῶς τε χρηστέον ἑαυτοῖς, καὶ πῶς γονεῦσι καὶ ἀδελφοῖς, ἔτι δὲ γυναικὶ καὶ τέκνοις· προσκεῖται δ' ὅτι, καὶ τούτοις μὲν ὁμοίως τιμητέον τοὺς ἐκ τοῦ τρίτου κύκλου· τούτοις δ' αὖ τοὺς συγγενεῖς. ἀφαιρήσεται μὲν γάρ τι τῆς εὐνοίας τὸ καθ' αἷμα διάστημα πλέον * ἄν· ἡμῖν δ' ὅμως σπουδαστέα περὶ τὴν ἐξομοίωσίν ἐστιν. ἥκοι μὲν γὰρ ἂν εἰς τὸ μέτριον, εἰ διὰ τῆς ἡμετέρας αὐτῶν ἐνστάσεως ἐπιτεμνοίμεθα τὸ μῆκος τῆς πρὸς ἕκαστον τὸ πρόσωπον σχέσεως. τὸ μὲν οὖν συνέχον καὶ πραγματικώτερον εἴρηται. χρὴ δ' ἐπὶ μετρίαν καὶ κατὰ τὴν τῶν προσηγορειῶν χρῆσιν, τοὺς μὲν ἀνεψιοὺς καὶ θείους καὶ τηθίδας ἀδελφοὺς ἀποκαλοῦντας, πατέρας τε καὶ μητέρας· τῶν δὲ συγγενῶν, τοὺς μὲν θείους, τοὺς δὲ ἀδελφιδοῦς, τοὺς δὲ ἀνεψιούς, ὡς ἂν καὶ τὰ τῆς ἡλικίας παρήκῃ ἕνεκα τῆς ἐν τοῖς ὀνόμασιν ἐκτενείας. ἔστι γὰρ τῆς * προρρήσεως ὁ τρόπος, ἅμα μὲν ἂν σημεῖον οὐκ ἀμαυρὸν εἴη τῆς οὔσης ἡμῖν σπουδῆς περὶ ἑκάστους. ἅμα δ' ἂν ἐποτρύνοι καὶ προσεντείνοι, πρὸς τὴν ὑποδεδειγμένην τῶν συνολκὴν τῶν κύκλων. ἐνταῦθα μέντοι γενομένοις, οὐκ ἄκαιρος τοῦ ῥηθέντος ἐπὶ γονέων διορισμοῦ φαντάζεται μνήμη. ἐλέγομεν γὰρ αὖ μετ' ἐκεῖνον ἡνίκα τὸν τόπον ἦμεν, ἔνθα μητέρα πατρὶ συνεκρίναμεν, ὡς χρὴ τῇ μὲν μητρὶ τῆς στοργῆς, τῆς δὲ τιμῆς τῷ πατρὶ πλέον ἀπονέμειν· οἷς ἑπομένοις, καὶ δεῦρο τιθεῖμεν ἄν, ὡς τοὺς μὲν μητρόθεν προσήκοντας, στέργειν πλέον πρέπει, τοὺς δ' αὖ κατὰ πατέρα συγγενεῖς, διὰ μείζονος ἄγειν τιμῆς.

* *forte* ὄν.

* *lego* προσρήσεως.

Ἐκ

quo pacto oporteat cum cognatis agere. Supra enim explicatum eſt, quomodo nobis ipſis, parentibus, fratribus, uxoreque ac liberis utendum ſit. Hic vero adjecimus, quod ex æquo honorem conferre oporteat & his, & qui tertii ſunt ordinis: ac rurſus tam reliquos cognatos, quam qui tertio loco ſunt honorare. Quamvis enim imminuatur aliquid benevolentiæ erga illos, qui plurium graduum intervallo ſanguine nobis juncti ſunt, adnitendum eſt tamen, ut æqualitatem paremus: quæ quidem moderata futura eſt, ſi ſtudio noſtro longinquitatem cognationis erga ſingulos minuamus. Præcipua igitur cauſa jam expoſita eſt: convenit autem quod ad moderatum in appellandis nominibus uſum attinet, conſobrinos, avunculos & avias, fratres appellare, & patres acumatres; item ex cognatis quoſdam avunculos; alios patrueles, aut conſobrinos vocare, ita ut ætatis rationi benigna nominum liberalitas reſpondeat. Nam hic appellandi modus tum ſtudii noſtri erga ſingulos non leve argumentum fuerit, tum ad circulorum prædictam contractionem multum adjuvabit. Sed quoniam huc oratio noſtra pervenit, non intempeſtivum videbitur, meminiſſe parentum ſuperius adlatæ diſtinctionis. Dicebamus enim in eo loco, ubi patri conferebamus matrem, quod matri amorem, patri vero honorem amplius tribuere oporteret. quod ſi concedatur eſſe faciendum, hic etiam adſeremus illos, qui materno genere nobis conjunguntur, plus amandos: qui autem paterno, plus honorandos eſſe.

Ἐκ τοῦ πῶς πατρίδι χρηστέον.

Μετὰ τὸν περὶ θεῶν λόγον, εὐλογώτατόν ἐστιν ὑποθέσθαι, πῶς πατρίδι χρηστέον. ἔστι γὰρ ὡσπερεὶ δεύτερός τις θεὸς αὕτη, νὴ Δία, πρῶτος καὶ μείζων γονεύς. παρ' ὃ δὴ καὶ ὁ τοὔνομα τῷ πράγματι θέμενος, οὐκ ἀνεντρεχὲς ἔθετο, παρασχηματίσας μὲν τῷ πατρὶ, θηλυκῶς δ' ἐξενεγκὼν, ἵν' οἷον μίγμα τυγχάνοι, τοῦ τε τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρῴας. καὶ δὴ οὗτος μὲν ὁ λόγος ὑπαγορεύει πατρίδα τιμᾶν, ἐπίσης τοῖς δυσὶ γονεῦσι τὴν μίαν. ὥστε θατέρου μὲν τῶν γινομένων ὁποτέρου, καὶ δεῖ προκρίνειν τὴν πατρίδα, προτιμᾶν δ' αὐτῆς μηδ' ἅμα τοὺς δύο, δι' ἴσης δὲ μοίρας ἄγειν. ἀλλ' ἕτερος αὖ λόγος ἐστὶν, ὃς παρακαλεῖ καὶ προτιμᾶν αὐτὴν τῶν γονέων, * ἀλλὰ τῶν δυεῖν καὶ οὔτοι μόνων τούτων, ἀλλὰ καὶ γυναικὸς σὺν αὐτοῖς, καὶ τέκνων καὶ φίλων, καὶ ἁπαξαπλῶς μετὰ θεοὺς τῶν ἄλλων ἁπάντων.

* malim ἅμα.

Ὥσπερ οὖν ἀνόητος μὲν ὁ τῶν πέντε δακτύλων τὸν ἕνα προκρίνων, εὐλόγιστος δὲ ὁ τοὺς πέντε τοῦ ἑνός. ὁ μὲν γὰρ, ἀτιμάζει καὶ τὸ προκείμενον, ὁ δ' ἐν τοῖς πέντε, καὶ τὸν ἕνα περισώζει· τοῦτον δ' αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ μὲν ἑαυτὸν τῆς πατρίδος πλέον σώζειν βουλόμενος, πρὸς τῷ δρᾶν ἀθέμιτα, καὶ ἄλλως ἀνόητος, ἱμείρων ἀδυνάτων. ὁ δὲ ἑαυτοῦ προτιμῶν τὴν πατρίδα, θεοφιλής τε, καὶ τοῖς λογισμοῖς ἀραρώς. εἴρηται

δ'

Quales in Patriam eſſe debeamus.

POſt ſermonem de diis, maxime conve- *Serm.37.* nit docere, quales in patriam eſſe debeamus. Eſt enim patria, per *Jovem*, velut alter quidam deus, & primus maximuſque parens. Quare qui nomen ei impoſuit à re ipſa, non temere patriam nominavit, vocabulo quidem à patre deducto, pronunciato tamen fœminina terminatione, ut ex utroque parente mixtum eſſet. Atque hæc ratio inſinuat patriam unam ex æquo duobus parentibus colendam eſſe. Præferenda igitur omnino eſt patria utrivis parentum ſeorſim; & ne ſimul quidem parentes ambos majores fieri, ſed æquali honore dignari. Eſt autem & alia ratio, quæ non tantum æquali, ſed majori etjam quam ſimul ambos parentes honore patriam afficere monet; neque ſolum ipſis eam præfert, ſed etiam uxori, & liberis, & amicis, & abſoluto ſermone rebus aliis omnibus poſt deos.

Quemadmodum igitur ſtultus quidem fuerit, qui digitum unum pluris facit, quam ſimul quinque: prudens vero, qui majoris quinque, quam unum æſtimat: ille enim cum toto partem quoque ejus negligit; hic vero ſimul cum aliis quinque unum quoque conſervat: Similiter qui ſeipſum præ patria ſervare vult, tum injuſte facit, tum ſtolidus eſt, inſuper impoſſibilia deſiderans. At qui patriam ſibiipſi præponit, is & diis charus eſt, & mente prudentior. Quinetiam

δ' ὅμως, ὡς κἂν εἰ μὴ συναριθμοίη τὶς τῷ συστήματι, κατ' ἰδίαν δ' ἐξετάζοιτο, καθήκειν τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας τὴν τοῦ συστήματος προκρίνειν· ὅτι τὴν ὡς πολίτου σωτηρίαν ἀνύπαρκτον ἀπέφηνεν ἡ τῆς πόλεως ἀπώλεια, καθάπερ καὶ τὴν τοῦ ἑνὸς δακτύλου, ὡς μέρους χειρὸς, ἡ τῆς χειρὸς ἀναίρεσις. καὶ δὴ κατὰ τούτων ἡμῖν συγκεφαλαιούσθω, διότι χρὴ τὸ κοινὸν συμφέρον τοῦ ἰδίᾳ μὴ χωρίζειν, ἀλλ' ἓν ἡγεῖσθαι καὶ ταυτόν. τό, τε γὰρ τῇ πατρίδι συμφέρον, κοινόν ἐστι καὶ τῶν κατὰ μέρος ἑκάστῳ. τὸ γὰρ ὅλον δίχα τῶν μερῶν ἐστιν οὐδέν. τό, τε τῷ πολίτῃ συμφέρον, προσήκει καὶ τῇ πόλει, ἐάν γε ὡς συμφέρον πολίτῃ λαμβάνηται. καὶ γὰρ τὸ χορευτῇ ὡς χορευτῇ λυσιτελὲς, καὶ τῷ ὅλῳ χορῷ κερδαλέον ἂν εἴη. τοῦτον οὖν τὸν λόγον ἐνθέμενοι πάντα ταῖς διανοίαις, πολὺ φῶς ἕξομεν ἐν τοῖς κατὰ μέρος, ὥστε ἐν μηδενὶ παραλιπεῖν καιρῷ τὸ πρὸς τὴν πατρίδα καθῆκον.

Ὧν οὕνεκά φημι δεῖν * ἀποικονομεῖσθαι πᾶν καὶ πάθος καὶ νόσημα τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς τῇ πατρίδι χρησόμενον καλῶς. δεῖ δὲ καὶ τοὺς νόμους τῆς πατρίδος καθάπερ τινὰς θεοὺς δευτέρους συντηρεῖν, αὐτὸν τηροῦντα κατὰ τὴν τούτων ὑφήγησιν. κἂν εἰ παραβαίνειν τις αὐτοὺς, ἢ νεωχμὸν ἐπιχειρῶν, σπουδῇ πάσῃ κωλύοντα καὶ πάντα τρόπον ἐναντιούμενον. οὐ γὰρ ἀγαθὸν ἐπιτήδευμα πόλει, δι' ἀτιμίας ἀγόμενοι νόμοι, καὶ τὰ νέα ἀποκρινόμενα τῶν παλαιῶν. ὅθεν καὶ τῶν ψηφισμάτων, καὶ τῆς παραθέρμου ταύτης καινουργίας εἰρκτέον τοὺς αὐθαδέστερον ἐπὶ τοῦτ' ἰόντας. ἀποδέχομαι δ' οὖν ἔγωγε καὶ τὸν τῶν Λοκρῶν νομοθέτην Ζάλευκον, ὃς ἐνομοθέτησε τὸν καινὸν

* lego ἀποκοσμεῖσθαι.

dictum eſt, quod etſi quis non connumeretur multitudini, ſed ſeorſim conſideretur, decere tamen propriæ ſaluti multitudinis ſalutem præferre. Nam ſi tota civitas peſſum ierit, unius utpote civis ſalus conſiſtere non poterit: ſicuti manu corrupta, non ſalvus permanere poteſt unus digitus, ut pars manus. Sic igitur paucis ſermonem noſtrũ concludamus; quod cõmunis utilitas non ſejungenda ſit à privata, ſed una eademq; cenſenda. Quicquid enim patriæ prodeſt, id ſingulis quoq; particulatim eſt commune. Etenim totum nullum eſt ſine partibus. Et viciſſim quod civi fuerit utile, civitati quoq; convenit, ſi modo illi, quatenus civis eſt, expedit. Nam & quod chorearum duci, quatenus choreas agit, ex uſu eſt, idem toti choro prodeſt. Proinde omnẽ hunc ſermonem rationemq; mente complexi, multum lucis in particularibus habebimus, ita ut nunquam quod patriæ convenit, negligamus.

Quapropter aio deſtrui oportere omnem & perturbationem & morbum animæ ſuæ, ab illo, qui officio ſuo in patriam ſatisfacturus eſt. Oportet autem etiam leges patriæ tanquam alteros deos obſervare, ac ſeipſum perfectum reddere ſecundum ipſarũ præſcriptum. Si quis vero leges aut violare, aut innovare conabitur, hic omni ſtudio prohibendus, & modis omnibus oppugnandus eſt. Contemptus enim legum, & innovatio ab antiquitate ſeparata, non bonum eſt civitati ſtudium. Quamobrem à ferendis ſuffragiis, & temeraria innovatione rerum, qui contumacius in id incumbunt, arcendi ſunt. Cæterum ego *Zaleucum* probo *Locrenſium* legiſlatorem, qui ſancivit, quod quiſquis legem

 novam

καινὸν εἰσοίσοντα νόμον, βρόχον περικειμένον τῷ τραχήλῳ τοῦτο ποιεῖν, ὡς ἀκαρὴς οἴχοιτο πνιγείς, εἰ μὴ μάλα σφόδρα λυσιτελῶς τῷ κοινῷ παραδιατάττοιτο τὴν ἐξ ἀρχῆς τῆς πολιτείας κατάστασιν. δεῖν δ' ἧττον τῶν νόμων καὶ τὰ ἔθη φυλακτέον τά γε ὄντως πάτρια, καὶ τάχα που πρεσβύτερα καὶ τῶν νόμων αὐτῶν. * εἰ τά τε χθιζὰ ταῦτα καὶ πρώϊζα τὰ νῦν εἰς ἅπασαν εἰσηγμένα πόλιν, οὔτε πάτρια ἡγητέον, καὶ τάχ' οὐδὲ ἔθη τὸ σύνολον. εἶτα τὸ μὲν ἔθος ἄγραφός τις εἶναι βούλεται νόμος, καλὸν ἐπιγεγραμμένος νομοθέτην τὴν τῶν χρωμένων ἁπάντων εὐαρέστησιν, ἴσως δέ που καὶ τοῖς φύσει δικαίοις ἐγγὺς βάλλων.

* τάδε χθιζά.

Ἐκ τοῦ οἰκονομικοῦ.

Πρὸ πάντων γε περὶ τῶν ἔργων ὑφ' ὧν οἶκος συνέχεται. ταῦτ' οὖν διαιρετέον μὲν κατὰ τὸ πλεῖστον· τῷ μὲν ἀνδρί, τὰ κατ' ἀγρὸν, καὶ τὰ περὶ τὰς ἀγορὰς, καὶ τὴν ἀστυπολίαν ἀνακεῖσθαι· τῇ δὲ γυναικί, τὰ περὶ τὴν ταλασίαν καὶ σιτοποιΐαν, καὶ ὅλως τὰ κατοικίδια τῶν ἔργων. οὔτε μὴν ἀγεύστους ἀξιωτέον εἶναι τοὺς ἑτέρους τῶν ἑτέρων. γένοιτο γὰρ ἄν ποτε καὶ γυναικὶ κατ' ἀγρὸν γινομένῃ καθῆκον, τὸ τοῖς ἐργαζομένοις ἐπιστῆναι, καὶ τὴν τοῦ οἰκοδεσπότου τάξιν ἐκπληρῶσαι· καὶ ἀνδρὶ περὶ τῶν κατὰ τὴν οἰκίαν ἐπιστροφὴν ποιήσασθαι, καὶ τὰ μὲν διαπυθέσθαι, τὰ δὲ καὶ ἐπιδεῖν τῶν γινομένων. οὕτω γὰρ ἂν ἐπισυνδέοιτο μᾶλλον τὰ τῆς κοινωνίας, εἰ συμμετέχοιεν ἀλλήλοις τῶν ἀναγκαίων φροντίδων. * δεύτερος μέντοι τοῦ λόγου γενόμενος, οὐκ ἂν ὀκνήσαιμι δοκῶ, καὶ τῆς αὐτουργίας

* forte δεύτερος.

novam introducturus eſſet, circumpoſito cervici laqueo id facere deberet, ut autor ejus mox ſuffocaretur, niſi eximiam utilitatem novæ legis ad antiquum reipub. ſtatum comparatæ declararet. Porro conſuetudines quoque revera patriæ, & fortaſſis ipſis legibus vetuſtiores, nihil minus quam leges obſervandæ ſunt. Quæ vero heri tantum, ut aiunt, & nudiuſtertius in totam civitatem receptæ ſunt, neque patriæ cenſendæ ſunt, & forte ne conſuetudines quidem omnino: quoniam conſuetudo lex eſt non ſcripta, optimi legiſlatoris inſcriptum nomen habens, videlicet utentium omnium comprobationem; fortaſſis autem & naturali juſtitiæ proxima fuerit patria conſuetudo.

Ex Occonomico.

ANte omnia dicendum eſt mihi de operibus, quæ familiam ſuſtentant. Hæc igitur dividantur, ut fieri ſolet, ita ut viro opera ruſtica, forenſia, & civilia tribuantur: mulieri autem quæ lanificium & frumenti apparatum attinent, omnia denique domeſtica negotia. Non tamen alter ab operibus alterius omnino immunis eſſe debet. Nam & mulierem aliquando decebit, ut rus egreſſa, operariis præſit, & patrisfamilias vicem gerat: & contra, viro rerum domeſticarum habere curam laudi dabitur, partim ſciſcitando, partim ea quæ fiunt inſpiciendo. Sic enim mutua communio magis ſtabilietur, ſi neceſſarias curas inter ſe communicent. Sed cum oratio mea huc pervenerit, non omittam ſpon- *Serm.83.*

 tanei

* lego οὐδ' ἀπεικός. γίας ποιήσασθαί τινα γνώμην· οὐκ ἀπεικὸς τοῖς ὑπὲρ τῶν ἔργων εἰρημένοις καὶ τοῦτο προστεθῆναι. ὡς μὲν τοίνυν τἀνδρὶ καθήκει τῶν γεωργικῶν ἅπτεσθαι πόνων, τί καὶ λέγειν δεῖ; οὐ πολὺς γὰρ ὁ κατὰ τοῦτο δυσπειθής. ἀλλὰ καίπερ τοσαύτης τρυφῆς καὶ ἀπονοίας τὸν νῦν κατεχούσης βίον, ὅμως σπάνιός ἐστι, μὴ καὶ δι' ἑαυτοῦ προθυμούμενος ἔργων κοινωνῆσαι τῶν ὑπὲρ σπόρου καὶ φυτείας, καὶ τῶν ἄλλων τῶν κατὰ γεωργίαν. δυσπαθέστερος δ' ἴσως ὁ πρὸς θάτερα τῶν ἔργων, ὅσα γυναιξὶν ἀπονέμηται, παρακαλῶν τὸν ἄνδρα λόγος. καὶ πάσχουσί γε οὐ κατ' εἰκὸς οἱ καθαριώτεροι μὴ καθ' ἑαυτοὺς εἶναι τοπάζοντες ἅψασθαι ταλασίας. ἐπεὶ γὰρ ὡς ἐπὶ τὸ πλῆθος εὐτελεῖς ἀνθρωπίσκοι, καὶ τὸ τῶν κατεαγότων καὶ γυνίδων φῦλον, ὡς τὴν ἐρίων ἐργασίαν καταφέρεσθαι ζήλῳ θηλύτητος, οὐ δοκεῖ κατὰ τὸν ἀληθινώτερον ἄνδρα τυγχάνειν, τὸ εἰς ταῦτα συγκαθιέναι. ὡς ἔγωγε τάχ' ἂν οὐδ' ἂν αὐτὸς συμβουλεύσαιμι, τοῖς μὴ τελέαν παρεχομένοις πίστιν ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν ἀῤῥενότητος καὶ σωφροσύνης, ἅπτεσθαι τοιοῦδέ τινος. εἰ μέν τοι διὰ τοιοῦδε βίου πεποιήκοι τις ἂν ἑαυτὸν πάσης ὑπονοίας ἀτόπου * καθάπερ ὄντα, τί κωλύσει καὶ κατὰ ταῦτα τῇ γυναικὶ κοινωνῆσαι τὸν ἄνδρα; τῶν μὲν γὰρ ἄλλων κατοικιδίων ἔργων, μὴ καὶ τὸ πλέον ἀνδράσι προσήκειν ἡγητέον, ἤπερ γυναιξίν. ἔστι γὰρ καματωδέστερα καὶ ῥώμης δεόμενα σωματικῆς, οἷον ἀλέσαι, καὶ σταῖς μάξαι, διασχίσαι τε ξύλα, καὶ ὕδωρ ἀνιμῆσαι, καὶ σκεύη μεταθεῖναι, καὶ διατινάξαι στρώματα, καὶ πᾶν τὸ τούτοις παραπλήσιον. καὶ τὰ μὲν ὑπὲρ ἀνδρῶν ἀπο-

* lego καθαρόν.

ψ. proleg. χρῶν ἂν· ἐπιμετρῆσαι δέ τι καὶ τὴν γυναῖκα

πρέπον.

tanei laboris mentionem: nec indecens fuerit hæc illis adjungere quæ de operibus dicta ſunt. Quod igitur viro decorum ſit rei ruſticæ labores exercere, quid eſt quod multis adferatur? Paucos enim eſſe opinor, qui nobis hac in re non credant. Verum etſi tanta mollities & dementia præſentem vitæ ſtatum occupat, rarus eſt tamen qui ſuo corpore nolit ferendi plantandiq; opus ſubire, itemque aliarum rerum quæ ad agriculturam pertinent. At ille ſermo forte minus facile perſuadebit, qui viros ad opera muliebria hortatur. Nam qui puriores lautioreſque ſunt, non recte exiſtimant opus lanificii nihil ad ſe pertinere. Quandoquidem enim utplurimum viles homunciones, ac mollium & mulieroſorum genus lanis elaborandis incumbit, æmulatione quadam muliebri, non videtur verum virum decere, ut ad hujuſmodi operas ſe demittat. Atqui nec ego forte conſuluerim illis, qui non integram de virilitate ac temperantia exiſtimationem habent, ut tale quicquam agant. At ſi quis vita honeſte acta ab omni vitioſa ſuſpicione immunis puruſque ſit, quid illum prohibet etiam iſtis in rebus uxoris operum participem fieri? præſertim cum inter cætera domeſtica negotia, quicquid laborioſius eſt, viris potius exſequendum relinquatur, quam mulieribus. Plus autem laboris, & virium corporis hæc requirunt; molere, farinam ſubigere, findere ligna, aquam extrahere, vaſa tranſponere, excutere ſtragula, & quicquid ejuſmodi eſt. Et hæc quidem de viris dicta ſatis ſint; reſtat adhuc de mulieris officio

dicen-

πρέπον. ὥστε μὴ τῆς ταλασίας κοινωνεῖν μόνον ταῖς θεραπείαις, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἔργων τῶν ἐπανδροτέρων. καὶ γὰρ σιτοποιίας ἅψασθαι κατὰ τὴν ἐλευθέραν εἶναί μοι δοκεῖ, καὶ ὕδωρ ἀντλῆσαι, πῦρ ἀνακαῦσαι, κλίνην καταστρῶσαι, καὶ πᾶν τὸ τούτοις ἐοικός. πολλῷ δ' ἂν ἀνδρὶ φαίνοιτο καλλίων περί γε ἑαυτῆς, καὶ μάλιστα νεᾶνις οὖσα, καὶ μήδ' ὅπως τετριμμένη κυοφορίαις, εἰ καὶ τρύγης ἀμπέλων αὐτουργοῦσα συμμετάσχοι, καὶ συλλογῆς ἐλαιῶν· εἰ δὲ παρήκοι, καὶ σπόρου, καὶ ἀρόσεως, καὶ προσδόσεως ἐργαλείων τοῖς σκάπτουσι ἢ φυτεύουσιν. τοῦτον γὰρ τὸν τρόπον ἕνεκα τῶν ἔργων, οἶκος προστατούμενος ὑπ' ἀνδρὸς καὶ γυναικός, ἄριστά μοι δοκεῖ κατά γε ταῦτα διεξάγεσθαι.

Ἐκ τοῦ περὶ δικαιοσύνης.

Ἴδωμεν γάρ, εἰ τοὺς δειλοὺς οἷόν τε δικαίους εἶναι. τοὺς γὰρ ἐναντίως ἔχοντας τούτοις, τοὺς θρασεῖς, ἀδίκους ὄντας εὑρίσκομεν, διὰ τὸ πρὸς βίαν τὰ πολλὰ ποιεῖν. δειλία τοίνυν ἐστί, διαφθορὰ δόξης ἐννόμου δεινῶν τε πέρι καὶ μή· ἢ ἄγνοια δεινῶν τε καὶ οὐ δεινῶν, καὶ οὐδετέρων. πῶς ἂν οὖν οἱ δόξαις διεφθαρμέναις καὶ παρανόμοις συζῶντες, εἶεν ἄνθρωποι δίκαιοι; οὐ γὰρ δὴ εἰκάζοιεν ἂν περὶ ὁτουδήποτε καλῶς, μὴ συγχωροῦντος αὐτοῖς τοῦ περὶ τὴν ψυχὴν δέους, εἰς τὴν πυκνὴν ζήτησιν προκύπτειν.

dicendum. Mulier igitur non ſolum cum ancillis lanificium tractet, ſed etiam alias quaſdam magis viriles operas. Nam & frumenti apparatum curare, ingenuæ mulieris officium reor, & aquam haurire, ignem ſuſcitare, lectum ſternere, & alia his ſimilia. Multo autem marito ſuo formoſior eſſe videbitur uxor, præſertim quæ juvenis eſt ac nondum effœta, ſi vindemiando etiam & olivas colligendo laborum ſocia fuerit: vel quod amplius eſt, ad ferendum uſque & arandum progrediatur, ac fodientibus aut plantantibus operariis inſtrumenta porriget. Quippe familia quæ hoc modo inſtituta fuerit, quantum opera attinet, patris matriſque familias exemplis, proſperrime actura hac quidem in parte mihi videtur.

De Juſtitia.

AGe videamus, an ut homines timidi juſti ſint, fieri poſſit. Nam qui animo ipſis contrario ſunt, hoc eſt, audaces, injuſtos eſſe deprehendimus, eo quod plurima per vim faciant. Eſt autem timiditas corruptio legitimi judicii de rebus metuendis, aut non metuendis: Aut ignorantia terribilium, non terribilium, & neutrorum. Quo modo igitur qui corruptis & illegitimis opinionibus in vita detinentur, juſti eſſe poſſent? Non enim qualvis res recte æſtimabunt, non permittente ipſos animi timore quamlibet quæſtionem aggredi. *Serm.* 8.

Ex

Ἐκ τοῦ Ἱέρακος περὶ Δικαιοσύνης.

Ὅθεν τὴν λειπομένην ἀρετὴν ἐπιστῆσαι δεῖ τῇ τῶν ἡδονῶν φυλακῇ, μὴ συγχωροῦσαν ἀποδιδράσκειν τῇ φρονήσει τὸ ἑαυτῆς ἔργον. ἕως μὲν γὰρ φρονεῖ τις, οὐδὲ ἀνακύπτειν συγχωρήσει ταῖς ἐπὶ τὰ τοιαῦτα φερούσαις ἐπιθυμίαις. ἐν δὲ τῷ καταδαρθάνειν ὑπὸ γοητείας, ἐπανίστασθαι εἴωθεν ἀφροσύνη, συγχορεύειν αὐτῇ παραλαβοῦσα τὴν ἀκολασίαν. ὅθεν τὴν ἀρετὴν τὴν ἀμφοτέρας φυλάττουσαν σωφροσύνην ἐκάλεσαν οἱ σοφοί, σωτηρίαν οὖσαν φρονήσεως. κυριώτερον δὴ κεκλήκασι ποιητῶν παῖδες σαοφροσύνην· σαῶσαι γὰρ τὸ σῶσαι λέγουσι. τὴν οὖν σαοφροσύνην τήρησιν οὖσαν φρονήσεως καὶ σωτηρίαν, ὅταν τις προσλάβῃ, τελείαν ἔχει παρ' ἑαυτοῦ τὴν τῆς δικαιοσύνης κτῆσιν. εἰ δὲ μή, σφάλλεται πολλά, καὶ ἀδικεῖ πολυτρόπως, τὰ μὲν ὑπὲρ χρημάτων, τὰ δὲ ὑπὲρ δόξης, τὰ δὲ ὑπὲρ ἡδονῶν.

Φέρε γὰρ ἴδωμεν, τί τοῖς πολλοῖς δοκεῖ περὶ δικαιοσύνης. οἱ μὲν οὖν ἕξιν εἶναι φασὶ ψυχῆς ἀδωροδόκητον, * καὶ τοῦ κατὰ δύναμιν ἑκάστου στοχαζομένην. οἱ δὲ ἕξιν ἐν ψυχῇ, μήτε τῇ χείρονι τύχῃ, μήτε τῇ κρείττονι, πλέον ἢ ἔλαττον ἀπονέμουσαν, τὸ δ' ἴσον πᾶσι φυλάττουσαν. δοκοῦσι δέ μοι οἱ μὲν πρότεροι, τὸν μὴ δωρεῶν ἐπιθυμοῦντα χρημάτων θαυμάζειν· τηροῦντα δ' ἂν καὶ τὸ κατὰ δύναμιν ἑκάστῳ, εἰ κελεύειν τισὶ συγ-

* καὶ al. abeſt.

Ex Libro Hieracis *de Juſtitia.*

EAm igitur quæ ſupereſt virtutem volupta- *Serm. 5.*
tibus coercendis præficere oportet, quæ quidem efficit, ne ſuum prudentia opus deſerat. Quamdiu enim ſapit aliquis & prudens eſt, cupiditates ad vitia ducentes emergere non permittet. Ubi vero mens tanquam præſtigiis ſopita jacet, ſtatim exſurgere ſolet imprudentia, & comitem ſibi vocare luxuriam. Quamobrem virtutem illam, quæ ambo illa vitia repellit, Σωφροσύνην, id eſt temperantiam, ſapientes Græci vocaverunt, ut quæ ſit σωτηρία φρονήσεως, hoc eſt, prudentiæ incolumitas. ſed magis proprie à poetis appellatur σαοφροσύνη: illi enim σαῶσαι pro communi verbo σῶσαι, hoc eſt ſervare, uſurpant. Hanc igitur virtutem, quæ conſervatio & incolumitas prudentiæ eſt, ſi quis adſumpſerit, perfectam ſibi juſtitiæ poſſeſſionem habuerit. Sin minus, multum errabit, & multa injuſte committet, partim pecuniæ, partim gloriæ, partim voluptatum gratia.

Agedum videamus quid pleriſque videatur *Serm. 9.*
de juſtitia. Sunt igitur qui ipſam habitum eſſe dicant animæ muneribus incorruptum, & quantum unuſquiſque poſſit conjectantem. Alii habitum animæ definiunt, qui neque ſuperiori neque inferiori fortunæ plus minuſve tribuat, ſed æqualitatem omnibus ſervet. Videntur autem mihi priores quidem admirari illum, qui alienas pecunias non concupiſcat: & quid unuſquiſque poſſit, obſervet, ſi quibus præficia-

Συγχωρηθείη. οἱ δ᾽ ἕτεροι δὲ, τὸν μὴ τῇ τύχῃ τὸ πλέον μερίζοντα, πάντας δὲ τῶν αὐτῶν ἀξιοῦντα. τί οὖν εἰ τοῦτο μαθών τις ἐν τοῖς ἄλλοις ἀδικώτατος εἴη; καὶ εἰ χρημάτων μὲν ἅρπαξ, ἀλλοτρίων δὲ ἐπιθυμεῖ, ὑβριστὴς δὲ ὑπάρχοι, καὶ ἀκόλαστος περὶ ἡδονὰς, ἆρα ὁ τοσούτων κακῶν ἀνάπλεως, δίκαιος ἂν εἴη; ὅταν δὲ καὶ τῶν αὐτῶν ἀξιώσῃ πάντας, πῶς μὲν οὐκ ἄφρων, πῶς δὲ οὐκ ἄδικος, εἰ ὁμοίως τιμήσει τόν τε σώφρονα καὶ τὸν ἀκόλαστον, καὶ τὸν ἄφρονα καὶ τὸν φρόνιμον;

Ἀλλ᾽ οὐδὲ τὸ μὴ χρημάτων ἀλλοτρίων ἐπιθυμεῖν, δικαιοσύνης ὅρος, εὐτύχημα δὲ περὶ ἕν τι τῶν παθῶν. ὑποκείσθω γὰρ ὑπερβολῇ πλούσιον εἶναί τινα, δυνάμενον ἄλλοις ἐπαρκεῖν πολλοῖς ἐκ τῶν ἰδίων, δόξης δὲ τοῦτον ἡττώμενον καὶ φιλοτιμίας, καὶ μηδενὸς ἐλευθεριάζοντος ἀνέχεσθαι, ἀλλὰ τοὺς μὲν ὑβρίζειν, τοὺς δὲ τύπτειν, τοῖς δὲ κελεύειν, τερπόμενον τῷ πάντας ὑπακούειν αὐτῷ. τί οὖν ἄν τις τοῦτον εἴποι, ὅταν μηδενὸς μὲν τῶν ἀλλοτρίων ἐπιθυμῇ, βίαιος δὲ ἄλλως ᾖ καὶ τύραννος· καὶ πρῶτον μὲν τοῖς οἰκέταις, καὶ ταῖς θεραπαινίσι χρῆσθαι κακῶς, τοὺς μὲν ὑπὲρ τὸ μέτρον κολάζοντα, ταῖς δὲ συγγινόμενον ἀναιδῶς· ἔπειτα μηδὲν ἀδικεῖν ἡγεῖσθαι, ταῦτα ποιοῦντα;

Οἱ μὲν ἀπὸ τοῦ περιπάτου, μεσότητα πλεονεξίας καὶ μειονεξίας τὴν δικαιοσύνην εἰρήκασιν, οἱ δὲ ἀπὸ τῆς στοᾶς, ἕξιν ἰσότητος ἀπονεμητικήν. καὶ ὡς μὲν οὐ μόνον οὐ δίκαιον, ἀλλὰ καὶ ἀδικώτατον τὸ πάντας τῶν αὐτῶν ἀξιοῦν, ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἴρηται. τὸ μεταξὺ πλεονεξίας καὶ μειονεξίας, ἔκβασίς ἐστι

πράξεως

præficiatur. Poſteriores illum magnifacere apparent, qui non majori fortunæ plus attribuat, ſed omnes eiſdem rebus dignetur. Sed quid ſi quiſpiam prædicta quidem teneat, in aliis autem injuſtiſſimus ſit? Nam ſi pecunias rapiat, deſideret aliena, injurius & luxurioſus ſit circa voluptates: his inquam malis ſi plenus ſit, poteritne juſtus eſſe? Quod ſi etiam omnes eiſdem rebus dignos æſtimet, ut ſi eodem honore & temperantem & luxurioſum proſequatur, & inſipientem & prudentem, quo pacto non imprudens injuſtuſque fuerit?

Porro neque pecunias aliênas non concupiſcere juſtitiæ definitio eſt, ſed unius ſolum affectus felix conſtitutio. Fingamus enim aliquem prædivitem eſſe, qui ſuis opibus plurimis aliis ſuppeditare poſſit, gloria autem & ambitione vinci, & nemínem libere loquentem ſuſtinere, ſed alios afficere injuria, alios verberare, aliis pro libidine quidlibet imperare, placentem ſibi, eo quod omnes ei obediant. Talem hominem quid eſſe dicemus, qui alieni quidem nihil cupiat, ſed alioqui violentus & tyrannus fuerit, & famulis quidem primum & ancillis male utatur, illos quidem immodice caſtigans, cum his vero impudenter luxurians: deinde cum hæc faciat, nihil injuriari ſe cenſeat? *Alias cohærent præcedentibus & recte.*

Peripatetici quidem inter pluris minoriſque adſumptionem medium obtinere juſtitiam dixerunt. *Stoici* vero habitum æqualiter diſtribuentem. Quod autem non modo juſtum non ſit, ſed plane injuſtiſſimum, omnes eadem æſtimatione dignari, ſuperius expoſitum eſt. At medium inter pluris minoriſque adſumptionem, effectio

cujuſdam

πράξεως ἀνταπονόμαστος, ἀλλ' οὐκ ἀρετὴ ψυχῆς. πᾶσα δὲ πρᾶξις ἐνέργεια ψυχῆς διὰ σώματος. ἡ δ' ἐνέργεια, οὐκ ἀρετὴ, ἢ πᾶσα ἐνέργεια ἦν ἀρετή. τὴν δὲ δικαιοσύνην πάντες ἁπαξαπλῶς ἀρετὴν ψυχῆς ὁμολογοῦσιν, ἀλλ' οὐ πρᾶξιν οὐδὲ πράξεως ἀποτέλεσμα. τρία γάρ ἐστιν ἐπὶ ἕκαστον· ἢ ἕξις, ἢ πρᾶξις, ἢ ἀποτέλεσμα. ἕξις μὲν, καθ' ἣν πλεονεκτικοί τινες, ἢ μειονεκτικοὶ ἐσμέν· πρᾶξις δὲ, τὸ μειονεκτεῖν καὶ πλεονεκτεῖν. ἀποτέλεσμα δὲ, ἡ μειονεξία, καὶ ἡ πλεονεξία. ὥσπερ ἕξις μὲν, ἡ ζωγραφική· πρᾶξις δὲ, ἡ ζωγραφία· ἀποτέλεσμα δὲ, ἡ γραφή. καὶ πάλιν· ἕξις μὲν, ἡ ἀγαλματοποιϊκή· πρᾶξις δὲ, τὸ ἀγαλματοποιεῖν· ἀποτέλεσμα δὲ, τὸ ἄγαλμα. εἰ δέ τις τὴν ἕξιν ὁρίζοιτο γραφὴν καὶ ἄγαλμα, τῷ τοῦ ἀποτελέσματος ὀνόματι καλῶν, σφάλλεσθαι ἂν ὁμολογοῖτο, καὶ σύγχυσιν ποιεῖν. οὕτως ὁ πλεονεξίαν καὶ μειονεξίαν τὴν ἕξιν ὀνομάζων, τῷ τοῦ ἀποτελέσματος ὀνόματι χρῆται κατὰ τῆς ἐν τῇ ψυχῇ ἕξεως. καὶ ἡ μεσότης τοίνυν τῶν ἀποτελεσμάτων, ἀποτέλεσμα ἂν εἴη. τεταγμένων γὰρ ἐν τοῖς ἐκ τῶν πραγμάτων ἀποτελεσμένοις πλεονεξίας καὶ μειονεξίας, καὶ ἡ τούτων μεσότης εἴη ἂν ἀποτέλεσμα, οὐχ ἕξις. ἔστω δὲ μὴ ἔκβασις, ἀλλ' ἕξις ψυχῆς, * οὔτε πλεονεκτική. ὁ περὶ τὸ τοίνυν, ἢ τινὶ, μήτε πλεονεκτῶν, μήτε μειονεκτῶν, * ἔστι δίκαιος. περὶ μὲν δὴ τὰ σωματικὰ ἀγαθὰ οὐκ ἂν φαίην εἶναι ταύτην, οὔτε ὡς τούτων ἀκρότητα, οὔτε ὡς μεσότητα. οὐ γὰρ δὴ κτητὰ ταῦτα γίνεται κατὰ τὴν ἡμετέραν προαίρεσίν τε καὶ σπουδὴν, ἀλλὰ τὰ πολλὰ τούτων ἐστὶ φύσεως. κάλλος μὲν γὰρ ἐστι

Quomodo hæc legerimus, in tranſlatione videbis.

* ἔσται.

cujuſdam actionis eſt innominata, non autem virtus animæ. Cæterum omnis actio operatio eſt animæ, per corpus. Operatio autem non eſt virtus, aut omnis operatio virtus eſſet. At juſtitiam omnes ſimpliciter animæ virtutem eſſe conſentiunt, non actionem, nec actionis effectum. Tria enim circa unumquodq; conſiderantur, videlicet ut aut ſit habitus, aut actio, aut effectus. Habitus quidem, ſecundum quem majus minuſque adſumimus. Actio autem; ipſum majus minuſve ſibi ſumere. Effectus vero, majoris minoriſve adſumptio. Quemadmodum habitus quidem eſt, ars pictoria: actio, ipſa depictio: effectus autem, pictura. Rurſus, habitus quidem eſt, ars ſtatuaria: actio autem, ſtatuæ formatio: at effectus, ipſamet ſtatua. Si quis habitum definiat picturam aut ſtatuam eſſe, utendo nomine quod proprium eſt effectui, is ſane falli videretur, & rem confundere. Sic & qui majoris minoriſque adſumptionem habitum nominat, vocabulum uſurpat effectus de animæ habitu. Cæterum & medietas effectuum effectus erit, non habitus. Nam cum majoris minoriſq; adſumptio inter operum effectus cenſeatur, eorundem quoque medietas effectus exſiſtet, non autem habitus. Sed eſto non effectus, ſed habitus animi. Itaq; videamus num juſtitia ſit animi habitus, neque pluris, neque minoris adſumptivus: item an juſtus is, qui neq; nimium neque parum ſibi ſumit. Primum quidem igitur in bonis corporeis dicere non poterunt, juſtitiam vel extremitatem eorum vel medietatem eſſe: non enim illa comparare licet noſtra voluntate, ſtudioq;, ſed ipſorum maxima pars per naturam accedit. Pulcritudo enim

ἐστι φύσει, καὶ ἰσχὺς σώματος, καὶ ὑγίεια. εἰ δὲ *γη-
ρώμεθα, τὴν μὲν ἰσχὺν ἐπιτείνειν τροφαῖς τε καὶ
γυμνασίοις, τὴν δὲ ὑγίειαν διαίτῃ ποιᾷ τηρεῖν, καὶ
ἐκπίπτουσαν ἀνακαλέσασθαι. ἀλλ' ὅμως ὡς οὐκ ἐφ'
ἡμῖν οὔσης τῆς ἀρχῆς τῆς τούτων κτήσεως, ἀπονεμη-
τέον τῇ τοῦ σώματος φύσει. καί τοι καὶ τούτοις
πλεονεκτεῖν λέγονταί τινες· ἰσχύϊ μὲν, εἰ τύχοι
Μίλων ὁ Κροτωνιάτης· κάλλει δὲ, Λαῒς ἡ Κορίν-
θία, καὶ εἴ τινες τούτοις παραπλήσιοι. τίς οὖν ἂν
γένοιτο Μίλωνος ἀδικία; ἢ τίς Λαΐδος πλεονε-
ξία; ἆρα εἰ μὲν Μίλων περιέλθοι τοὺς ἀσθενεστέ-
ρους τύπτων τε καὶ τὰ τούτων χρήματα διαρπάζων,
καὶ τὰς τούτων γυναῖκας; καὶ Λαῒς ὁμοίως, μισθὸν
μὲν πλεῖστον εἰσπράττουσα παρὰ τῶν ἐραστῶν, ἐνίων
δὲ γυναικῶν καὶ γάμους διαλύουσα, τοῦτ' ἂν εἴη τὸ πλε-
ονεκτεῖν; περὶ ποίαν οὖν ὕλην τὴν αἵρεσιν τις
ποιήσεται τοῦ μήτε ὑπερβάλλοντος, μήδ' αὖ ἐλλεί-
ποντος; ἢ τὸ ἀγκλαῖον ἐκεῖνο, καὶ κοινὸν, ἀρκοῦ τοῖς
αὐτοῦ, καὶ μὴ διάρπαζε τὰ πλησίον, μήδ' αὖ περι-
ἴεσο τῶν ζῶν, ὡς κατὰ τοῦτο μειονεκτεῖν; τὸ μὲν δὴ μὴ
βιάζεσθαι δυναίμην, εἴποι τις ἂν, ἐπ' ἐμοὶ γὰρ
τοῦτο· τὸ δὲ μὴ πλεονεκτεῖσθαι, πῶς ἂν γένοιτο; πολ-
λοὶ γὰρ οἱ κρείττους. ἀλλ' εἴ τις βούλοιτο δεομένοις
ἐπαρκεῖν, καὶ ὀρφανὰς συνεκδιδόναι, καὶ αἰχμαλώ-
τους λύσασθαι, ταῦτα μὲν ἴσως δυνατός ἐστι ποιεῖν,
ἀλλ' οὐ τῷ γε τιμῶντι τὴν προειρημένην μεσότητα.
πλεονεκτεῖσθαι γάρ ἐστι καὶ μειονεκτεῖν, τὸ ταῦτα
ποιεῖν ἀνεχόμενον. πῶς οὖν αὐτὴν ὁρίζεται
ὁ

* forte πειρώμεθα.

natura ſit, & robur corporis, & ſanitas. Nam etſi conemur vires quidem augere alimentis ac exercitiis; item certo victus genere ſanitatem conſervare, & labaſcentem revocare: nihilominus tamen naturæ corporis ea tribuimus, quoniam non ſtatim ab initio cum libet ipſa comparare, in nobis ſitum eſt. Atqui dicuntur per hæc etiam aliqui majores ſibi partes ſumere. ut robore quidem, exempli gratia, plus cæteris habet *Milon Crotoniates*; ſpecie vero, *Lais Corinthia*, & his ſimiles alii. Quæ igitur fuerit *Milonis* injuſtitia? Aut quæ *Laidis* arrogantia? An ſi *Milon* circumierit, imbecilliores percutiens, eorumque pecunias & uxores diripiens? Et *Lais* ſimiliter, ſi maximam mercedem ab amatoribus exegerit, & uxorum aliquot nuptias diſſolverit, in eo videbitur arrogantiam exercere? In quo genere tandem igitur locaverit aliquis hanc virtutem, quæ ſibi nec majus nec minus eligit? An vulgari hoc & communi dicto contineri videbitur: Contentus eſto rebus tuis, & proximi res ne diripito, neque tuas deſerito, utpote hoc pacto tibi derogans? Verum dixerit aliquis, vim quidem aliis non inferre præſtare poſſim, eſt enim in me ſitum. At quo minus alii plus me ſibi ſumant, quomodo fieri poſſet? multi enim me præſtantiores ſunt. Quod ſi voluerit aliquis egentibus ſubvenire, & orphanas ad nuptias promovere, & liberare captivos, id forte præſtare poterit aliquis, at non ille qui prædictæ medietati ſtudeat. Hoc n. modo fieret, ut ab aliis ſuperaretur, ac ipſe ſibi minorē conditionē ſumeret, qui hæc facere ſuſtinet. Quo pacto igitur noſtra ſen-

ὁ καθ' ἡμᾶς λόγος· ἔξιν εὔλογον ψυχῆς ὀρθότητος ἐπιμελουμένην· ἢ τιμωρίας ἀπαίτησιν, παρὰ τῶν προηδικηκότων. οὐχ ὡς τοῦ ἢ συνδέσμου τὸ ἕτερον τῶν προτάσεων. *

Incluſa parentheſi obſcura ſunt.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ κατάρχων αὐτὸς περὶ τῶν ἀδικεῖσθαι μελλόντων ἑαυτὸν ἀδικῶν ἀγνοεῖ, ἴστω ὡς διπλῆς οὔσης τῆς ἀδικίας, αὐτὸς ἀπολαύει πρότερος, ἔπειτα καὶ τὸ ἀδικούμενον ὑπ' αὐτοῦ μέρος. (μὴ γὰρ οὕτως ἀναισθητεῖν, εἰ μὲν μηδενὶ τῶν ἀνεκτῶν· εἰ δυνατὸν δὲ, μηδὲ τῶν πονηρῶν.) ὑπὸ γὰρ ὑγείας ψυχῆς ἡ οὐχὶ, ὡς δι' ἀναισθησίαν νομίζειν τοὺς ἀδικουμένους μᾶλλον τῶν ἀδικούντων βλάπτεσθαι. ἓν μὲν γὰρ μόνον ἐστὶ τὸ ἀδικούμενον ἐκ παντὸς, ἡ ψυχή. τὸ δὲ ἀδικοῦν καὶ ἐπιβουλεῦον ἡ κακία, καὶ ἐν τῷ ἀδικοῦντι, καὶ κατὰ τοῦ ἀδικουμένου. ἀλλὰ τὸ μὲν ἔλαττον, τὸ δὲ πλεῖστον. ἔλαττον μὲν, τὸν ἀδικεῖσθαι μέλλοντα· πλεῖστον δὲ, τὸν ἀδικεῖν διανοούμενον. ἐπεὶ καὶ ἀπ' αὐτοῦ τὴν κίνησιν λαμβάνει καὶ τὴν ἔπαρσιν. ἐγειρομένη τοίνυν, τὸν τεκόντα πρῶτον ἀνάπτει, καὶ πρὶν τεκεῖν ἐν ταῖς ὠδῖσι φλέγει, καὶ διιοῦσα λυμαίνεται, καὶ τῷ ἐπ' αὐτῆς ἰῷ χρώζει δυσποιῷ τῇ βαφῇ. οὔτε γὰρ τῷ πυρὶ τὴν τεκοῦσαν ὕλην διελθεῖν δυνατὸν τὴν τῶν ἄλλων λύμην, πρὶν παντελῶς αὐτὴν ἀναλῶσαι. οὔτε τῇ μυραίνῃ τοὺς ἐνύδρους ὄφεις εἰς ἄλλων ὀλε-

tentia juſtitiam definiet? Nempe, juſtitia eſt animæ habitus rationabilis, rectitudinem curans, aut exactionem vindictæ ab illis, qui priores injuriam fecerunt. Non eſt autem hic accipienda disjunctiva conjunctio, tanquam alteram propoſitionem efficiens.

Quandoquidem autor injuriæ ignorat ſeipſum lædi pro aliis quibus nocere ſtudet, intelligat quod duplex eſt injuſtitia, à qua primum ipſemet læditur, deinde illa pars quæ injuria afficitur. Quod ſi non tot paſſionibus, & ſi fieri poſſet, nullis malis obrueretur anima, haud tantum in judicando hallucinaretur. Quare optandum eſt, ne propter ſtupiditatem eos qui injuriam patiuntur magis, quam ipſos autores lædi exiſtimet. Una ſane pars eſt noſtri, quæ ſemper ab omnibus ſic affectis injuriam accipit, nempe ipſa anima. Id autem quod injuriam facit, inſidiaſque molitur, eſt malitia, quæ ab autore incipiens, in illum qui afficitur redundat. Sed ipſum autorem injuriæ illatæ, aut inferre cogitantem, plurimum lædit: minus eum, qui injuriam accipit. Ab autore enim principium fit motus, & excitatio. Intus vero concitata ſemel injuria, parturientem primum incendit; ac antequam pepererit, inflammat parturigine, tranſienſque lædit, & veneno ſuo pertinaci tinctura imbuit. Quemadmodum enim ignis non poteſt præterita ſine damno materia, in qua primum conceptus eſt, priuſquam prorſus ipſam conſumat, ad aliorum noxam converti: neque muræna prius aquaticos angues in alienam Ser. 10.

ὄλεθρον ἀπογεννᾶν, πρὶν τὴν κυήσασαν γαστέρα κα-
ταφαγεῖν, ὡς Νίκανδρος ὁ Κολοφώνιος καὶ Ἀρ-
χέλαος ὁ φυσικὸς μαρτυροῦσιν. οὕτω καὶ πᾶς ἄδικος,
αὐτὸς τῆς κακίας πρῶτος γεύεται, πρὶν εἰς ἄλλους
ἀφιέναι. πολλοὶ γοῦν ἀνεγείροντες τὴν ἐν αὐτοῖς χο-
λὴν, ἐκ τῆς πρὸς ἀλλήλους ὀργῆς, αὐτοὶ προαπέ-
θανον, πρὶν τοὺς ἐχθροὺς τιμωρήσασθαι. τοῦτο τοίνυν
ἀγνοήσαντες πολλοὶ, τῇ κατὰ τῶν ἀσθενεστέρων ἀδι-
κίαις ἀναιδῶς ἐχρήσαντο, μηδὲν εἶναι πρὸς αὐτοὺς
οἰηθέντες τὸ λυπηρόν. τούτου δὲ ὁμολογουμένου, δεῖ
* καθά-παξ. * καθάπερ παραιτεῖσθαι τὸ ἀδικεῖν.

Ἢ τί τις ἂν φαίη περὶ τοῦ τοὺς τρόπους ἐριστικοῦ,
κἂν μηδενὸς πώποτε κλήματος, τῶν μηδὲν αὐτῷ
προσηκόντων ἐφίεται; πῶς ἂν δίκαιόν τι πράτ-
τοι, εἰ καθ' αὑτὸν ἐνθυμοῖτο, μηδενὶ συντίθεσθαι
τῶν ὁμολογουμένων ἀξίων, ἀλλ' ἐρίζειν πρὸς ἅ-
παντας παρασκευασμένος, μεῖζον δὲ οὐδὲν, ἀλλ'
οὐδὲ καιρὸν οὐδένα τιθέμενος εἰς φιλονεικίαν; οὐ γὰρ
δὴ μόνον ἐν τοῖς λόγοις τὸ ὀρθῶς ἔχον, ὁ τοιοῦ-
τος ἀναιρεῖν πειρᾶται. ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ πράττειν
τὰ πολλὰ καὶ φιλονεικεῖν, ὁδοὺς βιαίους πολλάκις
καὶ διεστραμμένας τὰς πράξεις ποιήσεται, ἑαυτὸν
* Συναι-νοῦντα. μὴ * συνεροῦντα ταῖς τῶν πολλῶν δόξαις ἐπιδει-
κνύς. ἐκ τούτων δὲ αὐτὸς μὲν τοῖς ἄλλοις ἐπα-
χθής· τοὺς φεύγοντας δὲ αὐτὸν, καὶ τὰς τοιαύτας
συνουσίας, μισήσει. τοὺς δ' ὑπ' ἐλευθερίας ἐλέγ-
χοντας αὐτοῦ τὸ σκαιὸν τοῦ ἤθους, οὐδὲ ἰδεῖν ὀρθοῖς
τοῖς ὀφθαλμοῖς ἀνέχεται. εἰ δὲ εἰς τοὺς ὁμοίους ἐμ-
πέσοι (οὐ γὰρ δὴ πολλὴ σπάνις τῶν τοιούτων) εὐθὺς
* ἑξῆς. στάσεις, λοιδορίαι, καὶ πόλεμος ἄσπονδος * ἐξ ὧν
ψευδεῖς διαβολαὶ, καὶ πᾶν εἶδος ἐπιβουλῆς, καὶ
σκέψεις, ὅπως ἂν ἀλλήλους ἀπολέσειαν. τὰ γὰρ
μεγάλα κακὰ οὐκ ἄλλως, ἢ ἐκ τῆς τυχούσης φιλο-
νεικίας συνίσταται.

*Η

perniciem parere poteſt, quam proprium ejus ventrem,in quo concepti fuerant, eroſerint: ut *Nicander Colophonius* & *Archelaus* phyſicus teſtantur. Ita quivis injuſtus malitiam ſuam primus experitur,antequam in alios emittat. Unde multi connatam ſibi bilim excitantes, ex iracundia mutua prius obiere, quam hoſtes ſuos ulti ſint. Hæc ignorantes plurimi imbecillioribus injurias impudenter intulerunt, nihil opinantes incommodi in ſeipſos redundare. Proinde ſi hoc conceditur, non minus injuriam inferre, quam pati, cavendum eſt.

Quid dicat aliquis de homine moribus contentioſo, etſi nihil alienum concupiſcat? Quo pacto hujuſmodi quicquam juſti faceret, ſi cogitet ſecum nihil fide publica dignum approbare, paratus cum omnibus contendere, ſine ullo modi & opportunitatis litigandi reſpectu? Hic ſane non ea modo quæ recte dicuntur, evertere conatur: ſed multa quoque faciendo contentioſe, ut ſe non conſentire aliorum opinionibus oſtendat,actiones ſuas quaſi perverſas & violentas ſemitas à regia via diſcedentes exhibebit. Hinc aliis moleſtus erit:illos autem qui ipſum & controverſationes ejus fugiunt, proſequetur odio. At qui libere morum ejus pravitatem accuſaverint, illos ne intueri quidem rectis oculis ſuſtinebit. Quod ſi in ſui ſimiles incidat (non enim rari ſunt hujuſmodi homines) illico ſeditiones,convitia, & bellum irreconciliabile naſcentur: inde calumniæ mendaces, ac omne genus inſidiarum,& conſultationes quo pacto ſe mutuo perdant. Ingentia quippe mala non aliter quam ex aliqua contentione ſuboriuntur.

Ἢ πῶς ἂν ἡ τοῦ πλούτου κτῆσις ἐπὶ δικαιοσύνην, καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς τινὸς ἡγήσαιτο; τὰ γὰρ ὑπηρετοῦντα πρὸς τὰ χείρω, ἐναντία πρὸς τὴν τῶν βελτίστων κτῆσιν. τὰ χρήματα δὲ παρακαλεῖ μὲν ἐπὶ ῥᾳθυμίαν· ζωπυρεῖ δὲ τὰς ἡδονάς· ἐπιβουλὰς δὲ ἀρχῇ συνίστησι· κατὰ μὲν τῶν εὐπόρων, διὰ τῶν φθονούντων· κατὰ δὲ τῶν πενήτων, διὰ τῶν δυνατωτέρων. ἃ τοίνυν ἄλλους μὲν τοῖς κεκτημένοις ἐπιβουλεύειν ποιεῖ, τοὺς δὲ ἔχοντας ἰσχυροὺς πρὸς ἀδικίαν παρασκευάζει, πῶς ἂν εἰς δικαιοσύνην συντελέσειεν;

ἘΚ ΤΟΥ͂ ἹΕΡΟΚΛΕΟΥΣ ΤΟΥ͂ Φιλαληθοῦς.

Ἄκουε δὴ ἕν᾽ ἅ φησιν αὐταῖς συλλαβαῖς· ἄνω δὲ καὶ κάτω θρυλλοῦσι, σεμνύνοντες τὸν Ἰησοῦν, ὡς τυφλοῖς ἀναβλέψαι τε παρασχόντα, καί τινα τοιαῦτα δράσαντα θαυμάσια. εἶτά τινα μεταξὺ εἰπών, ἐπιλέγει· σκεψώμεθά γε μὴν ὅσῳ βέλτιον καὶ συνετώτερον ἡμεῖς ἐκδεχόμεθα τὰ τοιαῦτα, καὶ ἣν περὶ τῶν ἐναρέτων ἔχομεν γνώμην ἀνδρῶν. ἐπὶ καὶ τούτοις τὸν Προκοννήσιον Ἀριστέα, καὶ Πυθαγόραν, καὶ αὖ ἀρχαιοτέρους παρελθὼν, ἐπιφέρει λέγων. ἐπὶ δὲ τῶν προγόνων ἡμῶν κατὰ τὴν Νέρωνος βασιλείαν, Ἀπολλώνιος ἤκμαζεν ὁ Τυανεὺς, ὃς ἐκ παιδὸς κομιδῆ νέος, καὶ ἀφ᾽ οὗ γε ἐν Αἰγαῖς τῆς Κιλικίας ἱεράσατο τῷ φιλανθρώπῳ Ἀσκληπιῷ, πολλὰ καὶ θαυμαστὰ διεπράξατο· ὧν τὰ πλείω παρεὶς, ἡμῖν ποιήσομαι μνήμην.

Qua quæſo ratione poſſeſſio divitiarum quenquam ad juſtitiam aut alias virtutes perduxerit? Nam quæ deterioribus ſtudiis inſerviunt, optimis adquirendis contraria ſunt. Pecuniæ vero ignaviam fovent, voluptates cient, ac inſidias bifariam ſtruunt: primum adverſus divites, invidiorum opera; deinde contra pauperes, vi potentiorum. Quæ igitur alios ad moliendum inſidias ipſis poſſidentibus inſtigant, & habentes ad injuſtitiam roborant, quomodo iſta quicquam ad juſtitiam conferrent? Ser. 91.

EX HIEROCLIS PHILALETHE apud *Euſebium.*

Audi vero quibus inſtrepat verbis. Suſque deque nugantur, inquit, *Jeſum* tollentes, ut qui cæcis videndi reddiderit facultatem, & alia id genus admiranda præſtiterit. Tum & paulo mox ita rationibus colligit. Videndum vero quanto melius nos hæc, noſtramque quam de præclaris virtute viris habemus, ſententiam admittimus. Deinde *Ariſtea Proconneſem* & *Pythagoram* prætermittens, ſubjungit his verbis. At majorum noſtrorum tempore ſub *Nerone* imperatore *Apollonius Tyaneus* floruit, qui jam inde à prima adoleſcentia & fere puer, poſtquam *Ægis*, quod *Ciliciæ* oppidum eſt, *Æſculapio* Deorum humaniſſimo ſacrificaſſet, multa & admiranda patravit: quorum nonnulla, plurimis omiſſis, commemorabo.

μὴν. εἶτα καταλέγει ἀπὸ πρώτου ἀρξάμενος τὰ παράδοξα· μεθ' ἃ καὶ ἐπιλέγει ταῦτα κατὰ λέξιν. τίνος οὖν ἕνεκα τούτων ἐμνήσθην; ἵνα ἐξῇ συγκρίνειν τὴν ἡμετέραν ἀκριβῆ καὶ βεβαίαν ἐφ' ἑκάστῳ κρίσιν, καὶ τὴν τῶν Χριστιανῶν κουφότητα. εἴπερ ἡμεῖς μὲν τὸν τοιαῦτα πεποιηκότα, οὐ θεὸν, ἀλλὰ θεοῖς κεχαρισμένον ἄνδρα ἡγούμεθα· οἱ δὲ δι' ὀλίγας τερατείας τινὰς τὸν Ἰησοῦν Θεὸν ἀναγορεύουσι. τούτῳ ἐπιφέρει μεθ' ἕτερα φάσκων· κἀκεῖνο λογίσασθαι ἄξιον, ὅτι τὰ μὲν τοῦ Ἰησοῦ, Πέτρος καὶ Παῦλος, καί τινες τούτων παραπλήσιοι κεκόμπασιν, ἄνθρωποι ψεῦσται, καὶ ἀπαίδευτοι, καὶ γόητες· τὰ δὲ Ἀπολλωνίου Μάξιμος ὁ Αἰγιεὺς, καὶ Δάμις ὁ φιλόσοφος ὁ συνδιατρίψας αὐτῷ, καὶ Φιλόστρατος ὁ Ἀθηναῖος, παιδεύσεως μὲν ἐπὶ πλεῖστον ἥκοντες, τὸ δ' ἀληθὲς τιμῶντες, διὰ φιλανθρωπίαν ἀνδρὸς γενναίου, καὶ θεοῖς φίλου πράξεις βουλόμενοι λαθεῖν. ταῦτα ῥήμασιν αὐτοῖς Ἱεροκλεῖ, τῷ τὸν καθ' ἡμῶν ἐπιγεγραφότι Φιλαλήθη λόγον, εἴρηται.

rabo.] Poſtea à principio miracula ejus recenſet :. quibus hæc tandem addit : In quem ergo finem hæc commemoravi ? ut noſtrum illud accuratum ſolidumque de omnibus judicium, & Chriſtianorum levitatem inter ſe contendere liceret. cum nos illum qui tanta patravit non pro Deo, ſed homine diis charo gratoque habeamus : illi contra, ob paucula quædam prodigia *Ieſum* Deum prædicent. Deinde poſt alia ſubjungit : Id quoque dignum eſt conſideratu, quod *Ieſu* res geſtas *Petrus* & *Paulus*, aliique ſimilis notæ mirifice extulerint, homines mendaces, indocti & impoſtores: *Apollonii* vero *Maximus Ægienſis*, & *Damis* Philoſophus, qui in ejus conſortio vixit, & *Philoſtratus Athenienſis* prodiderunt, homines ingenti eruditione præditi, & veritatis amantes : qui ob commune humani generis commodum, viri egregii & Diis gratiſſimi facta incognita latere noluerunt. Hæc ipſius *Hieroclis* verba ſunt in oratione contra nos ſcripta, cui titulus *Philalethes*.

DE

ΤΗΣ ΕΙΜΑΡΜΕΝΗΣ ΚΑΙ τοῦ αὐτεξουσίου πέρι.

ΠΕρὶ δὲ εἱμαρμένης τοιαῦτά τινα τῷ ἀνδρὶ ἀρέσκει· πάντα μὲν φησὶν ἐν εἱμαρμένῃ εἶναι, οὐ μὴν πάντα καθειμάρθαι. ἡ γὰρ εἱμαρμένη νόμου τάξιν ἐπέχουσα, οὐχ οἷον λέγειν, ὅτι ὁ μὲν τάδε ποιήσει, ὁ δὲ τάδε πείσεται (εἰς ἄπειρον γὰρ τοῦτο, ἀπείρων μὲν ὄντων τῶν γινομένων, ἀπείρων δὲ τῶν περὶ αὐτὰ συμβαινόντων· ἔπειτα καὶ τὸ ἐφ' ἡμῖν οἰχήσεται, καὶ ἔπαινοι καὶ ψόγοι, καὶ πᾶν τὸ τούτοις παραπλήσιον.) ἀλλ', ὅτι εἴ τις ἂν ἕληται ψυχὴ τοιοῦτον βίον, καὶ τάδε τινὰ πράξει, τά δέ τινα αὐτῇ ἕψεται. ἀδέσποτον οὖν ἡ ψυχὴ, καὶ ἐπ' αὐτῇ μὲν τὸ πρᾶξαι ἢ μὴ, καὶ οὐ κατηνάγκασται τοῦτο. τὸ δὲ ἑπόμενον τῇ πράξει, καθ' εἱμαρμένην συντελεσθήσεται· οἷον τῷ, Πάρις ἁρπάσει τὴν Ἑλένην, ἐπ' αὐτῷ ὄντι, ἀκολουθήσει τὸ, Πολεμήσουσι Τρῶες περὶ τῆς Ἑλένης οἱ Ἕλληνες. οὕτω γὰρ καὶ ὁ Ἀπόλλων τῷ Λαΐῳ προεῖπεν·

Εἰ γὰρ τεκνώσεις παῖδ', ἀποκτενεῖ σ' ὁ φύς.

ἐν τῷ θεσμῷ δὴ περιείχετο μὲν καὶ ὁ Λάϊος, καὶ τὸ φῦσαι αὐτὸν παῖδα· καθείμαρτο δὲ τὸ ἑπόμενον. ἡ δὲ δυνατοῦ φύσις πέπτωκε μέν πως μεταξὺ τοῦ τε ἀληθοῦς καὶ τοῦ ψεύδους· ἀορίστῳ δὲ ὄντι αὐτῷ τῇ φύσει, ὥσπερ ἐποχεῖται τὸ ἐφ' ἡμῖν. ὅ τι δ' ἂν ἑλομένων ἡμῶν γίνηται, τοῦτο ἔσται ἢ ἀληθὲς ἢ ψεῦδος. ὁ δὲ

δυνάμει,

DE FATO ET LIBERO ARBITRIO.

Ex Alcinoo de Platonicis *dogmatibus.*

DE fato hæc ſunt *Platonis* placita: Omnia in fato eſſe dicit, non tamen omnia fato decreta. Fatum enim legis vim habet, non ut dicat, exempli cauſa, ille iſta faciet, iſta patietur (id enim in infinitum iret, cum infinitæ ſint res quæ fiunt, & infinita ipſis accidant: Præterea hoc modo tolleretur id quod in noſtra poteſtate eſt, & laudes, & vituperationes, & quicquid his eſt affine:) ſed hoc modo: Si quis animus talem vitam eligat & talia faciat, talia eum conſequentur. Eſt ergo animus non ſub domino, & penes ipſum eſt agere vel non agere: neque ullam in illis patitur neceſſitatem. At quod his eſt conſequens, id ex fati ordinatione implebitur. Exempli gratia, cum illud, *Paris* rapiet *Helenam*, eſſet in *Paridis* poteſtate; eo dato ſequetur illud, Bellum in *Trojanos Græci* gerent propter *Helenam.* Nam ſic & *Apollo Laio* prædixerat:

Te namque perimet, ſi qua erit proles tibi.

Intra legis autem ambitum comprehenditur & *Laius* & ſatio prolis: Fato autem decretum tantum eſt illud conſequens. Natura ejus quod fieri poteſt jacet quodammodo inter verum & falſum: fieri autem, cum per naturam ſit indefinitum, invehitur ut ita dicam id quod noſtræ eſt poteſtatis. Quod autē nobis deligentibus fiet, hoc erit verum falſumve. Quod vero

δυνάμει, τοῦτ' ἔστι, τοῦ καθ' ἕξιν καὶ κατ' ἐνέργειαν λεγομένου, διήνεγκε. τὸ μὲν γὰρ δυνάμει, ἐπιτηδειότητά τινα ἀποσημαίνει πρός τινα οὔπω τὴν ἕξιν ἔχοντα· ὡς ὁ παῖς δυνάμει ῥηθήσεται, καὶ γραμματικὸς, καὶ αὐλητὴς, καὶ τέκτων. ἔσται δὲ τὸ ποιητικά δὲ ἐν ἕξει ἑνός τινος, ἢ δυοῖν τούτοιν, ὁπόταν μάθῃ καὶ κτήσεταί τινα τῶν ἕξεων. κατ' ἐνέργειαν δὲ, ὁπόταν ἐνεργῇ ἀπὸ τῆς ἕξεως ἐκείνης ἣν κέκτηται. τὸ δὲ δυνατὸν οὐδὲν τούτων. ἀόριστον δὲ ὂν τὸ ἐφ' ἡμῖν, κατὰ τὸ ἐφ' ὁπότερον ῥοπὴν, λαμβάνει τὸ γενηθῆναι ἢ μή.

ΤΕ'ΛΟΣ.

BIBLIOTECA V. EMANUEL ROMA

poteſtate eſt, differt ab eo quod habitudine aut actu eſſe dicitur. Nam quod poteſtate eſſe dicitur, aptitudinem quandam ſignificat in eo qui habitudinem nondum eſt adeptus. Sic puer poteſtate loquetur, literator fiet, aut tibicen, aut faber. Erit autem in habitudine unius horum, aut plurium, ubi didicerit, & habitudinem erit conſecutus. In actu vero, ubi ex habitudine ſive facilitate illa quam in ſe habet operabitur. At id quod fieri poteſt, nihil eſt horum. Sed cum per ſe ſit indefinitum ex eo quod noſtræ eſt poteſtatis, prout illud ſe huc aut illuc verterit, accipit ut aut verum ſit aut non ſit.

F I N I S.

93871

192

2f10–
4160''